

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kilpailulakia. Siihen tehtäisiin jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämät muutokset.

Esitettävät muutokset kohdistuvat muun muassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuulemisia, tietopyyntöjä ja tarkastusvaltuuksia, kilpailunrajoituksen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä, kilpailunrajoituksen perusteella määrättäviä korjaustoimenpiteitä, kilpailulain nojalla määrättäviä seuraamusmaksuja ja asetettavia uhkasakkoja sekä seuraamusmaksuista vapauttamista ja seuraamusmaksun alentamista koskeviin säännöksiin. Myös yhteenliittymien seuraamusmaksun määrän arviointi muuttuisi esityksen johdosta ja yhteenliittymän jäsenet voisivat tiettyjen edellytysten täytyessä olla velvollisia maksamaan yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua, jos yhteenliittymä ei pystyisi sitä maksamaan. Lisäksi EU:n kansallisten kilpailuviranomaisten välinen yhteistyö tiivistyisi entisestään ja säännöt mahdollistaisivat muun muassa jäsenvaltioiden rajat ylittävät sakko- ja uhkasakkopäätösten tiedoksiannot ja täytäntöönpanot sekä toisen jäsenvaltion pyynnöstä tehtävät tarkastukset.

Direktiivin täytäntöönpano laajentaisi myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja tuomioistuinten seuraamusmaksun esittämisen ja määräämisvaltuuksia sekä uhkasakkojen asettamisen ja tuomitsemisvaltuuksia. Jatkossa yritykselle voitaisiin määrätä seuraamusmaksu kilpailunrajoituksen lisäksi myös eräiden menettelyä koskevien säännösten rikkomisen ja tiettyjen päätösten noudattamatta jättämisen perusteella. Myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta esittää markkinaoikeudelle rakenteellisten korjaustoimenpiteiden määräämistä olisi uusi.

Esityksessä ehdotetaan direktiivin täytäntöönpanon lisäksi tehtäväksi joitain kansallisiin tarpeisiin perustuvia muutoksia eräisiin kilpailulain säännöksiin sekä 1.1.2020 voimaan tulleessa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa edellytetyt muutokset kilpailulain muutoksenhakua koskevaan sääntelyyn. Kilpailunrajoituksen perusteella määrättävän seuraamusmaksun suuruuden määrittämistä koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi nykyisestä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 4.2.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	7
2.1 Direktiivin tavoitteet	7
2.2 Direktiivin pääasiallinen sisältö	8
2.2.1 Kohde, soveltamisala ja määritelmät	8
2.2.2 Perusoikeudet	11
2.2.3 Riippumattomuus ja resurssit	11
2.2.4 Valtuudet.....	12
2.2.4.1 Tarkastusvaltuudet	12
2.2.4.2 Tietopyynnöt	14
2.2.4.3 Kuulemiset	14
2.2.4.4 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen sekä korjaustoimenpiteet	14
2.2.4.5 Välitoimet.....	14
2.2.4.6 Sitoumukset.....	15
2.2.5 Sakot ja uhkasakot	15
2.2.6 Leniency-ohjelmat salaisille kartelleille.....	17
2.2.7 Keskinäinen avunanto	22
2.2.8 Vanhentumisajat.....	25
2.2.9 Yleiset määräykset	25
2.2.10 Loppusäännökset.....	27
2.3 Kansallinen liikkumavara.....	28
3 Nykytila ja sen arviointi.....	29
3.1 Suojakeinot.....	29
3.2 Kilpailuviranomaisten riippumattomuus.....	30
3.3 Kilpailuviranomaisten resurssit.....	35
3.4 Tarkastusvaltuudet	37
3.5 Tietojenantovelvollisuus	39
3.6 Kutsuminen kuultavaksi.....	39
3.7 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen	40
3.8 Sitoumukset.....	41
3.9 Väliaikaismääräykset	42
3.10 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu	43
3.11 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen.....	43
3.12 Uhkasakot.....	44
3.13 Leniency.....	45
3.14 Seuraamusmaksun ja uhkasakon vanhentuminen	51
3.15 Kilpailuviranomaisten keskinäinen avunanto	52
3.16 Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano	54
3.17 Asianosaisen oikeus saada asiakirja-aineisto ja tietojen käyttöä koskevat rajoitukset.....	55

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	57
4.1 Keskeiset ehdotukset	57
4.1.1 Direktiiviin perustuvat ehdotukset	57
4.1.1.1 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen sekä korjaustoimenpiteet	57
4.1.1.2 Kuultavaksi kutsuminen	59
4.1.1.3 Tarkastusvaltuudet	60
4.1.1.4 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu	60
4.1.1.5 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen	63
4.1.1.6 Väliaikaismääräykset	64
4.1.1.7 Uhkasakot	67
4.1.1.8 Leniency	67
4.1.1.9 Seuraamusmaksujen ja uhkasakkojen vanhentuminen	68
4.1.1.10 Kilpailuviranomaisten keskinäinen avunanto	68
4.1.1.11 Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano	69
4.1.1.12 Tutkinnan kohteen oikeus saada tieto eräistä asiakirjoista ja tietojen käyttörajoitukset	69
4.1.2 Seuraamusmaksun määrän ennustettavuus	69
4.1.3 Yrityskauppa-asoiden käsittelyaikoja koskevat ehdotukset	70
4.1.4 Muutoksenhakusääntelyä koskevat ehdotukset	71
4.2 Pääasialliset vaikutukset	71
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	75
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	75
5.1.1 Rakenteelliset korjaustoimenpiteet	75
5.1.2 Seuraamusmaksun määrän ennustettavuus	76
5.1.3 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu	76
5.1.4 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen	77
5.1.5 Väliaikaismääräykset	79
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	80
6 Lausuntopalaute ja sen huomioiminen	81
7 Säännöskohtaiset perustelut	84
8 Voimaantulo	128
9 Suhde muihin esityksiin	129
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	130
10.1 Seuraamusmaksut	130
10.2 Rakenteelliset korjaustoimenpiteet	132
10.3 Tarkastukset	133
10.4 Tietojenvaihto ja tietojenantovelvollisuus	135
10.5 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävä seuraamusmaksu ja sen täytäntöönpano	137
10.6 Muutoksenhaku ja seuraamusmaksupäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus	138
10.7 Kansallisen liikkumavaran käyttö	139
LAKIEHDOTUS	140
Laki kilpailulain muuttamisesta	140
LIITE	158

RINNAKKAISTEKSTI.....	158
Laki kilpailulain muuttamisesta	158

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11.12.2018 [direktiivin \(EU\) 2019/1](#) jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi (jäljempänä *ECN+ -direktiivi* tai *direktiivi*). Direktiivi koskee kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia, itsenäisyyttä ja resursseja. Direktiivin soveltamisala on rajoitettu koskemaan kilpailunrajoitusten valvontaa, eikä se siten kata esimerkiksi yrityskauppoihin, julkisiin hankintoihin tai kilpailuneutraliteettiin liittyvää valvontaa. Direktiivi julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 14.1.2019. Direktiivin 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 4.2.2021.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Suomen kansallisen kilpailupolitiikan täytäntöönpanon perustana on kilpailulaki (948/2011) ja lakia soveltava viranomainen on Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Kilpailulaissa on vastaavat aineelliset säännökset kuin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 ja 102 artiklassa.

Neuvoston asetuksella (EY) N:o 1/2003 eli niin sanotulla EU:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanoasetuksella (perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16 päivänä joulukuuta 2002 annettu neuvoston [asetus \(EY\) N:o 1/2003](#)) uudistettiin kattavasti SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista koskevat menettelyt. Asetuksella otettiin käyttöön täytäntöönpanon valvontajärjestelmä, joka perustuu EU:n koko kilpailusäännösten suoraan soveltamiseen. Euroopan komission lisäksi jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille ja kansallisille tuomioistuimille annettiin valtuudet soveltaa EU:n kilpailusääntöjä kaikilta osin ja otettiin käyttöön myös komissiosta ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisista muodostuva Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto (ECN).

Euroopan komissio julkaisi heinäkuussa 2014 [tiedonannon](#) ”Kymmenen vuotta kilpailuoikeuden täytäntöönpanon valvontaa asetuksen (EY) N:o 1/2003 nojalla, Saavutukset ja tulevaisuudennäkymät”. Tiedonanto käsitteli kansallisten kilpailuviranomaisten tutkinta- ja päätöksentekovaltuuksia, kansallisten kilpailuviranomaisten itsenäisyyttä ja resursseja sekä sakkoja ja leniency-järjestelmää. Tiedonannossa komissio totesi, että EU:n kilpailulainsäädännön täytäntöönpanon valvonta on huomattavasti lisääntynyt komission, Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston ja kansallisten kilpailuviranomaisten toiminnan tuloksena. Lisäksi tiedonannossa todettiin kansallisten kilpailuviranomaisten keskeinen rooli EU:n kilpailusääntöjen soveltamisessa ja täytäntöönpanon valvonnassa. Komissio toi kuitenkin esiin tarpeen selvittää ja mahdollisesti vahvistaa kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia, itsenäisyyttä ja resursseja.

Tiedonannosta tehtiin eduskunnalle [E-kirje 108/2014 vp](#), jossa eduskunnalle kerrottiin tiedonannon sisällöstä ja Suomen ehdotetusta kannasta. E-kirjelmässä todetaan Suomen kannattavan pääosin komission esittämiä priorisoitavia vaatimuksia, jotka liittyvät kansallisten kilpailuviranomaisten riippumattomuuteen ja riittäviin resursseihin, viranomaisten toimiviin tutkinta-

ja päätöksentekovaltuuksiin, tehokkaiden seuraamusten asettamismahdollisuuteen sekä sakko-lievennys- ja vapautusohjelman olemassaoloon. E-kirjelmässä todetaan, että alustavan arvion mukaan komission priorisoimat vaatimukset yhteisen kilpailusääntöjen täytäntöönpanon valvontaympäristön toteuttamiseksi EU:ssa täyttyvät valtaosaltaan.

Komissio järjesti 4.11.2015–12.2.2016 laajan julkisen kuulemisen liittyen kansallisten kilpailuviranomaisten EU-kilpailusääntöjen täytäntöönpanon tehokkuuteen. Komissio on julkistanut [tiivistelmän](#) julkisen kuulemisen vastauksista.

Komissio julkaisi 22.3.2017 [direktiiviehdotuksen](#), jonka tarkoituksena on vahvistaa jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten valmiuksia panna EU:n kilpailusäännöt täytäntöön. Samassa yhteydessä julkaistiin [direktiiviehdotuksen vaikutusarviointi](#). Vaikutusarvioinnista on saatavilla myös [suomenkielinen tiivistelmä](#).

Valtioneuvoston [U-kirjelmä 33/2017 vp](#) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia koskevaksi direktiiviksi (toimivaltadirektiivi) annettiin 18.5.2017. U-kirjelmäluonnosta on käsitelty EU-12 -kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaoston kokouksessa 25.4.2017 ja asia on myös saatettu tiedoksi myös EU-8 -sisämarkkinajaostolle. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiiviehdotus on Suomen kannalta pääasiassa myönteinen, koska ehdotus tehostaisi kilpailuvalvontaa ja kilpailusääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa paitsi Suomessa, myös muissa EU-jäsenmaissa. Lisäksi ehdotus on olennainen kilpailun toimivuuden ja yritysten tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamiseksi sisämarkkinoilla. Ehdotus lisäisi myös ennustettavuutta ja oikeusvarmuutta. Lisäksi Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiiviehdotuksen vaikutukset olisivat kuluttajien kannalta myönteisiä. Lisäksi Valtioneuvoston näkemyksen mukaan neuvostokäsittelyssä huomiota tulee kiinnittää siihen, että direktiivin säännöt turvaisivat kilpailusääntöjen tehokkaan täytäntöönpanon, huomioisivat riittävästi yritysten oikeusturvan ja oikeasuhteisuuden sekä olisivat vaikeuksitta sovitettavissa kansalliseen oikeusjärjestelmäämme. Oikeusturvaan voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi arvioimalla suoja-toimia koskevan 3 artiklan sisällön laajentamisen mahdollisuutta.

Talousvaliokunta on 16.6.2017 antanut asiassa myös lausunnon [TaVL 34/2017 vp](#) yhtyen valtioneuvoston kantaan ja on todennut, että keskeisenä lähtökohtana on turvata kilpailuviranomaisille EU-tasolla tehokkaat ja yhtenäiset toimivaltuudet. Samalla tulee kuitenkin huolehtia yritysten oikeusturvasta ja erityisesti puolustuksen oikeuksien riittävän selkeästä kirjaamisesta direktiiviin. Talousvaliokunta on kiinnittänyt lausunnossa huomiota erityisesti sanktioihin, jotka kohdistuvat toimialayhdistyksiin, ja rakenteellisiin toimenpiteisiin.

Neuvoston kilpailutyöryhmässä käsiteltiin komission direktiiviehdotusta 12 kokouksessa ajalla 12.5.2017–28.2.2018. Direktiiviehdotus sai pääsääntöisesti myönteisen vastaanoton. Niin sanottu ECN+ -direktiivi annettiin 11.12.2018. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on antanut [lausunnon](#) asiassa.

Hallituksen esityksen valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 14.6.2019 työryhmän valmistelemaan ECN+ -direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 19.6.2019–6.3.2020 ja tehtäväksi arvioida direktiivistä johtuvat kansallisen lainsäädännön muutostarpeet sekä tehdä niitä koskevat ehdotukset. Työryhmän toimikautta pidennettiin 10.2.2020 tehdyllä päätöksellä, ja työryh-

män toimikauden uudeksi päättymisajankohdaksi asetettiin 22.4.2020. Toimikautta pidennettiin, jotta työryhmän tekemät muutosehdotukset voitaisiin käsitellä ja esittää hallituksen esitysluonnoksen muodossa työryhmän toimikauden aikana.

Direktiivin täytäntöönpanon lisäksi työryhmän tehtäviin kuuluu mahdollisuus arvioida tarvetta ja keinoja parantaa kilpailunrajoituksista määrättävien seuraamusmaksujen ennustettavuutta ottaen huomioon muun muassa Euroopan komission sakotussäännöt ja -käytännöt. Työryhmä voi lisäksi uudelleenarvioida tarvetta muuttaa kansallista lainsäädäntöä puolustautumisoikeuksien osalta siten, että tarkastuksen tekeminen elinkeinonharjoittajan liiketiloissa edellyttäisi markkinaoikeuden etukäteistä lupaa. Työryhmä voi arvioida myös teknisluonteisten ja muiden tarkoitusten mukaiseksi katsottavien muutosten tekemistä kilpailulakiin.

Työryhmän toiminnan perusteella laadittiin hallituksen esityksen muodossa oleva mietintö. Laadinnan yhteydessä on oltu yhteydessä muun muassa oikeusministeriön, valtionvarainministeriön, Oikeusrekisterikeskuksen sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiantuntijoihin. Asianajajaliitto sekä Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen Yrittäjät jättivät eriaävät mielipiteet mietinnöstä. Asianajajaliiton eriaävässä mielipiteessä nostettiin esiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston suorittamien tarkastusten tuomioistuinkontrollia direktiiviä ja työryhmän mandaattia laajemmasta näkökulmasta, menettelysääntöjen rikkomista koskevia seuraamusmaksuja sekä kilpailunrajoituksen perusteella määrättäviä seuraamusmaksuja koskevia seikkoja. Elinkeinoelämän keskusliiton ja Suomen Yrittäjien yhteisessä eriaävässä mielipiteessä käsiteltiin väliaikaismääräyksiä, yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perintää, tehokkaan ennakollisen kilpailuneuvonnan tarvetta sekä siirtymäsääntelyä, jota mietinnössä ei käsitelty.

Työryhmän toiminnasta laadittua mietintöä on käytetty esityksen laatimisen pohjana. Mietinnön antamisen jälkeen esitysluonnokseen on tehty joitain täydennyksiä säännösehdotusten perusteluihin sekä esityksen vaikutusten arviointeihin. Täydennetty esitysluonnos oli lausuttavana 14.5.–24.6.2020 välisen ajan. Esitysluonnoksesta annettujen lausuntojen johdosta säännösehdotuksiin on tehty joitain muutoksia ja säännösehdotusten perusteluja on täydennetty monilta osin. Lausuntokierroksen jälkeisen jatkovalmistelun aikana on oltu yhteydessä muun muassa Euroopan komissioon, Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, oikeusministeriöön ja Oikeusrekisterikeskukseen.

Esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://tem.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu> tunnuksella TEM003:00/2020.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Direktiivin tavoitteet

Kilpailusääntöjä koskeva keskeisin EU-tasoinen sääntely on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artikloissa. Direktiivin johdanto-osassa todetaan, että kyseisiä artikloita olisi sovellettava tehokkaasti kaikkialla unionissa sen varmistamiseksi, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy. Artikloiden tehokas täytäntöönpano on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa unionissa sellaiset oikeudenmukaisemmat ja avoimemmat kilpailuun perustuvat markkinat, joilla yritykset kilpailevat enemmän omilla ansioillaan ja ilman yritysten luomia esteitä markkinoille pääsulle. Tehokas täytäntöönpano suojelee kuluttajia ja sisämarkkinoilla toimivia yrityksiä liiketoimintatavoilta, jotka pitävät tavaroiden ja palvelujen hinnat keinotekoisesti korkeina, ja lisää saatavilla olevaa innovatiivisten tavaroiden ja palvelujen valikoimaa.

SEUT 101 ja 102 artiklan julkisoikeudellisesta täytäntöönpanosta huolehtivat jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset rinnakkain komission kanssa neuvoston asetuksen (EY) N:o

1/2003 mukaisesti. Kansalliset kilpailuviranomaiset ja komissio muodostavat yhdessä unionin kilpailusääntöjä yhteistyössä soveltavien viranomaisten verkoston.

Täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 1 kohdassa veloitetaan kansalliset kilpailuviranomaiset ja tuomioistuimet soveltamaan SEUT 101 ja 102 artiklaa sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin, yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin tai määräävän aseman väärinkäyttöön silloin, kun kyseiset menettelyt voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Käytännössä useimmat kansalliset kilpailuviranomaiset soveltavat kansallista kilpailuoikeutta rinnakkain SEUT 101 ja 102 artiklan kanssa. Suomessa kilpailulain 5 ja 7 §:n sääntely vastaa SEUT 101 ja 102 artiklan sääntelyä.

Direktiivin tavoitteena on varmistaa, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on sellaiset riippumattomuuden takeet, resurssit sekä täytäntöönpano- ja sakotusvaltuudet, joita ne tarvitsevat voidakseen soveltaa tehokkaasti SEUT 101 ja 102 artiklaa. Koska useimmat kansalliset kilpailuviranomaiset soveltavat kansallista kilpailuoikeuttaan rinnakkain SEUT 101 ja 102 artiklan kanssa, direktiivi vaikuttaa väistämättä kansalliseen kilpailuoikeuteen. Rinnakkaisessa soveltamisessa tulisi myös varmistaa, etteivät kansalliset kilpailuviranomaiset päädy kansallisen kilpailuoikeuden soveltamisen perusteella erilaiseen lopputulokseen kuin mihin ne päätyisivät soveltamalla SEUT 101 ja 102 artiklaa täytäntöönpanoasetuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Yhdenmukaisen lopputuloksen saavuttamiseksi on olennaista varmistaa, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on yhtäläiset riippumattomuuden takeet, resurssit sekä täytäntöönpano- ja sakotusvaltuudet tilanteissa, joissa sovelletaan rinnakkain kansallista ja unionin kilpailuoikeutta.

2.2 Direktiivin pääasiallinen sisältö

Direktiivi koostuu kymmenestä luvusta. Alla on käyty direktiivin sisältöä läpi direktiivin lukujen otsikoita vastaaviin väliotsikoihin perustuvan jaottelun avulla.

2.2.1 Kohde, soveltamisala ja määritelmät

Direktiivin *1 artiklassa* määritellään direktiivin kohde ja soveltamisala. Artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä vahvistetaan tietyt säännöt, joilla varmistetaan kansallisille kilpailuviranomaisille sellaiset riippumattomuuden takeet, resurssit sekä täytäntöönpano- ja sakotusvaltuudet, joita ne tarvitsevat voidakseen soveltaa tehokkaasti SEUT 101 ja 102 artiklaa niin, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy ja että kansallinen lainsäädäntö ja toimenpiteet, jotka estävät kansallisia kilpailuviranomaisia panemasta kilpailusääntöjä tehokkaasti täytäntöön, eivät saata kuluttajia ja yrityksiä epäedulliseen asemaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin soveltamisala kattaa SEUT 101 ja 102 artiklan itsenäisen soveltamisen lisäksi kansallisen kilpailuoikeuden rinnakkaisen soveltamisen samassa asiassa. Direktiivi kattaa 31 artiklan 3 ja 4 kohdan osalta myös kansallisen kilpailuoikeuden itsenäisen soveltamisen tilanteet. Kyseisen 31 artiklan 3 ja 4 kohdan määräykset koskevat osapuolten oikeutta tutustua ja hyödyntää ns. leniency-menettelyyn liittyvien lausuntojen ja sovintoehdotusten sisältämiä tietoja.

Artiklan 3 kohdan mukaan direktiivissä vahvistetaan tietyt kilpailuviranomaisten keskinäistä avunantoa koskevat säännöt, joilla on tarkoitus turvata sisämarkkinoiden ja Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston tiiviin yhteistyön sujuva toiminta.

Direktiivin *2 artikla* sisältää direktiivissä käytetyt määritelmät. Artiklan 1 kohdan luettelon mukaan direktiivissä tarkoitetaan

- 1) 'kansallisella kilpailuviranomaisella' viranomaista, jonka jäsenvaltio on nimennyt asetuksen (EY) N:o 1/2003 35 artiklan mukaisesti vastaamaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisesta; jäsenvaltiot voivat nimetä yhden tai useamman hallinnollisen kilpailuviranomaisen sekä oikeusviranomaisia;
- 2) 'kansallisella hallinnollisella kilpailuviranomaisella' hallintoviranomaista, jonka jäsenvaltio on nimennyt suorittamaan kaikki kansallisen kilpailuviranomaisen tehtävät tai jotkin niistä;
- 3) 'kansallisella oikeudellisella kilpailuviranomaisella' oikeusviranomaista, jonka jäsenvaltio on nimennyt suorittamaan jotkin kansallisen kilpailuviranomaisen tehtävät;
- 4) 'kilpailuviranomaisella' asiayhteyden mukaisesti kansallista kilpailuviranomaista, komissiota tai niitä molempia;
- 5) 'Euroopan kilpailuviranomaisten verkostolla' kansallisten kilpailuviranomaisten ja komission muodostamaa viranomaisten verkostoa, joka tarjoaa SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista ja täytäntöönpanoa koskevan keskustelu- ja yhteistyöfoorumin;
- 6) 'kansallisella kilpailuoikeudella' kansallisen oikeuden säännöksiä, joilla on pääosin samat tavoitteet kuin SEUT 101 ja 102 artiklalla ja joita sovelletaan samaan asiaan rinnakkain unionin kilpailuoikeuden kanssa asetuksen (EY) N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti, sekä kansallisen oikeuden säännöksiä, joilla on pääosin samat tavoitteet kuin SEUT 101 ja 102 artiklalla ja joita sovelletaan itsenäisesti tämän direktiivin 31 artiklan 3 ja 4 kohdan osalta, lukuun ottamatta niitä kansallisen oikeuden säännöksiä, joissa määrätään rikosoikeudellisia seuraamuksia luonnollisille henkilöille;
- 7) 'kansallisella tuomioistuimella' SEUT 267 artiklassa tarkoitettua jäsenvaltion tuomioistuinta;
- 8) 'muutoksenhakutuomioistuimella' kansallista tuomioistuinta, jolla on toimivalta varsinaisin muutoksenhakukeinoin arvioida kansallisen kilpailuviranomaisen tekemät päätökset tai näiden päätösten johdosta annetut ratkaisut riippumatta siitä, onko kyseisellä tuomioistuimella itsellään toimivalta todeta kilpailuoikeuden rikkominen;
- 9) 'täytäntöönpanomenettelyllä' asian käsittelyä kilpailuviranomaisessa SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamiseksi siihen saakka, kun kyseinen kilpailuviranomainen on päättänyt menettelyn tekemällä kansallisen kilpailuviranomaisen tapauksessa tämän direktiivin 10, 12 tai 13 artiklassa tarkoitettua päätöksen tai komission tapauksessa asetuksen (EY) N:o 1/2003 7, 9 tai 10 artiklassa tarkoitettua päätöksen tai niin kauan, kun kilpailuviranomainen ei ole todennut, että sen puolesta ei ole perusteita jatkotoimiin;
- 10) 'yrityksellä', johon viitataan SEUT 101 ja 102 artiklassa, jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta;
- 11) 'kartellilla' kahden tai useamman kilpailijan välistä sopimusta tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen niiden kilpailukäyttäytyminen markkinoilla tai vaikuttaa merkityksellisiin kilpailuparametreihin, esimerkiksi, mutta ei pelkästään, vahvistamalla tai sovittamalla yhteen osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja, mukaan lukien teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyen, jakamalla tuotanto- tai myyntikiintiöitä, jakamalla markkinoita ja asiakkaita, tarjouskartelli mukaan lukien, rajoittamalla tuontia tai vientiä tai kilpailuvastaisilla toimilla muita kilpailijoita vastaan;
- 12) 'salaisella kartellilla' kartellia, jonka olemassaolo on osittain tai kokonaan salattu;
- 13) 'sakoista vapauttamisella' sitä, että yritys vapautetaan sakoista, jotka sille olisi muutoin määrätty sen osallistumisesta salaiseen kartelliin, palkkiona sen yhteistyöstä kilpailuviranomaisen kanssa leniency-ohjelman puitteissa;

14) 'sakkojen lieventämisellä' sitä, että yritykselle määrättävän sakon määrää lievennetään verrattuna sakkoon, joka sille olisi muutoin määrätty sen osallistumisesta salaiseen kartelliin, palkkiona sen yhteistyöstä kilpailuviranomaisen kanssa leniency-ohjelman puitteissa;

15) 'leniencyllä' sekä sakoista vapauttamista että sakkojen lieventämistä;

16) 'leniency-ohjelmalla' SEUT 101 artiklan tai kansallisen oikeuden vastaavan säännöksen soveltamista koskevaa ohjelmaa, jonka perusteella salaiseen kartelliin osallinen tekee muista kartelliin osallistuneista yrityksistä riippumatta yhteistyötä kilpailuviranomaisen tutkinnassa toimittamalla oma-aloitteisia selostuksia, jotka koskevat kyseisellä osallisella kartellista olevia tietoja ja sen roolia kartellissa, minkä vastineeksi kyseiselle osalliselle myönnetään päätöksen nojalla tai menettelyn jatkamatta jättämisellä vapautus kartelliin osallistumisen johdosta määrättävistä sakoista tai lievennetään näitä sakkoja;

17) 'leniency-lausunnolla' yrityksen tai luonnollisen henkilön laatimaa tai niiden puolesta laadittua kilpailuviranomaiselle osoitettua oma-aloitteista suullista tai kirjallista selostusta tai sellaisen tallennetta, jossa esitetään kyseisellä yrityksellä tai luonnollisella henkilöllä kartellista olevat tiedot ja sen rooli kartellissa ja joka on laadittu nimenomaan esitettäväksi kilpailuviranomaiselle sakoista vapauttamiseksi tai sakkojen lieventämiseksi leniency-ohjelman mukaisesti, lukuun ottamatta todisteita, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä täytäntöönpanomenettelyyn, riippumatta siitä, ovatko nämä tiedot kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistossa, eli jo olemassa olevia tietoja;

18) 'sovintoehdotuksella' sellaista yrityksen laatimaa tai sen puolesta laadittua oma-aloitteista selostusta kilpailuviranomaiselle, jossa yritys myöntää osallisuutensa SEUT 101 tai 102 artiklan tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseen tai luopuu osallisuutensa kiistämisestä sekä myöntää kyseistä rikkomista koskevan vastuunsa ja joka on laadittu nimenomaan siksi, että kilpailuviranomainen voisi soveltaa yksinkertaistettua tai nopeutettua menettelyä;

19) 'hakijalla' yritystä, joka hakee sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä leniency-ohjelman puitteissa;

20) 'pyynnön esittävällä viranomaisella' kansallista kilpailuviranomaista, joka esittää 24, 25, 26, 27 tai 28 artiklassa tarkoitetun keskinäistä avunantoa koskevan pyynnön;

21) 'pyynnön vastaanottavalla viranomaisella' kansallista kilpailuviranomaista, joka vastaanottaa keskinäistä avunantoa koskevan pyynnön, ja kun on kyse 25, 26, 27 tai 28 artiklassa tarkoitetusta avunantopyynnöstä, toimivaltaista julkista elintä, jolla on pääasiallinen vastuu tällaisten päätösten täytäntöönpanosta kansallisten lakien, asetusten ja hallinnollisen käytännön mukaisesti;

22) 'lopullisella päätöksellä' päätöstä, johon ei voida tai ei enää voida hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.

Luettelon 2 kohdassa tarkoitettuna kansallisena hallinnollisena kilpailuviranomaisena toimii Suomessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Luettelon 3 kohdassa tarkoitettuja oikeudellisia kilpailuviranomaisia ovat markkinaoikeus ja korkein hallinto-oikeus niiden käsitellessä kilpailuasioita. Luettelon 6 kohdassa tarkoitettu kansallinen sääntely sisältyy kilpailulakiin.

Luettelon 10 kohdassa tarkoitettua yrityksen käsitettä vastaa kilpailulain 4 pykälässä määritelty elinkeinonharjoittajan käsite. Pykälän 1 kohdan mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä sekä yhtä tai useampaa yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa. Kilpailulain esitöiden mukaan elinkeinonharjoittajan määritelmä vastaa EU:n kilpailuoikeuden mukaista yrityksen käsitettä. Yrityksen käsitettä ei ole määritelty SEUT:ssa, mutta EU:n tuomioistuinten oikeuskäytännön mukaisesti käsite on hyvin laaja kattaen kaikki yhteisöt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa riippumatta niiden oikeudellisesta

asemasta tai rahoitustavasta (ks. esim. asia C-41/90, Klaus Höfner ym., Kok. 1991, s. I-01979, 21 kohta). Luettelon 17 kohdassa tarkoitettu leniency-lausunto vastaa kilpailulaissa käytettyä yrityslausunnon käsitettä.

Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan kaikkia direktiivissä olevia viittauksia SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen ja rikkomiseen on tulkittava siten, että ne käsittävät myös kansallisen kilpailuoikeuden rinnakkaisen soveltamisen samassa asiassa.

2.2.2 Perusoikeudet

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomisia koskeissa menettelyissä on noudatettava unionin oikeuden ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan yleisiä periaatteita. Velvollisuus koskee myös tilanteita, joissa kansalliset kilpailuviranomaiset käyttävät direktiivissä tarkoitettuja valtuuksia. Artiklan 2 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että 1 kohdassa tarkoitettujen valtuuksien käyttöön sovelletaan yritysten puolustautumis-oikeuksien osalta asianmukaisia suojakeinoja, mukaan lukien oikeus tulla kuulluksi ja oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanomenettelyt suoritetaan kohtuullisessa ajassa. Lisäksi on varmistettava, että kansalliset kilpailuviranomaiset hyväksyvät väitetiedoksiannon ennen direktiivin 10 artiklan mukaisen päätöksen tekemistä.

2.2.3 Riippumattomuus ja resurssit

Direktiivin 4 artikla koskee kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten riippumattomuutta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on riippumattomuuden takaamiseksi varmistettava, että kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten soveltaessa SEUT 101 ja 102 artiklaa ne voivat käyttää valtuuksiaan puolueettomasti pyrkien varmistamaan kyseisten säännösten tehokkaan ja yhdenmukaisen soveltamisen. Samalla tulee ottaa huomioon oikeasuhteiset vastuuvellollisuutta koskevat vaatimukset. Tämä ei kuitenkaan rajoita kilpailuviranomaisten välistä läheistä yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vähintään varmistettava, että kansallisissa hallinnollisissa kilpailuviranomaisissa direktiivin 10–13 ja 16 artiklassa tarkoitettuja valtuuksia käyttäen päätöksiä tekevät henkilöstö ja henkilöt

1. pystyvät suorittamaan tehtävänsä ja käyttämään valtuuksiaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi riippumatta poliittisesta ja muusta ulkoisesta vaikutuksesta;
2. eivät pyydä eivätkä ota vastaan ohjeita hallitukselta tai miltään muulta julkiselta tai yksityiseltä elimeltä suorittaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi, tämän kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltion hallituksen oikeutta antaa soveltuville tapauksissa toimialaselvityksiin tai tiettyihin täytäntöönpanomenettelyihin liittymättömiä yleisiä toimintapoliittisia sääntöjä; sekä
- 3) pidättyvät kaikista toimista, jotka ovat ristiriidassa heidän SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi suorittamiensa tehtävien tai käyttämiensä valtuuksien kanssa, ja heihin sovelletaan menettelyjä, joilla varmistetaan, että he toimesta lähdettyään pidättyvät kohtuullisen ajan käsittelemästä täytäntöönpanomenettelyjä, joista voisi aiheutua eturistiriitoja.

Artiklan 3 kohdan mukaan direktiivin 10–13 ja 16 artikloissa tarkoitettuja valtuuksia käyttäen päätöksiä tekeviä henkilöitä ei saa irtisanoa kansallisista hallinnollisista viranomaisista sellaisen syiden nojalla, jotka liittyvät direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvien tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai valtuuksien

asianmukaiseen käyttöön. Irtisanomisen tulee olla mahdollista ainoastaan, jos kyseiset henkilöt eivät täytä tehtäviensä suorittamisen edellyttämiä vaatimuksia tai jos heidän on todettu syyllistyneen vakavaan väärinkäyttöön kansallisen lainsäädännön nojalla. Kyseisistä edellytyksistä on säädettävä etukäteen kansallisessa lainsäädännössä ottaen huomioon tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen.

Artiklan 4 kohta edellyttää varmistamaan, että kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten päätöksentekuelimen jäsenet valitaan, otetaan palvelukseen tai nimitetään kansallisessa lainsäädännössä ennalta vahvistettujen selkeiden ja voimien menettelyjen mukaisesti.

Artiklan 5 kohdan mukaan kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla tulee olla valtuudet asettaa direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvät tehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Jos kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla on velvollisuus tutkia viralliset kantelut, niillä on oltava valtuudet hylätä kyseiset kantelut sillä perusteella, että kanteluita ei pidetä täytäntöönpanon kannalta ensisijaisina. Kohdan määräykset eivät rajoita kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten toimivaltaa hylätä kantelut kansallisessa lainsäädännössä määritellyillä muilla perusteilla.

Direktiivin 5 *artiklassa* on määräykset kansallisten kilpailuviranomaisten resursseista. Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava riittävä määrä pätevää henkilöstöä sekä riittävät taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit, joita ne tarvitsevat SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi ja valtuuksiensa tehokkaaksi käyttämiseksi artiklan 2 kohdan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava vähintään toteuttaa tutkintoja SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi, tehdä päätöksiä kyseisiä määräyksiä soveltaen täytäntöönpanoasetuksen 5 artiklan perusteella ja toimia tiiviissä yhteistyössä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan myös säätää, että kansalliset kilpailuviranomaiset voivat tarvittaessa neuvoa julkisia laitoksia ja elimiä sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta, jotka voivat vaikuttaa kilpailuun sisämarkkinoilla sekä edistää yleistä tietoisuutta SEUT 101 ja 102 artiklasta.

Artiklan 3 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan kansallisten kilpailuviranomaisten voivan toimia itsenäisesti käyttäessään niiden 2 kohdan mukaisten tehtävien suorittamiseen osoitettuja talousarvion määrärahoja. Tämä ei kuitenkaan rajoita kansallisten talousarviosääntöjen ja -menettelyjen soveltamista.

Artiklan 4 kohdan mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on toimitettava säännöllisesti kertomus toiminnastaan ja resursseistaan hallintoelimelle tai parlamentaariselle elimelle. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kertomukseen sisältyy tietoa päätöksentekuelimen jäsenten nimityksistä ja irtisanomisista, päätöksentekuelimelle kyseisenä vuonna osoitettujen resurssien määrästä sekä kyseiseen määrään mahdollisesti tehdyistä muutoksista aiempiin vuosiin verrattuna. Kertomukset on asetettava julkisesti saataville.

2.2.4 Valtuudet

2.2.4.1 Tarkastusvaltuudet

Direktiivin artikloissa 6 ja 7 on määräykset kansallisilla kilpailuviranomaisilla olevista tarkastusvaltuuksista. Direktiivin 6 *artiklan* määräykset koskevat viranomaisten valtuuksia tarkastaa toimitiloja. Artiklan 7 määräykset koskevat valtuuksia tarkastaa muita tiloja.

Direktiivin 6 artiklan 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiota varmistamaan kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla olevan valtuudet suorittaa SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi kaikki tarvittavat ennalta ilmoittamattomat tarkastukset yrityksissä ja yritysten yhteenliittymissä. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kansallisten kilpailuviranomaisten tarkastuksen suorittamiseen valtuuttamalla tai nimittämällä virkamiehillä ja muilla mukana olevilla henkilöillä on vähintään valtuudet

- a) päästä yritysten ja yritysten yhteenliittymien kaikkiin tiloihin, kaikille alueille ja kaikkiin kulkuneuvoihin;
- b) tutkia kirjanpitoa ja kaikkia muita liikeasiakirjoja riippumatta siitä, missä muodossa ne on tallennettu, ja saada pääsy kaikkiin tietoihin, jotka ovat tarkastuksen kohteena olevan yksikön saatavilla;
- c) ottaa tai saada missä tahansa muodossa jäljennöksiä tai otteita kirjanpidosta tai asiakirjoista ja, jos he katsovat sen aiheelliseksi, jatkaa tällaisten tiedonhakujen tekemistä ja jäljennösten tai otteiden valikointia kansallisten kilpailuviranomaisten tiloissa tai missä tahansa muissa tarkoitukseen varatuissa tiloissa;
- d) sinetöidä kaikki toimitilat ja kirjanpito tai asiakirjat siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen suorittamiseksi;
- e) pyytää kaikilta yrityksen tai yritysten yhteenliittymän edustajilta tai henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosiseikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden varmistavan, että yritykset ja yritysten yhteenliittymät suostuvat 1 kohdassa tarkoitettujen tarkastusten toimittamiseen. Yrityksen tai yritysten yhteenliittymän vastustaessa tarkastusta, kansallisten kilpailuviranomaisten tulee voida saada tarvittavaa apua poliisilta tai vastaavalta lainvalvontaviranomaiselta.

Artiklan 3 kohdan mukaan artikla ei vaikuta kansallisessa lainsäädännössä asetettuihin vaatimuksiin, jotka koskevat kansallisen viranomaisen antamaa ennakkolupaa artiklassa tarkoitettuihin tarkastuksiin.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että voitaessa perustellusti epäillä, että kirjanpitoa ja muita liiketoimintaa ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä näytettäessä toteen SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomista, säilytetään muissa kuin direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a) alakohdassa tarkoitetuissa tiloissa, alueilla tai kulkuneuvoissa, yritysten tai yritysten yhteenliittymien johtajien, hallituksen jäsenten ja muiden henkilöstön edustajien yksityisasunnot mukaan lukien, kansalliset hallinnolliset kilpailuviranomaiset voivat suorittaa ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia kyseisissä tiloissa, alueilla ja kulkuneuvoissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan artiklassa tarkoitettua tarkastusta ei saa toimittaa ilman kansallisen oikeusviranomaisen myöntämää ennakkolupaa. Artiklan 3 kohdan mukaan virkamiehillä ja muilla mukana olevilla kansallisten kilpailuviranomaisten artiklassa tarkoitettua tarkastusta suorittamaan valtuuttamalla tai nimeämällä henkilöillä on oltava vähintään 6 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdassa sekä 6 artiklan 2 kohdassa esitetyt valtuudet.

2.2.4.2 Tietopyynnöt

Direktiivin *8 artikla* koskee kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten toimivaltaa esittää tietopyyntöjä. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset hallinnolliset kilpailuviranomaiset voivat SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi vaatia yrityksiä ja yritysten yhteenliittymiä toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot asetetun kohtuullisen määräajan kuluessa. Tietopyyntöjen on oltava oikeasuhteisia, eivätkä ne saa pakottaa pyynnön vastaanottajia myöntämään SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista. Kaikkien tarvittavien tietojen toimittamista koskeva velvoite kattaa tiedot, jotka ovat yrityksen tai yritysten yhteenliittymän saatavilla. Kansallisilla kilpailuviranomaisilla on myös oltava valtuudet vaatia kaikkia muita luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä toimittamaan asetetun kohtuullisen määräajan kuluessa tiedot, jotka voivat olla merkityksellisiä SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen kannalta.

2.2.4.3 Kuulemiset

Direktiivin *9 artikla* velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on vähintään valtuudet kutsua kuultavaksi kaikki yrityksen tai yritysten yhteenliittymän edustajat, kaikki muiden oikeushenkilöiden edustajat ja kaikki luonnolliset henkilöt, kun niillä voi olla hallussaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen kannalta merkityksellisiä tietoja.

2.2.4.4 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen sekä korjaustoimenpiteet

Direktiivin *10 artiklan* mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset kilpailuviranomaiset voivat päätöksellään määrätä yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisen. Kilpailuviranomaisten on myös voitava määrätä yritykset toteuttamaan kaikki käyttäytymistä koskevat tai rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhtaisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. Valitessaan kahden yhtä tehokkaan korjaustoimenpiteen välillä kansallisten kilpailuviranomaisten on valittava yritykselle vähemmän raskas toimenpide suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Kilpailuviranomaisilla on myös oltava valtuudet todeta SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomisen tapahtuneen menneisyydessä. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kansalliset kilpailuviranomaiset ilmoittavat komissiolle päättäessään asetuksen (EY) N:o 1/2003 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle ilmoittamansa täytäntöönpanomenettelyn sillä perusteella, että sen jatkamiselle ei ole perusteita.

2.2.4.5 Välitoimet

Direktiivin *11 artikla* velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on valtuudet oma-aloitteisesti määrätä päätöksellään yrityksille ja yritysten yhteenliittymille välitoimia ainakin kiireellisissä tapauksissa, joissa vaarana on aiheuttaa kilpailulle vakavaa ja peruuttamatonta haittaa, jos ensi näkemältä on todettavissa, että kyse on SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisesta. Välitoimia koskevan päätöksen on oltava oikeasuhteinen, ja sitä on sovellettava joko määrätyn ajanjakson ajan, jota voidaan jatkaa sikäli kuin se on tarpeen ja asianmukaista, tai lopullisen päätöksen tekemiseen saakka. Kansallisten kilpailuviranomaisten on ilmoitettava Euroopan kilpailuviranomaisten verkostolle määräämistään välitoimista. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että välitoimien lainmukaisuus – oikeasuhteisuus mukaan luetuna – voidaan tutkia nopeutetuissa muutoksenhakumenettelyissä.

Kansallisessa sääntelyssä direktiivissä tarkoitettuja välitoimia vastaavat kilpailulain 45 §:ssä säädetyt väliaikaismääräykset.

2.2.4.6 Sitoumukset

Direktiivin 12 artiklassa on määräykset sitoumuksista. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että täytäntöönpanomenettelyissä, jotka on käynnistetty tarkoituksena määrätä SEUT 101 tai 102 artiklan rikkominen lopetettavaksi, kansalliset kilpailuviranomaiset voivat markkinatoimijoiden näkemyksiä joko virallisesti tai epävirallisesti kuultuaan päätöksellään määrätä yritysten tai yritysten yhteenliittymien esittämät sitoumukset velvoittaviksi, kun kyseiset sitoumukset vastaavat kansallisten kilpailuviranomaisten esittämiin huolenaiheisiin. Päätös voidaan tehdä määräajaksi, ja siinä on todettava, ettei kyseisen kansallisen kilpailuviranomaisen toimille ole enää perusteita. Kansallisilla kilpailuviranomaisilla tulee olla tehokkaat valtuudet seurata sitoumusten täytäntöönpanoa ja kilpailuviranomaisten on voitava aloittaa täytäntöönpanomenettely uudelleen, jos jokin sitoumuspäätöksen perusteena ollut tosiseikka on muuttunut olennaisesti, yritykset taikka yritysten yhteenliittymät toimivat vastoin sitoumuksiaan tai jos sitoumuspäätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

2.2.5 Sakot ja uhkasakot

Direktiivin artiklassa 13 on määräykset yrityksille ja yritysten yhteenliittymille määrättävistä sakoista. Kilpailulain säännöksissä käytetään käsitettä seuraamusmaksu, sillä sakko viittaa rikosoikeudelliseen sanktioon. Kilpailunrajoitukset eivät ole kriminalisoituja eikä niiden perusteella määrätä sakkoa vaan rangaistusluonteinen hallinnollinen sanktio eli seuraamusmaksu.

Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten tulee voida joko määrätä itse tai pyytää muussa kuin rikosoikeudellisessa menettelyssä määräämään yrityksille ja yritysten yhteenliittymille SEUT 101 tai 102 artiklan tahallisen tai tuottamuksellisen rikkomisen perusteella sakkoja, jotka ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Artiklan 2 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että kansalliset hallinnolliset kilpailuviranomaiset voivat määrätä itse tai pyytää muussa kuin rikosoikeudellisessa menettelyssä määräämään yrityksille ja yritysten yhteenliittymille tehokkaita oikeasuhteisia ja varoittavia sakkoja sillä perusteella, että tahallaan tai tuottamuksesta

- a) ne eivät suostu 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun tarkastukseen;
- b) kansallisten kilpailuviranomaisten valtuuttamien tai nimittämien virkamiesten tai muiden mukana olevien henkilöiden 6 artiklan 1 kohdan d) alakohdan nojalla asettamat sinetit on murrettu;
- c) ne antavat 6 artiklan 1 kohdan e) alakohdassa tarkoitettuun kysymykseen virheellisen tai harhaanjohtavan vastauksen tai eivät anna tai kieltäytyvät antamasta täydellistä vastausta;
- d) ne antavat virheellisiä, puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja vastatessaan 8 artiklassa tarkoitettuun pyyntöön taikka eivät toimita tietoja asetetussa määräajassa;
- e) ne eivät saavu 9 artiklassa tarkoitettuun kuulemiseen;
- f) ne eivät noudata 10, 11 ja 12 artiklassa tarkoitettua päätöstä.

Artiklan 2 kohdassa tarkoitetut sakot on määritettävä suhteessa yritysten ja yritysten yhteenliittymien maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon.

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa menettelyissä tulee voida määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia sakkoja. Artiklan 4 kohdan mukaan artikla ei rajoita sellaisten kansallisten lakien soveltamista, joiden nojalla voidaan määrätä seuraamuksia rikosoikeudellisissa oikeudenkäyntimenettelyissä, edellyttäen, että kyseisten lakien soveltaminen ei vaikuta SEUT 101 ja 102 artiklan tehokkaaseen ja yhdenmukaiseen täytäntöönpanoon. Artiklan 5 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että yrityksen käsitettä sovelletaan sakkojen määräämiseksi emoyhtiöille ja yritysten oikeudellisille ja taloudellisille seuraajille.

Direktiivin 14 artiklassa on määräykset sakkojen määrään laskemisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on otettava huomioon rikkomisen vakavuus ja kesto määrittäessään SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisesta määrättävän sakon määrän. Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava sakkoa määrätessään ottaa direktiivin 2014/104/EU 18 artiklan 3 kohdan mukaisesti huomioon sovintoratkaisuun perustuvan korvauksen maksamisen.

Artiklan kohdissa 3 ja 4 on määräykset koskien sakon perimistä yritysten yhteenliittymältä ja sen jäseniltä. Artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos yritysten yhteenliittymälle on määrätty SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella sakko, jossa otetaan huomioon yhteenliittymään kuuluvien yritysten liikevaihto, yhteenliittymän on ollessaan maksukyvytön vaadittava siihen kuuluvilta yrityksiltä osuuksia sakon maksamiseksi. Artiklan 4 kohdan mukaan silloin, jos 3 kohdassa tarkoitettuja osuuksia ei ole maksettu yhteenliittymälle täysimääräisinä kansallisten kilpailuviranomaisten asettamassa määräajassa, kansalliset kilpailuviranomaiset voivat vaatia sakon maksamista miltä tahansa yritykseltä, jonka edustajat olivat yhteenliittymän päätöksentekovelvollisten jäseniä. Sen jälkeen, kun maksua on vaadittu sanotuilta yrityksiltä, kansalliset kilpailuviranomaiset voivat tarvittaessa sakon täysimääräisen maksamisen varmistamiseksi vaatia maksamatta olevan sakon määrän maksamista miltä tahansa yhteenliittymän niistä jäsenistä, jotka toimivat markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Artiklan 4 kohdan mukaista maksua ei kuitenkaan saa vaatia yrityksiltä, jotka osoittavat jättäneensä panematta täytäntöön rikkomista koskevaa yhteenliittymän päätöstä ja olleensa joko tietämättömiä tai vetäytyneensä siitä aktiivisesti ennen kuin tutkinta aloitettiin.

Sakon enimmäismäärää koskevat määräykset ovat direktiivin artiklassa 15, jonka 1 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten määräämien sakkojen enimmäismäärän tulee olla vähintään 10 prosenttia yrityksen tai yritysten yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun päätöksen tekemistä edeltäneeltä tilikaudelta. Artiklan 2 kohdan mukaan silloin, jos yritysten yhteenliittymän suorittama rikkominen liittyy sen jäsenten toimintaan, sakon enimmäismäärän on oltava vähintään 10 prosenttia sellaisten jäsenten maailmanlaajuisen kokonaisliikevaihtojen summasta, jotka toimivat niillä markkinoilla, joihin yhteenliittymän suorittama rikkominen on vaikuttanut. Yksittäisen yrityksen rahallinen vastuu ei kuitenkaan saa ylittää artiklan 1 kohdan mukaisesti vahvistettua enimmäismäärää.

Direktiivin 16 artikla koskee uhkasakkojen määräämistä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten voivan päätöksellä määrätä yrityksille ja yritysten yhteenliittymille tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia uhkasakkoja. Uhkasakot on määritettävä suhteessa yritysten ja yritysten yhteenliittymien edellisen tilikauden keskimääräiseen päivittäiseen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon kultakin viivästyspäivältä laskettuna kyseisessä päätöksessä määrätystä päivästä. Uhkasakkojen määräämisen on oltava mahdollista ainakin sen varmistamiseksi, että yritykset ja yritysten yhteenliittymät pakotetaan antamaan täydelliset ja virheettömät tiedot 8 artiklassa tarkoitettuihin tietopyyntöihin ja saapuvat 9 artiklassa tarkoitettuun kuulemiseen. Artiklan 2 kohdan mukaan kan-

sallisten kilpailuviranomaisten on voitava päätöksellä määrätä vastaavia uhkasakkoja sen varmistamiseksi, että yritykset ja yritysten yhteenliittymät suostuvat 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun tarkastukseen ja noudattavat 10, 11 ja 12 artiklassa tarkoitettua päätöstä.

2.2.6 Leniency-ohjelmat salaisille kartelleille

Salaisten kartellien tilanteissa sovellettavia leniency-ohjelmia koskevat määräykset ovat direktiivin artikloissa 17–23. Salaisia kartelleja koskevien leniency-ohjelmien osalta direktiivin sääntely on täysharmonisoivaa. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan luettelon 15 kohdassa olevan määritelmän mukaisesti leniencyllä tarkoitetaan sekä sakoista vapauttamista että sakkojen lieventämistä. Saman artiklan 16 kohdan määritelmän mukaan leniency-ohjelmalla tarkoitetaan SEUT 101 artiklan tai kansallisen oikeuden vastaavan säännöksen soveltamista koskevaa ohjelmaa, jonka perusteella salaiseen kartelliin osallinen tekee muista kartelliin osallistuneista yrityksistä riippumatta yhteistyötä kilpailuviranomaisen tutkinnassa toimittamalla oma-aloitteisia selostuksia, jotka koskevat kyseisellä osallisella kartellista olevia tietoja ja sen roolia kartellissa, minkä vastineeksi kyseiselle osalliselle myönnetään päätöksen nojalla tai menettelyn jatkamatta jättämisellä vapautus kartelliin osallistumisen johdosta määrättävistä sakoista tai lievennetään näitä sakkoja.

Artikla 17 koskee sakoista vapauttamista, ja artiklan 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla olevan käytössä leniency-ohjelmia, joiden avulla ne voivat vapauttaa sakoista yritykset, jotka paljastavat osallisuutensa salaisiin kartelleihin. Kohta ei rajoita jäsenvaltioiden mahdollisuutta säätää muita rikkomisia tai luonnollisten henkilöiden sakoista vapauttamista koskevia leniency-ohjelmia.

Artiklan 2 kohdassa säädetään edellytyksistä, joiden täytyessä hakija voidaan vapauttaa sakoista. Hakijan on täytettävä artiklassa 19 säädetty edellytykset, paljastettava osallisuutensa kartelliin ja toimitettava ensimmäisenä todisteita, joiden perusteella kansallinen kilpailuviranomainen voi hakemuksen vastaanotettuaan suorittaa salaiseen kartelliin liittyvän kohdennetun tarkastuksen, edellyttäen että kansallisella kilpailuviranomaisella ei ollut vielä hallussaan riittäviä todisteita tällaisen tarkastuksen tekemiseksi tai se ei ollut vielä tehnyt tällaista tarkastusta, taikka joiden kansallinen kilpailuviranomainen katsoo olevan riittäviä leniency-ohjelman piiriin kuuluvan rikkomisen toteamiseksi, edellyttäen että viranomaisella ei ollut vielä hallussaan riittäviä todisteita tällaisen rikkomisen toteamiseksi ja että mikään muu yritys ei ole aiemmin ollut kyseisen salaisen kartellin yhteydessä oikeutettu sakoista vapauttamiseen.

Artiklan 3 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan sakoista vapauttamisen olevan mahdollista kaikkien muiden yritysten kuin sellaisten osalta, jotka ovat painostaneet muita yrityksiä liittymään salaiseen kartelliin tai pysymään sen piirissä.

Kohdan 4 mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on ilmoitettava hakijalle, onko se ehdollisesti vapautettu sakoista vai ei. Hakija voi pyytää kansallisen kilpailuviranomaisen ilmoittavan sille sen hakemuksen tuloksesta kirjallisesti. Jos kansallinen kilpailuviranomainen hylkää sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen, asianomainen hakija voi pyytää kyseistä kilpailuviranomaista tarkastelemaan sen hakemusta sakkojen lieventämistä koskevana hakemuksena.

Sakkojen lieventämistä koskevat määräykset ovat direktiivin *artiklassa 18*. Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava käytössä leniency-ohjelmia, joiden avulla ne voivat lieventää sakkoja sellaisten yritysten osalta, jotka eivät voi saada vapautusta sakoista. Kohta ei rajoita jäsenvaltioiden mahdollisuutta säätää muita rikkomisia kuin salaisia kartelleja koskevia leniency-ohjelmia tai luonnollisten henkilöiden sakkojen lieventämistä koskevia leniency-ohjelmia.

Artiklan 2 kohdan mukaan sakkojen lieventämisen edellytyksenä on, että hakija täyttää artiklassa 19 säädetty edellytykset, toimittaa väitettyä salaista kartellia koskevia todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa näytettäessä toteen leniency-ohjelman piiriin kuuluva rikkominen verrattaessa niitä kansallisen kilpailuviranomaisen hallussa hakemuksen tekemisen aikaan olleisiin todisteisiin.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos hakija esittää ratkaisevia todisteita, joita kansallinen kilpailuviranomainen käyttää näyttääkseen toteen lisäseikkoja, joiden johdosta sakkoja korotetaan verrattuna sakkoihin, jotka salaiseen kartelliin osallistujille olisi muutoin määrätty, kansallinen kilpailuviranomainen ei ota näitä lisäseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle sakkolievennyksen hakijalle.

Direktiivin 19 artiklassa säädetään leniencyä koskevista yleisistä edellytyksistä, joiden täyttämistä jäsenvaltioiden on vaadittava salaiseen kartelliin osallistumista koskevan leniencyn hakijalta. Artiklan mukaan hakijalta vaaditaan seuraavien edellytysten täyttämistä:

a) se on lopettanut osallistumisensa väitettyyn salaiseen kartelliin viimeistään välittömästi leniency-hakemuksensa tekemisen jälkeen, lukuun ottamatta sellaista osallistumista, joka olisi toimivaltaisen kansallisen kilpailuviranomaisen näkemyksen mukaan kohtuudella välttämätöntä sen tutkinnan luotettavuuden säilyttämiseksi;

b) se tekee todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä kansallisen kilpailuviranomaisen kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kun viranomainen on lopettanut täytäntöönpanomenettelynsä kaikkia tutkinnan kohteena olleita osapuolia vastaan tekemällä päätöksen tai on päättänyt täytäntöönpanomenettelynsä muulla tavoin; tällaisessa yhteistyössä hakijan on muun muassa

i) toimitettava kansalliselle kilpailuviranomaiselle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat merkitykselliset tiedot ja todisteet väitetystä salaisesta kartellista, erityisesti hakijan nimi ja osoite; kaikkien muiden sellaisten yritysten nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin; yksityiskohtainen kuvaus väitetystä salaisesta kartellista, mukaan lukien kohdetuotteet, kohdealueet sekä väitetyn salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne; tiedot mille tahansa muille kilpailuviranomaisille tai kolmansien maiden kilpailuviranomaisille tehdyistä aiemmista tai mahdollisista tulevista leniency-hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin;

ii) oltava kansallisen kilpailuviranomaisen käytettävissä vastatakseen kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan tosiseikat;

iii) huolehdittava siitä, että johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat kansallisen kilpailuviranomaisen käytettävissä kuulemisia varten, ja pyrittävä kohtuullisin keinoin siihen, että entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat kansallisen kilpailuviranomaisen käytettävissä kuulemisia varten;

iv) pidätyttävä merkityksellisten tietojen tai todisteiden tuhoamisesta, väärentämisestä tai kätkemisestä; ja

v) pidätyttävä paljastamasta leniency-hakemuksen jättämistä tai sen sisältöä ennen kuin kansallinen kilpailuviranomainen on esittänyt kyseisessä täytäntöönpanomenettelyssä väitteensä, paitsi jos muusta järjestelystä on sovittu; ja

c) harkitessaan leniency-hakemuksen tekemistä kansalliselle kilpailuviranomaiselle hakija ei ole saanut

- 1) tuhota, väärentää tai kätkeä väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita; tai
- ii) paljastaa harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastaa hakemuksen sisältöä muille kuin toisille kilpailuviranomaisille tai kolmansien maiden kilpailuviranomaisille.

Direktiivin *artiklassa 20* säädetään leniency-lausuntojen muodosta. Artiklan 1 kohdan mukaan hakijoiden on voitava esittää täydellisiin tai lyhennettyihin hakemuksiin liittyvät leniency-lausunnot kirjallisesti. Kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava käytössään myös järjestelmä, jonka avulla ne voivat hyväksyä leniency-lausuntoja joko suullisesti tai muulla tavoin, jotka mahdollistavat sen, että hakijat eivät ota esitettyjä lausuntoja haltuunsa, huostaansa tai valvontaansa. Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen kilpailuviranomaisen on pyynnöstä vahvistettava leniency-hakemuksen vastaanottaminen kirjallisesti ja mainittava vahvistuksessa vastaanotto-päivä sekä -aika. Artiklan 3 kohdan mukaan hakijoiden on voitava esittää hakemuksiin liittyvät leniency-lausunnot kyseisen kansallisen kilpailuviranomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä sen virallisista kielistä taikka jollakin muulla unionin virallisella kielellä, josta on sovittu kansallisen kilpailuviranomaisen ja hakijan kesken.

Artiklassa 21 on määräykset sakoista vapauttamista koskevien hakemusten tekemisen yhteydessä annettavista merkinnöistä (*marker*). Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yrityksille, jotka haluavat hakea sakoista vapauttamista, voidaan aluksi myöntää paikka jonossa leniency saamiseksi niiden tätä pyytäessä kansallisen kilpailuviranomaisen tapauskohtaisesti määrittämäksi ajaksi, jotta hakija voi kerätä sakoista vapauttamista koskevan asiaankuuluvan näyttökynnyksen ylittämiseksi tarvittavat tiedot ja todisteet. Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava harkintansa mukaan hyväksyä tai evätä 1 kohdassa tarkoitettu pyyntö. Kohdan mukaan pyynnön esittävän yrityksen on toimitettava kansalliselle kilpailuviranomaiselle muun muassa seuraavat tiedot, jos ne ovat saatavissa:

- a) hakijan nimi ja osoite;
- b) pyynnön esittämiseen johtaneen huolenaiheen peruste;
- c) kaikkien muiden sellaisten yritysten nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin;
- d) kohdetuotteet ja -alueet;
- e) väitetyn salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne;
- f) tiedot mille tahansa muille kilpailuviranomaisille tai kolmansien maiden kilpailuviranomaisille tehdyistä aiemmista tai mahdollisista tulevista leniency-hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Artiklan 3 kohdan mukaan kaikki hakijan 1 kohdan mukaisesti määritetyssä ajassa toimittamat tiedot ja todisteet katsotaan toimitetuiksi ajankohtana, jona alkuperäinen pyyntö toimitettiin. Kohdan 4 mukaan hakijan on voitava esittää 1 kohdan nojalla tehtävä pyyntö kyseisen kansallisen kilpailuviranomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä sen virallisista kielistä taikka jollakin muulla unionin virallisella kielellä, josta on sovittu kansallisen kilpailuviranomaisen ja hakijan kesken. Kohdan 5 mukaan jäsenvaltiot voivat myös säätää, että sakkojen lieventämisen hakemista haluavilla yrityksillä on mahdollisuus pyytää aluksia paikkaa jonossa leniency saamiseksi.

Direktiivin *artikla 22* velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että kansalliset kilpailuviranomaiset hyväksyvät niiden hakijoiden lyhennetyt hakemukset, jotka ovat hakeneet komissiolta leniencyä joko hakemalla merkintää (*marker*) tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täydellisen hakemuksen, edellyttäen että nämä hakemukset kattavat kohdealueena enemmän

kuin kolme jäsenvaltiota. Artiklan 2 kohdan mukaan lyhennetyissä hakemuksissa on esitettävä lyhyt kuvaus seuraavista seikoista:

- a) hakijan nimi ja osoite;
- b) väitetyin salaisen kartellin muiden osapuolten nimet;
- c) kohdetuotteet ja -alueet;
- d) väitetyin salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne;
- e) jäsenvaltio(t), jossa/joissa todisteet väitetystä salaisesta kartellista todennäköisesti sijaitsevat; ja
- f) tiedot mille tahansa muille kilpailuviranomaisille tai kolmansien maiden kilpailuviranomaisille tehdyistä aiemmista tai mahdollisista tulevista leniency-hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Artiklan 3 kohdan mukaan silloin, kun komissio vastaanottaa täydellisen hakemuksen ja kansalliset kilpailuviranomaiset vastaanottavat lyhennetyt hakemukset, jotka liittyvät samaan väitettyyn kartelliin, komissio toimii hakijan yhteystahona, erityisesti antaen hakijalle ohjeita mahdollisen täydentävän sisäisen tutkinnan toteuttamisesta, siihen saakka, kun saadaan selvyys siitä, aikooko komissio käsitellä koko asiaa tai sen osaa. Tällä välin komissio tiedottaa tilanteesta kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille niiden pyynnöstä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset kilpailuviranomaiset voivat pyytää hakijaa toimittamaan erityisiä selvennyksiä vain 2 kohdassa esitettyjen seikkojen osalta, ennen kuin ne vaativat toimittamaan täydellisen hakemuksen 5 kohdan nojalla.

Artiklan 4 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että lyhennettyjä hakemuksia vastaanottavat kansalliset kilpailuviranomaiset tarkastavat näiden hakemusten vastaanottohetkenä, ovatko ne jo saaneet samaa väitettyä salaista kartellia koskevan lyhennetyn tai täydellisen hakemuksen joltakin toiselta hakijalta. Jos kansallinen kilpailuviranomainen ei ole vastaanottanut joltain toiselta hakijalta tällaista hakemusta ja katsoo, että lyhennetty hakemus täyttää artiklan 2 kohdan vaatimukset, sen on ilmoitettava tästä hakijalle.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun komissio on ilmoittanut kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille, ettei se aio käsitellä koko asiaa tai sen osaa, hakijoille annetaan mahdollisuus esittää kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille täydelliset hakemukset. Ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa, kun tämä on ehdottoman välttämätöntä asian rajaamisen tai asioiden käsiteltäväksi jakamisen vuoksi, kansallinen kilpailuviranomainen voi pyytää hakijaa toimittamaan täydellisen hakemuksen ennen kuin komissio on ilmoittanut kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille, ettei se aio käsitellä koko asiaa tai sen osaa. Kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava valtuudet määrittää kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa hakijan on toimitettava täydellinen hakemus sekä asiaankuuluvat todisteet ja tiedot. Tämä ei rajoita hakijan oikeutta toimittaa vapaaehtoisesti täydellinen hakemus aikaisemmassa vaiheessa.

Jäsenvaltioiden on artiklan 6 kohdan mukaan myös varmistettava, että jos hakija esittää täydellisen hakemuksen 5 kohdan mukaisesti kansallisen kilpailuviranomaisen asettaman määräajan kuluessa, täydellinen hakemus katsotaan toimitetuksi lyhennetyn hakemuksen jättöajankohtana, edellyttäen että lyhennetty hakemus kattaa saman kohdetuotteen ja kohdealueen tai samat kohdetuotteet ja kohdealueet sekä saman väitetyin salaisen kartellin keston kuin komissiolle jätetty leniency-hakemus, jota on voitu täydentää.

Direktiivin *artiklassa 23* on määräykset sakoista vapauttamista koskevien hakemusten ja luonnollisille henkilöille määrättyjen seuraamusten vuorovaikutuksesta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kilpailuviranomaisilta sakoista vapauttamista hakevien hakijoiden nykyisiä ja entisiä johtajia, hallituksen jäseniä ja muita henkilöstön edustajia suojellaan täysimääräisesti seuraamuksilta, jotka määrätään hallinnollisissa menettelyissä ja muissa kuin rikosoikeudellisissa oikeudenkäyntimenettelyissä kyseisten henkilöiden siihen salaiseen kartelliin osallistumisen osalta, jota sakoista vapauttamista koskeva hakemus koskee, sellaisten kansallisten lakien rikkomisesta, joilla on pääosin samat tavoitteet kuin SEUT 101 artiklalla, jos

- a) asiaa käsittelevälle kilpailuviranomaiselle toimitettu yrityksen sakoista vapauttamista koskeva hakemus täyttää 17 artiklan 2 kohdan b) ja c) alakohdassa säädetty edellytykset;
- b) kyseiset nykyiset ja entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat tekevät tältä osin aktiivista yhteistyötä asiaa käsittelevän kilpailuviranomaisen kanssa; ja
- c) yrityksen sakoista vapauttamista koskeva hakemus oli tehty ennen kuin jäsenvaltioiden toimivaltaiset kilpailuviranomaiset saattoivat tässä kohdassa tarkoitettujen seuraamusten määräämiseen johtavan menettelyn kyseisten nykyisten tai entisten johtajien, hallituksen jäsenten ja muiden henkilöstön edustajien tietoon.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kilpailuviranomaisilta sakoista vapauttamista hakevien hakijoiden nykyisiä ja entisiä johtajia, hallituksen jäseniä ja muita henkilöstön edustajia suojellaan seuraamuksilta, jotka määrätään rikosoikeudellisissa menettelyissä kyseisten henkilöiden siihen salaiseen kartelliin osallistumisen osalta, jota sakoista vapauttamista koskeva hakemus koskee, sellaisten kansallisten lakien rikkomisesta, joilla on pääosin samat tavoitteet kuin SEUT 101 artiklalla, jos he täyttävät 1 kohdan edellytykset ja tekevät aktiivista yhteistyötä toimivaltaisen syyttäjäviranomaisen kanssa. Jos edellytystä, joka koskee yhteistyötä toimivaltaisen syyttäjäviranomaisen kanssa, ei täytetä, mainittu toimivaltainen syyttäjäviranomainen voi suorittaa tutkinnan.

Artiklan 3 kohdan mukaan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi jäsenvaltioiden oikeudellisen järjestelmän olemassa olevien perusperiaatteiden kanssa jäsenvaltiot voivat 2 kohdasta poiketen säätää, että toimivaltaiset viranomaiset voivat jättää määräämättä rikosoikeudellisissa menettelyissä määrättävän seuraamuksen tai ainoastaan lieventää sitä siltä osin kuin 2 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden osuus salaisen kartellin havaitsemisessa ja tutkinnassa on merkitykseltään huomattavampi kuin ne edut, jotka saavutetaan sillä, että kyseiset henkilöt asetetaan syytteeseen ja/tai heille määrätään seuraamus.

Artiklan 4 kohdan mukaan sen varmistamiseksi, että 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu suoja olisi toimiva tilanteissa, joissa on osallisena useampi kuin yksi lainkäyttöalue, jäsenvaltioiden on säädettävä, että asioissa, joissa toimivaltainen seuraamuksia määräävä viranomainen tai syyttäjäviranomainen on muulla kuin asiaa käsittelevän kilpailuviranomaisen lainkäyttöalueella, toimivaltaisen seuraamuksia määräävän viranomaisen tai syyttäjäviranomaisen lainkäyttöalueen kansallisen kilpailuviranomaisen on varmistettava tarvittavat yhteydet viranomaisten välillä.

Artiklan 5 kohdan mukaan artikla ei rajoita kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta vahinkoa karsineiden oikeutta vaatia täyttä korvausta kyseisestä vahingosta direktiivin 2014/104/EU mukaisesti.

2.2.7 Keskinäinen avunanto

Direktiivin 24 artikla koskee hallinnollisten kilpailuviranomaisten välistä yhteistyötä. Artiklan 1 kohta edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten suorittaessa asetuksen (EY) N:o 1/2003 22 artiklan nojalla toisten kansallisten kilpailuviranomaisten puolesta ja niiden lukuun tarkastuksen tai kuulemisen, pyynnön esittävän kansallisen kilpailuviranomaisen valtuuttamalla tai nimittämällä virkamiehillä ja muilla mukana olevilla henkilöillä on lupa osallistua tarkastukseen tai kuulemiseen ja avustaa aktiivisesti pyynnön vastaanottavaa kansallista kilpailuviranomaista pyynnön vastaanottavan kansallisen kilpailuviranomaisen virkamiesten valvonnassa, kun pyynnön vastaanottava kansallinen kilpailuviranomainen käyttää tämän direktiivin 6, 7 ja 9 artiklassa tarkoitettuja valtuuksia.

Artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla on omalla alueellaan valtuudet käyttää tämän direktiivin 6–9 artiklassa tarkoitettuja valtuuksia kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti toisten kansallisten kilpailuviranomaisten puolesta ja niiden lukuun sen toteutukseksi, ovatko yritykset tai yritysten yhteenliittymät jättäneet noudattamatta 6 ja 8–12 artiklassa tarkoitettuja pyynnön esittävän kansallisen kilpailuviranomaisen toteuttamia tutkintatoimia ja sen tekemiä päätöksiä. Pynnön esittävällä kansallisella kilpailuviranomaisella ja pyynnön vastaanottavalla kansallisella kilpailuviranomaisella on oltava valtuudet vaihtaa tietoja ja käyttää niitä todisteina tässä tarkoituksessa, asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen.

Artiklassa 25 on määräykset alustavien väitteiden ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoja koskevista pyynnöistä. Artiklassa todetaan, että rajoittamatta pyynnön esittävän viranomaisen sen omassa jäsenvaltiossa voimassa olevien sääntöjen mukaisesti tekemän muunlaisen tiedoksannon soveltamista jäsenvaltioiden on varmistettava, että pyynnön esittävän viranomaisen pyynnöstä pyynnön vastaanottavan viranomaisen on annettava vastaanottajalle pyynnön esittävän viranomaisen puolesta tiedoksi

- a) kaikki SEUT 101 tai 102 artiklan väitettyä rikkomista koskevat alustavat väitteet ja kaikki päätökset, joissa kyseisiä artikloja sovelletaan;
- b) kaikki muut menettelytoimet, jotka on hyväksytty täytäntöönpanomenettelyjen yhteydessä ja jotka olisi kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettava tiedoksi; ja
- c) kaikki muut merkitykselliset SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamiseen liittyvät asiakirjat, mukaan lukien asiakirjat, jotka liittyvät sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten täytäntöönpanoon.

Direktiivin artiklan 26 määräykset liittyvät sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten täytäntöön panemiseksi tehtyihin pyyntöihin. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että pyynnön esittävän viranomaisen pyynnöstä pyynnön vastaanottava viranomainen panee täytäntöön pyynnön esittävän viranomaisen 13 ja 16 artiklan mukaisesti tekemät päätökset, joissa määrätään sakkoja tai uhkasakkoja. Tätä sovelletaan ainoastaan siltä osin kuin pyynnön esittävä viranomainen on varmistanut toteutettuaan omalla alueellaan kohdulliset toimet, että yrityksellä tai yritysten yhteenliittymällä, jota vastaan sakko tai uhkasakko on täytäntöönpanokelpoinen, ei ole pyynnön esittävän viranomaisen jäsenvaltiossa riittävästi omaisuutta, jotta tämä sakko tai uhkasakko voitaisiin periä.

Artiklan 2 kohdan mukaan tapauksissa, jotka eivät kuulu artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, erityisesti tapauksissa, joissa yritys tai yritysten yhteenliittymä, jota vastaan sakko tai uhkasakko on täytäntöönpanokelpoinen, ei ole sijoittautunut pyynnön esittävän viranomaisen jäsenvaltioon, jäsenvaltioiden on säädettävä, että pyynnön vastaanottava viranomainen voi panna

täytäntöön pyynnön esittävän viranomaisen 13 ja 16 artiklan mukaisesti tekemät päätökset, joissa määrätään sakkoja tai uhkasakkoja, jos pyynnön esittävä viranomainen tätä pyytää. Artiklan 2 kohtaa sovellettaessa ei sovelleta 27 artiklan 3 kohdan d) alakohtaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan pyynnön esittävä viranomainen voi pyytää vain lopullisen päätöksen täytäntöönpanoa. Artiklan 4 kohdan mukaan sakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpanon vanhentumisaikoja koskeviin kysymyksiin sovelletaan pyynnön esittävän viranomaisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä.

Artiklassa 27 säädetään yleisistä yhteistyöperiaatteista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että pyynnön vastaanottava viranomainen täyttää 25 ja 26 artiklassa tarkoitetut pyynnot pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin 25 ja 26 artiklassa tarkoitetut pyynnot on täytettävä ilman aiheutonta viivytystä yhdenmukaisen välineen avulla, jonka mukana on oltava jäljennös toimesta, joka on annettava tiedoksi tai pantava täytäntöön. Tällaisessa yhdenmukaisessa välineessä on oltava

- a) vastaanottajan nimi ja tiedossa oleva osoite ja kaikki muut tiedot, jotka ovat merkityksellisiä vastaanottajan tunnistamisen kannalta;
- b) tiivistelmä merkityksellisistä tosiseikoista ja olosuhteista;
- c) tiivistelmä liitteenä olevasta tiedoksi annettavan tai täytäntöön pantavan toimen jäljennöksestä;
- d) pyynnön vastaanottavan viranomaisen nimi, osoite ja muut yhteystiedot; ja
- e) ajanjakso, jonka kuluessa tiedoksi antaminen tai täytäntöönpano olisi toteutettava, kuten lakisääteiset määräajat tai vanhentumisaajat.

Artiklan 3 kohdan mukaan 26 artiklassa tarkoitettujen pyyntöjen tilanteissa 27 artiklan 2 kohdassa säädettyjen vaatimusten lisäksi yhdenmukaisessa välineessä on oltava

- a) tiedot päätöksestä, jolla mahdollistetaan täytäntöönpano pyynnön esittävän viranomaisen jäsenvaltiossa;
- b) päivämäärä, jona päätös on tullut lopulliseksi;
- c) sakon tai uhkasakon määrä; ja
- d) tiedot, joista käy ilmi, että pyynnön esittävä viranomainen on toteuttanut kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi omalla alueellaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan yhdenmukaisen välineen, jolla täytäntöönpano pyynnön vastaanottavan viranomaisen toimesta mahdollistetaan, on oltava ainoa perusta pyynnön vastaanottavan viranomaisen täytäntöönpanotoimille, jollei 2 kohdan vaatimuksista muuta johdu. Siihen ei saa kohdistaa minkäänlaisia tunnustamis-, täydentämis- tai korvaamistoimia pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltiossa. Pynnön vastaanottavan viranomaisen on toteutettava kaikki tarvittavat toimet tämän pyynnön täyttämiseksi, paitsi jos pyynnön vastaanottava viranomainen vetoaa 6 kohtaan.

Artiklan 5 kohdan mukaan pyynnön esittävän viranomaisen on varmistettava, että yhdenmukainen väline toimitetaan pyynnön vastaanottavalle viranomaiselle pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä sen virallisista kielistä, paitsi jos pyynnön vastaanottava ja pyynnön esittävä viranomainen sopivat tapauskohtaisesti kahdensivälisesti, että

yhdenmukainen väline voidaan toimittaa jollakin muulla kielellä. Pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön sitä edellyttäessä pyynnön esittävän viranomaisen on toimitettava tiedoksi annettavan toimen tai sakon tai uhkasakon täytäntöönpanon mahdollistavan päätöksen käännös pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä sen virallisista kielistä. Tämä ei rajoita pyynnön esittävän ja pyynnön vastaanottavan viranomaisen oikeutta sopia tapauskohtaisesti kahdenvälisesti, että tällainen käännös voidaan toimittaa jollakin muulla kielellä.

Artiklan 6 kohdan mukaan pyynnön vastaanottava viranomainen ei ole velvollinen täyttämään 25 tai 26 artiklassa tarkoitettua pyyntöä, jos pyyntö ei ole 27 artiklan vaatimusten mukainen, tai jos pyynnön vastaanottava viranomainen kykenee esittämään perustellut syyt, jotka osoittavat, kuinka pyynnön täyttäminen olisi selvästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestystä, jossa täytäntöönpanoa pyydetään. Jos pyynnön vastaanottava viranomainen aikoo kieltäytyä 25 tai 26 artiklassa tarkoitettua avunantopyynnöstä tai tarvitsee lisätietoja, sen on otettava yhteyttä pyynnön esittävään viranomaiseen.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos pyynnön vastaanottava viranomainen sitä pyytää, pyynnön esittävä viranomainen vastaa kokonaisuudessaan kaikista 24 tai 25 artiklassa tarkoitettuihin toteutettuihin toimiin liittyvistä kohtuullisista lisäkustannuksista käännös-, työvoima- ja hallintokustannukset mukaan lukien.

Artiklan 8 kohdan mukaan pyynnön vastaanottava viranomainen voi kattaa 26 artiklassa tarkoitettuihin toteutettuihin toimiin liittyvät kokonaiskustannukset pyynnön esittävän viranomaisen puolesta keräämillään sakko- tai uhkasakkomaksuilla, mukaan lukien käännös-, työvoima- ja hallintokustannukset. Jos pyynnön vastaanottava viranomainen ei onnistu keräämään sakko- tai uhkasakkomaksuja, se voi pyytää, että pyynnön esittävä viranomainen vastaa aiheutuneista kustannuksista. Jäsenvaltiot voivat säätää, että pyynnön vastaanottava viranomainen voi myös periä tällaisten päätösten täytäntöönpanoon liittyvät kustannukset takaisin yritykseltä, jonka osalta sakko tai uhkasakko on täytäntöönpanokelpoinen. Pynnön vastaanottavan viranomaisen on perittävä maksettavat määrät oman jäsenvaltionsa valuutassa kyseisen jäsenvaltion lakien, asetusten ja hallinnollisten menettelyjen tai käytäntöjen mukaisesti. Pynnön vastaanottavan viranomaisen on tarvittaessa muunnettava kansallisen lainsäädäntönsä ja käytäntöjensä mukaisesti sakko- tai uhkasakkomaksut pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion valuutaksi noudattamalla sinä päivänä voimassa ollutta valuuttakurssia, jona sakot tai uhkasakot on määrätty.

Artiklassa 28 on määräykset sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjä koskevista riidoista. Artiklan 1 kohdan mukaan riidat kuuluvat pyynnön esittävän viranomaisen jäsenvaltion toimivaltaisten elinten toimivaltaan, ja niihin sovelletaan kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä, jos ne koskevat

- a) 25 artiklan mukaisesti tiedoksi annettavan toimen tai 26 artiklan mukaisesti täytäntöön pantavan päätöksen laillisuutta; ja
- b) sen yhdenmukaisen välineen laillisuutta, jolla mahdollistetaan täytäntöönpano pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltiossa.

Artiklan 2 kohdan mukaan riidat, jotka koskevat pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltiossa toteutettuja täytäntöönpanotoimenpiteitä tai pyynnön vastaanottavan viranomaisen tekemän tiedoksiannon pätevyyttä, kuuluvat pyynnön vastaanottavan viranomaisen jäsenvaltion toimivaltaisten elinten toimivaltaan, ja niihin sovelletaan kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

2.2.8 Vanhentumisajat

Direktiivin 29 artikla sisältää määräykset sakkojen ja uhkasakkojen määräämiseen sovellettavista vanhentumisajoista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhentumisajat, joita sovelletaan sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen kansallisten kilpailuviranomaisten toimesta 13 ja 16 artiklan nojalla, keskeytetään tai katkaistaan toisten jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten tai komission täytäntöönpanomenettelyn ajaksi, kun menettelyn kohteena oleva rikkominen koskee samaa SEUT 101 tai 102 artiklassa kiellettyä sopimusta, yhteenliittymän päätöstä, yhdenmukaistettua menettelytapaa tai muuta toimintaa. Vanhentumisajan keskeyttäminen alkaa tai vanhentumisajan katkaiseminen tapahtuu ajankohdana, jona ensimmäisestä virallisesta tutkintatoimenpiteestä ilmoitetaan vähintään yhdelle täytäntöönpanomenettelyn kohteena olevalle yritykselle. Se koskee kaikkia rikkomiseen osallistuneita yrityksiä tai yritysten yhteenliittymiä. Keskeyttäminen tai katkaiseminen päättyy päivänä, jona asianomainen kilpailuviranomainen päättää täytäntöönpanomenettelynsä tekemällä tämän direktiivin 10, 12 tai 13 artiklassa tarkoitetun tai asetuksen (EY) N:o 1/2003 7, 9 tai 10 artiklan mukaisen päätöksen tai on todennut, ettei sen puolesta ole perusteita muihin toimenpiteisiin. Tällaisen keskeytyksen tai katkaisemisen kesto ei vaikuta kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin ehdottomiin vanhentumisaikoihin.

Artiklan 1 kohdan sääntely liittyy komission ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten muodostaman verkoston (European Competition Network, ECN) toimintaan. Täytäntöönpanoasetuksen 1/2003 13 artiklan mukaisesti silloin, jos kantelu on tehty useampien jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille tai jos useammat kilpailuviranomaiset aloittavat omasta aloitteestaan SEUT 101 tai 102 artiklan mukaisen menettelyn saman sopimuksen tai menettelyn osalta, toisen viranomaisen samaa sopimusta tai menettelyä koskeva käsittely on riittävä peruste menettelyn keskeyttämiseen tai kantelun hylkäämiseen. Myös komissio voi hylätä kantelun sillä perusteella, että jonkin jäsenvaltion kilpailuviranomainen käsittelee asiaa. Asetuksen johdanto-osan kappaleen 18 mukaan säännöksen tarkoituksena on varmistaa asioiden kohdentaminen verkostossa parhaalla mahdollisella tavalla. Tavoitteena on, että kutakin asiaa käsittelee ainoastaan yksi viranomainen.

Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen kilpailuviranomaisen suorittamaan sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen sovellettava vanhentumisaika keskeytetään tai katkaistaan myös siksi ajaksi, jona kyseisen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöstä koskeva menettely on vireillä muutoksenhakutuomioistuimessa. Artiklan 3 kohdassa todetaan komission varmistavan, että kansalliselta kilpailuviranomaiselta asetuksen (EY) N:o 1/2003 11 artiklan 3 kohdan nojalla vastaanotettu ensimmäistä virallista tutkintatoimenpidettä koskeva ilmoitus saatetaan muiden kansallisten kilpailuviranomaisten saataville Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa.

2.2.9 Yleiset määräykset

Yleiset määräykset ovat direktiivin luvussa IX, johon kuuluvat artikkelit 30–33.

Artiklassa 30 säädetään kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten roolista kansallisissa tuomioistuimissa. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden, jotka nimeävät sekä kansallisen hallinnollisen kilpailuviranomaisen että kansallisen oikeudellisen kilpailuviranomaisen vastamaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisesta, on varmistettava, että kansallinen hallinnollinen kilpailuviranomainen voi nostaa suoraan kanteen kansallisessa oikeudellisessa kilpailuviranomaisessa.

Artiklan 2 kohdan mukaan siltä osin kuin kansalliset tuomioistuimet toimivat oikeudenkäyntimenettelyissä, jotka on pantu vireille kansallisten kilpailuviranomaisten direktiivin IV luvussa

sekä 13 ja 16 artiklassa tarkoitettuja valtuuksiaan käyttäessään SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamiseksi tekemien päätösten johdosta, siinä yhteydessä määrättyjen sakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpano mukaan lukien, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisella hallinnollisella kilpailuviranomaisella on jo itsessään oikeus tarvittaessa osallistua näihin oikeudenkäyntimenettelyihin täysimääräisesti syyttäjänä tai vastaajana ja nauttia samoista oikeuksista kuin kyseisten oikeudenkäyntimenettelyjen tällaiset julkiset osapuolet.

Artiklan 3 kohdan mukaan kansalliselle hallinnolliselle kilpailuviranomaiselle on annettava valtuudet hakea samoin 2 kohdassa vahvistetuin oikeuksin muutosta

a) kansallisten tuomioistuinten päätöksiin, jotka tehdään tämän direktiivin IV luvussa sekä 13 ja 16 artiklassa tarkoitettujen SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista koskevien kansallisten kilpailuviranomaisten tekemien päätösten johdosta, siinä yhteydessä määrättyjen sakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpano mukaan lukien; ja

b) siihen, että kansallinen oikeusviranomainen kieltäytyy antamasta ennakkolupaa tämän direktiivin 6 ja 7 artiklassa tarkoitettuun tarkastukseen, siltä osin kuin tällaista lupaa edellytetään.

Artiklassa 31 säädetään osapuolten oikeudesta tutustua asiakirja-aineistoon ja tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 14 mukaan oikeus saada asiakirja-aineisto ei kattaisi luottamuksellisia tietoja, kansallisten kilpailuviranomaisten ja komission sisäisiä asiakirjoja eikä niiden välistä kirjeenvaihtoa.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kun kansallinen kilpailuviranomainen vaatii luonnollista henkilöä toimittamaan tietoja 6 artiklan 1 kohdan e) alakohdassa tai 8 tai 9 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden perusteella, kyseisiä tietoja ei saa käyttää todisteena seuraamusten määräämiseksi kyseessä olevalle luonnolliselle henkilölle taikka hänen lähiomaisilleen.

Artiklan 2 kohdassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta varmistaa, että kansalliset kilpailuviranomaiset, niiden virkamiehet ja henkilöstön jäsenet sekä muut niiden valvonnassa työskentelevät henkilöt eivät ilmaise tietoja, jotka on saatu tässä direktiivissä tarkoitettujen valtuuksien perusteella ja jotka luonteensa perusteella ovat salassa pidettäviä, paitsi kun tällainen tietojen ilmaisu sallitaan kansallisen lainsäädännön nojalla.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeus tutustua leniency-lausuntoihin tai sovintoehdotuksiin myönnetään ainoastaan kyseessä olevan menettelyn kohteena oleville osapuolille ja ainoastaan sitä tarkoitusta varten, että nämä voisivat käyttää puolustautumisoikeuksiaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että osapuoli, joka on saanut tutustua kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanomenettelyn asiakirja-aineistoon, voi käyttää leniency-lausunnoista ja sovintoehdotuksista otettuja tietoja vain, jos se on tarpeen kyseisen osapuolen puolustautumisoikeuksien käyttämiseksi kansallisissa tuomioistuimissa tapauksissa, jotka liittyvät suoraan asiaan, jossa tutustumisoikeus on myönnetty, ja vain silloin kun tällaiset menettelyt koskevat

a) kansallisen kilpailuviranomaisen kartellin jäsenille yhteisvastuullisesti määräämän sakon jakamista niiden kesken; tai

b) sellaisen päätöksen uudelleentarkastelua, jossa kansallinen kilpailuviranomainen on todennut, että SEUT 101 tai 102 artiklaa tai kansallisia kilpailuoikeuden säännöksiä on rikottu.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että osapuoli ei käytä seuraaviin luokkiin kuuluvia tietoja, jotka kyseinen osapuoli on saanut kansallisen kilpailuviranomaisen täytäntöönpanomenettelyn aikana, kansallisissa tuomioistuimissa käytävissä menettelyissä ennen kuin kansallinen kilpailuviranomainen on lopettanut täytäntöönpanomenettelynsä kaikkien tutkimuksen kohteena olevien osapuolten osalta tekemällä 10 tai 12 artiklassa tarkoitetun päätöksen tai on päättänyt menettelynsä muulla tavoin:

- a) tiedot, jotka muut luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt ovat valmistelleet erityisesti kansallisen kilpailuviranomaisen täytäntöönpanomenettelyä varten;
- b) tiedot, jotka kansalliset kilpailuviranomaiset ovat koonneet ja lähettäneet osapuolille täytäntöönpanomenettelynsä aikana; ja
- c) peruutetut sovintoehdotukset.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että leniency-lausuntoja vaihdetaan kansallisten kilpailuviranomaisten kesken asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisesti ainoastaan joko

- a) hakijan suostumuksella; tai
- b) jos leniency-lausunnon vastaanottava kansallinen kilpailuviranomainen on myös saanut samaan rikkomiseen liittyvän leniency-hakemuksen samalta hakijalta kuin leniency-lausunnon toimittava kansallinen kilpailuviranomainen, edellyttäen että leniency-lausunnon toimittamisen ajankohtana hakija ei voi perua tietoja, jotka se on esittänyt leniency-lausunnon vastaanottavalle kansalliselle kilpailuviranomaiselle.

Artiklan 7 kohdan mukaan leniency-lausuntojen esittämismuoto ei vaikuta artiklan 3–6 kohtien soveltamiseen.

Artikla 32 koskee todisteiden hyväksyttävyyttä kansallisissa kilpailuviranomaisissa. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisissa kilpailuviranomaisissa todisteina hyväksyttyihin todistuskeinoihin kuuluvat asiakirjat, suulliset lausunnot, sähköiset viestit, tallenteet ja muut tietoa sisältävät kohteet riippumatta siitä, missä muodossa ne ovat ja millaiselle välineelle tieto on tallennettu.

Artiklassa 33 on määräykset koskien Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston toimintaa. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston keskitetyn tietojärjestelmän (Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston järjestelmä) ylläpidosta ja kehittämisestä sekä verkoston yhteistyöstä komissiolle aiheutuvat kustannukset katetaan unionin yleisestä talousarviosta saatavilla olevien määrärahojen rajoissa. Artiklan 2 kohdan mukaan verkoston on voitava kehittää ja tarvittaessa julkaista parhaita käytäntöjä ja suosituksia sellaisista asioista kuin riippumattomuus, resurssit, toimivaltuudet, sakot ja keskinäinen avunanto.

2.2.10 Loppusäännökset

Direktiivin loppusäännökset ovat luvussa X, johon kuuluvat artikkelit 34–37.

Artiklassa 34 on määräykset koskien direktiivin saattamista osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 4 päivänä helmikuuta 2021. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä. Näissä jäsenvaltioiden hyväksymissä toimenpiteissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viit-

taus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

Artikla 35 koskee uudelleentarkastelua, ja sen mukaan komissio esittää viimeistään 12 päivänä joulukuuta 2024 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanosta. Komissio voi tarpeen mukaan tarkastella direktiiviä uudelleen ja esittää tarvittaessa lainsäädäntöehdotuksen.

Artiklassa 36 säädetään direktiivin voimaantulosta. Artiklan mukaan direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Artiklan 37 mukaan direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Direktiivin artikloiden lisäksi direktiiviin on lisätty erillinen komission lausuma, jonka mukaan komissio panee merkille 11 artiklan välitoimia koskevan tekstin, josta Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat sopineet. Lausumassa todetaan välitoimien voivan olla kilpailuviranomaisille keskeinen väline sen varmistamisessa, että kilpailu ei kärsi tutkinnan ollessa käynnissä. Jotta kilpailuviranomaiset voisivat tehokkaammin ottaa huomioon kehityksen nopeasti muuttuvilla markkinoilla, komissio sitoutuu arvioimaan, onko mahdollista yksinkertaistaa välitoimien hyväksymistä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa kahden vuoden kuluessa direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Arvioinnin tulokset esitetään Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2.3 Kansallinen liikkumavara

Direktiivin määräykset ovat pääosin luonteeltaan vähimmäisharmonisoivia, ja jäsenvaltiot voivat halutessaan antaa direktiivissä asetettuja vähimmäisedellytyksiä tiukempaa sääntelyä. Poikkeuksena vähimmäisharmonisoinnista ovat direktiivin VI luvussa olevat leniencyä salaisten kartellien tapauksissa koskevat määräykset, jotka ovat luonteeltaan täysharmonisoivia. Jäsenvaltioiden on sisällytettävä kyseiset määräykset kansalliseen sääntelyyn sellaisenaan. Leniencyllä tarkoitetaan direktiivin 2 artiklan 1 kohdan luettelon 15 kohdan mukaan sekä sakoista vapauttamista että sakkojen lieventämistä. Kilpailulain säännöksissä käytetään sakkojen sijaan käsitettä seuraamusmaksu.

Vaikka direktiivin artikloista suurin osa jättää periaatteessa jonkin verran kansallista liikkumavaraa kauppakriteerin alittavien kilpailunrajoitusten osalta, direktiivin täytäntöönpano ehdotetaan toteutettavaksi siten, että direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavia säännöksiä sovelletaan riippumatta siitä, onko kyseessä SEUT 101 ja 102 artiklan itsenäinen soveltaminen, rinnakkainen soveltaminen kansallisen kilpailusääntelyn kanssa vaiko pelkästään kansallisen kilpailusääntelyn itsenäinen soveltaminen. Perusteluna valitulle täytäntöönpanotavalle ovat kansallisen tason ja EU:n kilpailusääntelyn tiivis yhteys sekä oikeusvarmuuteen liittyvä ongelmallisuus tilanteessa, jossa sovellettava aineellinen sääntely määräytyisi tapauskohtaista arviointia edellyttävän kauppakriteerin täyttymisen perusteella.

Kilpailunrajoitusten selvittämisessä on usein mahdotonta sanoa etukäteen, milloin SEUT 101 ja 102 soveltamiskynnyksenä toimiva ja tapauskohtaista arviointia edellyttävä kauppakriteeri täyttyy. Kauppakriteerillä tarkoitetaan sitä, että kilpailunrajoitus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Mikäli kansallinen sääntely poikkeaisi direktiivin sääntelystä, voisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten kuluessa vallita epäselvyys siitä, mitä toimival-

tuuksia ja määräyksiä menettelyissä tulisi noudattaa. Epäselvyys toimivaltuuksien ja noudatettavien määräysten osalta vaikeuttaisi merkittävästi kilpailuviranomaisen selvitysten suorittamista. Myös viranomaistoiminnan ennustettavuus ja oikeusvarmuus kärsisivät epävarmuuden johdosta, mikä olisi haitallista myös kilpailuviranomaisten menettelyiden kohteena olevien elinkeinonharjoittajien näkökulmasta.

Poikkeuksena kauppakriteerin täyttymisestä riippumattomalle täytäntöönpanolle olisivat kilpailulakiin ehdotettavat uudet 5 a luvun säännökset, jotka koskevat jäsenvaltioiden rajat ylittäviä tiedoksiannoita ja täytäntöönpanoja. Niiden osalta edellytyksenä olisi direktiivin määräyksiä vastaavasti se, että tiedoksiannon ja täytäntöönpanon kohteet liittyvät SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamista koskeviin tapauksiin. SEUT 101 ja 102 artiklan soveltaminen edellyttää kauppakriteerin täyttymistä.

3 Nykytila ja sen arviointi

Luvussa on kuvattu direktiivin määräysten kannalta relevantteja voimassa olevaa kansallista sääntelyä. Direktiivin määräysten johdosta esitettävien muutosten suhdetta perustuslakiin on kuvattu tarkemmin säätämisyjärjestystä koskevassa esityksen luvussa.

3.1 Suojakeinot

Direktiivin 3 artiklassa säädetään kilpailunrajoitusten selvittämiseen liittyviä suojakeinoja koskevista edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisia koskevassa menettelyssä on noudatettava unionin oikeuden ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan yleisiä periaatteita. Kohdassa 2 velvoitetaan jäsenvaltiot varmistamaan kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvien direktiivissä mainittujen valtuuksien käytössä sovellettavan yritysten puolustautumisoikeuksien osalta asianmukaisia suojakeinoja erityisesti silloin, kun menettely voi johtaa seuraamusten määräämiseen. Tällaisia suojakeinoja ovat muun muassa oikeus tulla kuuluksi ja oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa. Kohdassa 3 edellytetään varmistettavan, että kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanomenettely suoritetaan kohtuullisessa ajassa ja että kansalliset kilpailuviranomaiset antavat tutkinnan kohteena oleville osapuolille tiedoksi niitä vastaan SEUT 101 tai 102 artiklan nojalla esitetyt alustavat väitteet väitetiedoksiannon tai vastaavan toimenpiteen muodossa ennen rikkomisen toteamista koskevan päätöksen tekemistä. Osapuolilla tulee olla tilaisuus ilmaista kantansa väitteistä ennen rikkomisen toteamista koskevan päätöksen tekemistä. Artiklassa tarkoitetut suojakeinot tulee suunnitella siten, että yritysten perusoikeuksien kunnioittaminen ja velvollisuus varmistaa SEUT 101 ja 102 artiklan tehokas täytäntöönpano ovat tasapainossa keskenään.

Artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomisia koskevilla menettelyillä on varmistettava unionin oikeuden ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan yleisiä periaatteita. Unionin oikeuskäytännössä sekä perusoikeuskirjassa olevat yleiset periaatteet ovat velvoittavaa sääntelyä.

Artiklan 2 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että kansallisten kilpailuviranomaisten käyttäessä direktiivissä tarkoitettuja valtuuksia noudatetaan yritysten puolustautumisoikeuksien osalta asianmukaisia suojakeinoja. Artiklan määräykset koskevat sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastoa että markkinaoikeutta ja korkeinta hallinto-oikeutta niiden käyttäessä direktiivissä tarkoitettuja valtuuksia. Esimerkkeinä suojakeinoista direktiivissä mainitaan oikeus tulla kuulluksi sekä oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa.

Artiklan 2 kohdassa mainittujen tehokkaiden oikeussuojakeinojen osalta perustuslain 21 § sisältää säännökset oikeudesta saada asiansa käsitellyksi ja ratkaistuksi tuomioistuimessa tai

muussa viranomaisessa sekä oikeudesta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lisäksi pykälä edellyttää muutoksenhakuoikeuden ja muiden oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon takeiden turvaamista lailla. Pykälän 2 momentissa säädetään nimenomaisesti oikeudesta tulla kuulluksi. Perustuslain 21 §:n lisäksi hallintolain (434/2003) 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Pykälän 2 momentissa on säädetty tilanteista, joissa asian saa ratkaista asianosaista kuulematta. Kuulemisesta kilpailunrajoituksen selvittämisen yhteydessä on säädetty myös elinkeinonharjoittajan puolustautumisoikeuksia koskevan kilpailulain 38 §:n 4 momentissa, jonka mukaan elinkeinonharjoittajalla on oikeus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee seuraamusmaksuesityksen tai kilpailunrajoituksen toteavan päätöksen. Kilpailulaissa säädetään myös kilpailulain nojalla tehtyjä päätöksiä koskevasta muutoksenhausta.

Artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun täytäntöönpanomenettelyn suorittamiseen kohtuullisessa ajassa liittyy perustuslain 21 §:n lisäksi hallintolain 23 §, jonka mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on lisäksi asianosaisen pyynnöstä esitettävä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin. Virkamiehen velvollisuudesta suorittaa tehtävänsä viivytyksettä säädetään myös valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:ssä.

Artiklan 3 kohdassa tarkoitetun väitetiedoksiannon antamiseen liittyy kilpailulain 38 §:n 4 momentti, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle kirjallisesti tutkinnassa esiin tulleisiin seikkoihin liittyen sitä vastaan esittämänsä väitteet ja niiden perustelut. Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa elinkeinonharjoittaja voi esittää Kilpailu- ja kuluttajavirastolle näkökantansa suullisesti tai kirjallisesti.

Voimassa olevan kansallisen sääntelyn katsotaan täyttävän direktiivin 3 artiklassa asetetut edellytykset eikä artikla edellytä kansallisen sääntelyn muuttamista tai täydentämistä.

3.2 Kilpailuviranomaisten riippumattomuus

Virkamiesten puolueettomuus ja esteettömyys

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan hallinnollisten kilpailuviranomaisten on suoritettava tehtävänsä ja käytettävä valtuuksiaan puolueettomasti pyrkien samalla varmistamaan SEUT 101 ja 102 artiklan tehokkaan ja yhdenmukaisen soveltamisen, ottaen huomioon oikeasuhteiset vastuovelvollisuutta koskevat vaatimukset. Kohdassa todettu ei kuitenkaan rajoita kilpailuviranomaisten läheistä yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa.

Viranomaisen toiminnan puolueettomuudesta säädetään hallinnon oikeusperiaatteita koskevassa hallintolain 6 §:ssä, jonka mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Myös Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetussa laissa (661/2012) säädetään nimenomaisesti viraston valvontatehtävissä noudatettavista riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimuksista. Lain 4 §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatoiminnat on sekä kilpailuasioissa että kuluttaja-asioissa järjestettävä siten, että viraston ja kuluttaja-asiamiehen riippumattomuus ja puolueettomuus näille kuuluvien valvontatehtävien hoitamisessa on turvattu.

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdan alakohdissa a)–c) on lueteltu tarkemmin hallinnollisten kilpailuviranomaisten kilpailunrajoituksen toteamista ja lopettamista, väliaikaismääräyksiä, sitoumuksia, seuraamusmaksuja ja uhkasakkoja koskevia päätöksiä tekevien valtuuksien käyttöön liittyviä edellytyksiä. Alakohdan a) mukaan tällaisten henkilöiden on pystyttävä suorittamaan tehtävänsä sekä käyttämään valtuuksiaan riippumatta poliittisesta ja muusta ulkoisesta vaikutuksesta. Tämän edellytyksen osalta edellä mainittujen hallintolain sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain sääntelyiden katsotaan riittävän.

Alakohta b) velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että hallinnollisten kilpailuviranomaisten henkilöstö sekä päätöksiä tekevät henkilöt eivät pyydä eivätkä ota vastaan ohjeita hallitukselta tai miltään muulta julkiselta tai yksityiseltä elimeltä suorittaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön tulosohjauksen piiriin, mutta tulosohjauksen kautta ei kuitenkaan voida puuttua Kilpailu- ja kuluttajaviraston suorittamiin kilpailunrajoitusten valvontatapauksiin. Virastolle tulossopimuksessa asetetut tavoitteet ovat myös muotoilultaan yleisellä tasolla, eikä niillä pyritä ohjaamaan viraston kilpailu- tai kuluttajavalvontaan liittyviä toimia.

Alakohdassa c) velvoitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että artiklassa tarkoitettuja päätöksiä tekevät henkilöt pidättyvät kaikista toimista, jotka ovat ristiriidassa heidän SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi suorittamien tehtävien tai käyttämiensä valtuuksien kanssa. Lisäksi tulee varmistaa, että he toimesta lähdettyään pidättyvät kohtuullisen ajan käsittelemästä sellaisia täytäntöönpanomenettelyjä, joista voisi aiheutua eturistiriitoja. Direktiivin mukaan arvioitaessa mahdollisia eturistiriitoja tulee ottaa huomioon myös kyseessä olevan virkamiehen lähisukulaisten mahdolliset kytkökset niihin tahoihin, jotka ovat kilpailuviranomaisen SEUT 101 tai 102 artiklan täytäntöönpanomenettelyn kohteena. Direktiivin perusteella ei ole mahdollista yksiselitteisesti määritellä tilanteita, joissa eturistiriitoja voi syntyä, vaan ne tulee arvioida tilannekohtaisesti.

Direktiivissä tarkoitettuun eturistiriitojen välttämiseen liittyvää virkamiehen esteellisyyttä koskevat säännökset ovat hallintolain 27 ja 28 §:ssä. Hallintolain esitöiden mukaan 27 §:ssä tarkoitettun esteellisyyden lähtökohtana on, että virkamies ei saa osallistua eikä olla läsnä sellaisen asian käsittelyssä, jonka osalta hänen katsotaan olevan esteellinen. Osallistumisen ja läsnäolon käsitteet on tarkoitettu laajoiksi, ja ne kattavat ratkaisun tekemisen lisäksi toimet, jotka välittömästi edeltävät asian ratkaisemista. Esteellinen virkamies ei saa millään tavalla osallistua sellaisiin asian käsittelyyn liittyviin toimiin, jotka vaikuttavat asian ratkaisuun. Esitöiden mukaan tällaisia toimia ovat esimerkiksi lausuntojen pyytäminen, asianosaisten kuuleminen sekä muiden selvitysten hankkiminen. Sen sijaan tavanomainen toimistotyö ja siihen verrattavat toimet eivät ole esteellisyyden kannalta merkityksellisiä (HE 72/2002 vp, s. 79–80).

Hallintolain 28 §:ssä säädettyjä esteellisyysperusteita ovat muun muassa virkamiehen tai hänen läheisensä asianosaisuus. Läheisellä tarkoitetaan virkamiehen puolisoa, lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa, muuten erityisen läheistä henkilöä sekä tällaisen henkilön puolisoa, virkamiehen vanhempien sisarusia ja heidän puolisoitaan, virkamiehen sisarusten lapsia, virkamiehen entistä puolisoa sekä virkamiehen puolison lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa ja isovanhempaa samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa sekä virkamiehen puolison sisarusten lapsia. Pykälän 3 momentin mukaan läheisenä pidetään myös vastaavaa puolisuokulaista. Puolisolla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä.

Hallintolain esteellisyyttä koskeva sääntely on sellaisenaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toiminnassa noudatettavaa sääntelyä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston työjärjestyksessä on myös nimellinen maininta hallintolain esteellisyysääntelyn noudattamisesta asioiden käsittelyssä.

Esteellisyys liittyi myös valtion virkamieslain 18 §:ssä oleva sivutoimea koskeva sääntely. Pykälän 2 momentin mukaan sivutoimiluvan myöntämistä harkittaessa on varmistettava, ettei virkamies tule sivutoimen vuoksi esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei saa myöskään vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamies ei sääntelyn vuoksi voi harjoittaa sellaista sivutointoa, joka olisi ristiriidassa heidän kilpailuvalvontaan liittyvien tehtäviensä kanssa.

Voimassa olevassa kansallisessa sääntelyssä ei ole säännöksiä direktiivin 4 artiklan 2 kohdan c) alakohdassa mainitusta ajanjaksosta, jonka ajan Kilpailu- ja kuluttajavirastosta lähteneen virkamiehen tulisi pidättäytyä mahdollisia eturistiriitoja aiheuttavien asioiden käsittelemisestä. Direktiivissä ei ole määritelty tarkemmin sitä, millaista ajanjaksoa voidaan pitää artiklassa tarkoitetulla tavalla kohtuullisena. Ajan pituus voidaan johdanto-osan kappaleen 20 mukaan määrittää ottamalla huomioon asianomaisten henkilöiden uusien tehtävien luonne sekä heidän osallisuutensa ja vastuunsa taso samoissa menettelyissä silloin, kun he olivat kilpailuviranomaisen palveluksessa. Johdanto-osan kappaleen 21 mukaan kansallisen hallinnollisen kilpailuviranomaisen tulee myös julkistaa menettelysäännöt, jotka kattavat eturistiriitoja koskevat säännöt. Menettelysääntöjen julkistaminen ei kuitenkaan rajoita tiukempien kansallisten sääntöjen soveltamista.

Valtion virkamieslain 44 a §:ssä säädetään mahdollisuudesta ns. karenssisopimuksen tekemiseen. Valtion virkamieslain muuttamisesta annetun lain esitöiden (HE 90/2016 vp) mukaan sopimuksella rajoitetaan ehdollisesti virkamiehen oikeutta siirtyä toisiin tehtäviin. Sopimuksen tekeminen edellyttää, että valtion virkamiehellä on pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voidaan olennaisella tavalla käyttää uudessa palvelussuhteessa tai toiminnassa omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Säännöksen esitöiden mukaan harkinnassa siitä, voidaanko tietoa käyttää olennaisella tavalla omaksi tai toisen hyödyksi, tulee ottaa huomioon, voiko virkamies käyttää hyödyksi esimerkiksi tietoja kilpailevista yrityksistä tai kyseisen toimialan olosuhteista tai markkinoista. Harkinnassa on myös otettava huomioon, onko virkamiehellä sellaista tietoa, jota alalla toimivilla yrityksillä ei ole yleisesti käytössä. Pykälän 2 momentin mukaan sopimuksen tekeminen on sanotut edellytykset täyttävissä tilanteissa nimittämisen tai uuteen tehtävään siirtymisen edellytys. Sopimuksen mukainen rajoitusaika on pykälän 3 momentin mukaan enintään kuusi kuukautta ja rajoitusajalta maksetaan palkkaa vastaava korvaus. Sopimukseen on mahdollista ottaa sopimussakko, jonka suuruus saa olla enintään kaksi kertaa sopimusajalta maksettavan korvauksen suuruinen.

Karenssisopimusta koskeva sääntely ei vaikuttaisi sellaisenaan olevan riittävä täyttämään artiklan asettamia edellytyksiä, sillä säännöksen esitöiden mukaan säännös ei velvoita hakijaa tai virkamiestä tekemään sopimusta. Toisaalta karenssisopimuksen voidaan katsoa menevän direktiivin edellytyksiä pidemmälle, sillä karenssisopimuksella estetään kokonaisuudessaan virkamiestä siirtymästä toisen työnantajan palvelukseen taikka aloittamasta elinkeinon- tai ammatinharjoittamista tai muu vastaava toiminta.

Virkamieslain karenssisopimusta koskevan sääntelyn lisäksi 4 artiklan 2 kohdan c) alakohtaan liittyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) 23 §:n sääntely, joka velvoittaa virkamiehen olemaan paljastamatta virassaan saamiaan salassa pidettäviä tietoja myös virkasuhteen päättymisen jälkeen.

Kansallisen sääntelyn riittävyyttä direktiivin 4 artiklan 2 kohdan c) alakohdan edellytysten täyttämiseksi on arvioitu työ- ja elinkeinoministeriön kilpailukielloasioiden sekä valtiovarainminis-

terion virkamiesoikeuden asiantuntijoiden kanssa. Tapaamisessa paikalla olleiden asiantuntijoiden näkemyksen mukaan voimassa oleva sääntely on riittävää täyttämään direktiivin asettamat edellytykset.

Kokonaisuuteen liittyvät voimassa olevan sääntelyn lisäksi myös Suomen Asianajajaliiton tapaohjeet, joiden 6 luvussa käsitellään asianajajan esteellisyttä. Tapaohjeissa ei ole mitään erityistä sääntöä koskien direktiivissä tarkoitettuja tilanteita, joissa virkamies siirtyy asianajotoimistoon asianajajaksi tai lakimieheksi, mutta yleiset esteellisyssäännöt pätevät. Esimerkiksi esteellisyys salassapito- tai vaitiolovelvollisuuden perusteella voi syntyä, jos asianajaja olisi virkamiehenä saanut tietoonsa tällaista tietoa. Velvollisuus noudattaa tapaohjeita perustuu asianajalain (496/1958) 5 §:ään.

Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 21 on mainittu kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten eturistiriitoja koskevien menettelysääntöjen julkaiseminen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on sitoutunut valmistelemaan direktiivissä tarkoitettua menettelysäännöt ja julkaisemaan ne nettisivuillaan 4.2.2021 mennessä. Menettelysääntöihin on direktiivissä mainittuihin eturistiriitojen välttämiseksi luotaviin kansallisiin menettelyihin liittyen tarkoitettu sisällyttää kielto osallistua sellaisiin oikeudellisiin tai muihin prosesseihin, joiden kohteena olevaan asiaan kyseinen henkilö on osallistunut Kilpailu- ja kuluttajavirastossa työskentelyn aikana. Kielto olisi voimassa tietyn määräajan alkaen siirtymisestä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston laatimien menettelysääntöjen arvioidaan yhdessä voimassa olevan sääntelyn sekä Suomen Asianajajaliiton tapaohjeiden kanssa olevan riittävät täyttämään direktiivin edellytykset.

Virkamiehen irtisanominen

Direktiivin 4 artiklan 3 kohdan mukaan hallinnollisissa kilpailuviranomaisissa päätöksiä tekevät virkamiehet voidaan irtisanoa vain, jos he eivät täytä tehtäviensä suorittamisen edellyttämiä vaatimuksia tai jos heidän on todettu syyllistyneen vakavaan väärinkäytökseen kansallisen lainsäädännön nojalla.

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan viraston pääjohtaja ratkaisee virastossa käsiteltävät asiat, jollei niitä ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston työjärjestyksessä muun muassa väliaikaismääräyksien hyväksyminen on määrätty kilpailuvastuun alueen ylivoimaisen tehtäviin. Riippumatta siitä, kenen tehtäväksi direktiivissä tarkoitettujen päätösten tekeminen Kilpailu- ja kuluttajavirastossa on annettu, päätöksiä tekevien irtisanomiseen sovelletaan valtion virkamieslaissa säädettyjä irtisanomisen edellytyksiä. Sanotun lain 25 §:n 2 momentin mukaan virkamiehestä johtuvan irtisanomisen syyn on oltava erityisen painava. Syyn painavuus tulee arvioida yksittäistapauksellisen kokonaisharkinnan perusteella. Momentin 1 kohdan mukaan erityisen painavana syynä ei voida pitää virkamiehen sairautta, vikaa tai vammaa, paitsi jos siitä on ollut seurauksena virkamiehen työkyvyn olennainen ja pysyvä heikentyminen ja virkamiehellä on sen perusteella oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Direktiivin 4 artiklan 3 kohdan ei arvioida edellyttävän voimassa olevan sääntelyn muuttamista siltä osin kuin on kyse virkamiehen irtisanomisesta sillä perusteella, että virkamies ei enää täytä tehtäviensä suorittamisen edellyttämiä vaatimuksia.

Valtion virkamieslain 26 §:n 4 kohdassa tarkoitettua virastojen päälliköitä voidaan irtisanoa myös viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävän ja perustellun syyn nojalla. Valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 28 §:n 2 momentin mukaan välittömästi ministeriön alaisten virastojen päälliköt ovat valtion virkamieslain 26 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja virastojen päälliköitä. Kilpailu-

ja kuluttajaviraston pääjohtaja on siten mahdollista irtisanoa myös viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävän ja perustellun syyn nojalla. Valtion virkamieslain esitöiden mukaan 26 §:ssä tarkoitetut virkamiehet toimivat tehtävissä, joissa heidän nauttimansa erityisen luottamuksen menettämisen tai asetettujen tavoitteiden jäämisen saavuttamatta heistä johtuvista syistä tulee oikeuttaa palvelussuhteen päättämiseen (HE 291/1993 vp, s. 38). Kyseisen säännöksen nojalla tapahtuvan irtisanomisen voidaan katsoa rinnastuvan 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun tehtävien suorittamisen edellyttämien vaatimusten täyttymättä jäämisen perusteella tapahtuvaan irtisanomiseen.

Artiklan 3 kohdan mukaan tehtävien suorittamisen edellyttämistä vaatimuksista ja vakavan väärinkäytöksen määritelmästä on kuitenkin säädettävä etukäteen kansallisessa lainsäädännössä ottaen huomioon, että on tarpeen varmistaa tehokas täytäntöönpano. Direktiivissä tarkoitettua vakavaa väärinkäytöstä ei ole määritelty laissa. Valtion virkamieslain 33 §:n mukaan virkamiehen virkasuhde on kuitenkin mahdollista purkaa heti, jos virkamies törkeästi rikkoo tai laiminlyö virkavelvollisuuksiaan. Direktiivissä tarkoitettu vakava väärinkäytös lukeutuu virkamieslaissa tarkoitettun virkavelvollisuuksien törkeän rikkomisen tai laiminlyönnin piiriin eikä artiklan arvioida edellyttävän sääntelyn muuttamista.

Virkamieheen liittyvien syiden lisäksi irtisanominen on valtion virkamieslain 27 §:n mukaan mahdollista silloin, kun virasto tai yksikkö, jossa virkamies työskentelee, lakkaa. Irtisanominen on mahdollista myös sillä perusteella, että virkamiehen tehtävät tai viraston mahdollisuudet tarjota virkamiehelle tehtäviä suoritettaviksi vähenevät olennaisesti ja muutoin kuin tilapäisesti. Direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa on määräyksiä ainoastaan virkamieheen liittyvien irtisanomisperusteiden osalta. Direktiivin ei arvioida edellyttävän valtion virkamieslain 27 §:n sääntelyn muuttamista tai sen soveltumisen rajoittamista.

Kilpailuviranomaisen päätöksentekovelvoitteen jäsenten valitseminen

Direktiivin 4 artiklan 4 kohdan mukaan hallinnollisten kilpailuviranomaisten päätöksentekovelvoitteen jäsenet tulee valita, ottaa palvelukseen tai nimittää kansallisessa lainsäädännössä ennalta vahvistettujen selkeiden ja avoimien menettelyjen mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirastossa ei ole erillisiä päätöksentekovelvoitteita, vaan kilpailuasioihin liittyvien päätösten teko on annettu pääjohtajan ja kilpailuvastuun alueen ylijohtajan tehtäviksi. Pääjohtajan sekä viraston kilpailu- ja kuluttaja-asioiden vastuun alueiden ylijohtajat nimittää valtioneuvosto. Nimittämisessä noudatetaan valtion virkamieslain säännöksiä.

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan pääjohtaja ratkaisee Kilpailu- ja kuluttajavirastossa ratkaistavat asiat, jollei niitä ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston työjärjestyksen 7 §:n mukaan pääjohtaja ratkaisee muun muassa asiat, jotka koskevat yrityksiin tai niiden yhteenliittymiin suoritettavien tarkastusten tekemistä kilpailuasioissa; uhkasakon asettamista elinkeinonharjoittajille tai niiden yhteenliittymille kilpailuasioissa; kilpailulaissa tarkoitettujen hakemusten ja esitysten tekemistä markkinaoikeudelle; sekä muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen kilpailuasioissa ja hankintalain valvontatehtävissä. Työjärjestyksen mukaan kilpailuasioiden vastuun alueen ylijohtajan ratkaisovaltaan kuuluvat muun muassa asiat, jotka koskevat kilpailulaissa tarkoitettujen väliaikaisten kieltojen ja väliaikaisten velvoitteiden antamista sekä kilpailulaissa tarkoitettua seuraamusmaksusta vapauttamista. Siinäkin tapauksessa, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtajan ja kilpailuvastuun alueen ylijohtajan katsotaan olevan artiklassa tarkoitettuja päätöksentekovelvoitteita, arvioidaan voimassa olevan viran hakemista ja virkamiehen nimittämistä koskevan sääntelyn täyttävän artiklan 4 kohdassa asetetut edellytykset.

Tehtävien asettaminen tärkeysjärjestykseen

Direktiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaan kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla on oltava valtuudet asettaa SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvät tehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 23 mukaan viranomaisten on voitava myös hylätä niille tehdyt kantelut sillä perusteella, että ne eivät ole ensisijaisia.

Kilpailulain 32 §:ssä säädetään asioiden tärkeysjärjestyksestä ja tutkimatta jättämisestä. Pykälän 1 momentti velvoittaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamaan tehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Pykälän 2 momentti antaa mahdollisuuden jättää asia tutkimatta, jos ei voida pitää todennäköisenä, että kyseessä on 5 tai 7 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklassa tarkoitettu kielletty kilpailunrajoitus; kilpailua kyseisillä markkinoilla voidaan epäillystä kilpailunrajoituksesta huolimatta pitää kokonaisuudessaan toimivana; asiaa koskeva toimenpidepyyntö on ilmeisen perusteeton; ei ole todennäköistä, että 30 a §:ssä tarkoitettujen menettelyjen tai toiminnan rakenteen vaikutukset terveen ja toimivan kilpailun edellytyksille ovat merkittävät; tai ei voida pitää todennäköisenä, että epäilty kilpailunrajoitus vaikuttaisi merkittävästi terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiin.

Pykälän 2 momentin viimeinen peruste tutkimatta jättämiselle lisättiin lakiin 17.6.2019 voimaan tulleella lailla kilpailulain muuttamisesta (721/2019). Lain esitöiden mukaan lisäyksen tarkoituksena on lisätä uusi epäillyn kilpailunrajoituksen merkittävyyteen liittyvä priorisointiperuste ja selvittää priorisoinnin olevan viraston harkintavallassa. Kohta mahdollistaa kilpailunrajoituksen merkittävyyden huomioimisen tutkimatta jättämisen edellytyksenä, minkä ansiosta valvontaviranomaisen rajalliset resurssit voidaan kohdentaa kansantalouden suorituskyvyn ja taloudellisen kasvun kannalta kaikkein vahingollisimpiin kilpailunrajoituksiin. Kohdan todetaan koskevan ainoastaan asioita, joissa on kyse kilpailulain 5 ja 7 tai SEUT 101 ja 102 artiklassa tarkoitetuista kilpailunrajoituksista (HE 68/2018 vp, s. 56). Voimassa olevan kilpailulain 32 §:n arvioidaan riittävän täyttämään direktiivin 4 artiklan 5 kohdan edellytykset.

3.3 Kilpailuviranomaisten resurssit

Direktiivin 5 artiklassa on määräykset koskien kilpailuviranomaisten resursseja. Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltavat riittävä määrä pätevää henkilöstöä sekä riittävät taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava toimia itsenäisesti käyttäessään niille osoitettuja talousarviomäärärahoja. Artiklan 4 kohdan mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on toimitettava säännöllisesti kertomus toiminnastaan ja resursseistaan hallintoelimelle tai parlamentaariselle elimelle. Kertomukseen on sisällyttävä tietoa päätöksentekaelinten jäsenten nimityksistä ja irtisanomisista, päätöksentekaelimelle kyseisenä vuonna osoitettujen resurssien määrästä sekä määrään mahdollisesti tehdyistä muutoksista aiempiin vuosiin verrattuna. Kertomukset on asetettava julkisesti saataville.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja ministeriö ohjaa sekä valvoo viraston toimintaa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on budjettirahoitteinen virasto, joka tekee vuosittain ministeriölle ehdotuksen viraston talousarvioksi. Ehdotuksen pohjalta työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat esityksen valtion talousarvioesitykseen, jonka hallitus antaa eduskunnalle, joka budjettikäsittelyn jälkeen sen hyväksyy. Viraston toiminnan ja talouden suunnittelun sekä seurannan asiakirjojen laadinta perustuu talousarviolakiin ja -asetukseen, joiden lisäksi niiden laadintaa ohjaavat valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin antamat määräykset. Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja kuluttaja-asiamiehen

toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, viraston työjärjestys, vuosittain laadittava talousarvio tulostavoitteineen, toiminta- ja taloussuunnitelma sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tehtävä tulossopimus.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulostavoiteasiakirjassa tavoitteet asetetaan neljälle vuodelle. Tavoitteet asetetaan sitovasti seuraavalle vuodelle ja kolmen seuraavan vuoden tavoitteet asetetaan alustavina. Tulostavoiteasiakirjan budjettivuoden tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan tilinpäätöksessä ja siihen kuuluvassa toimintakertomuksessa. Tulossopimuksen toteutumista arvioidaan työ- ja elinkeinoministeriön antamassa tilinpäätöskannanotossa toimintavuotta seuraavan vuoden kesäkuussa sekä puolivuotistoteumaa syksyn tulosneuvottelujen yhteydessä. Raportointi tulostavoitteiden toteutumisesta tapahtuu lisäksi kaksi kertaa vuodessa valtion tulostietojärjestelmään Netraan.

Tulossopimus on viraston ja työ- ja elinkeinoministeriön välinen sopimus vuoden toiminnallisista tavoitteista myönnettävien määrärahojen puitteissa. Viraston tulostavoitteista sovitaan yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa käytävissä tulosneuvotteluissa, mutta virasto päättää itse paitsi kilpailuvalvonnan tapauksittelystä ja sen lopputuloksista, myös toiminnan tarkemmasta suuntaamisesta ja talousarviomäärärahojen käytöstä. Tulossopimus on julkinen ja se on nähtävillä muun muassa viraston internetsivuilla.

Viraston kattava tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, tilinpäätöslaskelmat ja liitteet. Tilinpäätökseen sisältyy tietoa myös henkilöstöstä (henkilötyövuodet, lukumäärä, lähtövaihtuvuus, keski-ikä) ja esimerkiksi nimityksistä ja muista muutoksista viraston johdossa. Myös tilinpäätös on julkinen ja se on nähtävillä mm. viraston internetsivuilla.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilötyövuodet (jäljempänä myös *htv*) viraston kaikkiin toimintoihin olivat vuonna 2017 134,6, vuonna 2018 140,8 ja vuonna 2019 203. Vuoden 2020 henkilötyövuositavoite on 234. Viraston henkilötyövuosien merkittävä lisäys vuodesta 2018 vuoteen 2019 johtui pääasiassa siitä, että virastoon siirtyi vuoden 2019 alussa Maistraattien kuluttajaoikeusneuvojat (58 htv).

Vuoden 2018 noin 140 kokonaishtv:sta hieman vajaat puolet eli n. 66 htv:a käytettiin kilpailuvalvonnan puolella ja vajaat 18 % eli n. 25 htv:a markkinoiden toimivuuden edistämiseen. Kilpailuvalvonnan henkilötyövuodet ovat kasvaneet vuosien 2016 ja 2018 noin 50 henkilötyövuodesta noin 66 henkilötyövuoteen. Kilpailuvalvonnan henkilötyövuosien prosentuaalinen osuus viraston kokonaishenkilötyövuosimäärästä on myös kasvanut.

Viraston nettomääräraha vuodelle 2017 oli 10,62 MEUR, vuodelle 2018 11,29 MEUR, vuodelle 2019 15,27 MEUR ja vuodelle 2020 17,59 MEUR. Määrärahat kattavat kilpailuasioiden lisäksi myös mm. kuluttaja-asiat. Kilpailuasioilla tarkoitetaan tässä yhteydessä paitsi kilpailunrajoitusten valvontaa, myös esimerkiksi yrityskauppojen, julkisten hankintojen ja kilpailuneutraliteetin valvontaa. Vuonna 2018 määrärahoista puolet käytettiin kilpailuvalvontaan ja 22 % markkinoiden toimivuuden edistämiseen. Prosentuaalinen osuus kilpailuvalvontaan käytetyistä määrärahoista suhteutettuna koko viraston määrärahoihin kasvoi vuoden 2016 45 prosentista vuoden 2018 50 prosenttiin. Vuoden 2018 lukuihin vaikuttaa osaltaan uusi kilpailuvalvonnan alle sijoittunut hankintojen valvonta -tehtävä.

Rinteen hallitusohjelmassa sovittiin kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistamisesta 2 miljoonalla eurolla. Hallituksen budjettiriihessä päädyttiin lisäämään Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamäärärahoja 1,35 miljoonalla eurolla vuonna 2020. Tarkistetussa kehyksessä vuosille 2021–2023 sovittiin, että vastaavat lisäykset ovat vuonna 2021 1,1 miljoonaa euroa, vuonna 2022 1,35 miljoonaa euroa ja vuonna 2023 1,5 miljoonaa euroa.

Kartellivalvonnan vahvistamiseen ja kehittämiseen on kehyksessä varattu vuosien 2022–2024 osalta vuosikohtaisesti 240 000 euroa.

Viraston määrärahoihin viime vuosina tehdyt ja tänä vuonna tehtävät lisäykset ovat myös prosentuaalisesti merkittäviä suhteutettuna viraston määrärahaan. Viraston määrärahojen, erityisesti kilpailuvalvonnan osalta, voidaan arvioida kehittyneen suotuisasti verrattuna useimpiin muihin virastoihin.

Voidaan arvioida, että virastolla on kilpailuvalvontaa varten 5 artiklan edellyttämä riittävä määrä pätevää henkilöstöä sekä riittävät taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit, joita se tarvitsee SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi ja valtuuksiensa käyttämiseksi tehokkaasti. Viraston resursseihin tullaan jatkossakin kiinnittämään huomiota osana normaalia talousarvio- ja tulosohtausprosessia eikä direktiivin täytäntöönpano edellytä erityisiä toimenpiteitä käytössä olevien määrärahojen osalta.

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava toteuttaa tutkintoja SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi, tehdä päätöksiä kyseisiä määräyksiä soveltaen asetuksen (EY) N:o 1/2003 5 artiklan perusteella ja toimia tiiviissä yhteistyössä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa. Asetuksen 5 artiklassa tarkoitettuja päätöksiä ovat rikkomisen lopettamista, välitoimenpiteitä, sitoumusten hyväksymistä sekä sakkojen, uhkasakkojen taikka muiden kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen seuraamusten määräämistä koskevat päätökset. Kansallisten kilpailuviranomaisten on myös voitava, siltä osin kuin siitä säädetään kansallisessa lainsäädännössä, neuvoa julkisia laitoksia ja elimiä sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta, jotka voivat vaikuttaa kilpailuun sisämarkkinoilla sekä edistää yleistä tietoisuutta SEUT 101 ja 102 artiklasta.

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan virasto huolehtii sille kilpailulaissa säädetyistä tehtävistä ja valvoo kilpailulain nojalla tehtyjen päätösten noudattamista. Kilpailulain 3 §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto soveltaa myös SEUT 101 ja 102 artiklaa.

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (728/2012) 1 §:n 1 kohdan mukaan virasto seuraa ja arvioi kilpailuolosuhteita ja kuluttajien asemaan vaikuttavaa kehitystä sekä elinkeinoelämään liittyvien säännösten ja määräysten valmistelua ja antaa lausuntoja kysymyksistä, joilla saattaa olla kilpailu- tai kuluttajapoliittisia vaikutuksia. Pykälän 3 kohdan mukaan virasto osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön ja vastaa virastolle kuuluvista kansainvälisistä tehtävistä ja velvoitteista. Pykälän 5 kohdan mukaan virasto harjoittaa toimialaansa kuuluvaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa.

Voimassa olevassa kansallisessa sääntelyssä katsotaan olevan direktiivin 5 artiklan edellyttämiä kokonaisuuksia koskevat säännökset eikä artikla edellytä niiden muuttamista.

3.4 Tarkastusvaltuudet

Tarkastukset elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien tiloissa

Direktiivin 6 artiklan mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on voitava suorittaa kaikki tarvittavat ennalta ilmoittamattomat tarkastukset yrityksissä ja yritysten yhteenliittymissä. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 31 mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on voitava suorittaa kaikki tarvittavat tarkastukset yritysten ja yritysten yhteenliit-

tymien tiloissa, jos ne voivat osoittaa Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti, että on olemassa perusteltuja syitä epäillä SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomista. Direktiivin 6 artiklan sanamuoto ei kuitenkaan edellytä perusteltujen syiden olemassaolon osoittamista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiesten oikeudesta suorittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän tiloissa säädetään voimassa olevan kilpailulain 35 §:ssä. Tarkastuksen toteuttamisen edellytyksenä ei ole direktiivin johdanto-osan kappaleessa 31 mainittujen perusteltujen syiden osoittaminen. Käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on kuitenkin aina perusteltu syy epäillä kilpailunrajoituksen olemassaoloa ennen kuin virasto tekee päätöksen tarkastuksen toimittamisesta.

Tarkastukset muissa tiloissa

Direktiivin 7 artiklasta poiketen voimassa olevan kilpailulain 36 §:n 1 momentin mukaan tarkastuksen toimittaminen muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa edellyttää, että on voitava perustellusti epäillä kilpailulain 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan vakavaa rikkomista. Kilpailulain sääntely asettaa tarkastusten toteuttamiselle direktiiviä ankarammat edellytykset ja siten antaa suppeamman toimivallan. Kilpailuviranomaisten toimivaltuuksien tehokkuuden ja direktiivin edellytysten täyttymisen varmistamiseksi muihin tiloihin kohdistuvien tarkastusten toimittamisen edellytykset muutettaisiin vastaamaan direktiivin edellytyksiä siten, että kilpailulain 36 §:n 1 momentista poistettaisiin viittaus vakavaan rikkomiseen. Kilpailulain 36 §:n mukaisen tarkastuksen toimittamisen edellytyksenä olisi jatkossa se, että muissa kuin kilpailulain 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa voidaan perustellusti epäillä säilytettävän kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista.

Tarkastusta suorittavien toimivaltuudet

Kilpailulain 35 ja 36 §:n nojalla tarkastuksia toimittavien virkamiesten toimivaltuuksista säädetään kilpailulain 37 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän on tarkastusta varten päästettävä Kilpailu- ja kuluttajaviraston, aluehallintoviraston ja Euroopan komission virkamies taikka näiden valtuuttamat henkilöt hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihtoa, kirjanpitoa, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä. Pykälän 2 momentissa säädetään tarkastusta toimittavan virkamiehen oikeudesta saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös sellaiselta yritykseltä, joka käsittelee 1 momentissa tarkoitettua viestintää tai tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Pykälän 3 momentti antaa 35 §:ssä tarkoitetuissa liiketiloissa tapahtuvaa tarkastusta toimittavalle virkamiehelle oikeuden pyytää kaikilta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajilta taikka henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosiseikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on myös oikeus sinetöidä tiloja tai kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen toimittamiseksi. Muissa kuin liiketiloissa toimitettavien tarkastusten osalta virkamiehillä ei pykälän 4 momentin mukaan ole 3 momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia. Pykälän 5 momentin mukaan tarkastuksen toimittamista varten on mahdollista saada poliisilta virka-apua siten kuin poliisilain (872/2011) 9

luvun 1 §:ssä säädetään. Euroopan komissio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja aluehallintovirastot voivat 6 momentin mukaan käyttää valtuuttamiaan henkilöitä apuna tarkastuksen toimittamisessa.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi direktiivin 24 artiklan edellyttämät muutokset. Pykälään ehdotetut muutokset mahdollistaisivat toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta ja sen lukuun toimitettavien tarkastusten suorittamisen sekä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisten virkamiesten tai heidän valtuuttamiensa henkilöiden osallistumisen tarkastusten toimittamiseen. Tarkastuksen toimittaminen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta edellyttää, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen tekee asiaa koskevan pyynnön. Pyyntöön vastaanottavalla kilpailuviranomaisella on kuitenkin toimivalta päättää siitä, suostuuko se toimittamaan pyydettyä tarkastusta. Tarkastuksen toimittamisen tarkoituksena on selvittää, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa. Tarkastusten toimittaminen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta ja sen lukuun ei olisi mahdollista yrityskauppalvonta-asioissa.

Toimittaessaan direktiivin 24 artiklaan perustuvia tarkastuksia kansalliset kilpailuviranomaiset noudattaisivat tarkastusta koskevaa kansallista lainsäädäntöään 24 artiklan mukaisesti. Toimittaessaan tarkastuksia toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnön perusteella Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehet ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehet noudattaisivat siten kilpailulain säännöksiä tarkastuksilla noudatettavasta menettelystä. Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehet toimisivat tarkastuksilla Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiesten johdon ja valvonnan alaisina.

3.5 Tietojenantovelvollisuus

Kilpailulain 33 §:ssä säädetään elinkeinonharjoittajien, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien, hankintayksiköiden, kuntien, kuntayhtymien ja valtion sekä niiden määräysvallassa olevien yksiköiden tietojenantovelvollisuudesta.

Direktiivin mukaan tietopyynnöillä ei saa pakottaa pyynnön vastaanottajia myöntämään SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista. Kilpailulain 38 §:n 3 momentissa säädetään, että elinkeinonharjoittajan vastatessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämiin kysymyksiin sitä ei voida velvoittaa myöntämään, että se on toiminut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan vastaisesti. Luonnollisten henkilöiden osalta kilpailulakiin ei ole tarpeen sisällyttää vastaavaa säännöstä, sillä vain elinkeinonharjoittajat voivat syyllistyä 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomiseen. Toimiessaan ammatinharjoittajina luonnolliset henkilöt ovat kilpailulaissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ja kuuluvat kilpailulain 38 §:n 3 momentin soveltamisalaan.

Direktiivi edellyttää myös, että tietopyynnöillä vaaditut tiedot toimitetaan tietopyynnössä asetetussa kohtuullisessa määräajassa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on velvollinen noudattamaan toiminnassaan hallintolain säännöksiä. Hallintolain 33 §:n mukaan asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika. Kilpailulakiin ei ole hallintolaista tulevan veloitteen vuoksi tarpeen lisätä erillistä mainintaa määräajan asettamisesta.

3.6 Kutsuminen kuultavaksi

Kilpailulain 34 §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö,

jonka voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tallentaa saamansa vastaukset.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan kuultavaksi kutsumisen edellytyksenä on se, että kuuleminen on välttämätöntä tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten ja että kuultavan voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Direktiivin 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on vähintään valtuudet kutsua kuultavaksi kaikki yrityksen tai yritysten yhteenliittymän edustajat, kaikki muiden oikeushenkilöiden edustajat ja kaikki luonnolliset henkilöt, kun tällaisilla edustajilla tai henkilöillä voi olla hallussaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen kannalta merkityksellisiä tietoja.

Voimassa olevan kilpailulain 34 §:n edellytykset kuultavaksi kutsumiselle ovat siten tiukemmat kuin direktiivin 9 artiklan edellytykset, minkä vuoksi niitä tulee muuttaa vastaamaan direktiivissä asetettuja edellytyksiä.

Voimassa olevassa 34 §:ssä säädettyjä kuultavaksi kutsumisen edellytyksiä muutettaisiin vastaamaan direktiivin 9 artiklassa asetettuja edellytyksiä. Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi uudet 2 ja 3 momentit, joissa säädettäisiin direktiivin 24 artiklan edellyttämästä jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten keskinäisestä avunannosta kuulemisten järjestämisessä.

3.7 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen

Kilpailulain 9 §:ssä säädetään Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta määrätä kilpailulain 5 tai 7 §:ssä taikka SEUT 101 tai 102 artiklassa kiellettyyn menettelyyn syylistynyt lopettamaan kyseinen menettely sekä toimivallasta velvoittaa elinkeinonharjoittaja toimittamaan hyödyke toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin ne, joilla hän tarjoaa sitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille. Kilpailulain 8 §:ssä säädetään lisäksi, ettei sopimukseen, sääntömääräykseen, päätökseen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka markkinaoikeuden tai Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman väliaikaisen kiellon tai velvoitteen vastainen, saa soveltaa eikä panna täytäntöön, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

Kilpailulaissa ei ole direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa mainittuja kilpailunrajoituksen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä eikä toimintaa koskevia tai rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevia nimenomaisia säännöksiä. Vaikka voimassa olevassa 9 §:ssä säädettyjen Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltuuksien voidaan katsoa tarkoittavan toimintaa koskevien korjaustoimenpiteiden määräämistä, olisi direktiivin edellytysten täyttämiseksi ja sääntelyn selkeyden vuoksi niitä koskevan nimenomaisen säännöksen lisääminen kilpailulakiin perusteltua. Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi uusissa 9 ja 9 a §:ssä.

Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kansalliset kilpailuviranomaiset ilmoittavat komissiolle päättäessään täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle ilmoittamansa täytäntöönpanomenettelyn sillä perusteella, että sen jatkamiselle ei ole perusteita. Täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten on toimiessaan SEUT 101 tai 102 artiklan nojalla ilmoitettava asiasta komissiolle kirjallisesti ennen ensimmäisen virallisen tutkintatoimenpiteen aloittamista tai viipymättä sellaisen aloittamisen jälkeen. Ilmoitus voidaan toimittaa myös muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille.

Vaikka täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 3 kohta ei velvoita direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusten tekemiseen, ei direktiivi edellytä kansallisen sääntelyn muuttamista. Uuden sääntelyn tarpeettomuus perustuu siihen, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa komissiolle artiklan kohdassa tarkoitettujen päätösten tekemisestä ilman erillistä lakisäänteistä velvoitetta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa kaikki SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen edellyttämän kauppakriteerin ylittävät tapaukset erilliseen järjestelmään, josta komissio samoin kuin muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset näkevät ne. Järjestelmään ilmoitetaan myös esitys- ja päätösluonnokset. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättää tutkinnan sillä perusteella, ettei kilpailunrajoituksesta ole näyttöä, tapaus suljetaan järjestelmässä ja tieto tutkinnan päättämisestä välittyy komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille. Järjestelmän käytön vuoksi erillisen ilmoituksen tekeminen komissiolle direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa ei ole tarpeen.

3.8 Sitoumukset

Voimassa olevan kilpailulain 10 §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä elinkeinonharjoittajia velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianomaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

Käytännössä sitoumuspäätös voi sisältää toimintaa koskevia tai rakenteellisia korjaustoimenpiteitä sisällöllisesti vastaavia toimia kilpailuongelman korjaamiseksi. Sitoumuspäätöksiin perustuvat toimenpiteet kuitenkin eroavat rikkomisen toteutamisesta ja lopettamisesta sekä korjaustoimenpiteiden määrittämisestä koskevista päätöksistä muun muassa siten, että sitoumuspäätösten yhteydessä määrättävät toimenpiteet ovat osapuolten itsensä ehdottamia toimia kilpailuongelmien korjaamiseksi. Sitoumuspäätöksessä ei myöskään oteta kantaa siihen, onko kilpailunrajoitusta ylipäätään tapahtunut.

Direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että kansalliset kilpailuviranomaiset kuulevat markkinatoimijoita joko virallisesti tai epävirallisesti ennen sitoumuspäätösten tekemistä. Kilpailulain 10 §:ssä ei ole säädetty Kilpailu- ja kuluttajavirastolle artiklaa vastaavaa velvoitetta. Käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto kuitenkin kuulee markkinatoimijoita ennen sitoumuspäätöksen tekemistä. Direktiivin edellytysten täyttämiseksi kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi sitoumuspäätöksen tekemistä edeltävää kuulemistä koskeva selvittävä maininta.

Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan sitoumusten asettamista koskeva päätös tulee voida tehdä määräajaksi. Päätöksessä on lisäksi todettava, ettei kilpailuviranomaisen toimille ole enää perusteita. Päätöksessä ei kuitenkaan tule ottaa kantaa siihen, onko kilpailunrajoitusta tapahtunut. Kilpailulain 10 §:ssä ei ole säädetty sitoumuspäätösten voimassaolosta eikä siinä myöskään velvoiteta sisällyttämään sitoumuspäätökseen toteamusta jatkotoimenpiteiden perusteettomuudesta.

Selvyyden vuoksi kilpailulakiin tulisi lisätä maininnat direktiivin edellyttämistä jatkotoimien perusteettomuudesta sekä mahdollisuudesta asettaa sitoumuspäätös määräaikaisena.

Direktiivin 12 artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla olevan tehokkaat valtuudet seurata sitoumusten täytäntöönpanoa. Kilpailulain 46 §:n nojalla Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa sitoumuspäätösten noudattamisen tehosteeksi

uhkasakon. Sen sijaan kilpailulaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä sitoumusten noudattamisen valvontakeinoista. Kilpailulain 33 § mahdollistaa tietopyyntöjen tekemisen kilpailuolosuhdeiden selvittämiseksi, mikä mahdollistaa pyyntöjen tekemisen myös sitoumuspäätösten noudattamisen varmistamiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on myös usein asettanut uskottuja miehiä valvomaan sitoumuspäätösten noudattamista. Kilpailulakia esitetään muutettavaksi myös siten, että sitoumuspäätöksen noudattamatta jättämisestä voidaan määrätä seuraamusmaksu direktiivin 13 artiklan 2 kohdan f) alakohdan edellyttämällä tavalla. Voimassa olevan kilpailulain sääntelyn mahdollistamien valvontakeinojen sekä direktiivin edellyttämän seuraamusmaksun määräämisen lisäksi ei ole ilmennyt tarvetta säätää muista valvontakeinoista.

Direktiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava aloittaa täytäntöönpanomenettely uudelleen, jos jokin sitoumuspäätöksen perusteena ollut tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos sitoumuksia ei noudateta tai jos sitoumuspäätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin. Kilpailulain 10 §:n sääntelyn arvioidaan täyttävän direktiivin edellytykset näiltä osin ja vastaava maininta sisältyisi jatkossakin kilpailulain 10 §:ään.

3.9 Väliaikaismääräykset

Väliaikaismääräyksistä säädetään kilpailulain 45 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on toimivalta antaa väliaikainen kielto niissä tilanteissa, joissa kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen on tarpeen estää välittömästi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös väliaikaisesti velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeitä toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin se tarjoaa niitä muille elinkeinonharjoittajille. Direktiivin 11 artiklan 1 kohdan mukaan väliaikaismääräyksien asettamisen on oltava mahdollista ainakin kiireellisissä tapauksissa, joissa vaarana on aiheuttaa kilpailulle vakavaa ja peruuttamatonta haittaa, jos ensi näkemältä on todettavissa, että kyse on SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisesta. Tällaisen päätöksen on oltava oikeasuhteinen, ja sitä on sovellettava joko määrätyn ajanjakson ajan, jota voidaan jatkaa sikäli kuin se on tarpeen ja asianmukaista, tai lopullisen päätöksen tekemiseen saakka. Kansallisten kilpailuviranomaisten on ilmoitettava Euroopan kilpailuviranomaisten verkostolle määräämistään välitoimista.

Kilpailulain 45 §:n 2 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä pääasiallisesti koskeva päätös sekä seuraamusmaksun määräämistä koskeva esitys markkinaoikeudelle 90 päivän kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston kyseisen määräajan kuluessa tekemästä hakemuksesta pidentää määräaika. Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee pääasiallisesti koskevaa päätöstä ja seuraamusmaksun määräämistä koskevaa esitystä markkinaoikeudelle sanotussa määräajassa, väliaikaismääräys raukeaa. Direktiivi edellyttää, että väliaikaismääräys on voimassa joko määrätyn, tarvittaessa jatkettavissa olevan ajanjakson ajan, tai lopullisen päätöksen tekemiseen saakka.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytännön valvontatoiminnassa on havaittu nykyisen sääntelyn mukaisen 90 päivän määräajan olevan liian lyhyt ja heikentävän väliaikaismääräysten käyttökelpoisuutta merkittävästi. Kilpailunrajoituksia koskevat selvitykset ovat usein hyvin laajoja, ja niiden suorittamiseen voi kulua aikaa jopa useita vuosia. Jos kilpailunrajoitus on ensinäkemältä sellainen, että kilpailulle aiheutuvan peruuttamattoman haitan syntymisen estämiseksi olisi tarpeen asettaa väliaikaismääräys, olisi mahdollisesti useita vuosia kestävät selvitykset suoritettava 90 päivän määräajassa. Mikäli pääasiallisesti koskevaa päätöstä ja seuraamusmaksuesitystä ei tehdä sanotussa määräajassa, väliaikaismääräys raukeaa ja peruuttamattoman kilpailuhaitan syntymisen riski palautuu. Määräajan lyhyys suhteessa selvitysten kestoon haittaa ja joissain tapauksissa

jopa käytännössä estää väliaikaismääräysten käyttöä Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatoiminnassa. Kilpailulain sääntelyä esitetään muutettavaksi väliaikaismääräysten voimassaolon osalta väliaikaismääräysten käytettävyyden parantamiseksi.

Direktiivin 11 artiklan 1 kohdassa edellytetään kansallisten kilpailuviranomaisten ilmoittavan Euroopan kilpailuviranomaisten verkostolle SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella määräämistään väliaikaismääräyksistä. Täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 4 kohdan mukaan viimeistään 30 päivää ennen sellaisen päätöksen tekemistä, jossa vaaditaan lopettamaan rikkominen, hyväksytään sitoumuksia tai evätään ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisesta johtuvat edut, jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tiedottavat siitä komissiolle. Tätä varten ne toimittavat komissiolle yhteenvedon asiasta, suunnitellun päätöksen tai sellaisen puuttuessa muun asiakirjan, josta ilmenee ehdotettu toimintatapa. Nämä tiedot voidaan saattaa myös muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten saataville. Asiaa käsittelevä kilpailuviranomainen toimittaa komissiolle tämän pyynnöstä muita sen hallussa olevia asiakirjoja, jotka ovat tarpeen tapauksen arvioimiseksi. Komissiolle toimitetut tiedot voidaan saattaa muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten saataville. Kansalliset kilpailuviranomaiset voivat myös vaihtaa keskenään SEUT 101 tai 102 artiklan nojalla käsittelemänsä asian arvioimisen edellyttämiä tietoja. Väliaikaismääräyksen antaminen tarkoittaa käytännössä rikkomisen lopettamisen vaatimista, josta on täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 4 kohdan mukaisesti ilmoitettava komissiolle ja tiedot voidaan saattaa myös muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten saataville. Väliaikaismääräyksistä tiedottamisesta ei ole tarpeen antaa erillistä kansallista sääntelyä.

Direktiivin 11 artiklan 2 kohta edellyttää väliaikaismääräysten asettamispäätöksiä koskevien muutoksenhakujen käsittelyä nopeutetussa menettelyssä. Kilpailulain muutoksenhakua koskevassa sääntelyssä on säädetty väliaikaismääräysten asettamispäätöksiä koskevasta muutoksenhakukiellosta. Kilpailulain sääntelyä on tarpeen muuttaa siten, että väliaikaismääräysten asettamispäätöksistä on mahdollista valittaa ja että tällaiset valitukset on käsiteltävä kiireellisinä.

3.10 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu

Kilpailulain seuraamusmaksun määräämistä koskeva sääntely ei mahdollista direktiivin 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen menettelyä koskevien säännösten rikkomiseen perustuvien seuraamusmaksujen määräämistä. Kilpailulain sääntelyä tulee täydentää direktiivin edellytysten täyttämiseksi.

3.11 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Kilpailulain 12 §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, joka rikkoo 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan säännöksiä, määrätään seuraamusmaksu, jolle menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kanalta muutoin perusteettomana. Pykälän 2 momentin mukaan seuraamusmaksu voidaan määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle rikkomukseen osallistunut elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

Direktiivin 14 artiklassa on määräykset seuraamusmaksujen perimisestä yritysten yhteenliittymän jäseniltä. Artiklan 3 kohdan mukaan yritysten yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn sellaisen seuraamusmaksun suorittamiseksi, jonka määräämisessä on otettu huomioon myös yhteenliittymän jäsenten liikevaihto, maksukyvyttömän yhteenliittymän on vaadittava jäseniltään osuuksia seuraamusmaksun maksamiseksi. Artiklan 4 kohdassa edellytetään lisäksi, että mikäli 3 kohdassa tarkoitettuja osuuksia ei ole maksettu täysimääräisinä kansallisten kilpailuviranomaisten asettamassa määräajassa, kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava vaatia seuraamusmaksun maksamista suoraan miltä tahansa elinkeinonharjoittajalta,

jonka edustajat olivat yhteenliittymän päätöksentekuelinten jäseniä. Mikäli tämänkin jälkeen seuraamusmaksu on vielä kokonaan tai osittain maksamatta, kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava vaatia seuraamusmaksun maksamista miltä tahansa sellaiselta yhteenliittymän jäseneltä, joka toimii niillä markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Seuraamusmaksun maksamista ei kuitenkaan saa vaatia sellaisilta elinkeinonharjoittajilta, jotka osoittavat, että ne eivät ole toteuttaneet yhteenliittymän kilpailua rajoittavaa päätöstä, ja lisäksi olivat joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai ovat vetäytyneet siitä aktiivisesti ennen kilpailuviranomaisen tutkinnan aloittamista.

Kilpailulaissa ei ole säännöksiä elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäsenten liikevaihtojen huomioon ottamisesta yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun suuruuden määrittämisessä, ja asiaa koskeva säännös lisättäisiin kilpailulakiin uuden 13 b §:n 2 momenttina. Kilpailulaissa ei myöskään ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat direktiivin edellyttämän yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevan portaittaisen perimismenettelyn. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävien seuraamusmaksujen perimistä koskevasta portaittaisesta perimismenettelystä ehdotetaan säädettäväksi uudessa 47 a §:ssä.

3.12 Uhkasakot

Kilpailulain 46 §:n 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa kilpailulain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeus voi asettaa kilpailulaissa tarkoitetun määräyksen, kiellon tai velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston että markkinaoikeuden asettamat uhkasakot tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus. Pykälän 3 momentin mukaan uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Pykälän 4 momentissa on säädetty uhkasakon käytön rajoituksesta, jonka mukaan uhkasakkoa ei saa asettaa luonnolliselle henkilölle kilpailulaissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi 34 §:ssä säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi.

Direktiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on voitava päätöksellään määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia uhkasakkoja, jotka määritetään suhteessa niiden kohteiden edellisen tilikauden keskimääräiseen päivittäiseen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon kultakin viivästyspäivältä laskettuna. Artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja uhkasakkoja on voitava asettaa ainakin sen varmistamiseksi, että yritykset ja yritysten yhteenliittymät antavat täydelliset ja virheettömät tiedot vastatessaan kilpailuviranomaisen kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvään tietopyyntöön ja saapumaan kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvään kuulemiseen.

Kilpailulain 46 §:n sääntely mahdollistaa uhkasakon asettamisen minkä tahansa kilpailulain nojalla asetetun ehdon tai annetun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi, lukuun ottamatta pykälän 4 momentissa säädettyä rajoitusta. Uhkasakon asettaminen on siten mahdollista direktiivin edellyttämässä tilanteissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava päätöksellään määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia uhkasakkoja sen varmistamiseksi, että yritykset ja yritysten yhteenliittymät suostuvat liiketiloissa suoritettavaan tarkastukseen sekä noudattavat kilpailunrajoituksen toteuttamista ja lopetettavaksi määräämistä, väliaikaismääräyksiä ja sitoumuksia koskevia päätöksiä.

Kilpailulaissa ei ole säännöksiä siitä, miten uhkasakon suuruus tulee määrittää. Lain 46 §:n 3 momentin viittauksen mukaan uhkasakon määräämisessä ja tuomitsemisessa noudatetaan uh-

kasakkolain säännöksiä. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Kilpailulain 46 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mainittaisiin direktiivin 16 artiklan edellyttämät uhkasakon suuruuden määrittämisessä huomioitavat seikat.

Kilpailulain 46 §:n 4 momentissa on rajattu uhkasakon käyttöä luonnollisiin henkilöihin kohdistuvien kuulemisten osalta. Direktiivin 8 artikla edellyttää, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava valtuudet vaatia kaikkia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä toimittamaan kohtuullisen määräajan kuluessa tiedot, jotka voivat olla merkityksellisiä kilpailusääntöjen soveltamisen kannalta. Luonnollisiin henkilöihin kohdistuvien tietopyyntöjen mahdollistamiseksi kilpailulain 33 §:ään ehdotetaan lisättäväksi asiaa koskeva uusi 2 momentti. Direktiivin 16 artikla ei edellytä, että luonnollisille henkilöille tulisi voida asettaa uhkasakko tietopyyntöissä tarkoitettujen tietojen toimittamisen tehosteeksi. Kilpailulain 46 §:n 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi rajoitus, jonka mukaan uhkasakkoa ei saisi asettaa 33 §:n 2 momentissa tarkoitettua pyynnön tehosteeksi.

Kuulemisten osalta 46 §:n 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi täsmennys, jossa mainittaisiin nimenomaisesti uhkasakon asettamisen olevan mahdollista elinkeinonharjoittajille ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille sen varmistamiseksi, että niiden edustajat saapuvat kuulemiseen. Lisäys perustuisi direktiivin 16 artiklan 1 kohdan b) alakohtaan.

3.13 Leniency

Seuraamusmaksusta vapautumisesta ja seuraamusmaksun alentamisesta kartellitapauksissa eli ns. leniencystä säädetään kilpailulain 14–17 §:ssä. Kilpailulain esitöiden HE 88/2010 vp sivulla 17 todetun mukaan ”Tavoitteena on, että seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskevat säännökset vastaisivat entistä paremmin [Euroopan kilpailuviranomaisten \(ECN\) verkoston leniency-malliohjelmaa](#) ja Euroopan komission seuraamusmaksusta vapauttamista ja seuraamusmaksun alentamista koskevaa menettelyä”.

Kilpailulain 17 §:ään tehtiin muutos kilpailulain muuttamisesta annetulla lailla (721/2019), jotta niin sanottu lyhennetty hakemusmenettely saatiin vastaamaan marraskuussa 2012 uudistetun ECN leniency-malliohjelman lyhennettyä hakemusmenettelyä (HE 68/2018 vp, s. 12). Kilpailulain 18 §:ssä säädetään seuraamusmaksun alentamisesta muissa kuin kartellitapauksissa. Lain esitöiden mukaan salaisiin kartelleihin liittyvät sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevat pykälät rajattiin tarkoituksella koskemaan pelkästään salaisia kartellitapauksia, eikä tarkoituksena ole muuttaa tätä.

ECN leniency-malliohjelmassa on täyden hakemuksen lisäksi lyhennetty hakemus sekä mahdollisuus hakea merkintää. Nämä kolme tapaa leniency-hakemusten jättämiseen löytyvät myös jo voimassa olevasta kilpailulaista. Täydellä hakemuksella tarkoitetaan tietosisällöltään kaikki seuraamusmaksusta vapautumisen tai seuraamusmaksun alentamisen edellytykset täyttävää hakemusta. Lyhennetyt hakemukset ja merkintähakemukset puolestaan sisältävät rajatut tiedot ja niillä turvataan hakijan etusija suhteessa muihin hakijoihin. Merkinnällä tarkoitetaan kilpailuoikeudessa vakiintunutta englanninkielistä termiä ”marker”, joka vastaa voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamaa määräaikaa voimassa olevan lain 14 §:ssä tarkoitettujen yrityslausunnon, tietojen ja todisteiden toimittamiseksi. Merkinnällä on mahdollisuus saada aikaa kerätä täyttä hakemusta varten tarvittavat tiedot ja näin saada merkintähakemuksen jättämisaikakohdan mukainen etusija suhteessa toisiin mahdollisiin leniency-hakijoihin.

Jos elinkeinonharjoittaja on hakenut Euroopan komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamuksista vapautumista tai seuraamusten alentamista joko hakemalla merkintää tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täyden hakemuksen, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella. Lyhennettyjä hakemuksia koskevan järjestelmän tarkoituksena on vähentää niin hakijoiden kuin kilpailuviranomaisten hallinnollista rasitusta mahdollistamalla lyhennetyn hakemuksen jättäminen muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille. Lyhennetyllä hakemuksella on mahdollista saada sama asema kuin täydellä hakemuksella suhteessa muihin hakijoihin haettaessa seuraamusmaksusta vapautumista tai sen alentamista ennen kuin on määritetty missä kilpailuviranomaisessa asia käsitellään. Kilpailulain mukaan lyhennetyn hakemuksen tekeminen Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on mahdollista myös silloin, kun elinkeinonharjoittaja on hakenut toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamuksista vapautumista tai seuraamusten alentamista.

Voimassa olevan sääntelyn muutostarpeet

Leniency-järjestelmää koskevat direktiivin artikkelit 17–23 ovat täysharmonisoivia, minkä vuoksi niistä poikkeava kansallinen sääntely ei ole mahdollista. Artiklan 2 kohdan 1 alakohdassa 12 on määritetty salainen kartelli seuraavasti: ”salaisella kartellilla” tarkoitetaan kartellia, jonka olemassaolo on osittain tai kokonaan salattu” ja alakohdassa 15 ”leniencyllä” on todettu tarkoitettavan sekä sakoista vapautumista että sakkojen lieventämistä. Direktiivin johdanto-osan kohdat 50–67 käsittelevät leniency-ohjelmaa koskevia artikloita.

Direktiivin johdanto-osan kohdan 50 mukaan leniency-ohjelmat ovat keskeinen väline salaisten kartellien havaitsemiseksi ja edistävät siten vakavimpien kilpailuoikeuden rikkomusten tehokasta syytteenpanoa ja seuraamusten määräämistä niiden johdosta. Tällä hetkellä jäsenvaltioissa sovellettavien leniency-ohjelmien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja. Nämä erot aiheuttavat rikkomiseen syyllistyneille yrityksille oikeudellista epävarmuutta edellytyksistä, joiden täyttyessä ne voivat hakea leniencyä, sekä niiden sakkovapautusmahdollisuuksista eri jäsenvaltioiden leniency-ohjelmissa. Tällainen epävarmuus voisi heikentää mahdollisten leniency-hakijoiden kannustimia hakea leniencyä. Tämä voi puolestaan heikentää kilpailuoikeuden tehokasta täytäntöönpanoa unionissa, koska salaisia kartelleja paljastuu vähemmän.

Johdanto-osan kappaleessa 51 todetaan leniency-ohjelmien välisten erojen jäsenvaltioiden tasolla vaarantavan myös sisämarkkinoilla toimivien yritysten tasapuoliset toimintaedellytykset. Sen vuoksi on aiheellista parantaa oikeusvarmuutta sisämarkkinoilla toimivien yritysten kannalta ja lisätä leniency-ohjelmien houkuttavuutta kaikkialla unionissa pienentämällä näitä eroja siten, että annetaan kaikille kansallisille kilpailuviranomaisille mahdollisuus vapauttaa sakoista tai lieventää niitä ja hyväksyä lyhennettyjä hakemuksia samoin edellytyksin. Tulevaisuudessa voitaisiin tarvita Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston lisätoimia leniency-ohjelmien yhdenmukaistamiseksi.

Direktiivin 23 artikla sisältää määräykset sakoista vapauttamista koskevien hakemusten ja luonnollisille henkilöille määrättyjen seuraamusten vuorovaikutuksesta. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 64 mukaan oikeudellinen epävarmuus siitä, ovatko sakoista vapauttamista hakeneiden nykyiset ja entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat suojassa henkilökohtaisilta seuraamuksilta, kuten sakoilta, oikeudenmenetykseltä tai vankeusrangaistukselta, voisi estää mahdollisia hakijoita hakemasta leniencyä. Kun otetaan huomioon, että kyseiset henkilöt ovat edistäneet salaisten kartellien havaitsemista ja tutkintaa, heitä olisi sen vuoksi lähtökohtaisesti suojeltava seuraamuksilta, joita viranomaiset määräävät rikosoikeudellisessa

oikeudenkäyntimenettelyssä, hallinnollisessa menettelyssä ja muussa kuin rikosoikeudellisessa oikeudenkäyntimenettelyssä osallistumisesta salaiseen kartelliin, jota hakemus koskee, niiden kansallisten lakien – kuten kansallisia tarjouskartelleja koskevien sääntöjen – mukaisesti, joilla on pääosin samat tavoitteet kuin SEUT 101 artiklalla, kun tässä direktiivissä säädetyt edellytykset täyttyvät. Yhtenä edellytyksenä on se, että sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen olisi oltava tehty ennen kuin toimivaltaiset kansalliset viranomaiset saattoivat mahdolliseen seuraamusten määräämiseen johtavan menettelyn kyseisten henkilöiden tietoon. Ajankohta, jona kyseisiä henkilöitä aletaan epäillä mainittujen kansallisten lakien rikkomisesta, sisältyy tällaiseen menettelyyn.

Artiklan 23 määräykset kohdistuvat tilanteisiin, joissa luonnollisille henkilöille voitaisiin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön nojalla määrätä kilpailunrajoituksen perusteella seuraamuksia. Kilpailulain nojalla määrättävät seuraamukset kohdistuvat kilpailunrajoitukseksi katsottavaan menettelyyn syyllistyneeseen elinkeinonharjoittajaan eikä luonnollisiin henkilöihin. Artiklan 23 määräysten ei arvioida edellyttävän kansallisia täytäntöönpanotoimia. Artiklan 23 määräykset tulee ottaa huomioon, mikäli myöhemmässä vaiheessa kansallisesti säädettäisiin salaisista kartelleista seuraamuksia myös luonnollisille henkilöille.

Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

Kilpailulain 14 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on sellaisesta 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitusta kilpailijoiden välisestä salaisesta kilpailunrajoituksesta, jolla vahvistetaan osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä taikka jaetaan markkinoita, asiakkaita tai hankintalähteitä, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja joko 1) toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen; tai 2) toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu. Seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta. Pykälän 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

Direktiivin 17 artikla edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on käytössä leniency-ohjelmia, joiden avulla ne voivat vapauttaa sakoista yritykset, jotka paljastavat osallisuutensa salaisiin kartelleihin. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että vapautus sakoista myönnetään ainoastaan, jos hakija täyttää 19 artiklassa säädetyt edellytykset ja jos todisteiden perusteella kilpailuviranomainen voi joko suorittaa tarkastuksen tai todeta leniency-ohjelman piiriin kuuluvan rikkomisen, eikä kilpailuviranomaisella ole ennestään hallussaan tarkastuksen toimittamiseksi tai rikkomisen toteamiseksi riittäviä todisteita tai viranomainen ei ole ehtinyt toimittamaan tarkastusta ennen tietojen toimittamista. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritykset, jotka ovat painostaneet muita yrityksiä osallistumaan kartelliin, ei voida vapauttaa sakoista. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava se, että kilpailuviranomainen ilmoittaa hakijalle, onko se ehdollisesti vapautettu sakosta vai ei. Kansallisen kilpailuviranomaisen hylätessä sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen hakija voi pyytää kilpailuviranomaista tarkastelemaan hakemusta sakkojen lieventämistä koskevana hakemuksena.

Nykyisen kilpailulain 14 §:n voidaan katsoa olevan direktiivin 17 artiklan mukainen lukuun ottamatta 4 kohtaa seuraamusmaksusta vapauttamista koskevan hakemuksen tarkastelemista

sakkojen lieventämistä koskevana hakemuksena. Kilpailulain 14 §:ssä ei ole 17 artiklan 4 kohtaa kirjallisen vastauksen saamisesta, mutta tämä vastaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston sisäistä käytäntöä. Lisäksi hallintolain 7 luvun 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisena, minkä vuoksi asiasta ei ole tarpeen säätää erikseen kilpailulaissa.

Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

Kilpailulain 15 §:ssä säädetään seuraamusmaksun alentamisesta kartellitapauksissa. Pykälän 1 momentin mukaan muulle 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kilpailunrajoitukseen osallistuneelle elinkeinonharjoittajalle kuin sille, joka on 14 §:n perusteella vapautettu seuraamusmaksusta, määrättävää seuraamusmaksua alennetaan, jos se toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon, tietoja ja todisteita, jotka ovat merkityksellisiä kilpailunrajoituksen tai sen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että ne toimitetaan ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta. Ensimmäisenä tietoja toimittaneen seuraamusmaksua alennetaan 30–50 prosenttia, toisena toimittaneen 20–30 prosenttia ja muiden osalta enintään 20 prosenttia. Pykälän 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittaja, joka on saanut 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, ei voi saada 1 momentissa tarkoitettua alennusta samaa kilpailunrajoitusta koskevassa asiassa.

Direktiivin 18 artikla edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on käytössä leniency-ohjelmia, joiden avulla ne voivat lieventää sakkoja niiden yritysten osalta, jotka eivät voi saada vapautusta sakoista. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että sakkojen lieventäminen myönnetään ainoastaan, jos hakija a) täyttää 19 artiklassa säädetyt edellytykset; b) paljastaa osallisuutensa salaiseen kartelliin; ja c) toimittaa väitettyä salaista kartellia koskevia todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa näytettäessä toteen leniency-ohjelman piiriin kuuluva rikkominen, kun niitä verrataan todisteisiin, jotka olivat jo kansallisen kilpailuviranomaisen hallussa hakemuksen tekemisen aikaan. Artiklan 3 kohta edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että jos hakija esittää ratkaisevia todisteita, joita kansallinen kilpailuviranomainen käyttää näyttämään toteen lisäseikkoja, joiden johdosta sakkoja korotetaan verrattuna sakkoihin, jotka salaiseen kartelliin osallistujille olisi muutoin määrätty, kansallinen kilpailuviranomainen ei ota näitä lisäseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle sakkolievennyksen hakijalle.

Voimassa olevan kilpailulain 15 §:n katsotaan olevan direktiivin 18 artiklan mukainen lukuun ottamatta 18 artiklan 3 kohtaa.

Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa

Kilpailulain 16 §:ssä säädetään edellytyksistä, joiden on täyttyvä 14 §:ssä seuraamusmaksusta vapautumiselle ja 15 §:ssä seuraamusmaksun alentamiselle säädettyjen edellytysten lisäksi. Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan on lopetettava osallistumisensa kilpailunrajoitukseen välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, toimittava yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa koko kilpailunrajoituksen selvittämisen ajan, oltava hävittämättä hakemuksen piiriin kuuluvia todisteita ennen 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen toimittamista sekä hakemuksen toimittamisen jälkeen, ja pidettävä salassa 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen sisältö ja hakemuksen tekeminen tai hakemuksen tekemisen harkitseminen. Pykälän 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittaja voi kuitenkin Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjauksessa jatkaa kilpailunrajoitukseen osallistumista siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä 35 ja 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten onnistumisen turvaamiseksi. Pykälän 3 momentissa säädetään poikkeuksesta 1

momentissa säädettyyn velvollisuuteen pitää salassa 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen sisältö. Poikkeus koskee tilanteita, joissa tiedot on tarpeen antaa Euroopan komissiolle tai toisen maan kilpailuviranomaiselle kilpailunrajoituksen selvittämiseksi.

Direktiivin 19 artikla edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että salaiseen kartelliin osallistumista koskevan leniencyn saamiseksi hakijalta vaaditaan artiklassa säädettyjen edellytysten täyttämistä. Artikla edellyttää ensinnäkin, että hakija on lopettanut osallistumisensa väitettyyn salaiseen kartelliin viimeistään välittömästi leniency-hakemuksensa tekemisen jälkeen, ellei kansallinen kilpailuviranomainen ole katsonut osallistumisen jatkumisen olevan kohtuudella välttämätöntä sen tutkinnan luotettavuuden säilyttämiseksi. Hakijan on tehtävä todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä kansallisen kilpailuviranomaisen kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kunnes viranomainen on päättänyt täytäntöönpanomenettelynsä. Yhteistyön tekeminen käsittää muun muassa sen, että hakijan on toimitettava kansalliselle kilpailuviranomaiselle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat merkitykselliset tiedot ja todisteet väitetystä salaisesta kartellista, oltava kansallisen kilpailuviranomaisen käytettävissä kysymyksiin vastaamiseksi, huolehdittava henkilöstönsä edustajien olevan käytettävissä kuulemisia varten sekä pidättäydyttävä merkityksellisten tietojen tai todisteiden tuhoamisesta, väärentämisestä ja kätkemisestä. Lisäksi hakija ei saa paljastaa harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastaa hakemuksen sisältöä muille kuin toisille Euroopan kilpailuviranomaisten verkostoon kuuluville kilpailuviranomaisille tai kolmansien maiden kilpailuviranomaisille eikä myöskään harkitessaan hakemuksen tekemistä tuhota, väärentää tai kätkeä väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita.

Voimassa olevan kilpailulain 16 §:n voidaan katsoa täyttävän direktiivin 19 artiklan vaatimukset pääpiirteissään. Koska direktiivin leniencyä koskevat määräykset ovat luonteeltaan täysharmonisoivia ja 19 artiklan muotoilu on hyvin yksityiskohtainen edellytysten ja yhteistyön osalta, 16 §:n muotoilua on tarpeen täsmentää.

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

Kilpailulain 17 §:n 1 momentin mukaan 14 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta vapautumista ja 15 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa määräajan, jonka kuluessa hakijan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunto, tiedot ja todisteet. Pykälän 2 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää elinkeinonharjoittajalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota kantaa muihin samaa asiaa koskeviin 14 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin, ennen kuin se on ratkaissut, myönnetäänkö ensimmäisenä hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta. Pykälän 3 momentin mukaan silloin, jos elinkeinonharjoittaja on jättänyt tai jättämässä Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle hakemuksen seuraamuksista vapautumiseksi tai seuraamusten alentamiseksi, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella. Elinkeinonharjoittajan hakemuksen etusijajärjestys Kilpailu- ja kuluttajavirastossa määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella. Pykälän 4 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki 14 tai 15 sekä 16 §:ssä säädetty edellytykset.

Pykälän 5 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetun vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua määräystä lopettaa kilpailunrajoitus tai velvollisuutta toimittaa hyödyke, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeusedun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Pykälän 6 momentin mukaan 5 momentissa tarkoitettuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (1077/2016) nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

Direktiivin 20 artikla edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että hakijat voivat esittää täydellisiin tai lyhennettyihin hakemuksiin liittyvät leniency-lausunnot kirjallisesti. Lisäksi kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava myös käytössään järjestelmä, jonka avulla ne voivat hyväksyä tällaisia lausuntoja joko suullisesti tai muilla tavoin, jotka mahdollistavat sen, että hakijat eivät ota näitä esitettyjä lausuntoja haltuunsa, huostaansa tai valvontaansa. Lisäksi hakijan pyytäessä kilpailuviranomaisen on vahvistettava täydellisen tai lyhennetyn hakemuksen vastaanottaminen kirjallisesti ja hakijan on voitava esittää täydellisen ja lyhennettyyn hakemukseen liittyvät lausunnot kyseisen kilpailuviranomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä sen virallisista kielistä tai sovittaessa kahdenvälisesti jollakin muulla unionin virallisella kielellä.

Voimassa olevan 17 §:n perusteella hakija voi jättää täyden tai lyhennetyn hakemuksen, jos se on hakenut tai hakemassa Euroopan komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamuksista vapautumista tai seuraamusten alentamista. Voimassa olevassa 17 §:ssä ei ole säännöksiä siitä, että hakija voisi esittää täyteen ja lyhennettyyn hakemukseen liittyvät lausunnot Suomen virallisten kielten lisäksi yhdellä muulla unionin virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken. Käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto on kuitenkin ottanut vastaan myös englanninkielisen hakemuksen. Esityksessä käytetyllä käsitteellä täysi hakemus tarkoitetaan samaa asiaa kuin direktiivissä käytetyllä käsitteellä täydellinen hakemus.

Merkinnät seuraamusmaksusta vapauttamista koskevan hakemuksen tekemiseksi

Kilpailulaissa ei ole direktiivin 21 artiklan mukaisia yksityiskohtaisia säännöksiä merkinnästä seuraamusmaksusta vapauttamista koskevien hakemusten tekemiseksi. Kilpailulain 17 §:n 1 momentissa on direktiivissä tarkoitettua merkintää asiallisesti vastaava maininta, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa määräajan, jonka kuluessa hakijan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunto, tiedot ja todisteet. Kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a §, jossa säädettäisiin direktiivin 21 artiklassa tarkoitetusta merkinnästä.

Lyhennetyt hakemukset

Kilpailulain 17 §:n 3 momentin mukaan silloin, jos elinkeinonharjoittaja on jättänyt tai jättämässä Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle hakemuksen seuraamuksista vapautumiseksi tai seuraamusten alentamiseksi, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella.

Direktiivin 22 artiklassa säädetään voimassa olevan kilpailulain sääntelyä yksityiskohtaisemmin lyhennettyjen hakemusten sisällöstä ja niiden käyttämistä koskevasta menettelystä. Lyhennetyistä hakemuksista ehdotetaan säädettäväksi jatkossa erillisessä 17 b §:ssä.

3.14 Seuraamusmaksun ja uhkasakon vanhentuminen

Kilpailulain 19 §:n 1 momentin mukaan seuraamusmaksua ei saa määrätä 5, 7, 25 tai 27 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta. Pykälän 2 momentissa säädetään erikseen seuraamusmaksun määrittämisen ehdottomasta vanhentumisajasta. Momentin mukaan seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

Direktiivin vanhentumisaikoja koskevan VIII luvun 29 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että direktiivin 13 ja 16 artikloiden nojalla määrättävien seuraamusmaksujen tai uhkasakkojen määrittämiseen sovellettavat vanhentumisajat keskeytetään tai katkaistaan toisten jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten tai komission täytäntöönpanomenettelyn ajaksi silloin, kun menettelyn kohteena oleva rikkominen koskee samaa SEUT 101 tai 102 artiklassa kiellettyä sopimusta, yhteenliittymän päätöstä, yhdenmukaistettua menettelytapaa tai muuta toimintaa. Keskeyttäminen alkaa tai katkaiseminen tapahtuu kaikkien rikkomisesta epäiltyjen osalta ajankohtana, jona ensimmäisestä virallisesta tutkintatoimenpiteestä ilmoitetaan vähintään yhdelle täytäntöönpanomenettelyn kohteena olevalle yritykselle. Keskeyttäminen tai katkaiseminen päättyy päivänä, jona asianomainen kilpailuviranomainen päättää täytäntöönpanomenettelyn joko tekemällä direktiivin 10, 12 tai 13 artiklassa tarkoitetun päätöksen tai komission tehdessä täytäntöönpanoasetuksen 7, 9 tai 10 artiklassa tarkoitetun päätöksen taikka täytäntöönpanomenettely päätetään sen vuoksi, ettei muihin toimenpiteisiin ole perusteita. Direktiivin 10 artiklassa säädetään kilpailunrajoituksen toteamista ja lopettamista sekä käyttäytymistä koskevia ja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevista päätöksistä, 12 artiklassa sitoumuspäätöksistä ja 13 artiklassa SEUT 101 ja 102 sekä menettelyä koskevien säännösten rikkomisen perusteella määrättävistä seuraamusmaksuista. Asetuksen 1/2003 7 artiklassa säädetään rikkomisen toteamista ja lopettamista sekä toimintaa koskevia ja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevista päätöksistä, 9 artiklassa sitoumuspäätöksistä ja 10 artiklassa SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamatta jättämistä koskevista päätöksistä.

Direktiivin 29 artiklan määräykset vanhentumisajan keskeyttämisestä tai katkaisemisesta eivät estä jäsenvaltioita pitämässä voimassa tai ottamasta käyttöön ehdottomia vanhentumisaikoja edellyttäen, että niiden kesto ei tee SEUT 101 ja 102 artiklan tehokasta täytäntöönpanoa käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.

Kilpailulaissa ei ole säädetty komission tai toisten jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten toimenpiteiden vaikutuksesta vanhentumisajan kulumiseen. Kilpailulain 19 §:ää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan direktiivin 29 artiklan edellytyksiä komission ja muiden jäsenvaltioiden tutkintamenettelyjen vaikutuksesta vanhentumisajan kulumiseen.

Direktiivin mahdollistamista vaihtoehtoista vanhentumisajan katkaisemiseen perustuva sääntely saattaisi joissain tilanteissa mahdollistaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vanhentumisajan keskeyttämistä pidemmän tutkinta-ajan ennen seuraamusmaksuesityksen tekemistä markkinaoikeudelle. Seuraamusmaksuesityksen kohteen osalta epävarmuus rikkomisen toteamisesta ja

mahdollisesta sanktiosta kestäisi vastaavasti pidempään. Vanhentumisajan katkaisemiseen ja keskeytymiseen perustuvien sääntelyvaihtoehtojen välistä eroa pienentää kuitenkin kilpailulaissa säädetty ehdoton 10 vuoden vanhentumisaika. Vanhentumisajalla saattaa olla välillinen yhteys myös julkisoikeudellisen täytäntöönpanon jälkeisen kilpailuoikeudellisen vahingonkorvausprosessin alkuajankohtaan.

Direktiivin mahdollistamista vaihtoehtoista keskeytymiseen perustuvan vaihtoehdon voidaan katsoa olevan yritysten oikeusturvan kannalta jossain määrin kannatettavampi vaihtoehto, sillä katkaisemiseen perustuvassa mallissa vanhentumisaika oletettavasti päättyisi useimmissa tapauksissa vasta ehdottoman kymmenen vuoden vanhentumisajan johdosta. Kilpailulain 19 §:n sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vanhentumisaika keskeytyisi komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkintatoimenpiteiden ajaksi.

Direktiivin 29 artiklan määräykset koskevat seuraamusmaksujen lisäksi myös uhkasakkojen määräämistä koskevia vanhentumisaikoja. Kilpailulain 46 §:n 3 momentin mukaan uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa. Uhkasakkolain 13 §:n mukaan uhkasakkoa ei saa tuomita maksettavaksi, ellei sen tuomitsemisen johdosta asianosaiselle ole varattu tilaisuutta 22 §:ssä tarkoitetun selityksen antamiseen kahden vuoden kuluessa siitä, kun uhkasakon asettamispäätös on saanut lainvoiman ja päävelvoitteen täyttämistä koskeva määräaika on päättynyt, taikka jos päävelvoitetta on noudatettava määrätystä ajankohdasta alkaen, kahden vuoden kuluessa siitä, kun päävelvoitetta on rikottu. Uhkasakkolaissa oleva vanhentumisaika koskee vain uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista. Sen sijaan uhkasakon asettamiselle ei ole säädetty vanhentumisaikaa. Koska 29 artiklan määräykset edellyttävät jäsenvaltioita varmistamaan mahdollisten uhkasakkojen asettamiselle kansallisesti säädettyjen vanhentumisaikojen katkeamisen tai keskeytymisen komission tai muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten tutkintamenettelyjen ajaksi, ei artikla edellytä voimassa olevan sääntelyn muuttamista.

Direktiivin 29 artiklan 2 kohdan mukaan seuraamusmaksun ja uhkasakon määräämistä koskevan vanhentumisajan tulee keskeytyä tai katketa myös ajaksi, jolloin kansallisen kilpailuviranomaisen päätöstä koskeva muutoksenhaku on vireillä tuomioistuimessa. Direktiivissä ei ole täsmällisemmin määritelty niitä kilpailuviranomaisen päätöksiä, joita koskevan muutoksenhaun vireillä olon tulee katkaista seuraamusmaksun määräämistä koskeva vanhentumisaika. Oletettavaa kuitenkin on, että päätöksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä pääasiassa koskevaa kansallisen kilpailuviranomaisen päätöstä. Tilanteiden, joissa Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi seuraamusmaksuesityksen vasta pääasiassa tehtyä päätöstä koskevan muutoksenhakumenettelyn päättymisen jälkeen, voidaan katsoa olevan lähinnä teoreettisia. Artiklan 2 kohdan johdosta ei esitetä annettavaksi uutta sääntelyä.

Artiklan 3 kohdan mukaan komissio varmistaa, että kansalliselta kilpailuviranomaiselta täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklan 3 kohdan nojalla vastaanotettu ensimmäistä virallista tutkintatoimenpidettä koskeva ilmoitus saatetaan muiden kansallisten kilpailuviranomaisten saataville Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa. Kyseinen artiklan kohta ei edellytä kansallisia täytäntöönpanotoimia.

3.15 Kilpailuviranomaisten keskinäinen avunanto

Velvollisuudesta toimittaa tietoja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle säädetään kilpailulain 33 §:ssä ja viraston toimivallasta kutsua henkilöitä kuultavaksi säädetään 34 §:ssä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liiketiloissa säädetään kilpailulain 35 §:ssä ja oikeudesta toimittaa tarkastus muissa tiloissa säädetään 36 §:ssä. Menettelystä tarkastusta toimitettaessa säädetään 37 §:ssä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuudesta toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan liiketiloissa Euroopan komission

pyynnöstä siten kuin Euroopan unionin säädöksissä säädetään, on säädetty 35 §:ssä ja vastavasti myös muiden tilojen osalta 36 §:ssä. Kilpailulain 40 §:ssä säädetään asiakirjan luovuttamisesta toisen maan kilpailuviranomaiselle.

Direktiivin 24 artikla edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kilpailuviranomaisilla on oikeus suorittaa täytäntöönpanoasetuksen 22 artiklan nojalla toisten kansallisten kilpailuviranomaisten puolesta ja niiden lukuun tarkastus tai kuuleminen. Lisäksi pyynnön esittävän kilpailuviranomaisen valtuuttamalla tai nimittämällä virkamiehillä ja muilla mukana olevilla henkilöillä on oltava lupa osallistua tarkastukseen tai kuulemiseen ja avustaa aktiivisesti pyynnön vastaanottanutta kilpailuviranomaista. Pynnön esittävällä kansallisella kilpailuviranomaisella ja pyynnön vastaanottavalla kansallisella kilpailuviranomaisella on oltava valtuudet vaihtaa tietoja ja käyttää niitä todisteina tässä tarkoituksessa, asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen.

Täytäntöönpanoasetuksella uudistettiin kattavasti SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista koskevat menettelyt. Euroopan komission lisäksi jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille ja kansallisille tuomioistuimille annettiin valtuudet soveltaa EU:n kilpailusääntöjä kaikilta osin. Asetuksessa säädettiin myös täytäntöönpanoon liittyvästä yhteistyöstä, jonka tarkoituksena on varmistaa kilpailusääntöjen yhdenmukainen soveltaminen. Täytäntöönpanon yhdenmukaisuuden varmistamiseksi muodostettiin myös komissiosta ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisista muodostuva Euroopan kilpailuviranomaisten verkosto (ECN).

Täytäntöönpanoasetuksen 11 artiklassa säädetään komission ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten välisestä yhteistyöstä. Artiklan perusteella kansallisilla kilpailuviranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa komissiolle kilpailunrajoitustapauksista, joilla on vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, eli ns. kauppakriteerin täytyessä. Lisäksi jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten on annettava tiedoksi rikkomuksen lopettamista ja sitoumuksia koskevat päätösluonnokset komissiolle 30 päivää ennen päätöksentekoa kauppakriteerin täyttävissä asioissa. Jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset voivat myös kuulla komissiota kaikissa tapauksissa, joissa yhteisön oikeutta sovelletaan. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa se, että jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset ja tuomioistuimet soveltavat kilpailusääntöjä yhdenmukaisesti.

Täytäntöönpanoasetus ei koske yrityskauppa- tai kilpailuneutraliteettiasioita, vaan ainoastaan SEUT 101 ja 102 artikloiden soveltamista. Jäsenvaltioissa ei ole myöskään yhtenäisiä kilpailuoikeudellisia prosessisäännöksiä tai -periaatteita. Suurimmassa osassa jäsenvaltioita kansallisella kilpailuviranomaisella on päätöksenteko-oikeus ja tuomioistuimet ovat puhtaasti valitus-tuomioistuimia. Suomen lisäksi kansallinen tuomioistuin päättää seuraamusmaksun määrästä Itävallassa, Ruotsissa ja Maltalla. Voimassa oleva EU-lainsäädäntö toisten jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätösten tunnustamisesta ei ole direktiivin edellytysten näkökulmasta riittävän kattava SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista koskevissa kilpailunrajoitusasioissa. Eri jäsenmaissa on myös erilaisia kansallisia prosessisäännöksiä ja -periaatteita. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan uusia kansallisia säännöksiä rajat ylittävistä tiettyjen päätösten tiedoksiantosta ja täytäntöönpanosta.

Täytäntöönpanoasetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi komissiolle ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisilla on toimivalta välittää toisilleen tietoa kaikista tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, luottamukselliset tiedot mukaan lukien, ja käyttää niitä todisteina. Artiklan 2 kohdan mukaan vaihdettuja tietoja käytetään ainoastaan todisteena SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi ja siinä asiassa, jota varten tiedot toimittanut viranomainen on ne hankkinut. Jos kansallista kilpailulainsäädäntöä kuitenkin sovelletaan samaan asiaan ja rinnakkain yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa eikä tämä johda erilaiseen

lopputulokseen, voidaan artiklan nojalla vaihdettuja tietoja käyttää myös kansallisen kilpailulainsäädännön soveltamisessa. Artiklan 3 kohdan mukaan artiklan 1 kohdan mukaisesti vaihdettuja tietoja voidaan käyttää todisteena seuraamusten määräämiseksi luonnollisille henkilöille ainoastaan, jos 1) tiedot toimittaneen viranomaisen lainsäädännössä määrätään samankaltaisesta seuraamuksesta kuin SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomisen yhteydessä, tai 2) tiedot on koottu tavalla, joka takaa saman tasoisen luonnollisten henkilöiden puolustautumisoikeuksien suoja kuin vastaanottavan viranomaisen kansallisissa säännöissä on säädetty. Vastaanottava viranomainen ei voi tässä tapauksessa kuitenkaan käyttää vaihdettuja tietoja vapausrangaistusten langettamiseen.

Direktiivin 24 artiklan 2 kohta edellyttää jäsenvaltioita myös varmistamaan, että kilpailuviranomaisten tulee voida tehdä tarkastuksia, tietopyyntöjä ja kuulemisia toisen jäsenmaan kilpailuviranomaisen pyynnöstä sen selvittämiseksi, onko pyynnön esittäneen jäsenmaan tutkintatoimia jätetty noudattamatta tai päätöksiä rikottu. Tutkintatoimia ovat yritystarkastukset, tietopyynnöt ja kuulemiset. Päätöksiä ovat lopettamispäätökset ja korjaustoimenpiteet, väliaikaismääräykset sekä sitoumuspäätökset.

Kilpailulaissa ei ole direktiivin 24 artiklaa vastaavia yksityiskohtaisia säännöksiä koskien Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeutta suorittaa tutkintatoimenpiteitä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta, kuten toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liiketiloihin tai muihin tiloihin taikka kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajaa tai muuta henkilöä. Kilpailulain sääntelyä esitetään täydennettäväksi näiltä osin.

3.16 Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano

Jäsenvaltioiden rajat ylittävää tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa koskevat määräykset ovat direktiivin artikloissa 25–28.

Direktiivin artikla 25 koskee jäsenvaltioiden rajat ylittäviä alustavien väitteiden ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa. Rajoittamatta pyynnön esittävän viranomaisen sen omassa jäsenvaltiossa voimassa olevien sääntöjen mukaisesti tekemän muunlaisen tiedoksiannon soveltamista jäsenvaltioiden on varmistettava, että pyynnön esittävän viranomaisen pyynnöstä pyynnön vastaanottavan viranomaisen on annettava vastaanottajalle pyynnön esittävän viranomaisen puolesta tiedoksi kaikki SEUT 101 tai 102 artiklan väitettyä rikkomista koskevat alustavat väitteet ja kaikki päätökset, joissa kyseisiä artikloja sovelletaan; kaikki muut menettelytoimet, jotka on hyväksytty täytäntöönpanomenettelyjen yhteydessä ja jotka olisi kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettava tiedoksi; sekä kaikki muut merkitykselliset SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamiseen liittyvät asiakirjat, mukaan lukien asiakirjat, jotka liittyvät sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten täytäntöönpanoon. Kilpailulain sääntelyä esitetään täydennettäväksi vastaamaan 25 artiklan edellytyksiä.

Artiklassa 26 säädetään sakkojen ja uhkasakkojen määräämistä koskevien täytäntöönpanopyyntöjen toteuttamisesta. Voimassa olevan kilpailulain 47 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus huolehtii 12 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määräämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Markkinaoikeus ilmoittaa päätöksestään määrätä seuraamusmaksu Oikeusrekisterikeskukselle ja KHO ilmoittaa Oikeusrekisterikeskukselle mahdollisesta markkinaoikeuden päätöksestä poikkeavasta päätöksestään. Toisin kuin yleensä hallinnollisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa, edellytyksenä ei ole lainvoimainen tuomio ja kilpailulain 12 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu on säädetty pantavaksi täytäntöön verojen ja maksuja täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) perusteella. Käytännössä seuraamusmaksujen täytäntöönpano on kuitenkin keskeytetty seuraamusmaksupäätökseen kohdistuvan valituksen käsittelyn ajaksi.

Oikeusrekisterikeskus lähettää maksukehotuksen seuraamusmaksun maksamisesta sille elinkeinonharjoittajalle, jolle on määrätty seuraamusmaksu. Jos elinkeinonharjoittaja maksukehotuksesta huolimatta ei maksa seuraamusmaksua, siirtyy seuraamusmaksun periminen ulosottoviranomaiselle. Oikeusrekisterikeskus ei tarvitse kilpailuoikeudellista asiantuntemusta kansallisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa varten ja tästä johtuen Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi osallistua Oikeusrekisterikeskuksen ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen väliseen yhteistyöhön liittyen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen päätöksen täytäntöönpanoon. Oikeusrekisterikeskukselle tarjottavan kilpailuoikeudellisen asiantuntemuksen lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolla tekee komission ja toisten jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten kanssa yhteistyötä ja pystyy tarvittaessa tehokkaaseen yhteydenpitoon toisten jäsenvaltion kilpailuviranomaisten kanssa täytäntöönpanopyyntöön liittyvässä asiassa.

Kilpailulaissa ei ole direktiivin 26 artiklan mukaisia säännöksiä koskien jäsenvaltioiden yhteistyötä seuraamusmaksujen, sakkojen tai uhkasakkojen täytäntöön panemiseksi, minkä vuoksi kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi asiaa koskevat säännökset.

Direktiivin artiklassa 27 on määräykset rajat ylittävien tiedoksiantojen ja täytäntöönpanojen tilanteissa noudatettavista toimintatavoista. Rajat ylittävä täytäntöönpano koskee vain sitä oikeushenkilöä, jota vastaan sakko on täytäntöönpanokelpoinen ja kohdistuu vain siihen oikeushenkilöön, jota täytäntöönpanopyyntö koskee ja johon on pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa kohdistunut SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista koskeva päätös, jonka täytäntöönpano ei ole ollut mahdollista varojen puutteen takia. Näin ollen esim. suomalaiselta tytäryhtiöltä ei voisi periä emoyhtiölle toisessa jäsenvaltiossa määrättyjä sakkoja, sillä emoyhtiölle määrätty sakko ei ole täytäntöönpanokelpoinen tytäryhtiötä vastaan.

Voimassa olevassa kilpailulaissa ei ole direktiivin 27 artiklan mukaisia säännöksiä yleisistä yhteistyöperiaatteista koskien jäsenvaltioiden yhteistyötä sakkojen tai uhkasakkojen täytäntöönpanoa. Asiaa koskevat säännökset ehdotetaan lisättäväksi kilpailulakiin.

Artikla 28 sisältää määräykset sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten tiedoksianto- tai täytäntöönpanopyyntöihin liittyvien riitojen käsittelemisestä ja toimivaltaisista viranomaisista. Kilpailulaissa ei ole direktiivin 28 artiklan mukaisia voimassa olevia säännöksiä koskien toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen seuraamusmaksujen, sakkojen tai uhkasakkojen tiedoksianto- tai täytäntöönpanopyyntöriitoja, joten kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi asiaa koskevat säännökset.

3.17 Asianosaisen oikeus saada asiakirja-aineisto ja tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Varsinaiset 31 artiklan otsikon mukaiset asianosaisen oikeutta tutustua kilpailuviranomaisella olevaan asiakirja-aineistoon sekä tietojen käytön rajoituksia koskevat määräykset ovat direktiivin 31 artiklan kohdissa 3–6. Niiden lisäksi artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus säätää, että luonnollisilta henkilöiltä pyydettyjä tietoja ei saa käyttää todisteena seuraamusten määräämiseksi kyseiselle luonnolliselle henkilölle taikka hänen lähiomaisilleen. Kyseinen kohta koskee vain sellaisia jäsenvaltioita, joiden kansallisen sääntelyn perusteella on mahdollista määrätä kilpailunrajoituksen perusteella seuraamuksia myös luonnollisille henkilöille. Artiklan 1 kohta ei edellytä voimassa olevan sääntelyn muuttamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kansalliset kilpailuviranomaiset, niiden virkamiehet ja henkilöstön jäsenet sekä muut niiden valvonnassa työskentelevät henkilöt eivät ilmaise tietoja, jotka on saatu direktiivissä tarkoitettujen valtuuksien perusteella ja jotka luonteensa perusteella ovat salassa pidettäviä, paitsi kun tällaisten tietojen ilmaisu sallitaan kan-

sallisen lainsäädännön nojalla. Julkisuuslain 23 § velvoittaa artiklan 2 kohdassa tarkoitetut kansalliset kilpailuviranomaiset, niiden virkamiehet ja henkilöstön jäsenet sekä muut niiden valvonnassa työskentelevät henkilöt olemaan paljastamatta asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, sekä muutkin viranomaisessa toimissaan tietoonsa saamansa seikat, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Voimassa oleva sääntely täyttää artiklan 2 kohdan edellytykset.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että vain kyseessä olevan menettelyn kohteena oleville osapuolille myönnetään oikeus tutustua leniency-lausuntoihin tai sovintoehdotuksiin. Oikeuden myöntämisen tulee tapahtua vain puolustautumisoikeuksien käyttämisen mahdollistamiseksi. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 14 mukaan asiakirja- aineistoon tutustumista koskevassa oikeudessa tulee ottaa huomioon yritysten oikeudet edut sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta, eikä kyseisen oikeuden pitäisi ulottua luottamuksellisiin tietoihin ja kansallisten kilpailuviranomaisten ja komission sisäisiin asiakirjoihin eikä niiden väliseen kirjeenvaihtoon.

Kilpailulain 17 §:n 5 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai sen alentamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua määräystä lopettaa kilpailunrajoitus tai velvollisuutta toimittaa hyödyke, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeusedun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Mainittuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn. Yrityslausunnoista poiketen tietoja, todisteita ja peruutettuja sovintoehdotuksia voidaan käyttää kilpailuoikeudellisia vahingonkorvauksia koskevissa prosesseissa sen jälkeen, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt menettelynsä. Voimassa olevassa kilpailulaissa tai kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetussa laissa ei sen sijaan ole tarkemmin säädetty direktiivin 31 artiklassa tarkoitettujen sovintoehdotusten sisällöstä.

Kilpailuviranomaiselle tehtävien asiakirjapyyntöjen tilanteissa asiakirja-aineistoon sisältyviä liikesalaisuuksia suojellaan julkisuuslain mukaisesti. Julkisuuslain 22 §:n mukaan asiakirja on pidettävä salassa, kun se julkisuuslaissa tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos se sisältää tietoja, joista on laissa säädetty salassapitovelvollisuus. Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Pykälän mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun muassa pykälän kohdassa 20 mainitut asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta.

Asianosaisen tiedonsaantioikeus on muita laajempi. Siten sillä, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, on oikeus saada tietoja niistä viranomaisen asiakirjoista, jotka voivat tai ovat voineet vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaisella on tällä perusteella oikeus saada tietoonsa myös salassa pidettäviä asiakirjoja, mutta kaikkia asiakirjoja asianosaisenaan tiedonsaantioikeus ei koske.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat eivät myöskään aina ole julkisuuslaissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja. Yhtenä esimerkkinä tällaisista asiakirjoista ovat ns. viranomaisen sisäiset asiakirjat, joista säädetään julkisuuslain 5 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohdissa. Kyseisten säännösten mukaan viranomaisen asiakirjana ei pidetä viranomaisen palveluksessa olevan tai viranomaisen toimeksiannosta toimivan laatimia muistiinpanoja taikka sellaisia luonnoksia, joita laatija ei ole vielä antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten, eikä myöskään viranomaisen

sisäistä koulutusta, tiedonhakua tai muuta niihin verrattavaa sisäistä käyttöä varten hankittuja asiakirjoja.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että osapuoli, joka on saanut tutustua kansallisten kilpailuviranomaisten tutkinnan asiakirja-aineistoon, voi käyttää leniency-lausunnoista ja sovintoehdotuksista otettuja tietoja vain, jos se on tarpeen kyseisen osapuolen puolustautumisoikeuksien käyttämiseksi kansallisissa tuomioistuimissa tapauksissa, jotka liittyvät suoraan asiaan, jossa tutustumisoikeus on myönnetty, ja vain silloin kun tällaiset menettelyt koskevat joko kansallisen kilpailuviranomaisen kartellin jäsenille yhteisvastuullisesti määräämän sakon jakamista niiden kesken, tai sellaisen päätöksen uudelleentarkastelua, jossa kansallinen kilpailuviranomainen on todennut SEUT 101 tai 102 artiklaa taikka kansallista kilpailusääntelyä rikon.

Artiklan 5 kohta edellyttää, että osapuoli ei voi käyttää kohdassa lueteltuja kilpailuviranomaiselta saamia tietoja tuomioistuimissa käytävissä menettelyissä ennen kuin kilpailuviranomainen on lopettanut täytäntöönpanomenettelynsä kaikkien tutkimuksen kohteena olevien osapuolten osalta. Kohdassa tarkoitettuja tietoja ovat kilpailuviranomaisen menettelyä varten sille valmistellut tiedot, kilpailuviranomaisen menettelyään varten kokoamat ja osapuolille lähetetyt tiedot sekä peruutetut sovintoehdotukset.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden pitää varmistaa, että leniency-lausuntoja voidaan vaihtaa kansallisten kilpailuviranomaisten kesken täytäntöönpanoasetuksen 12 artiklan mukaisesti vain joko leniencyä hakeneen suostumuksella tai jos leniency-lausunnon vastaanottava kilpailuviranomainen on saanut samaan rikkomiseen liittyvän leniency-hakemuksen samalta hakijalta kuin lausunnon toimittava viranomainen. Edellytyksenä jälkimmäisessä tilanteessa on lisäksi se, että lausunnon toimittamisen ajankohtana hakija ei voi perua tietoja, jotka se on esittänyt leniency-lausunnon vastaanottavalle kansalliselle viranomaiselle.

Kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi artiklan 3–6 kohtien määräysten edellyttämät säännökset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Direktiiviin perustuvat ehdotukset

Esityksellä esitetään tehtäväksi direktiivin edellyttämät muutokset kilpailulain sääntelyyn. Direktiivin määräysten johdosta ehdotetaan muutettavaksi useita kilpailulain voimassa olevia säännöksiä. Kilpailulakiin esitetään myös lisättäväksi useita uusia säännöksiä. Muutokset kohdistuvat muun muassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuulemisia, tietopyyntöjä ja tarkastusvaltuuksia, kilpailunrajoituksen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä, kilpailunrajoituksen perusteella määrättäviä korjaustoimenpiteitä, kilpailulain nojalla määrättäviä seuraamusmaksuja ja asetettavia uhkasakkoja sekä seuraamusmaksuista vapauttamista ja seuraamusmaksun alenamista koskeviin säännöksiin.

4.1.1.1 Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen sekä korjaustoimenpiteet

Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen sekä toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet

Voimassa olevan kilpailulain 9 § ehdotetaan korvattavaksi uudella 9 §:llä, joka perustuisi direktiivin 10 artiklan edellytyksiin kilpailuviranomaisen toimivallasta todeta kilpailunrajoitus ja

määrätä se lopetettavaksi sekä toimivallasta määrätä rikkomiseen syyllistynyt toteuttamaan toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet. Uuden 9 §:n muotoilun johdosta kilpailulaista kävisi nykyistä selvemmin ilmi Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olevan toimivalta todeta kilpailunrajoituksen tapahtuminen sekä määrätä oman harkintansa perusteella sellaiset tarpeelliset toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhtaisia ja välttämättömiä rikkomisen tosiasialliselle lopettamiselle.

Voimassa olevassa kilpailulaissa ei ole säännöstä, jossa mainittaisiin nimenomaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta todeta kilpailunrajoituksen tapahtuminen. Voimassa olevan sääntelyn perusteella seuraamusmaksun määräämistä voidaan kuitenkin esittää myös sellaisen kilpailunrajoituksen perusteella, joka on päättynyt ennen Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkinnan aloittamista. Erillisellä rikkomisen toteamisella voi kuitenkin olla merkitystä oikeuskäytännön kehittymisen, yleisestäävyyden sekä mahdollisten kilpailunrajoituksen perusteella käytävien vahingonkorvausoikeudenkäyntien kannalta. Erillisen rikkomisen toteamista koskevan säännöksen lisääminen kilpailulakiin katsotaan siten olevan perusteltua sekä direktiivin täytäntöönpanon että sääntelyn selkeyden näkökulmista. Kilpailu- ja kuluttajaviraston rikkomisen toteamista koskevasta toimivallasta ehdotetaan säädettäväksi kilpailulain 9 §:n 1 momentissa.

Direktiivin 10 artiklan mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava määrätä kilpailunrajoitukseen syyllistyneet toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat ja rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliseksi lopettamiseksi. Kilpailunrajoituksen perusteella toteutettavina toimenpiteinä voimassa olevassa kilpailulain 9 §:ssä on mainittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta määrätä kilpailunrajoitus lopetettavaksi sekä toimivalta velvoittaa elinkeinonharjoittajaa toimittamaan hyödyke. Vaikka kilpailulain 9 §:ssä ei ole nimenomaisesti mainittu käyttäytymistä koskevia korjaustoimenpiteitä, säännöksen mahdollistamien toimenpiteiden voidaan katsoa käytännössä tarkoittavan direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimintaa koskevien korjaustoimenpiteiden toteuttamista. Myös 9 §:n 2 kohdassa tarkoitettu hyödykkeen toimittamista koskeva velvoite tarkoittaa tietyntylaiseen toimintaan velvoittavan määräyksen antamista. Selvyyden vuoksi voimassa olevan kilpailulain 9 §:n korvaavan uuden 9 §:n 2 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta määrätä toimintaa koskevia korjaustoimenpiteitä.

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Voimassa oleva kilpailulaki ei mahdollista rakenteellisten korjaustoimenpiteiden määräämistä kilpailunrajoituksen päättämiseksi. Direktiivin 10 artiklan edellyttämistä rakenteellisista korjaustoimenpiteistä ehdotetaan säädettäväksi uudessa 9 a §:ssä.

Rakenteellisille korjaustoimenpiteille ei ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Siinä missä käyttäytymistä koskevat määräykset edellyttävät, että yritys joko suorittaa tai pidättäytyy tietystä menettelystä, rakenteelliset korjaustoimenpiteet yleensä edellyttävät, että yritys luovuttaa omaisuuttaan. Rakenteellisilla korjaustoimenpiteillä pyritään palauttamaan tai säilyttämään markkinoiden kilpailulliset olosuhteet. Rakenteellisille korjaustoimenpiteille voidaan pitää leimallisena sitä, että niitä soveltamalla kilpailunrajoitus poistuu markkinoilta yhdellä toimenpiteellä. Rakenteellinen korjaustoimenpide pyrkii poistamaan kannustimen toimia kilpailulainsäädännön vastaisesti, eikä jatkuva viranomaisvalvonta ole tästä syystä tarpeellista. Muun muassa tältä osin rakenteelliset korjaustoimenpiteet eroavat toimintaa koskevista korjaustoimenpiteistä ja toimintaan liittyvistä sitoumuksista, joiden noudattamista on tarpeen valvoa. On kuitenkin huomattava, että joissain tapauksissa rajanveto toimintaa koskevan ja rakenteellisen korjaustoimenpiteen välillä on häilyvä.

Elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien kilpailuviranomaiselle esittämät sitoumukset voivat myös sisältää rakenteellisia korjaustoimenpiteitä muistuttavia toimenpiteitä, mutta niiden sitovaksi määrittämisessä ei ole kyse kilpailuviranomaisen kilpailunrajoituksen lopettamiseksi määräämistä rakenteellisista korjaustoimenpiteistä. Rakenteellisten korjaustoimenpiteiden määrääminen edellyttää kilpailunrajoituksen tapahtumisen osoittamista. Sitoumuksiin perustuvat toimenpiteet puolestaan perustuvat elinkeinonharjoittajien itsensä toimitamiin ehdotuksiin eikä sitoumuspäätöksessä myöskään oteta kantaa kilpailunrajoituksen tapahtumiseen.

Koska rakenteelliset korjaustoimenpiteet ovat niiden kohteen kannalta raskaita ja niiden peruminen voi olla käytännössä jopa mahdotonta, tässä esityksessä ehdotettavissa uusissa muutoksenhakua koskevissa kilpailulain säännöksissä säädettäisiin nimenomaisesti, että rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaa päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Rakenteellisen korjaustoimenpiteen kohteen oikeusturvan toteutumisen varmistamiseksi rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevasta markkinaoikeuden päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa.

4.1.1.2 Kuultavaksi kutsuminen

Kuultavaksi kutsuttavien piiri. Voimassa oleva kilpailulain 34 § ei mahdollista luonnollisten henkilöiden kutsumista kuultavaksi direktiivin edellyttämässä laajuudessa. Vaikka kuultavaksi kutsuttavat tahot ovat käytännössä aina luonnollisia henkilöitä, voidaan kilpailulain 34 §:n perusteella kuultavaksi kutsua ainoastaan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jonka voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Direktiivin 9 artiklan mukaan kuultavaksi tulee voida kutsua myös kaikkien muidenkin oikeushenkilöiden edustajat sekä kaikki luonnolliset henkilöt, kun tällaisilla edustajilla tai henkilöillä voi olla hallussaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kilpailulain sääntelyä tulee muuttaa kuultavaksi kutsuttavien piirin osalta.

Kuultavaksi kutsumisen edellytykset. Kilpailulain 34 §:n mukaan kuultavaksi kutsuminen edellyttää, että se on välttämätöntä tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten ja että kuultavaksi kutsuttavan voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Direktiivin 9 artiklassa kuultavaksi kutsumisen edellytykseksi on säädetty epäily siitä, että kuultavaksi kutsuttavalla voi olla hallussaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kilpailulain edellytykset kuultavaksi kutsumiselle ovat siten tiukemmat kuin direktiivin 9 artiklan edellytykset, minkä vuoksi niiden voidaan katsoa haittaavan direktiivin tavoitteiden toteutumista. Kilpailulain sääntelyä tulee muuttaa kuultavaksi kutsumisen edellytysten osalta siten, että kutsumisen perusteeksi riittää se, että kutsuttavalla voi olla hallussaan kilpailulain 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamisen kannalta merkityksellisiä tietoja.

Kilpailulain 34 §:ään ehdotetaan lisättäväksi myös direktiivin 24 artiklan johdosta uudet 2 ja 3 momentit. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta kutsua toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnön perusteella ja pyynnön esittäneen kilpailuviranomaisen puolesta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa, jättänyt noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikais määräystä tai jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin

siin toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen tai tämän valtuuttaman henkilön oikeudesta olla läsnä ja osallistua ehdotetussa uudessa 2 momentissa tarkoitettuun kuulemiseen Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen johdon ja valvonnan alaisuudessa.

4.1.1.3 Tarkastusvaltuudet

Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan kilpailuviranomaisilla tulee olla toimivalta toimittaa kaikki tarvittavat ennalta ilmoittamattomat tarkastukset yrityksissä ja yritysten yhteenliittymissä. Elinkeinonharjoittajien liiketiloissa suoritettavia tarkastuksia koskevan voimassa olevan kilpailulain 35 §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston sekä aluehallintoviraston asianomaisella virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa. Voimassa olevaa säännöstä esitetään muutettavaksi vastaamaan tarkemmin direktiivin 6 artiklan sanamuotoa siten, että pykälässä säädettäisiin toimivallasta toimittaa kaikki tarvittavat tarkastukset. Muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa voimassa olevaa tarkastusten toimittamisen kynnystä.

Kilpailulain muissa kuin elinkeinonharjoittajan liiketiloissa toimitettavia tarkastuksia koskevaa 36 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentista poistettaisiin vakavan rikkomisen edellytys. Voimassa oleva kilpailulain sääntely asettaa 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten toimittamiselle direktiivin 7 artiklassa säädettyjä ankarammat edellytykset ja siten antaa suppeamman toimivallan. Kilpailuviranomaisten toimivaltuuksien tehokkuuden ja direktiivin edellytysten täyttymisen varmistamiseksi tarkastusten toimittamisen edellytykset muutettaisiin vastaamaan direktiivin edellytyksiä siten, että kilpailulain 36 §:n 1 momentista poistettaisiin viittaus vakavaan rikkomiseen. Kilpailulain 36 §:n mukaisen tarkastuksen toimittamisen edellytyksenä olisi jatkossa se, että muissa kuin kilpailulain 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa voidaan perustellusti epäillä säilytettävän kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista.

4.1.1.4 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu

Voimassa olevan kilpailulain sääntelyn perusteella seuraamusmaksu on mahdollista määrätä vain 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella. Kilpailulain sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että seuraamusmaksu on mahdollista määrätä myös direktiivin 13 artiklan 2 kohdan alakohdissa a)–f) tarkoitettujen menettelyä koskevien säännösten rikkomisten perusteella. Asiasta esitetään säädettäväksi uudessa 37 a §:ssä.

Direktiivin mukaan 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun seuraamusmaksun määräämisen edellytykseksi on kansallisesti mahdollista säätää rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus, mutta direktiivi mahdollistaa myös objektiiviseen vastuuseen perustuvan sääntelyn. Menettelyä koskevien säännösten rikkomisen perusteella määrättävän seuraamusmaksun yhteydessä tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden käsitteitä tulee direktiivin mukaan tulkita Euroopan unionin tuomioistuimen kilpailusääntöjen tulkintaa koskevan oikeuskäytännön mukaisesti. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden edellytysten täyttyminen on kytketty siihen, että yritys ei voinut olla tietämättä tai sen olisi ainakin pitänyt tietää menettelynsä rajoittavan kilpailua riippumatta siitä, tiesikö yritys rikkovansa kilpailusääntöjä. Oikeuskäytännöstä ilmenevien kriteerien täyttyminen menettelyä koskevien säännösten rikkomisen yhteydessä jää epäselväksi, sillä menettelyä koskevien säännösten rikkomisella ei ole yhtä suoraa kilpailua rajoittavaa vaikutusta kuin kilpailunrajoitukseksi katsottavalla menettelyllä. Tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden edellytysten tarkemman sisällön määrittely menettelyä koskevien säännösten rikkomisen tilanteissa jää kuitenkin Euroopan unionin tuomioistuimen asiaa koskevan tulevan oikeuskäytännön varaan.

Kilpailunrajoituksen perusteella määrättäviä seuraamusmaksuja koskevan kilpailulain 12 §:n mukaan seuraamusmaksu voidaan määrätä 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella. Seuraamusmaksun määräämisen edellytykseksi ei ole säädetty rikkomisen tahallisuuden tai tuottamuksellisuuden osoittamista. Myöskään lain esitöissä HE 88/2010 vp tahallisuutta ja tuottamusta ei ole käsitelty kilpailunrajoituksen perusteella määrättävän seuraamusmaksun osalta. Kilpailulain esitöiden nykytilan arvioinnissa on kilpailunrajoitukseen perustuvaa vahingonkorvausta koskevan sääntelyn arvioinnin yhteydessä todettu tahallisuuden tai tuottamuksen kuuluvan olennaisena osana kilpailunrajoitukseen esimerkiksi kartellitapauksissa, mutta samassa yhteydessä todetaan olevan olemassa myös tilanteita, joissa lain rikkomisen tuottamuksellisuuden arvioiminen on hyvin vaikeaa.

Myöskään kilpailuoikeudellisia vahingonkorvauksia koskevan direktiivin (2014/104/EU) täytäntöön panemiseksi säädettyyn lakiin kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista (1077/2016) ei ole sisällytetty mainintoja korvauksen perusteena olevan rikkomisen tahallisuudesta ja tuottamuksellisuudesta, vaan lähtökohdaksi otettiin se, että kilpailulain rikkominen konstruoi tuottamuksen ja on siten riittävä peruste rikkomisesta aiheutuvan vahingon korvaamiseen.

Direktiivin 13 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yrityksen käsitettä sovelletaan sakkojen määräämiseksi emoyhtiöille ja yritysten oikeudellisille ja taloudellisille seuraajille. Kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen osalta taloudellisen seuraannon soveltamista koskeva nimenomainen säännös on kilpailulain 12 §:n 2 momentissa. Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 46 viitataan taloudellisen seuraannon soveltamiseen vain kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen tilanteissa, joiden osalta on jo olemassa EU:n oikeuskäytäntöä.

Elinkeinonharjoittajan oikeudesta olla myöntämättä syyllisyyttään kilpailulain rikkomiseen säädetään kilpailulain 38 §:n 3 momentissa. Sanotun lainkohdan kolmannen virkkeen mukaan elinkeinonharjoittajan vastatessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämiin kysymyksiin sitä ei voida velvoittaa myöntämään, että se on toiminut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan vastaisesti. Lain esitöissä on todettu, että EU:n tuomioistuinten kilpailuasioden tutkintaa koskevan oikeuskäytännön mukaan tutkinnan kohteella ei ole velvollisuutta antaa kysymyksiin sellaisia vastauksia, jotka merkitsisivät kilpailusääntöjen rikkomisen myöntämistä. Itsekriminointisuojaan vaikutuksesta ehdotetun 37 a §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetun vastauksen tai tiedon antamatta jättämisen perusteella ei voitaisi määrätä seuraamusmaksua silloin, kun vastaaminen tarkoittaisi kilpailusääntöjen rikkomisen myöntämistä.

Kilpailulain perusteella määrättävät seuraamusmaksut ovat luonteeltaan rangaistusluonteisia hallinnollisia sanktioita, joiden määräämisessä on otettava huomioon kaksoisrangaistavuuden kieltö (*ne bis in idem*). Kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumiseksi hallinnollisista sanktioista säädettyä on perusteltua välttää rikoslain kanssa päällekkäistä vastuusääntelyä.

Kilpailulain 48 §:ssä olevan viittaussäännöksen mukaan rangaistuksesta väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle säädetään rikoslain 16 luvun 8 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan se, joka antaa viranomaiselle oikeudellisesti merkityksellisen totuudenvastaisen kirjallisen todistuksen tai siihen rinnastettavan teknisen tallenteen taikka laadittuaan sellaisen todistuksen tai tallenteen antaa sen toiselle sanottuun tarkoitukseen käytettäväksi, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Pykälän 2 momentin mukaan väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle tuomitaan myös viranomaisen erityisen valvonnan alaisen toiminnan harjoittaja taikka tämän edustaja tai palveluksessa oleva henkilö tai valvottavan

yhteisön tilintarkastaja, joka lakiin perustuvan tarkastuksen yhteydessä tai lakiin perustuvaa ilmoitusvelvollisuutta muuten täyttäessään antaa valvovalle viranomaiselle oikeudellisesti merkityksellisen totuudenvastaisen suullisen tiedon. Lain esitöiden HE 6/1997 vp mukaan todistuksen sisällön tulee olla tekijän tietä totuudenvastainen. Tahallisuuteen ei riitä tietoisuus siitä, että todistus on mahdollisesti väärä. Tahallisuuteen kuuluu myös tietoisuus siitä, että todistuksen vastaanottaja tai tarkoitettu vastaanottaja on viranomainen. Rangaistussäännöksen rikkomiseen ei sovellettu oikeushenkilön rangaistusvastuu. Käytännössä rikoslain 16 luvun 8 §:ää ei ole sovellettu kilpailuasioden yhteydessä.

Rikoslain 16 luvun 8 §:n mukainen rangaistusvastuu koskee tilanteita, joissa annetaan kirjallinen todistus viranomaiselle tarkoituksena harhauttaa viranomaista. Lain esitöissä HE 6/1997 vp todetaan, että kirjallista asiakirjaa voidaan pitää lainkohdan mukaisena todistuksena ainoastaan, mikäli sillä on tarkoitus näyttää tietty seikka toteen. Väärän todistuksen antaminen on kyseessä ainoastaan tilanteissa, joissa henkilö varmistaa todistuksena pidettävän asiakirjan oikeellisuuden tietoisena siitä, että sen sisältö ei ole totuudenmukainen. Lainkohdan soveltumisen edellytyksenä on lisäksi viranomaisen harhauttamistarkoitus (korkeimman oikeuden 15.9.1987 antama ennakkopäätös KKO 1987:80). Mikäli todistuksen antaja ei ole laatinut todistusta itse, rangaistusvastuu tulee kyseeseen ainoastaan silloin, kun hän tietää asiakirjan todistukseksi, tietää asiakirjan olevan totuudenvastainen sekä tietää, että todistuksella harhautetaan tai yritetään harhauttaa viranomaista. Todistuksen laatijaa taas voidaan pitää syyllisenä, mikäli tämä varmistaa laatimansa todistuksen oikeellisuuden tietoisena sen totuudenvastaisuudesta sekä laatii sen tarkoituksenaan antaa tämä todistus viranomaiselle harhauttamistarkoituksessa.

Kilpailulain 48 §:ssä viitatus rikoslain säännöksen lisäksi ehdotetun 37 a §:n sääntelyllä voidaan katsoa olevan liityntä rikoslain 16 luvun 3 ja 10 §:ään. Rikoslain 16 luvun 3 §:ssä säädetään haitanteosta virkamiehelle. Säännöksen mukaan se, joka käyttämättä väkivaltaa tai sen uhkaa oikeudettomasti estää tai yrittää estää virkatoimen suorittamista tai vaikeuttaa sitä, on tuomittava haitanteosta virkamiehelle sakkoon. Lainkohdan 2 momentin mukaan haitanteosta virkamiehelle tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiestä pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa. Ehdotetun 37 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tarkastuksen vastustaminen voi olla rangaistavaa myös sanotun rikoslain säännöksen perusteella. Tässäkin yhteydessä rangaistuksen kohteet kuitenkin poikkeavat toisistaan niissä tilanteissa, joissa kilpailulain 37 a §:n rikkomiseen syyllistynyt on erillinen oikeushenkilö.

Rikoslain 16 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella se, joka oikeudettomasti murtaa viranomaisen asettaman lukon, sinetin, esteen tai merkinnän, jolla esine tai muu kohde on suljettu tai eristetty, tai muuten murtautuu viranomaisen tällä tavoin sulkemaan esineeseen tai muuhun kohteeseen, on tuomittava omaisuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Rangaistavuuden edellytyksenä on, että viranomaisen merkinnän murtaminen tai muu murtautuminen tapahtuu oikeudettomasti. Rikos edellyttää tahallisuutta, johon sisältyy tietoisuus, että kyseessä on viranomaisen tekemä kohteen sulkemista tarkoittava merkintä ja ettei tekijällä ole murtamiseen tai murtautumiseen oikeutta (HE 6/1997 vp, s. 79).

Rikoslain 9 luvun 1 §:n perusteella yhteisösakkoon tuomitseminen edellyttää, että se on erikseen säädetty rikoksen seuraamukseksi. Viranomaisia vastaan tehtyjä rikoksia koskevan 16 luvun 18 §:n mukaan lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen, lahjuksen antamiseen kansanedustajalle ja törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Siten oikeushenkilöä ei voi saattaa rangaistusvastuuseen

esimerkiksi rikoslain 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettusta haitanteosta virkamiehelle, rikoslain 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettusta väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle eikä rikoslain 16 luvun 10 §:ssä tarkoitettusta omaisuutta koskevasta viranomaiskiellon rikkomisesta.

Kilpailulain 37 a §:n 1 momenttiin sisältyvässä luettelossa tarkoitettujen menettelyjen on mahdollista katsoa joissain tilanteissa täyttävän myös edellä mainittujen rikoslain 16 luvussa olevien rangaistussäännösten tunnusmerkistön. Koska kilpailulakiin ehdotettavan 37 a §:n perusteella seuraamusmaksu kuitenkin määrättäisiin elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle ja rikoslain 16 luvun 3, 8 ja 10 §:n perusteella tuomittava rangaistus ei voi kohdistua oikeushenkilöihin, ei kilpailulain 37 a §:n ja rikoslain 16 luvun säännösten perusteella voitaisi määrätä rangaistusta samalle taholle ainakaan niissä tilanteissa, joissa kilpailulain 37 a §:ssä tarkoitettun seuraamusmaksun kohteena on erillinen oikeushenkilö. Tällaisissa tilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon ei siten arvioida muodostavan ongelmaa sille, että sama menettely voisi rikkoa sekä kilpailulain 37 a §:n että edellä mainittuja rikoslain 16 luvun säännöksiä. Jos seuraamusmaksun kohteena sen sijaan on yksityinen elinkeinonharjoittaja, voisi kyseeseen mahdollisesti tulla sekä kilpailulain että rikoslain sääntelyiden samanaikainen soveltaminen kaksoisrangaistavuuden kiellon vastaisesti. Seuraamusmaksuesityksen tekeminen voisi aiemmin esitetysti olla ehdotetussa 37 a §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla perusteetonta tilanteissa, joissa yksityisen elinkeinonharjoittajan menettely olisi vireillä esitutkinnassa tai tuomioistuimessa taikka jos kyseisestä menettelystä olisi jo annettu tuomio.

Ehdotetun 37 a §:n nojalla määrättävien seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus vastaavalla tavalla kuin kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen osalta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanoa koskevaan kilpailulain 47 §:n 1 momenttiin lisättäisiin tämän osalta viittaus ehdotettuun 37 a §:ään.

Voimassa olevan kilpailulain 44 §:n 4 momentin mukaan seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Sanotun lain 20 §:n mukaan julkinen saatava vanhentuu viiden vuoden kuluessa siitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu, ja muussa tapauksessa siitä seuranneen vuoden alusta, jona se on erääntynyt. Ehdotetun 37 a §:n nojalla määrätyn seuraamusmaksun vanhentumisesta säädetäisiin 19 §:ssä. Säännöksen mukaan seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi, että määräämistä koskeva esitys markkinaoikeudelle olisi tehty kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto sai tiedon rikkomisesta. Toisena määräämisen edellytyksenä olisi, ettei rikkomisesta ole kulunut viittä vuotta pidempää aikaa esityksen tekemiseen.

4.1.1.5 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Direktiivin 14 artiklassa on määräykset seuraamusmaksujen perimisestä yritysten yhteenliittymän jäseniltä. Artiklan 3 kohdan mukaan yritysten yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn sellaisen seuraamusmaksun suorittamiseksi, jonka määräämisessä on otettu huomioon myös yhteenliittymän jäsenten liikevaihto, maksukyvyttömän yhteenliittymän on vaadittava jäseniltään osuuksia seuraamusmaksun maksamiseksi.

Artiklan 4 kohdassa edellytetään lisäksi, että mikäli 3 kohdassa tarkoitettuja osuuksia ei ole maksettu täysimääräisinä kansallisten kilpailuviranomaisten asettamassa määräajassa, kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava vaatia seuraamusmaksun maksamista suoraan miltä tahansa elinkeinonharjoittajalta, jonka edustajat olivat yhteenliittymän päätöksentekoelementtien jäseniä. Mikäli tämänkin jälkeen seuraamusmaksu on vielä kokonaan tai osittain maksamatta, kansallisten kilpailuviranomaisten on voitava vaatia seuraamusmaksun maksamista miltä tahansa sellaiselta yhteenliittymän jäseneltä, joka toimii niillä markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui.

Seuraamusmaksun maksamista ei kuitenkaan saa vaatia sellaisilta elinkeinonharjoittajilta, jotka osoittavat, että ne eivät ole toteuttaneet yhteenliittymän kilpailua rajoittavaa päätöstä, ja lisäksi olivat joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai ovat vetäytyneet siitä aktiivisesti ennen kilpailuviranomaisen tutkinnan aloittamista.

Kilpailulaissa ei ole säännöksiä elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäsenten liikevaihtojen huomioon ottamisesta yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun suuruuden määrittämisessä, ja asiasta säädettäisiin jatkossa kilpailulakiin lisättävässä 13 b §:ssä. Kilpailulaissa ei myöskään ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat direktiivin edellyttämän yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevan menettelyn. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävien seuraamusmaksujen perimistä koskevasta menettelystä ehdotetaan säädettäväksi uudessa 47 a §:ssä.

Kilpailulain 4 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä sekä yhtä tai useampaa yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävää seuraamusmaksua koskevat säännökset koskisivat siten myös julkisomisteisten taloudellista toimintaa harjoittavien tahojen yhteenliittymiä.

Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimisessä noudatettavan menettelyn osalta direktiivi edellyttää 14 artiklan 3 ja 4 kohdissa kuvatun menettelyn mahdollistamista kansallisessa sääntelyssä. Direktiivi edellyttää, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on tarvittava toimivalta tehdä artiklan kohdissa tarkoitetut päätökset. Kansallisessa täytäntöönpanossa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle jätettäisiin harkintavalta perimistä koskevan päätöksen tekemisen osalta.

Perimisessä noudatettavat määräajat

Voimassa olevan kilpailulain 44 §:n 4 momentin mukaan seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 20 §:n mukaan julkinen saatava vanhentuu lopullisesti viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona kyseinen saatava on määrätty tai maksuunpantu. Voimassa olevan sääntelyn mukaan myös yhteenliittymälle määrätty seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua sen määrittämisestä tai maksuunpanosta seuranneen vuoden alusta.

Esityksessä voimassa olevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain tasolla säädettäisiin kaikkien seuraamusmaksuja ja niiden perintää koskevien päätösten olevan täytäntöönpanokelpoisia vasta lainvoimaisina. Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimisen osalta ei lähtökohtaisesti olisi tarpeen erikseen säätää täytäntöönpanon vanhentumisesta. Koska ehdotetussa 47 a §:ssä säädettäisiin yhteenliittymälle sen jäsenten toimintaan liittyvän rikkomisen perusteella määrätyn seuraamusmaksun perimisestä ensisijaisesti yhteenliittymältä ja toissijaisesti tietyt edellytykset täyttäviltä yhteenliittymän jäseniltä, vanhentumisesta katsotaan perustelluksi säätää kilpailulaissa erikseen. Ehdotetussa sääntelyssä vanhentuminen laskettaisiin erikseen jokaisen perintää koskevan päätöksen osalta. Vanhentumisaika alkaisi kulua vasta päätöksen saatua lainvoiman.

4.1.1.6 Väliaikaismääräykset

Kilpailulain väliaikaismääräyksiä koskevaan 45 §:ään ehdotetaan tehtäväksi direktiivin 11 artiklan edellyttämät muutokset. Lisäksi pykälän sanamuotoa muutettaisiin siten, että pykälässä

käytettäisiin jatkossa pykälän otsikkoa paremmin vastaavaa käsitettä väliaikainen määräys nykyisessä muotoilussa olevien väliaikaisten kieltojen ja velvoitteiden sijaan. Käsitteenä väliaikainen määräys vastaisi voimassa olevassa pykälässä käytettyjä väliaikaisia kieltoja ja velvoitteita. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös kilpailulain 8 ja 9 §:ssä oleviin ilmaisiin.

Väliaikaismääräyksen antamisen edellytykset

Direktiivin 11 artiklassa mainittuina edellytyksinä on, että selvityksen kohteena olevan menettelyn voidaan ensi näkemältä katsoa aiheuttavan vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kilpailulle. Kilpailulain sääntelyyn ehdotetaan lisättäväksi vastaavat edellytykset ja jatkossa väliaikaismääräyksen antaminen edellyttäisi, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelyä koskevien alustavien selvitysten perusteella näyttäisi siltä, että selvityksen kohteena oleva menettely aiheuttaisi vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kilpailulle. Väliaikaismääräyksen antaminen ei edellyttäisi yhtä perusteellista asian selvittämistä kuin esimerkiksi seuraamusmaksun määräämistä koskevan esityksen tekeminen markkinaoikeudelle.

Voimassaolo

Direktiivin 11 artiklan 1 kohdan mukaan välitoimien tulee olla voimassa joko määrätyn ajanjakson, jota on voitava jatkaa sikäli kuin se on tarpeen ja asianmukaista, tai siihen asti, kunnes kansallinen kilpailuviranomainen tekee asiaa koskevan lopullisen päätöksen.

Voimassa olevan kilpailulain 45 §:n 2 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä pääasiaa koskeva päätös sekä seuraamusmaksun määräämistä koskeva esitys markkinaoikeudelle 90 päivän kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston kyseisen määräajan kuluessa tekemästä hakemuksesta pidentää määräaika. Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee pääasiaa koskevaa päätöstä ja seuraamusmaksun määräämistä koskevaa esitystä markkinaoikeudelle sanotussa määräajassa, väliaikaismääräys raukeaa. Vaikka kilpailulaissa ei nimenomaisesti mainita väliaikaismääräyksen asettamista määräaikaisena, tarkoittaa voimassa oleva sääntely väliaikaismääräysten olevan voimassa määräajan, eli 90 päivää määräyksen asettamisesta. Määräaika voidaan myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston määräajan kuluessa markkinaoikeudelle tekemän hakemuksen perusteella jatkaa.

Vaikka nykyisen väliaikaismääräysten voimassaoloa koskevan sääntelyn voidaan katsoa olevan direktiivin edellytysten mukainen, ehdotetaan sitä muutettavaksi direktiivissä tavoitellun väliaikaismääräysten käytettävyyden parantamisen edistämiseksi. Voimassaoloa koskevan sääntelyn muuttamiselle on havaittu myös käytännön tarve, sillä Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatoiminnassa on havaittu nykyisen sääntelyn mukaisen 90 päivän määräajan olevan riittämätön. Kilpailunrajoituksia koskevat selvitykset ovat usein hyvin laajoja, ja niiden suorittamiseen voi kulua aikaa jopa useita vuosia. Jos kilpailunrajoitus on ensinäkemältä sellainen, että kilpailulle aiheutuvan peruuttamattoman haitan syntymisen estämiseksi olisi tarpeen asettaa väliaikaismääräys, olisi mahdollisesti useita vuosia kestävät selvitykset suoritettava lähtökohtaisesti 90 päivän kuluessa. Mikäli pääasiaa koskevaa päätöstä ja seuraamusmaksuesitystä ei tehdä sanotussa määräajassa, väliaikaismääräys raukeaa ja peruuttamattoman kilpailuhaitan syntymisen riski palautuu. Määräajan lyhyys suhteessa selvitysten kestoon heikentää merkittävästi väliaikaismääräysten käyttökelpoisuutta Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatoiminnassa.

Voimassaolevan sääntelyn mukaan määräaikaan on mahdollista hakea pidennystä markkinaoikeudelta. Pidennyksen hakeminen aiheuttaa kuitenkin viranomaiselle lisää työtä, mikä vähentää pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia viranomaisresursseja. On myös mahdollista, että määräajan jatkaminen johtaisi väliaikaismääräysten pidempään voimassaoloaikaan verrattuna

sellaiseen tilanteeseen, jossa väliaikaismääräys olisi voimassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääasiaa koskevan päätöksen tekemiseen asti. Mikäli väliaikaismääräys olisi voimassa pääasiaa koskevan päätöksen tekemiseen asti, Kilpailu- ja kuluttajavirasto pystyisi keskittämään resurssinsa tehokkaammin pääasian selvittämiseen, mikä puolestaan lyhentäisi päätöksen tekemiseen kuluvaa aikaa ja olisi siten myönteistä myös väliaikaismääräysten kohteena olevien elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien näkökulmasta.

Myös direktiivin 11 artiklan 2 kohdan edellyttämä nopeutettu muutoksenhaku väliaikaismääräyksiä koskevien päätösten osalta voisi edelleen heikentää pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia resursseja, mikäli väliaikaismääräysten voimassaolon osalta pitäydyttäisiin nykyisessä määräaikaaisuuteen perustuvassa sääntelyssä. On mahdollista, että markkinaoikeuskäsittelyssä olisi yhtäaikaaisesti vireillä viraston väliaikaismääräyksen asettamispäätöstä koskeva nopeutetussa menettelyssä käsiteltävä muutoksenhaku sekä väliaikaismääräyksen pidentämistä koskeva hakemus, joiden yhtäaikainen käsittely vähentäisi pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia resursseja.

Edellä mainittujen syiden vuoksi kilpailulain väliaikaismääräyksiä koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että väliaikaismääräykset olisivat voimassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääasiaa koskevan päätöksen ja 12 §:n 3 momentin mukaisen esityksen tekemiseen asti tai Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettaman määräajan. Sovellettava voimassaolon muoto valittaisiin tapauskohtaisesti. Määräaikaisten voimassaolon osalta Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi mahdollisuus erillisellä päätöksellään jatkaa voimassaoloa direktiivin edellyttämällä tavalla niissä tilanteissa, joissa se olisi tarpeellista ja asianmukaista. Määräaikaisten väliaikaismääräysten voimassaolon jatkamisen osalta erona nykytilaan olisi se, että määräajan jatkamisesta päätäisi jatkossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto markkinaoikeuden sijaan. Myös määräajan pidentämistä koskevaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen kohdistuva muutoksenhaku olisi käsiteltävä kiireellisenä.

Väliaikaismääräysten voimassaolon sitominen Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääasiaa koskevan päätöksen tekemiseen ei myöskään mahdollistaisi tilannetta, jossa väliaikaismääräyksellä kiellettyä toimintaa voisi jatkaa pääasiassa tehtyä viraston päätöstä koskevan muutoksenhaun aikana, sillä viraston pääasiaa koskeva päätös on luonteeltaan joko kieltopäätös, sitomuspäätös tai päätös poistaa asia käsittelystä. Kilpailulain 44 §:n 1 momentin mukaan kielto- ja sitomuspäätöksiä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei markkinaoikeus toisin määrää. Asian käsittelystä poistamista koskevan päätöksen tilanteissa ei väliaikaismääräyksille ole tarvetta. Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoisi aiheelliseksi esittää vain seuraamusmaksun määräämistä ilman kieltopäätöstä, ei väliaikaismääräykselle myöskään olisi tarvetta pääasiaa koskevan päätöksen tekemisen jälkeen.

Muutoksenhaku

Voimassa olevassa kilpailulain 44 §:n 1 momentissa on nimenomaisesti kielletty Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamia väliaikaismääräyksiä koskeva muutoksenhaku. Lisäksi pykälän 2 momentissa on kielletty muutoksenhaku niiden markkinaoikeuden päätösten osalta, jotka koskevat Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamien väliaikaismääräysten määräajan pidentämistä.

Direktiivin 11 artiklan 2 kohdassa edellytetään jäsenvaltioita varmistamaan, että välitoimien lainmukaisuus voidaan tutkia nopeutetuissa muutoksenhakumenettelyissä. Koska direktiivi edellyttää mahdollisuutta varmistua muutoksenhaun avulla välitoimien lainmukaisuudesta, tulee kilpailulain 44 §:n 1 momentissa säädetty muutoksenhakukielto kumota. Muutoksenhakusäännökseen sisällytettäisiin kuitenkin viittaus 45 §:ään sen varmistamiseksi, että väliaikaista

määräystä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Lisäyksellä varmistettaisiin se, ettei väliaikaismääräyksellä kiellettyä menettelyä olisi mahdollista jatkaa väliaikaismääräyksen antamispäätökseen kohdistuvan muutoksenhaun aikana.

Direktiivin 11 artiklan 2 kohta edellyttää, että väliaikaismääräyksiä koskevat muutoksenhaut käsitellään nopeutetussa menettelyssä. Asiaa koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi muutoksenhakua koskevaan kilpailulain uuteen 49 a §:n 1 momenttiin. Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston 45 §:n perusteella tekemää päätöstä koskeva valitus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Kilpailulain 44 §:n muutoksenhakusäännöstä on muutettava myös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019, jäljempänä myös *HOL*) voimaantulon vuoksi. Esityksessä olevien muutoksenhakusäännösten muotoiluissa on pyritty ottamaan huomioon HOL:n edellyttämät muutokset.

4.1.1.7 Uhkasakot

Uhkasakkoja koskevaa kilpailulain 46 §:n sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi direktiivin edellytyksiä uhkasakon soveltamisalan sekä uhkasakon suuruuden määräytymisen osalta. Uhkasakkoa ei jatkossakaan voitaisi kohdistaa luonnollisiin henkilöihin, vaan ainoastaan elinkeinonharjoittajiin ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymiin. Uhkasakon määräämisessä noudatettavaa menettelyä ei esitetä muutettavaksi.

4.1.1.8 Leniency

Nykyisen kilpailulain 14 §:n voidaan katsoa olevan direktiivin 17 artiklan mukainen lukuun ottamatta 4 kohtaa seuraamusmaksusta vapauttamista koskevan hakemuksen tarkastelemista seuraamusmaksujen alentamista koskevana hakemuksena. Kilpailulain 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös Kilpailu- ja kuluttajaviraston hylkäämän seuraamusmaksusta vapauttamista koskevan hakemuksen käsittelemisestä seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena. Alentamista koskevana hakemuksena käsitteleminen edellyttäisi hakemuksen tehneen elinkeinonharjoittajan pyyntöä.

Kilpailulain 14 §:ssä ei ole 17 artiklan 4 kohtaa vastaavaa mainintaa kirjallisen vastauksen antamisesta, mutta käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimittaa artikkelissa tarkoitetun kirjallisen vastauksen. Lisäksi hallintolain 7 luvun 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisena. Kilpailulain 14 §:ään ei ehdoteta säädettäväksi erikseen direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua tuloksen ilmoittamista kirjallisesti, sillä hallintopäätöksen antamisesta kirjallisesti säädetään hallintolain 7 luvun 43 §:ssä. Elinkeinonharjoittajat voivat jo voimassa olevan lain-säädännön nojalla pyytää Kilpailu- ja kuluttajavirastoa ilmoittamaan sille hakemuksen tuloksesta kirjallisesti.

Voimassa olevan kilpailulain 15 §:n voidaan katsoa olevan direktiivin 18 artiklan mukainen lukuun ottamatta 18 artiklan 3 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos hakija esittää ratkaisevia todisteita, joita kansallinen kilpailuviranomainen käyttää näyttääkseen toteen lisäseikkoja, joiden johdosta sakkoja korotetaan verrattuna sakkoihin, jotka salaiseen kartelliin osallistujille olisi muutoin määrätty, kansallinen kilpailuviranomainen ei ota näitä lisäseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle sakkolievennyksen hakijalle. Kilpailulain 15 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti 18 artiklan 3 kohdan edellytysten täyttämiseksi.

Voimassa olevan kilpailulain 16 §:n voidaan katsoa täyttävän direktiivin 19 artiklan vaatimukset pääpiirteissään. Koska direktiivin leniencyä koskevat määräykset ovat luonteeltaan täyscharmonisoivia ja 19 artiklan muotoilu on hyvin yksityiskohtainen edellytysten ja yhteistyön osalta,

16 §:n muotoilua ehdotetaan täsmennettäväksi. Pykälän sisältö vastaisi jatkossa pääasiallisesti voimassa olevan lain 16 §:n sisältöä, mutta edellytyksistä seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa säädettäisiin voimassa olevaa pykälää yksityiskohtaisemmin. Ehdotuksen tavoitteena ei ole muuttaa vallitsevaa nykytilaa, vaan säätää pykälätasolla yksityiskohtaisemmin yleisistä edellytyksistä seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle 19 artiklan edellytysten täyttämiseksi.

Kilpailulain 17 §:n sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi direktiivin 20 artiklan määräysten täyttämiseksi. Ehdotuksella selkeytettäisiin hakemusmenettelyä koskevia säännöksiä ja pykälän ehdotettu sisältö vastaisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston nykykäytäntöjä. Pykälässä mainittaisiin jatkossa nimenomaisesti suullisesti ja muilla tavoin seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai niiden alentamiseksi toimitettujen yrityslausuntojen vastaanottamisesta. Samoin pykälässä mainittaisiin mahdollisuus pyytää Kilpailu- ja kuluttajavirastolta kirjallista vahvistusta leniency-hakemuksen vastaanottamisesta. Pykälässä mainittaisiin myös mahdollisuus esittää yrityslausunnot suomen ja ruotsin lisäksi sellaisella toisen jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu hakijan ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston välillä.

Direktiivin 21 artikla sisältää määräykset sakoista vapauttamista koskevien hakemusten yhteydessä annettavista merkinnöistä ja 22 artiklassa on määräykset lyhennetyistä hakemuksista. Merkintöjä asiallisesti vastaavasta menettelystä säädetään voimassa olevan 17 §:n 1 momentissa ja lyhennettyjen hakemusten käytöstä 17 §:n 3 momentissa. Direktiivin määräykset ovat kummankin kokonaisuuden osalta huomattavasti yksityiskohtaisemmat, minkä vuoksi merkintöjä ja lyhennettyjä hakemuksia koskevat maininnat ehdotetaan poistettavaksi voimassa olevasta 17 §:stä. Merkinnöistä ehdotetaan säädettäväksi uudessa 17 a §:ssä ja lyhennetyistä hakemuksista uudessa 17 b §:ssä.

4.1.1.9 Seuraamusmaksujen ja uhkasakkojen vanhentuminen

Direktiivi jättää kansallisesti ratkaistavaksi sen, katkeako vai keskeytykö seuraamusmaksun määräämistä koskeva vanhentumisaika komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkintamenettelyn johdosta.

Direktiivin 29 artiklan 1 kohdan kolmannen kappaleen mukaisesti vanhentumisaika alkaisi alusta (katkeaminen) tai jatkuisi (keskeytyminen) sinä päivänä, jona toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen tai komissio on tehnyt asiassa kilpailunrajoituksen toteuttamista ja lopettamista taikka käyttäytymistä koskevia tai rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevan päätöksen, sitoumuspäätöksen, seuraamusmaksupäätöksen tai muutoin luopunut tutkinnasta. Erona voimassa olevaan kilpailulain sääntelyyn on se, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisaajan kulumisen alusta heti toimenpiteen tekemisestä lähtien eikä vasta päätöksen tekemisestä tai tutkinnasta luopumisesta lukien.

4.1.1.10 Kilpailuviranomaisten keskinäinen avunanto

Direktiivin 24 artiklan edellyttämät toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisten puolesta ja sen lukuun suoritettavien tutkintatoimien mahdollistamista sekä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen osallistumisen mahdollistamista koskevat muutokset ehdotetaan tehtäväksi kyseisiä toimivaltuuksia koskeviin kilpailulain 33–37 §:ään sekä tietojenvaihtoa koskevaan 40 §:ään.

Avunantoa koskevan pyynnön esittävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehillä ja valtuutetuilla on yleensä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen tai menettelysäännöksen rikkomiseen liittyvää tietämystä, joka on kertynyt asian esiselvittämisen yhteydessä. Vastaavasti myös

toimenpiteiden kohteena olevassa yrityksessä voi olla työkielenä osittain tai kokonaan toisen jäsenvaltion virallinen tai muu kieli ja näissä tilanteissa tarkastuksen tai kuulemisen toimittaminen tehokkaasti edellyttää toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiesten tai valtuutettujen aktiivista osallistumista itse tarkastukseen tai kuulemiseen. Lisäksi toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehillä tai valtuutetuilla voi olla sellaista teknistä asiantuntemusta liittyen erityisesti yrityksen käytössä oleviin tietojärjestelmiin, joka on edellytyksenä tarkastuksen tehokkaalle toimittamiselle. Jotta olisi mahdollista hyödyntää toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiesten tai valtuutettujen tietämys tutkittavasta asiasta, kielitaito ja tekninen asiantuntemus, olisi heillä oltava oikeus osallistua aktiivisesti tarkastusten toimittamiseen ja kuulemiseen vastaavalla tavalla kuin Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehillä. Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehet toimisivat kuitenkin Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnassa.

4.1.1.11 Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano

Kilpailulaissa ei ole direktiivin artikloissa 25–28 tarkoitettuja kokonaisuuksia koskevaa sääntelyä. Direktiivin edellyttämät säännökset ehdotetaan lisättäväksi kilpailulakiin kootusti uutena 5 a lukuna, johon kuuluisivat 44 ja 44 a–44 d §:t. Koska voimassa oleva muutoksenhakua koskeva 44 § on 6 luvun ensimmäinen pykälä, alkaisi kilpailulain 6 luku jatkossa väliaikaismääräyksiä koskevasta 45 §:stä. Uuden 5 a luvun lisäämisen johdosta muutoksenhausta säädettäisiin jatkossa 44 §:n sijaan lain 6 lukuun lisättävissä uusissa 49 a ja 49 b §:ssä.

4.1.1.12 Tutkinnan kohteen oikeus saada tieto eräistä asiakirjoista ja tietojen käyttörajoitukset

Kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 38 a § direktiivin 31 artiklan 3–6 kohtien määräysten täyttämiseksi. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 14 mukaan asiakirja-aineistoon tutustumista koskevassa oikeudessa tulee ottaa huomioon yritysten oikeutetut edut sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta, eikä kyseisen oikeuden pitäisi ulottua luottamuksellisiin tietoihin ja kansallisten kilpailuviranomaisten ja komission sisäisiin asiakirjoihin eikä niiden väliseen kirjeenvaihtoon.

4.1.2 Seuraamusmaksun määrän ennustettavuus

Esityksessä ehdotetaan seuraamusmaksun arviointia koskevien tarkempien säännösten lisäämistä kilpailulakiin. Direktiivin suoraan liittymättömien tarkennettujen arviointiperusteiden tarkoituksena on lisätä Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämien seuraamusmaksujen määrän ennustettavuutta. Direktiivi edellyttää vain, että kansallisesti määrättävissä sakoissa otetaan huomioon rikkomuksen vakavuus ja kesto, että sakot ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, että elinkeinonharjoittajan tai yhteenliittymän sakon enimmäismäärä on vähintään kymmenen prosenttia elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta, ja että yhteenliittymien sakkojen enimmäismäärässä huomioidaan tietyin edellytyksin yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa. Ehdotuksen tarkoituksena on parantaa elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien mahdollisuutta etukäteen arvioida rikkomuksesta koituvan seuraamusmaksun suuruusluokkaa ja ehkäistä näin tehokkaammin kiellettyyn kilpailunrajoitukseen ryhtymistä ja sen jatkamista. Seuraamusmaksujen ennakoitavuuden, niiden yhteismitallisen toteutumisen ja yhdenvertaisen kohtelun parantamiseksi kilpailulakiin ehdotetaan säädettäväksi nykytilaa selkeämmät seuraamusmaksun laskentaa koskevat säännökset, joita Kilpailu- ja kuluttajavirasto soveltaisi arvioidessaan seuraamusmaksun suuruutta ja esittäessään seuraamusmaksun määrää markkinaoikeudelle. Uusien säännösten soveltamisen lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto tutustuisi jatkossakin komission ja EU:n tuomioistuinten sakkopäätöksiin sekä niistä muodostuvaan oikeuskäytäntöön ja ottaisi ne soveltuvien osin huomioon seuraamusmaksuesityksissään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto soveltaisi seuraamusmaksun kokonaisarvioinnissa menettelytapaa, jossa seuraamusmaksu koostuu perusmäärästä ja perusmäärään tehtävistä mukautuksista. Ehdotettujen uusien säännösten mukaisesti perusmäärä määritettäisiin itse rikkomuksen perusteella, ja rikkomuksen keston vaikutus sekä perusmäärään tehtävät mukautukset arvioitaisiin kunkin rikkomuksen osallisen oman menettelyn perusteella.

Ehdotettu muutos lähentäisi seuraamusmaksun määräämisen kansallista menettelyä Euroopan komission soveltaman menettelyn kanssa (Komission suuntaviivat asetuksen n:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a) alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta). Ehdotetut säännökset eivät täysin vastaisi komission soveltamaa käytäntöä. Kilpailulakiin ei ehdoteta säädettyäksi seuraamusmaksun perusmäärää korottavana raskauttavana tekijänä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän yhteistyöstä kieltäytymistä tai rikkomuksen tutkimisen estämistä, sillä näiden seikkojen osalta ehdotetaan erillistä rikkomussäännöstä. Kilpailulakiin ei ehdoteta säädettyäksi seuraamusmaksun perusmäärää alentavana tekijänä siitä, että elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä esittäisi todisteet rikkomuksen tuottamuksellisuudesta. Näiden lisäksi ehdotetut muutokset eivät sisältäisi komission menettelyssään soveltamaa perusmäärän korottamista pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi. Ehdotetut muutokset eivät näin sisältäisi erikseen säännöksiä siitä, että riittävän pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi seuraamusmaksua voitaisiin korottaa sellaisille elinkeinonharjoittajille, joilla on huomattavan suuri liikevaihto siitä riippumatta, kuinka suuri osa tästä liikevaihdosta kertyy rikkomukseen liittyvien tavaroiden ja palveluiden myynnistä. Ehdotetut muutokset eivät myöskään sisältäisi erikseen säännöstä seuraamusmaksun korottamisesta sen varmistamiseksi, että seuraamusmaksu ylittäisi rikkomisesta saavutetun ansaitsemattoman voiton määrän, jos kyseisen määrän arviointi olisi mahdollista.

Ehdotetut muutokset muuttaisivat seuraamusmaksun määrän arviointia nykytilanteeseen verrattuna. Ehdotetut muutokset johtaisivat siihen, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto tulisi varaamaan elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle hallintomenettelyn aikana ennen seuraamusmaksuesityksen tekemistä markkinaoikeudelle tilaisuuden tulla kuulluksi myös seuraamusmaksun määrästä.

Ehdotuksen mukainen seuraamusmaksun perusmäärää ja tähän tehtäviä mukautuksia koskeva arviointitapa perustuisi keskeisiltä osin Euroopan komission sakkojen laskentaa koskeviin suuntaviivoihin. Suuntaviivoissa on kysymys komission antamista hallinnollisista määräyksistä, jotka eivät sido unionin tuomioistuimia. Tästä syystä ehdotettujen 13 b–13 f §:n mukaisten yksityiskohtaisten seuraamusmaksun määrän arviointisääntöjen on ehdotettu tulevan sellaisinaan vain Kilpailu- ja kuluttajaviraston, mutta ei markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden sovellettaviksi. Näin turvataan tuomioistuinten laaja harkintavalta seuraamusmaksun määrän arvioinnissa. Markkinaoikeus ja korkein hallinto-oikeus ottaisivat kuitenkin seuraamusmaksun määrän kokonaisarviossa huomioon 13 e §:n mukaiset raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä 13 f §:n mukaiset elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyteen liittyvät seuraamusmaksun alentamisperusteet.

4.1.3 Yrityskauppa-asioiden käsittelyaikoja koskevat ehdotukset

Kilpailulain yrityskauppavalvonta-asioiden käsittelyä markkinaoikeudessa koskevaan 29 §:ään esitetään tehtäväksi teknisluonteiset muutokset koskien käsittelylle säädetyn määräajan laskemista. Kilpailu- ja kuluttajavirastossa tapahtuvaa yrityskauppa-asioiden käsittelyajan laskemista koskevan 26 §:n 1 ja 2 momenttia muutettiin 17.6.2019 voimaan tulleella muutoslailla, minkä johdosta käsittelyajat lasketaan työpäivissä kalenterikuukausien sijaan. Yrityskauppa-asioiden käsittelyaikaa markkinaoikeudessa koskevaan 29 §:ään ei tehty vastaavia muutoksia,

minkä johdosta määrääjat käsittelylle Kilpailu- ja kuluttajavirastossa lasketaan eri tavalla kuin markkinaoikeudessa.

Ehdotetun muutoksen johdosta yrityskauppa-asioiden käsittelyn määräaika laskettaisiin jatkossa myös markkinaoikeudessa tapahtuvan käsittelyn osalta työpäivinä eikä kalenterikuukausina. Yrityskauppojen käsittelyn määräaikojen laskeminen olisi jatkossa säännelty yhdenmukaisesti sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastossa että markkinaoikeudessa tapahtuvan käsittelyn osalta.

4.1.4 Muutoksenhakusäätelyä koskevat ehdotukset

Direktiivin määräykset edellyttävät muutoksia kilpailulaissa olevaan muutoksenhakusäätelyyn muun muassa väliaikaismääräyksiä koskevien Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätösten osalta. Direktiivin edellyttämien muutosten lisäksi muutoksenhakua koskevaan säätelyyn esitetään tehtäväksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säätelyn edellyttämät muutokset. HOL:n soveltaminen alkoi 1.1.2020 ja se korvasi aiemman hallintolainkäyttölain (586/1996). Muutoksenhakua koskeva voimassa oleva kilpailulain 44 §:n säätely jaettaisiin selvytyden vuoksi kahteen eri pykälään, joista ensimmäinen koskisi muutoksenhakua Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä markkinaoikeuteen ja toinen muutoksenhakua markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

ECN+ direktiivi on merkittävin EU:n ja kansallisen kilpailulainsäädännön muutos vuosiin ja se tulee tehostamaan sekä yhdenmukaistamaan EU:n kilpailusääntöjen noudattamisen valvontaa unionin alueella. Vaikka direktiivi yhdenmukaistaa EU:n kilpailusääntöjä ja niiden soveltamista, tiettyjä kansallisia painotuseroja ja eroja toteutustavoissa tulee jäämään. Täytäntöönpano tulee todennäköisesti lisäämään kilpailusääntöjen ennaltaehkäisevää vaikutusta ja tehostamaan kilpailunrajoitusten valvontaa. Tällä on puolestaan välillinen myönteinen vaikutus kilpailun toimivuudelle. Tehokkaalla kilpailuvalvonnalla on suuri merkitys paitsi tuottavuuden ja talouden kasvun mahdollistamisessa, myös yritysten välisten tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamisessa. Toimiva kilpailu hyödyttää myös kuluttajia ja asiakasyrityksiä, koska se tarjoaa vaihtoehtoja, pitää hintatasoa kurissa ja auttaa synnyttämään laadukkaita ja innovatiivisia hyödykkeitä.

Direktiivi ei aseta sanktioita luonnollisille henkilöille, jotka eivät harjoita taloudellista toimintaa eivätkä siten ole elinkeinonharjoittajia. Direktiivi koskee vain kilpailunrajoituksia, eikä esimerkiksi yrityskauppa-valvontasääntöjä.

Direktiivin täytäntöönpano lisää Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltuuksia. Se myös laajentaa viraston ja tuomioistuinten seuraamusmaksun esittämis- ja määräämisvaltuuksia sekä uhkasakkojen asettamis- ja tuomitsemisvaltuuksia. Jatkossa yritykselle voidaan määrätä seuraamusmaksu paitsi kilpailurikkomuksesta, myös menettelysääntöjen rikkomisesta ja tiettyjen päätösten noudattamatta jättämisestä. Myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta esittää rakenteellisten korjaustoimenpiteiden määräämistä olisi uusi kansallisessa laissa, mutta voidaan arvioida, että muiden puuttumiskeinojen ollessa ensisijaisia rakenteellisia korjaustoimenpiteitä tulisi käyttää äärimmäisen harvoin, jos lainkaan. Tähän viittaisi myös se, että komissio ei ole käyttänyt käytännössä lainkaan toimivallassaan olevia rakenteellisia korjaustoimenpiteitä.

Kaikkiaan kilpailulakia ja sen menettelysääntöjä noudattavien yritysten kannalta tilanne ei tule merkittävästi muuttumaan nykyisestä. Kilpailusääntöjen tehostuneella valvonnalla voi olla yri-

tyksen kannalta myönteisiä vaikutuksia, kun tehokkaalla kilpailuvalvonnalla puututaan esimerkiksi yrityksen kilpailijan tai tavarantoimittajan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön tai tukkumarkkinalla toimivaan kartelliin. Sen sijaan kilpailulakia ja sen menettelysääntöjä sekä annettuja päätöksiä noudattamattomien yritysten kannalta sanktioriski kasvaa tietyssä määrin.

Direktiivin perusteella myös yhteenliittymien seuraamusmaksun määrän arviointi tulee muuttumaan ja yhteenliittymän jäsenet voivat joutua tiettyjen edellytysten mukaisesti maksamaan yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua, jos yhteenliittymä ei pysty sitä maksamaan. Niissä tapauksissa, joissa yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, yhteenliittymän seuraamusmaksun määrää arvioitaessa huomioon otettaisiin yhteenliittymän liikevaihdon lisäksi liikevaihto niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Lisäksi säädettäisiin portaittaisesta järjestelmästä, jolla yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamista vaadittaisiin sen jäsenyrityksiltä, jos yhteenliittymä ei pystyisi sitä maksamaan. Perimisen edellytyksenä ei direktiivin mukaan olisi, että jäsenyritys itse olisi syyllistynyt kilpailunrajoitukseen. Yhteenliittymän sanktiointi sen kilpailurikkomuksesta tehostuisi ja myös seuraamusmaksun maksaminen tehostuisi, koska myös jäsenet voisivat tiettyjen edellytysten perusteella joutua maksamaan seuraamusmaksua. Yhteenliittymiin liittyvät säännösmuutokset voisivat osaltaan ennaltaehkäistä yhteenliittymien kilpailulain vastaista toimintaa. Kilpailurikkomuksia tehneiden yhteenliittymien ja niiden jäsenyritysten kannalta sanktiointijärjestelmä kiristyi direktiivin edellytysten johdosta. Tämä voisi tarkoittaa tietyissä tapauksissa sitä, että jäsenyrityksiä eroaisi yhteenliittymistä kuten toimialayhdistyksistä, mikäli jäsenet eivät olisi vakuuttuneita yhteenliittymän kilpailuoikeuden noudattamisesta.

Direktiivin yksityiskohtaisilla leniencyyn liittyvillä säännöillä tulee olemaan myönteinen vaikutus leniency-järjestelmän EU:n laajuiseen toimivuuteen ja sitä kautta todennäköisesti välillisesti myös kartellien paljastumiseen. Leniency-järjestelmän toimivuus koko EU:ssa tulee todennäköisesti olemaan leniencyä hakevien yritysten kannalta aiempaa luotettavampaa ja ennustettavampaa.

Jatkossa EU:n kansallisten kilpailuviranomaisten välinen yhteistyö tulee tiivistymään entisestään ja siten EU:n kilpailusääntöjen valvonta osaltaan tehostumaan ja yhdenmukaistumaan. Direktiivin täytäntöönpanon myötä esimerkiksi jäsenvaltioiden rajat ylittävät sakkopäätösten tiedoksiannot ja täytäntöönpanot sekä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tehtävät tarkastukset ovat mahdollisia. Kilpailuviranomaisten välinen yhteistyö vaikuttaa myös seuraamusmaksujen määräämisen vanhentumiseen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston käsittelyssä olevan tapauksen seuraamusmaksun esittämisen vanhentumisaika keskeytyy komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkinnan ajaksi. Tämä pidentää osaltaan seuraamusmaksujen esittämisen vanhentumisaikaa absoluuttisen kymmenen vuoden vanhentumisajan säilyessä kuitenkin ennallaan.

Valmistelussa oikeussuojaan on kiinnitetty huomiota muun muassa viraston asianosaisten kuulemisen lisäämisen ja suorien valitusoikeuksien muodossa. Lisäksi lakitasolla säädettäisiin, että seuraamusmaksuja ja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voisi panna täytäntöön vasta kun ne ovat lainvoimaisia.

Seuraamusmaksujen määrän arviointia koskevat ehdotukset

Direktiiviin suoraan liittymättömät seuraamusmaksujen määrän arvioinnin tarkentuneet arviointiperusteet lisäisivät yritysten kannalta Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämien seuraamusmaksujen määrän ennustettavuutta. Ennustettavuuden lisääntymistä tapahtuu todennäköisesti

jossain määrin myös tuomioistuinten määräämissä seuraamusmaksuissa, vaikka tuomioistuimet eivät soveltaisikaan lain perusteella kaikkia samoja seuraamusmaksun määrän arvioinnin reuna-
naehtoja. Lain perusteella vain virasto soveltaisi esitystä tehdessään kaikkia yksityiskohtaisia
säännöksiä seuraamusmaksujen määrän arvioinnista.

Ehdotetut muutokset lähentäisivät seuraamusmaksun määrän arviointia koskevaa Kilpailu- ja
kuluttajaviraston menettelyä Euroopan komission soveltaman menettelyn kanssa. Samalla voi-
daan olettaa, että myös viraston esittämien seuraamusmaksujen taso lähentyisi komission so-
veltamaa tasoa. Todennäköisesti ehdotetut muutokset eivät kuitenkaan johtaisi Kilpailu- ja ku-
luttajaviraston soveltamiskäytännössä kaikissa tapauksissa voimassa olevan lainsäädännön pe-
rusteella esitettäviä seuraamusmaksuja korkeampiin seuraamusmaksuesityksiin. Erityisesti va-
kavimpien ja pitkäkestoisten rikkomusten osalta muutoksilla voisi kuitenkin olla esitettäviä seu-
raamusmaksuja korottava vaikutus. Näin olisi myös tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittajien
yhteenliittymän toteuttama rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, jolloin yhteenliittymälle
esitettävän seuraamusmaksun määrän arvioinnin perustana käytettäisiin jatkossa yhteenliittymän
jäsenten yhteenlaskettuja liikevaihtoja yhteenliittymän oman liikevaihdon lisäksi.

Toisaalta ehdotetut muutokset sisältäisivät myös säännökset kunkin rikkomukseen osallisen
elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän oman toiminnan ja olosuhteiden
merkityksestä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa, mikä mahdollistaisi jatkossa aiem-
paa selkeämmin esimerkiksi lieventävien tekijöiden tai maksukyvyttömyyden huomioon otta-
misen kokonaisarvioinnissa seuraamusmaksua alentavina seikkoina. Vaikka vain Kilpailu- ja
kuluttajavirasto soveltaisi kaikkia seuraamusmaksun määrän arviointia koskevia sääntöjä, niillä
olisi todennäköisesti tietyssä määrin välillistä tosiasiallista vaikutusta myös tuomioistuinten
seuraamusmaksujen määrän arviointiin.

Väliaikaismääräyksien voimassaoloa koskevat ehdotukset

Vaikka väliaikaismääräysten voimassaolosääntelyä ehdotetaan muutettavaksi, kynnys väliai-
kaismääräyksen antamiselle olisi edelleen korkea. Ehdotetun pykälän mukaan tulisi olla välit-
tömästi todettavissa, että kilpailunrajoitus voi aiheuttaa vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kil-
pailulle. Käytännössä tällaisia tilanteita olisi odotettavissa varsin harvoin, arviolta korkeintaan
1–3 tapausta vuosittain. Kilpailu- ja kuluttajaviraston kannalta väliaikaismääräyksistä tulisi jos-
sain määrin käyttökelpoisempia nykytilaan verrattuna. Uuden sääntelyn mahdollistama muu-
toksenhakumahdollisuus markkinaoikeuteen sekä valituksen käsitteleminen kiireellisenä olisi-
vat elinkeinonharjoittajien oikeussuojan näkökulmasta myönteisiä muutoksia voimassa olevaan
sääntelyyn.

Vaikutukset Oikeusrekisterikeskukseen

Kilpailulain mukaan Oikeusrekisterikeskus huolehtii kilpailulain mukaisen seuraamusmaksun
määräämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Tähän ei esitettäisi muutosta. Oikeusre-
kisterikeskukselle esitettäisiin sen sijaan direktiivin 13, 14, 26 ja 27 artikloihin perustuvia uusia
tehtäviä. Oikeusrekisterikeskus huolehtisi jatkossa muidenkin kansallisten seuraamusmaksujen,
kuten direktiiviin perustuvien menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävien seuraamusmaksu-
jen, täytäntöönpanosta sekä yhteenliittymälle määrättyjen seuraamusmaksujen yhteenliittymän
jäseniin ulottuvasta täytäntöönpanosta Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen perusteella. Oi-
keusrekisterikeskus olisi toimivaltainen viranomainen myös direktiivin 26 ja 27 artikloissa tar-
koitetussa rajat ylittävässä täytäntöönpanossa.

Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Direktiivin 14 artiklan 4 kohta koskee yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimistä yhteenliittymän jäseniltä, jos yhteenliittymä ei ole maksanut seuraamusmaksua. Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvaa työtä rajattaisiin täytäntöönpanon toteutustavan valinnalla. Oikeusrekisterikeskuksen ei tarvitsisi itse arvioida jäsenyritysten maksukykyä tai päättää sitä jäsenyritystä tai niitä jäsenyrityksiä, joilta yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua vaadittaisiin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi päätöksen niistä jäsenyrityksistä, joilta seuraamusmaksun maksamista vaadittaisiin. Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi jäisi periminen viraston päätöksen mukaisesti.

Niiden tapausten määrää, joissa yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua ei saataisi perittyä yhteenliittymältä ja joissa olisi tarve edetä jäseniltä perimiseen, ei ole mahdollista arvioida tarkasti etukäteen. Mahdollisen lisätyön määrä voidaan suhteuttaa siihen, että virasto tekee seuraamusmaksuesityksiä markkinaoikeudelle kilpailunrajoitusasioissa yleensä 0-3 kappaletta vuodessa. Seuraamusmaksuesityksistä vain osa kohdistuu yhteenliittymiin. Lisäksi muutos Oikeusrekisterikeskuksen nykyiseen toimintaan kohdistuisi vain tapauksiin, jossa yhteenliittymä ei maksaisi sille määrättyä seuraamusmaksua. Täten direktiivin artiklalla 14 voidaan arvioida olevan vain marginaalisen pieni lisäävä vaikutus Oikeusrekisterikeskuksen työmäärään.

Jäsenvaltioiden rajat ylittävä sakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpano

Direktiivin 26 artikla koskee jäsenvaltioiden rajat ylittäviä lainvoimaisten kilpailusakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpanopyyntöjä EU:ssa. Oikeusrekisterikeskuksen rooli laajentuisi direktiivin 26 artiklan perusteella, kun Suomessa olisi pantava täytäntöön tiettyjen edellytysten täytyessä myös toisessa jäsenmaassa määrätty sakko tai uhkasakko. Oikeusrekisterikeskus olisi direktiivin edellyttämällä tavalla velvollinen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä panemaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa kauppakriteerin ylittävissä kilpailunrajoitusasioissa tehdyt seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätökset edellyttäen, että pyytävässä maassa on jo toteutettu kohtuulliset täytäntöönpanotoimet, joiden perusteella riittävää varallisuutta pyytävässä maassa ei ole löydeetty. Täytäntöönpanovelvollisuus koskisi tilannetta, jossa uhkasakkoja, sakkoja tai seuraamusmaksuja on yritetty tuloksetta periä täytäntöönpanoa pyytävässä jäsenmaassa ja oikeus täytäntöönpanoon tilannetta, jossa yritys, jolle sakko tai uhkasakko on asetettu tai määrätty, ei ole sijoittautunut täytäntöönpanoa pyytävään maahan.

Suomelle tehtävien täytäntöönpanopyyntöjen määrää ei ole mahdollista arvioida etukäteen tarkasti, koska kyseessä on uusi prosessi ja määrä riippuu toisten jäsenmaiden toiminnasta. Voidaan kuitenkin arvioida, että täytäntöönpanopyynnöt Suomeen tulisivat todennäköisesti olemaan suhteellisen epätavallisia suhteutettuna kaikkiin kilpailuasioiden sakko- ja uhkasakkopäätöksiin. Käytännössä toisen maan viranomainen harkitsisi pyynnön tekemistä lähinnä niissä suhteellisen harvinaisissa tilanteissa, joissa Suomesta arvioitaisiin löytyvän varallisuutta, jota ei ole löytynyt maasta, jossa kilpailurikkomusprosessi käytiin ja johon yritys on sijoittautunut. Tapauksia olisi mahdollisesti enintään muutamia vuodessa.

Menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävät seuraamusmaksut

Jatkossa seuraamusmaksuja voitaisiin sekä Suomessa että muissa jäsenmaissa määrätä direktiivin 13 artiklan ja uhkasakkoja 16 artiklan mukaisesti myös menettelysääntöjen noudattamatta jättämisen perusteella. Todennäköisesti nykyiset kansalliset täytäntöönpanotapaukset lisääntyisivät hieman näiden artiklojen täytäntöönpanon perusteella pysyen todennäköisesti silti varsin maltillisina. Täytäntöönpanotapausten määrään olisi vaikutusta sekä mahdollisilla Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemillä seuraamusmaksuesityksillä menettelysääntöjen rikkomisten perus-

teella, että myös mahdollisilla kauppakriteerin ylittävissä tapauksissa määrättyjen sakkojen täytäntöönpanopyynnöillä muista jäsenmaista. Lisäksi täytäntöönpanopyyntöjen määrään voi vaikuttaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston tai markkinaoikeuden asettamat ja sen jälkeen markkinaoikeuden tuomitsemat uhkasakot sekä muiden jäsenmaiden mahdolliset uhkasakkoihin liittyvät täytäntöönpanopyynnot. Tähän mennessä kilpailurikkomukseen liittyviä uhkasakkoja on Suomessa asetettu hyvin harvoin, mutta niiden käyttö voi lisääntyä hieman muutettaessa uhkasakosäännöstä direktiivin perusteella. Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät lisääntyisivät siten todennäköisesti vähäisessä määrin, kun se panisi täytäntöön mahdolliset suomalaiset menettelysääntöjen rikkomiseen liittyvät seuraamusmaksut ja uhkasakot sekä mahdollisesti toisessa jäsenmaassa vastaavasti määrättyjä sakkoja tai uhkasakkoja. Tapausmääriä ei ole mahdollista arvioida etukäteen tarkasti, mutta tapauksia voisi olla esimerkiksi 0–1 vuodessa riippuen yritysten menettelysääntöjen noudattamisesta ja viraston harkintavallan käytöstä seuraamusmaksuesitysten tekemisessä.

Täytäntöönpanotehtävien käytännön toteuttaminen

Uudet täytäntöönpanotehtävät edellyttävät muutoksia Oikeusrekisterikeskuksen RAJSA-perintäjärjestelmään, jotta täytäntöönpano voidaan suorittaa sähköisesti perintäjärjestelmässä. Yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun täytäntöönpano edellyttää sitä, että Oikeusrekisterikeskus suorittaa täytäntöönpanotehtävän määräaikaisten puitteissa ja ilmoittaa täytäntöönpanotoimista sekä niiden tuloksista Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, joka tarvittaessa määrää seuraamusmaksun maksettavaksi yhteenliittymän jäsenille. Toisen jäsenvaltion pyynnöstä suoritettavaan seuraamusmaksun täytäntöönpanoon liittyy erityispiirteitä se, että Oikeusrekisterikeskuksen olisi tilittävä täytäntöönpanon seurauksena saadut varat seuraamusmaksupäätöksen antaneelle EU-jäsenvaltiolle.

Oikeusrekisterikeskuksen on aloitettava jo loppuvuodesta 2020 RAJSA-perintäjärjestelmän muutosten valmistelu, jotta tarvittavat muutokset saadaan valmiiksi ennen lain voimaantuloa. Kustannusarvio edellä mainituille tietojärjestelmämuutoksille on yhteensä n. 120 000 euroa. Tietojärjestelmiin kohdistuvat kustannukset muodostuvat täytäntöönpanojärjestelmään toteutettavasta uudesta seuraamusmaksusta ja seuraamuksen täytäntöönpanon seurantaan vaadittavista kehittämisestä. Uuden seuraamusmaksun rakentaminen edellyttää ohjelmiston laajaa läpikäyntiä ja päivittämistä sekä erityisesti testaamista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Rakenteellisten korjaustoimenpiteiden osalta käsiteltiin mahdollisuutta säätää niiden käyttämisen edellyttävän toimenpiteen viimesijaisuutta. Ehdotusta perusteltiin etenkin rakenteellisten korjaustoimenpiteiden raskaudella sekä sillä, että niiden peruuttaminen olisi äärimmäisen vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Direktiivissä kuitenkin todetaan, että vaikka rakenteellisten korjaustoimenpiteiden voidaan olettaa olevan raskaampia kuin käyttäytymistä koskevien korjaustoimenpiteiden, niitä on kuitenkin voitava käyttää tilanteissa, joissa ne olisivat rikkomisen lopettamisen kannalta tehokkaampia kuin käyttäytymistä koskevat korjaustoimenpiteet. Direktiivin ei siten katsottu mahdollistavan viimesijaisuuden säätämistä rakenteellisten korjaustoimenpiteiden käyttämisen edellytykseksi. Elinkeinonharjoittajien oikeusturvan vahvistamiseksi rakenteellisten korjaustoimenpiteiden

osalta ehdotetaan säädettäväksi, että niitä ei saa panna täytäntöön ennen kuin niiden määräämistä koskeva päätös on saanut lainvoiman. Lainvoimaisuuden edellytyksen lisäksi rakenteellista korjaustoimenpidettä koskevasta markkinaoikeuden päätöksestä saisi myös valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa.

5.1.2 Seuraamusmaksun määrän ennustettavuus

Vaihtoehtona esityksessä ehdotetulle kilpailunrajoituksen perusteella määrättävän seuraamusmaksun määrän arviointia koskeville säännöksille työryhmässä arvioitiin vaihtoehtoa, jossa seuraamusmaksun määrään vaikuttavat säännökset koskisivat yhdenmukaisesti Kilpailu- ja kuluttajavirastoa, markkinaoikeutta ja korkeinta hallinto-oikeutta. Esityksessä on päädytty kuitenkin ratkaisuun, jossa vain tietyt ehdotetut säännökset tulevat sovellettaviksi tuomioistuimissa jättäen tuomioistuimille enemmän harkintavaltaa. Jos seuraamusmaksun määrään vaikuttavat säännökset koskisivat vain Kilpailu- ja kuluttajavirastoa, säännöksillä ei olisi yhtä merkittävää seuraamusmaksun määrän ennustettavuutta lisäävää vaikutusta.

Ehdotettujen säännösten yhtenä tavoitteena on yhdenmukaistaa seuraamusmaksun määräämisessä noudatettavaa menettelyä komission sakkosuuntaviivoissa olevan menettelyn kanssa. Komission suuntaviivat ovat komission antamia hallinnollisia määräyksiä, jotka eivät sido unionin tuomioistuimia. Myös tämän vuoksi ehdotettujen 13 b–13 f §:n mukaisten yksityiskohtaisten seuraamusmaksun määrän arviointisääntöjen on ehdotettu tulevan sellaisinaan vain Kilpailu- ja kuluttajaviraston, mutta ei markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden sovellettaviksi. Näin turvataan tuomioistuinten laaja harkintavalta seuraamusmaksun määrän arvioinnissa.

5.1.3 Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu

Tahallisuus ja tuottamus

Direktiivin 13 artiklan 2 kohdassa määriteltujen menettelyä koskevien säännösten rikkomisen perusteella tulee voida määrätä seuraamusmaksu, mikäli kyseinen rikkominen on tehty joko tahallaan tai tuottamuksesta. Direktiivin johdannon mukaan kansalliseen lainsäädäntöön ei kuitenkaan ole välttämätöntä sisällyttää tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden edellytyksiä, sillä direktiivi mahdollistaa myös objektiiviseen vastuuseen perustuvan sääntelyn. Mikäli tahallisuuden ja tuottamuksen edellytykset sisällytetään kansalliseen sääntelyyn, kyseisiä käsitteitä ei tulisi tulkita siten kuin oikeusviranomaisten rikosasioissa toteuttamissa menettelyissä. Käsitteitä olisi sen sijaan tulkittava SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

Menettelyä koskevien säännösten rikkominen on jossain määrin haastavaa kytkeä siihen, miten tahallisuuden ja tuottamuksen käsitteitä tulkitaan SEUT 101 ja 102 artiklaa koskevassa Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tämä johtuu siitä, että menettelyä koskevien säännösten rikkomisella ei ole yhtä suoraa yhteyttä kilpailun rajoittumiseen kuin kilpailunrajoitukseksi katsottavalla menettelyllä.

Tahallisuutta tai tuottamusta ei ole kilpailulaissa säädetty kilpailunrajoituksen toteuttamisen edellytyksiksi. Myöskään kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetussa laissa ei ole mainintaa tahallisuudesta tai tuottamuksesta, vaikka kyseisellä lailla kansallisesti täytäntöön pannussa direktiivissä kyseiset edellytykset on mainittu. Menettelyä koskevien säännösten rikkomisen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen osalta kilpailulakiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden edellytykset, sillä niiden voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukaisemmat kuin direktiivin mahdollistama vaihtoehto seuraamusmaksun

määräämisestä objektiivisen vastuukriteerin perusteella. Käsitteiden tarkan sisällön määrittelyminen jää kuitenkin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön varaan.

Seuraamusmaksun enimmäismäärä

Työryhmässä käsiteltiin myös vaihtoehtoa säätää menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävää seuraamusmaksua koskevan 37 a §:n mukaisen seuraamusmaksun enimmäismäärä euromääräisenä. Euromääräisen rajan käyttämisen katsottiin voivan mahdollistaa prosenttiosuuteen sidotun rajan soveltamista summaarisemman seuraamusmaksun määräämistä koskevan menettelyn ja siten vähentää markkinaoikeudelle aiheutuvan lisätyön määrää. Työryhmä päätyi kuitenkin esittämään prosenttiosuuteen perustuvaa enimmäismäärän rajaa, sillä sen katsottiin ottavan paremmin huomioon yritysten toiminnan laajuuden ja kohtelevan yrityksiä euromääräisesti säädettyä enimmäismäärää tasavertaisemmin. Euromääräinen enimmäismäärä saattaisi johtaa etenkin suurten yritysten osalta liian alhaisiin seuraamusmaksuihin, eikä siten täyttäisi direktiivin edellyttämiä seuraamusmaksujen tehokkuuden, varoittavuuden ja oikeasuhtaisuuden vaatimuksia. Lisäksi direktiivin 13 artiklan 2 kohta nimenomaisesti edellyttää seuraamusmaksun suuruuden olevan suhteessa seuraamusmaksun kohteena olevan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuiseen liikevaihtoon, minkä vuoksi etenkin suuren liikevaihdon omaavien toimijoiden osalta kiinteä euromääräinen enimmäismäärä voisi olla ongelmallinen direktiivin edellytysten näkökulmasta. Työryhmän esittämä 1 %:n enimmäismäärä vastaa sitä enimmäismäärää, jonka komissio voi täytäntöönpanoasetuksen nojalla määrätä vastaavista rikkomuksista.

5.1.4 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Direktiivin 14 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on toimivalta vaatia yhteenliittymälle – kuten toimialayhdistykselle – määrätyn seuraamusmaksun maksamatta olevan osan maksamista direktiivissä määritellyt edellytykset täyttäviltä yhteenliittymän jäseniltä. Artiklan sääntely jättää vain hyvin vähän kansallista liikkumavaraa sen täytäntöönpanossa. Artikla edellyttää muun muassa, että kansallinen kilpailuviranomainen voi vaatia maksamatta olevaa yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun osaa ensivaiheessa miltä tahansa yritykseltä, jonka edustajat ovat yhteenliittymän päätöksentekojäseniä rikkomispäätöksen tekohetkellä. Jos seuraamusmaksua ei saada perittyä kokonaisuudessaan päätöksentekojäseninä toimineilta, on seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa voitava tarvittaessa periä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenyrityksistä, jotka toimivat markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Perimisen edellytyksenä ei direktiivin mukaan ole, että jäsenyritys itse olisi syyllistynyt kilpailunrajoitukseen.

Direktiivissä kansallisilla kilpailuviranomaisilla tarkoitetaan hallinnollisia ja oikeudellisia kilpailuviranomaisia. Työryhmässä arvioitiin sitä, olisiko toimivalta tarkoituksenmukaisinta osoittaa kansalliselle hallinnolliselle kilpailuviranomaiselle (Kilpailu- ja kuluttajavirasto) vai kansallisille oikeudellisille kilpailuviranomaisille (markkinaoikeus ja korkein hallinto-oikeus). Työryhmä piti toimivallan osoittamista Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tarkoituksenmukaisempana vaihtoehtona muun muassa sen vuoksi, että Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi kilpailunrajoituksen selvittämisen yhteydessä kertyneiden tietojen vuoksi parhaat edellytykset määrittää ne yhteenliittymän jäsenet, joilta yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa olisi direktiivin mukaan voitava vaatia.

Työryhmässä oli esillä vaihtoehtoisia malleja esimerkiksi sen suhteen, miten Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi yhteenliittymän päätöksentekojäseninä toimineita ja pelkinä yhteenliittymän jäseninä toimineita tapahtuvaa yhteenliittymän seuraamusmaksun perimistä koskevat

päätökset. Menettelyn yksinkertaisuuden vuoksi esillä oli malli, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto nimeäisi kaikki mahdolliset perimisen kohteet yhdellä päätöksellä. Päätöksessä olisi ensin lueteltu ne yhteenliittymän päätöksentekoelementin jäseninä toimineet elinkeinonharjoittajat, joilta seuraamusmaksua tulisi ensisijaisesti periä. Toiseksi päätöksessä olisi lueteltu ne pelkkinä yhteenliittymän jäseninä rikkomuksen tekemisen aikaan toimineet jäsenet, jotka toimivat rikkomuksen kohteena olevilla markkinoilla. Jälkimmäisiltä jäseniltä seuraamusmaksun maksamista olisi vaadittu vasta sen jälkeen, kun sitä olisi ensin vaadittu päätöksessä ensin mainituilta yhteenliittymän päätöksentekoelementin jäseninä toimineilta.

Yhden päätöksen tekemiseen perustuvan mallin katsottiin olevan huonompi pelkkinä yhteenliittymän jäseninä toimineiden elinkeinonharjoittajien oikeusturvan näkökulmasta, sillä Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemää päätöstä koskeva valitusajaksi olisi alkanut kulua myös heidän osaltaan päätöksentekohetkestä lukien, vaikka käytännössä olisi ollut täysin mahdotonta tietää, tullaanko heiltä tosiasiallisesti missään vaiheessa vaatimaan yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamista. Pelkkinä jäseninä toimineisiin yhteenliittymän jäseniin kohdistuvat maksuvaateet olisi siten mahdollisesti esitetty päätöstä koskevan valitusajan lähestyessä loppuun tai mahdollisesti jo sen loppumisen jälkeen, mikä olisi kohtuutonta pelkkinä jäseninä toimineiden elinkeinonharjoittajien näkökulmasta. Vaihtoehto olisi todennäköisesti johtanut tämän vuoksi siihen, että päätöksen kohteina olleet elinkeinonharjoittajat olisivat valittaneet Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä varmuuden vuoksi välttääkseen valitusoikeutensa menettämisen. Lukuisat valitukset olisivat todennäköisesti kuormittaneet tuomioistuimia tarpeettoman paljon.

Vain yhden päätöksen tekemistä pidettiin kohtuuttomana myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkökulmasta, sillä hallintolain mukaan viraston tulee varata kaikille päätöksen kohteena oleville tahoille tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Yhteenliittymällä voi olla useita kymmeniä jäseniä, minkä vuoksi kaikkien päätöksen kohteina olevien kuuleminen olisi todennäköisesti useissa tapauksissa aiheuttanut kohtuuttoman laajan kuulemisvelvollisuuden siitä huolimatta, että kaikkia yhteenliittymän jäseniä ei olisi mainittu yhteenliittymän seuraamusmaksun perimistä koskevassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksessä.

Työryhmässä oli esillä myös vaihtoehto, jossa markkinaoikeus olisi vahvistanut Kilpailu- ja kuluttajaviraston 47 a §:n nojalla tekemässä päätöksessä mainittujen elinkeinonharjoittajien maksuvelvollisuuden ennen kuin perimispäätöstä olisi voitu panna täytäntöön. Tämän vaihtoehdon katsottiin kuitenkin kuormittavan markkinaoikeutta tarpeettomasti, minkä johdosta siitä luovuttiin.

Valmistelun aikana harkittiin myös direktiivin mahdollistamaa vaihtoehtoa, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei olisi ollut harkintavaltaa olla perimättä maksamatta olevaa osaa yhteenliittymän seuraamusmaksusta yhteenliittymän jäseniltä. Direktiivin katsottiin kuitenkin mahdollistavan myös tulkinnan, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston ei olisi pakko kaikissa tilanteissa vaatia yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn seuraamusmaksun maksamista yhteenliittymän jäseniltä. Työryhmässä kannatettiin yhteenliittymän jäsenen kannalta myönteisempää jälkimmäistä tulkintavaihtoehtoa.

Esityksen valmistelun yhteydessä oli esillä kaksi vaihtoehtoa ehdotetussa 47 a §:ssä tarkoitetun päätöksentekoelementin käsitteen määritelmän osalta. Ensimmäisessä vaihtoehdossa päätöksentekoelementillä tarkoitettaisiin vain lainsäädännössä tai yhteenliittymän säännöissä määriteltyjä muodollisia päätöksentekoelementtejä. Toisen vaihtoehdon mukaan päätöksentekoelementiksi olisi mahdollista katsoa muodollisesti määriteltyjen päätöksentekoelementtien lisäksi tosiasiallista päätösvaltaa käyttävät yhteenliittymän elimet. Esityksessä ehdotetaan käytettäväksi ensimmäistä vaihtoehtoa, sillä sen katsottiin olevan yhteenliittymän jäsenten oikeusturvan näkökulmasta

kannatettavampi. Muodollisen päätöksentekovelimen määritelmän soveltaminen saattaa kuitenkin johtaa siihen, että käytännössä yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua joudutaan perimään pelkkinä yhteenliittymän jäseninä toimivilta elinkeinonharjoittajilta useammissa tilanteissa kuin toisen vaihtoehdon mukaista määritelmää sovellettaessa.

Yhteenliittymälle lainvoimaisella päätöksellä määrätyn seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimistä yhteenliittymän jäseniltä käsitellään perusoikeuksien näkökulmasta esityksen Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -osiossa.

5.1.5 Väliaikaismääräykset

Direktiivin 11 artiklan 1 kohdan mukaan välitoimien tulee olla voimassa joko määrätyn ajanjakson, jota on voitava jatkaa sikäli kuin se on tarpeen ja asianmukaista, tai siihen asti, kunnes kansallinen kilpailuviranomainen tekee asiaa koskevan lopullisen päätöksen. Direktiivin edellytykset näyttäisivät mahdollistavan kolme eri vaihtoehtoa väliaikaismääräysten keston osalta. Ensimmäinen vaihtoehto olisi säätää väliaikaismääräykset olemaan voimassa pääasiallisesti koskevan menettelyn päätökseen asti. Toinen vaihtoehto olisi säätää väliaikaismääräysten olevan voimassa tietyn määräajan, jota voitaisiin jatkaa sikäli kuin se on tarpeen ja asianmukaista. Kolmantena vaihtoehtona olisi antaa kilpailuviranomaisen päättää tapauskohtaisesti siitä, olisiko väliaikaismääräys voimassa lopullisen päätöksen tekemiseen asti vai määräajan, jota voisi pidentää. Direktiivi jättää kansalliseen harkintavaltaan myös sen, olisivatko väliaikaismääräykset voimassa kansallisen hallinnollisen vai oikeudellisen kilpailuviranomaisen tekemään lopulliseen päätökseen asti. Suomessa direktiivin tarkoittamana hallinnollisena kilpailuviranomaisena toimii Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Direktiivissä tarkoitettuja kansallisia oikeudellisia kilpailuviranomaisia ovat markkinaoikeus ja korkein hallinto-oikeus.

Direktiivi mahdollistaisi voimassa olevan väliaikaismääräysten määräaikaisen voimassaolon säilyttämisen. Mikäli väliaikaismääräys on määräaikainen, tulee määräaikaa voida direktiivin mukaan pidentää tilanteissa, joissa se on tarpeen ja asianmukaista. Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytännön valvontatoiminnassa on kuitenkin havaittu nykyisen sääntelyn mukaisten määräaikaisten liian lyhyitä suhteessa asioiden selvittämisen vaatimaan aikaan. Vaikka määräaikaan on mahdollista hakea pidennystä markkinaoikeudelta, se vaatisi erillisen prosessin aloittamista ja siten vähentäisi pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia resursseja. Myös direktiivin edellyttämä nopeutettu muutoksenhakuprosessi voisi olla vireillä samanaikaisesti, mikä myös osaltaan vähentäisi viranomaisen pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia resursseja.

Direktiivin perusteella olisi myös mahdollista antaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimivalta päättää väliaikaismääräyksen määräaikaisen voimassaolon pituudesta. Tässäkin yhteydessä määräaikaa tulisi voida pidentää silloin, kun se on tarpeen ja asianmukaista. Väliaikaismääräyksen voimassaolon tarkoituksenmukaisen pituuden arviointi olisi kuitenkin haastavaa. Mikäli kesto arvioitaisiin liian lyhyeksi ja viraston tulisi pyytää erikseen markkinaoikeudelta sen pidentämistä, täytyisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston käynnistää määräajan pidentämistä koskeva prosessi, joka vähentäisi viranomaisen resursseja. Määräajan pidentämistä koskevan prosessin lisäksi nopeutettu muutoksenhakumenettely voisi olla vireillä samaan aikaan ja vähentää viranomaisen pääasian selvittämiseen käytettävissä olevia resursseja entisestään. Toisaalta liian pitkät määräaika voisi joissain tapauksissa olla kohtuuton väliaikaismääräyksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kannalta, mikäli virastolla ei olisi velvollisuutta kumota tarpeettomaksi käynnystä väliaikaismääräystä.

Lausuntokierroksella olleessa esityksessä ehdotettiin mallia, jossa väliaikaismääräykset olisivat voimassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääasiallisen tekemiseen saakka. Lausuntokierroksen jälkeisessä valmistelussa päädyttiin saatujen lausuntojen perusteella esittämään vaihtoehtoa,

jossa Kilpailu- ja kuluttajaviraston antama väliaikaismääräys olisi voimassa joko määräajan tai pääasiallisen tekemiseen saakka. Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi sovellettavan voimassaolon muodon tapauskohtaisesti. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi myös direktiivin 11 artiklan edellyttämä mahdollisuus pidentää antamansa määräaikaisen väliaikaismääräyksen voimassaoloa tilanteissa, joissa pidentäminen olisi tarpeen ja asianmukaista.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Esityksen laatimisen aikaan muista jäsenvaltioista Espanja, Portugali, Romania, Ruotsi ja Saksa olivat ehtineet laatia luonnoksen ehdotetuista kansallisen sääntelyn muutoksista. Direktiivin määräykset koskien rakenteellisia korjaustoimenpiteitä (artikla 10), menettelyä koskevien sääntösten rikkomisen perusteella määrättävää seuraamusmaksua (artikla 13), elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäseniin kohdistuvaa seuraamusmaksun täytäntöönpanoa (artikla 14) sekä jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten välistä yhteistyötä (artiklat 24–28) ovat kansallisen täytäntöönpanon kannalta haasteellisia. Esityksessä on keskitytty [Ruotsissa julkaistun direktiivin täytäntöönpanoa koskevan ehdotuksen](#) kyseisiä artikloita koskeviin kohtiin. Ruotsin ehdotuksen lisäksi on tarkasteltu [Saksan kilpailusääntelyn muuttamista koskevan ehdotuksen](#) elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäseniin kohdistuvan seuraamusmaksun täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä.

Yleisellä tasolla Ruotsin ja Saksan ehdotuksista voi sanoa, että sekä Ruotsin että Saksan täytäntöönpanoa koskevissa ehdotuksissa direktiivin artikloiden velvoitteet on otettu kansalliseen lainsäädäntöön hyvin pitkälti direktiivin artikloiden sanamuotojen mukaisina.

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Ruotsin ehdotuksessa kansalliselle kilpailuviranomaiselle annettaisiin toimivalta määrätä toimintaa koskevia ja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä. Lakisääteisinä edellytyksinä on, että rakenteellinen korjaustoimenpide on välttämätön kilpailunrajoituksen lopettamiseksi. Valittaessa kahden yhtä tehokkaan korjaustoimenpiteen välillä viranomaisen tulee valita yrityksen kannalta vähemmän raskas toimenpide.

Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun täytäntöönpano

Ruotsissa lainvoimainen seuraamusmaksu on maksettava 30 päivän kuluessa ja jos maksua ei ole suoritettu, Ruotsin kilpailuviranomainen laittaa maksamatta jääneen seuraamusmaksun pantavaksi täytäntöön. Seuraamusmaksu on pantava täytäntöön viiden vuoden kuluessa siitä, kun se tuli lainvoimaiseksi.

Ehdotuksen mukaan Ruotsin kilpailuviranomaisella olisi oikeus päättää maksamatta jääneen yhteenliittymän seuraamusmaksun perimisen kohdistamisesta yhteen tai useampaan yhteenliittymän päätöksentekoelementissä kilpailulain vastaisen toiminnan aikana olleisiin jäsenyrityksiin. Kilpailuviranomaisella olisi myös oikeus päättää seuraamusmaksun perinnän kohdistamisesta yhteenliittymän jäseniin, jos päätöksentekoelementissä olleisiin kohdistetun perinnän jälkeen yhteenliittymälle määrätty seuraamusmaksu on kokonaan tai osittain suorittamatta. Ruotsin ehdotuksen mukaan ainoastaan elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän sellaiset jäsenet, jotka eivät ole toimineet yhteenliittymän päätöksentekoelementissä kilpailulain vastaisen toiminnan aikana, voivat vapautua maksuvelvollisuudesta, jos ne eivät ole olleet tietoisia yhteenliittymän kilpailulain vastaisesta päätöksestä tai ovat aktiivisesti irtisanoutuneet siitä. Täytäntöönpanon kohdistamisessa yhteenliittymän toimielimissä toimineisiin yrityksiin tai jäsenyrityksiin ei saa ylittää 10 prosenttia liikevaihdosta.

Saksassa annetussa kilpailulain muutosehdotuksessa on päädytty ratkaisuun, jossa Saksan kilpailuviranomainen asettaisi määräajan, jonka kuluessa yhteenliittymän tulee vaatia jäseniltään osuuksia seuraamusmaksun maksamiseksi. Mikäli jäseniltä ei saada riittävästi osuuksia seuraamusmaksun täysimääräiseksi maksamiseksi, on kilpailuviranomaisella harkintavalta vaatia maksamatta olevan osan maksamista suoraan miltä tahansa elinkeinonharjoittajalta, jonka edustaja on ollut jäsenenä yhteenliittymän päätöksentekoaikana. Mikäli seuraamusmaksua on tämänkin jälkeen maksamatta, voi kilpailuviranomainen vaatia seuraamusmaksun maksamatta olevan osan maksamista miltä tahansa yhteenliittymän jäseneltä, joka on toiminut markkinoilla, joihin rikkominen on vaikuttanut.

Menettelyä koskevien säännösten rikkomisen perusteella määrättävä seuraamusmaksu

Ruotsissa Patentti- ja markkinatuomioistuimien päätös kilpailuviraston hakemuksesta tarkastuksen toimittamisesta. Tarkastusta koskevan 3 §:n viimeiseen momenttiin on otettu lisäys tarkastuksen suorittamisesta koskien elinkeinonharjoittajien menettelyvirheitä, joista voidaan määrätä menettelyseuraamusmaksu. Direktiivin artikla 13 koskien menettelyvirheistä määrättävää seuraamusmaksua (*”Utredningsskadeavgift”*) on ehdotettu lisättäväksi uuteen 21 §:ään.

6 Lausuntopalaute ja sen huomioiminen

Esitysluonnos oli lausuttavana 14.5.–24.6.2020. Lausuntopyyntö lähetettiin 24 taholle, ja esityksestä annettiin yhteensä 26 lausuntoa. Lausunnon antoivat Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Antti Aine, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (EK), Helsingin hallinto-oikeus, Keskuskaupakamari, korkein hallinto-oikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry, markkinaoikeus, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, Oikeusrekisterikeskus, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Kilpailuoikeudellinen Yhdistys ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Yrittäjät ry, tietosuojavaltuutetun toimisto, valtiovarainministeriö sekä useat elinkeinonharjoittajien yhteenliittymät. Lausuntojen perusteella tehtiin joitakin muutoksia säännöshehdotuksiin ja lukuisia muutoksia perusteluihin. Lausuntokierroksen jälkeisen jatkovalmistelun aikana yhteydessä oltiin muun muassa Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, oikeusministeriöön ja oikeusrekisterikeskukseen.

Lausunnoissa kilpailulakiin ehdotettuja muutoksia direktiivin panemiseksi täytäntöön pidettiin pääosin perusteltuina. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota etenkin rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaan 9 a §:ään, elinkeinonharjoittajan yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimistä koskevaan 47 a §:ään sekä seuraamusmaksua koskeviin 13–13 d §:ään. Eriytisesti lausunnoissa kommentoitiin ja suhtauduttiin kriittisesti elinkeinonharjoittajien yhteenliittymiä koskevan sääntelyn muuttamiseen. Osa lausunnoissa esitetystä kritiikistä kohdistui direktiivistä johtuviin seikkoihin, joiden osalta ei katsota olevan kansallista liikkumavaraa. Eriytisesti elinkeinonharjoittajan yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimisen osalta, mutta joissain määrin myös rakenteellisten korjaustoimenpiteiden osalta esitettiin toiveita, jotka eivät ole mahdollisia direktiivin kansallisen täytäntöönpanon kannalta. Joissain lausunnoissa esitettiin myös ehdotuksia, joilla ei ole suoraa liityntää direktiivin kansalliseen täytäntöönpanoon tai asiaa valmistelleen työryhmän toimeksiannossa määriteltyihin asioihin. Tällainen oli muun muassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehokkaampaan neuvontaan liittyvä toive erityisesti elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille määrättävien seuraamusmaksujen ja niiden perinnän osalta.

Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaa 9 a §:ää kannatettiin pääosin lausunnoissa. Muutamissa lausunnoissa nähtiin jatkokehitystarpeita muun muassa sääntelyn täsmällisyys- ja tark-

karajaisuusvaatimuksen ja menettelysääntöjen selkeyden osalta ja todettiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkintavallan asiassa olevan laaja. Joissakin lausunnoissa nostettiin esiin oikeusturvan kannalta myönteisinä asioina, että elinkeinonharjoittajalle varataan oikeus tulla kuulluksi ennen esitystä, ja että markkinaoikeus määrää toimenpiteen Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Muutamassa lausunnossa toivottiin täsmennystä siihen, onko markkinaoikeus päätöksenteossaan sidottu viraston esityksessä ehdotettuun korjaustoimenpiteeseen. Jatkovalmistelussa asiaa on täsmennetty perusteluissa.

Sitoumuspäätöstä koskevan 10 §:n osalta yhdessä lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että valinta sitoumuspäätöksen voimassaoloajasta ei tulisi perustua vain viranomaisen tarkoituksen mukaisuusharkintaan. Perusteluja on muokattu lausunnon perusteella.

Kansallisista lähtökohdista ehdotettuja seuraamusmaksuja koskevia 13–13 f §:ää kannatettiin muutamissa lausunnoissa ja ehdotetut muutokset nähtiin tärkeinä erityisesti seuraamusmaksujen ennakoitavuuden ja yhdenmukaisuuden kannalta. Toisaalta parissa lausunnossa katsottiin yksityiskohtaisemman sääntelyn olevan tarpeetonta tai turhan mekaanista. Kansallisen ja EU-oikeuden suhteesta huomautettiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa, että esityksessä poiketaan jonkin verran EU:n vakiintuneesta seuraamusten arviointikäytännöstä. Lisämuutoksia on lausunnon mukaan syytä välttää, sillä jo esitetyt muutokset vähentävät yhdenmukaisuutta sekä hankaloittavat EU:n ja kotimaisen käytännön vertailua vähentäen ennustettavuutta.

Muutamissa lausunnoissa seuraamusmaksun enimmäismäärää pidettiin korkeana erityisesti elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien osalta. Joissakin lausunnoissa katsottiin, että kilpailunrajoituksen vakavuutta ei tulisi huomioida sekä seuraamusmaksun perusmäärässä (ehdotettu 13 b §), että seuraamusmaksua erikseen korotettaessa (ehdotettu 13 d §). Muutamissa lausunnoissa toivottiin joidenkin käsitteiden täsmentämistä tai avaamista. Tällainen asia oli esimerkiksi käsite ”liittyy jäsenten toimintaan”.

Lausuntopalautteen jälkeisessä jatkovalmistelussa kilpailunrajoituksen vakavuuden huomioimista sekä 13 b että 13 d §:ssä ei päätetty muuttaa. Mikäli kilpailunrajoituksen vakavuuden perusteella tehtävä erillinen korottamismahdollisuus jätettäisiin pois, johtaisi se pitkäkestoisten kilpailunrajoitusten osalta suhteellisesti ankarampaan rankaisemiseen.

Parissa lausunnossa nostettiin esiin sen selkeyttäminen, missä määrin julkisuuslain säännökset riittävät direktiivin täytäntöönpanoon esimerkiksi leniency-asiakirjojen osalta ja missä määrin tarvitaan säättämistä erikseen kilpailulaissa. Esimerkiksi 38 a §:n suhdetta julkisuuslakiin pidettiin oikeusministeriön lausunnon mukaan epäselvänä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa ehdotettiin kuultavaksi kutsumista koskevan 34 §:n voimassa olevaa lakia vastaavan hallintolakiviittauksen osalta lisättäväksi perusteluihin viittaus hallintolain 6 luvun 42 §:ään. Perusteluja on täydennetty tältä osin. Lausunnossa ehdotettiin myös kuulemisissa virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisen sanktioimista vastaavasti kuin menettelyrikkomusten osalta 37 a §:ssä.

Tarkastusten osalta jatkovalmistelussa toivottiin parissa lausunnossa selkeytystä käytettyihin käsitteisiin. Niissä parissa lausunnossa, joissa otettiin kantaa työryhmän mandaattiin kuuluneeseen tarkastusten ennakkolliseen tuomioistuinkontrolliin, pidettiin myönteisenä, ettei asiasta ehdotettu säädettäväksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa ehdotettiin menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättäviä seuraamusmaksuja koskevan 37 a §:n muuttamista vastaamaan tarkemmin

direktiivin sanamuotoa ja katsottiin, että taloudellisen seuraannon olisi syytä koskea myös menettelyrikkomuksista määrättäviä seuraamusmaksuja. Lausunnossa ehdotettiin perusteluihin liittäväksi, että elinkeinonharjoittajalla on oikeus tulla kuulluksi myös ennen 37 a §:n nojalla tehtävän seuraamusmaksuesityksen tekemistä. Perusteluja on täydennetty tältä osin. Markkinaoikeuden lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että esityksessä ei käsitellä pykälän nojalla määrättävään seuraamusmaksuun liittyviä menettelyllisiä kysymyksiä. Perusteluihin on selvennetty, että menettelysääntöjen rikkomista koskeva seuraamusmaksuesitys voidaan käsitellä markkinaoikeudessa erillisenä asiana tai pääasian käsittelyn yhteydessä. Oikeusministeriön lausunnossa pidettiin asianmukaisena pykälän sisältämää oikeasuhtaisuuden takaavaa säännöstä, jonka mukaan seuraamusmaksua ei tulisi määrätä, jos rikkomusta on pidettävä merkitykseltään vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä muuten perusteettomana. Perusteluja on muokattu lausunnossa esille nostetun pykälän tekstin ja sen yksityiskohtaisten perusteluiden ristiriidan osalta. Jossakin lausunnossa ehdotettiin toisin kuin direktiivissä, että seuraamusmaksun voisi määrätä menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta ainoastaan silloin, kun menettely on vaikuttanut pääasian arviointiin.

Lausuntopalautteen ja esityksen jatkovalmistelun aikana tehtyjen lisäselvitysten perusteella lakiesitykseen päätettiin lisätä taloudellisen seuraannon soveltamista koskeva säännös menettelysääntöjen rikkomisen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen osalta.

Myönteistä palautetta jäsenvaltioiden rajat ylittävään täytäntöönpanoon liittyvä ehdotus sai muun muassa siitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto varmistaa toisen jäsenvaltion pyynnön täyttävän edellytykset ennen kuin virasto pyytää täytäntöönpanoa Oikeusrekisterikeskukselta sekä siitä, että rajat ylittävästä täytäntöönpanosta on mahdollista kieltäytyä säädetyillä edellytyksillä ja täytäntöönpano koskee vain sitä oikeushenkilöä, jota vastaan sakko on täytäntöönpanokelpoinen.

Jatkovalmistelussa ehdotettiin täsmennettäväksi muun muassa viraston päätöksen ulosottokelpoisuutta sekä prosessin etenemiseen ja riitojen ratkaisuun liittyviä säännöksiä. Parissa lausunnossa 28 artiklan tiedoksiantoja koskevan ehdotetun täytäntöönpanotavan ja perustelujen katsottiin tarvitsevan muokkausta. Tuomioistuinten antaman lausuntopalautteen ja oikeusministeriön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella rajat ylittäviä täytäntöönpanoja koskevia sääntöjä muutettiin siten, että prosessista esitetään säädettäväksi tarkemmin ja täytäntöönpanopyynnin edellytysten täyttymistä koskevat valitukset ohjataan yleisiin hallintotuomioistuihin.

Väliaikaismääräyksiä koskevan 45 §:n mukaisen määräaikaisuuden laajentaminen 90 päivästä Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääasiassa antaman esityksen tai päätöksen tekemiseen saakka ei saanut kannatusta useimmilta asiaan kantaa ottaneilta, vaikka jotkut suhtautuivat ehdotukseen myönteisesti. Oikeusministeriön lausunnossa ehdotettua sääntelyä pidettiin oikeusturvan kannalta parannuksena, mutta parissa lausunnossa katsottiin, että tarpeettoman väliaikaismääräyksen kumoamisvelvollisuus tai siihen liittyvä kiireellinen muutoksenhakumahdollisuus eivät paranna heikentynyttä oikeusturvaa riittävästi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa kannatettiin ehdotettua säännöstä. Lausuntopalautteen perusteella pykälään on lisätty Kilpailu- ja kuluttajavirastolle mahdollisuus määrätä väliaikaismääräyksiä myös määräaikaisina siten, että virasto voi myös pidentää määräaikaa erillisellä päätöksellä.

Suurimmassa osassa lausuntoja kommentoitiin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimistä koskevaa 47 a §:ää. Joissakin lausunnoissa tuotiin esille huoli yhteenliittymien seuraamusmaksun sääntelyn muutosten negatiivisista vaikutuksista mm. elinkeinotoiminnalle, yhteiskunnalliselle edunvalvonnalle ja yhdistymisvapauden kattavuudelle. Muutamassa lausunnossa toivottiin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöksentekoli-

men käsitteen sekä kilpailuoikeudessa vakiintuneesti käytetyn elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän käsitteen avaamista. Lausuntopalautteen perusteella päätöksentekuelimen käsitettä on perusteluissa rajattu ja selvennetty sekä yhteenliittymän käsitettä on avattu lisää. Kritiikkiä herätti myös se direktiiviin perustuva seikka, että yhteenliittymän jäsen voisi esityksen mukaan tulla viime kädessä maksuvelvolliseksi yhteenliittymän seuraamusmaksusta, vaikka ei olisi itse osallistunut kilpailurikkomukseen.

Näyttökynnystä maksuvelvollisuudesta vapautumiseksi pidettiin joissain lausunnoissa liian korkeana. Näyttökynnyksen perustuessa pitkälti direktiiviin, sitä ei ole muutettu, mutta perusteluja on hienosäädetty lausuntojen perusteella. Useimmissa lausunnoissa kannatettiin Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ehdotettua harkintavaltaa jättää perimättä elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäseniltä yhteenliittymälle määrätty maksu. Toisaalta oikeusministeriön lausunnossa katsottiin, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkintavalta perintäpäätöksen kohdistamisen yhteydessä tulisi olla tarkkarajaisempaa ja täsmällisempää.

Parissa lausunnossa kiinnitettiin huomiota seuraamusmaksun perinnän määräaikaan ja riittääkö määräaika käytännössä perimiseen tapauksissa, joissa viraston jäseniltä perimispäätöksestä valitetaan. Jatkovalmistelussa 47 a §:ää on muokattu siten, että se mahdollistaisi realistisen perintäajan. Parissa lausunnossa ehdotettiin säädettäväksi selkeämmin se, että seuraamusmaksu tai 47 a §:n mukainen yhteenliittymän jäseniltä seuraamusmaksun perimistä koskeva päätös pannaan täytäntöön vasta lainvoimaisena. Tämän perusteella säännöstä ja perusteluja muokattiin.

Seuraamusmaksun vanhentumista koskevaa 19 §:ää ja yrityskaupan käsittelymääräaikaa markkinaoikeudessa koskevaa 29 §:ää kannatettiin. Tietojenantovelvollisuutta koskevaa 33 §:ää kommentoitiin lähinnä oikeusministeriön lausunnossa, jossa ehdotettiin tietyiltä osin tarkempaa säätämistä ja perustelujen täydentämistä mahdollisten arkaluontoisten tietojen ja yleisen tietosuoja-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679) kannalta. Uhkasakkoa koskevan 46 §:n muotoilua on muokattu hieman Oikeusministeriön lausunnon perusteella.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa todettiin, että esitystä tulisi vielä täydentää mm. tietosuoja-asetuksen huomioimisella. Oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun lausuntojen perusteella esityksen perusteluja on täydennetty muun muassa tietosuoja-asetuksen huomioimisen sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastossa kilpailunrajoitusten selvittämisen yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta. Oikeusministeriön lausunnon perusteella esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevaa kappaletta on täydennetty myös rakenteellisten korjaustoimenpiteiden osalta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon toteuttamiseksi esitetään muutoksia useisiin kilpailulain voimassa oleviin säännöksiin. Lisäksi kilpailulakiin esitetään lisättäväksi uusia säännöksiä. Puhtaasti kansallisista lähtökohdista esitetään tehtäväksi muutoksia myös seuraamusmaksujen määrää, muutoksenhakua sekä yrityskauppa-asioiden käsittelyaikoja koskeviin kilpailulain säännöksiin.

Jäsenvaltioiden rajat ylittävää tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa koskevien direktiivin artikloiden 24–28 edellyttämistä muutoksista ehdotetaan säädettäväksi uudessa 5 a luvussa, joka sisältäisi pykälät 44 ja 44 a–44 d. Voimassa olevassa kilpailulain 44 §:ssä oleva muutoksenhakua koskeva sääntely korvattaisiin uusilla 49 a ja 49 b §:illä. Koska 44 § sisältyisi jatkossa lain 5 a lukuun, olisi väliaikaismääräyksiä koskeva 45 § jatkossa lain 6 luvun ensimmäinen pykälä.

8 §. Kielto panna kilpailunrajoitus täytäntöön. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus Kilpailu- ja kuluttajaviraston antamaan väliaikaiseen kieltoon tai velvoitteeseen korvattaisiin viittauksella väliaikaiseen määräykseen. Pykälän sisältö säilyisi muilta osin muuttumattomana ja vastaisi voimassa olevaa 8 §:ää. Esitetty muutos perustuisi väliaikaismääräyksiä koskevaan 45 §:ään esitettyihin muutoksiin, joiden johdosta pykälässä käytettäisiin pykälän otsikkoa paremmin vastaavaa käsitettä väliaikainen määräys voimassa olevassa 45 §:ssä käytettyjen väliaikaisten kieltojen ja velvoitteiden sijaan.

9 §. Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen. Voimassa oleva säännös ehdotetaan korvattavaksi uudella 9 §:llä, jonka otsikko olisi rikkomisen toteaminen ja lopettaminen. Pykälä jakautuisi kahteen momenttiin, joissa säädettäisiin direktiivin 10 artiklan edellytysten mukaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta todeta kilpailunrajoituksen tapahtuminen ja määrätä se lopetettavaksi sekä toimivallasta määrätä rikkomiseen syyllistynyt toteuttamaan toimintaa koskevia korjaustoimenpiteitä.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkoessa tai jos se on rikkonut 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan säännöksiä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta rikkomisen ja määrätä sen lopetettavaksi. Momentin sääntely perustuisi direktiivin 10 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava valtuudet todeta rikkomisen tapahtuminen sekä määrätä se lopetettavaksi.

Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan toisen kappaleen mukaan rikkomisen on voitava todeta tapahtuneen myös menneisyydessä. Voimassa olevan kilpailulain 9 §:n säännöksessä ei ole mainittu menneisyydessä tapahtuneen rikkomisen toteamista, mutta käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on nykyisinkin toimivalta tehdä seuraamusmaksuesitys myös jo päättäneiden rikkomisten osalta. Direktiivin edellytysten täyttämiseksi ja sääntelyn selkeyden parantamiseksi uudessa 1 momentissa olisi nimenomaisesti säädetty Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta todeta rikkomisen tapahtuminen menneisyydessä. Lisäksi mahdollisuudella todeta rikkomisen tapahtuminen erillisellä päätöksellä ilman seuraamusmaksuesityksen tekemistä voi olla merkitystä oikeuskäytännön kehittymisen, yleisestäävyyden sekä mahdollisten kilpailunrajoituksen perusteella käytävien vahingonkorvausoikeudenkäyntien kannalta.

Kilpailunrajoituksen olemassaolon toteava Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös olisi HOL:n 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu valituskelpoinen hallintopäätös. Kyseisen säännöksen mukaan hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Pelkän kilpailunrajoituksen olemassaolon toteamista koskeva päätös voi vaikuttaa sen kohteen lisäksi muiden elinkeinonharjoittajien asemaan HOL:n 7 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Uuden 9 §:n 2 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta määrätä 1 momentissa mainittuja säännöksiä rikkonut toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhtaisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. Säännös perustuisi direktiivin 10 artiklan 1 kohtaan.

Vastaavasti kuin voimassa oleva kilpailulain 9 §:n 1 kohdan säännös myös ehdotetun uuden 9 §:n 2 momentti jättäisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkittavaksi sen, minkälaisia korjaustoimenpiteitä se määrää. Korjaustoimenpiteiden määräämisessä olisi kuitenkin noudatettava suhteellisuusperiaatetta, mikä tarkoittaisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuutta valita vaihtoehdoista kilpailunrajoituksen lopettamiseksi riittävästä toimenpiteistä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kannalta lievin mahdollinen toimenpide.

9 a §. Rakenteelliset korjaustoimenpiteet. Pykälä olisi uusi ja perustuisi direktiivin 10 artiklaan, joka velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla olevan toimintaa koskevien korjaustoimenpiteiden määräämistä koskevan toimivallan lisäksi toimivalta määrätä kilpailunrajoitukseen syyllistyneet toteuttamaan sellaiset rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.

Momentissa 1 säädettäisiin mahdollisuudesta määrätä 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan säännöksiä rikkonut elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä toteuttamaan rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voi olla hyvin monenlaisia eikä niitä ole mahdollista määritellä tyhjentävästi, mutta momentissa mainittaisiin esimerkkeinä rakenteellisista korjaustoimenpiteistä velvoite luopua osuudesta kilpailijan osakepääomasta ja velvoite luopua liiketoimintayksiköstä.

Momentissa 2 säädettäisiin rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämisen edellytyksistä. Momentin mukaan rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voitaisiin määrätä vain joko silloin, kun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei ole riittävä rikkomisen korjaamiseksi tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide on sen kohteelle rakenteellista korjaustoimenpidettä raskaampi. Tilanteessa, jossa toimintaa koskeva korjaustoimenpide ja rakenteellinen korjaustoimenpide ovat yhtä tehokkaat rikkomisen korjaamiseksi, olisi niistä valittava kohteen kannalta kevyempi toimenpide suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Momentissa säädettäisiin myös nimenomaisesti velvollisuudesta varmistaa, että rakenteellinen korjaustoimenpide ei johda elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämisessä noudatettavasta menettelystä. Säännöksen mukaan markkinaoikeus määräisi rakenteellisen korjaustoimenpiteen Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Markkinaoikeuden toimivalta ei rajoituisi ainoastaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen hyväksymiseen tai hylkäämiseen, vaan markkinaoikeus voisi myös määrätä Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä poikkeavan rakenteellisen korjaustoimenpiteen. Markkinaoikeus voisi myös määrätä muun kuin rakenteellisen korjaustoimenpiteen mikäli sen katsottaisiin olevan Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämää rakenteellista korjaustoimenpidettä tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto.

Rakenteellisten korjaustoimenpiteiden määräämisen säätäminen markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaksi tehtäväksi on perusteltua yritysten oikeusturvan kannalta, sillä rakenteelliset korjaustoimenpiteet alistettaisiin etukäteen oikeudellisen arvioinnin kohteeksi. Tämä olisi perusteltua ottaen huomioon rakenteellisten korjaustoimenpiteiden raskaus niiden kohteen kannalta. Uusissa muutoksenhakua koskevissa kilpailulain säännöksissä säädettäisiin nimenomaisesti, ettei rakenteellista korjaustoimenpidettä saisi panna täytäntöön ennen kuin sen määräämistä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Momentissa säädettäisiin myös velvollisuudesta varata elinkeinonharjoittajalle tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevan esityksen markkinaoikeudelle. Valmistellessaan rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevaa esitystä markkinaoikeudelle Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi keskustella toimenpiteen kohteen kanssa vaihtoehtoisista rakenteellisista korjaustoimenpiteistä esitettävän korjaustoimenpiteen oikeasuhteisuuden varmistamiseksi. Mahdollisuus keskustelujen käymiseen ei kuitenkaan tarkoittaisi velvollisuutta yhteisymmärryksen saavuttamiseen tähtäävän neuvottelumenettelyn käymiseen, vaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla säilyisi

täysi harkintavalta päättää esittämänsä rakenteellisen korjaustoimenpiteen sisällöstä. Keskustelujen avulla Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi kuitenkin saada paremman kuvan harkitsemansa rakenteellisen korjaustoimenpiteen vaikutuksista ja siten helpottaa sen varmistamista, ettei rakenteellinen korjaustoimenpide johtaisi pykälän 2 momentissa tarkoitettuun rakenteellisen korjaustoimenpiteen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen.

10 §. Sitoumukset. Voimassa olevaa 10 §:ää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan direktiivin 12 artiklan edellytyksiä. Pykälä olisi jatkossa jaettu kahteen momenttiin.

Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi markkinatoimijoita kuultuaan päätöksellään määrätä epäilyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset niitä velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne.

Markkinatoimijoiden kuulemista koskevan maininnan lisääminen perustuisi direktiivin 12 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan kansallisten kilpailuviranomaisten tulee kuulla markkinatoimijoita joko virallisesti tai epävirallisesti ennen sitoumuspäätösten tekemistä. Voimassa olevassa kilpailulain 10 §:ssä ei ole säädetty Kilpailu- ja kuluttajavirastolle markkinatoimijoiden kuulemista koskevaa velvoitetta, mutta käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto on kuitenkin kuullut markkinatoimijoita ennen sitoumuspäätöksen tekemistä. Nimenomainen maininta kuulemista koskevasta velvoitteesta lisättäisiin selvyuden vuoksi. Maininnan lisääminen ei kuitenkaan antaisi markkinatoimijoille subjektiivista oikeutta tulla kuulluksi, vaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi jatkossakin tapauskohtaisesti päättää minkä markkinatoimijoiden kuuleminen kussakin tapauksessa olisi tarpeen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös, että sitoumuspäätöksessä on oltava maininta siitä, ettei Kilpailu- ja kuluttajaviraston jatkotoimille ole enää perusteita. Jatkotoimien perusteettomuuden mainitseminen perustuisi 12 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan sitoumuspäätöksessä on oltava asiaa koskeva maininta.

Momentissa säädettäisiin sitoumuspäätösten olevan voimassa joko toistaiseksi tai määräajan. Direktiivin 12 artiklan 1 kohta velvoittaa mahdollistamaan määräaikaisten sitoumuspäätösten tekemisen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatoiminnassa määräaikaisten sitoumuspäätökset ovat yleisempiä, mutta viraston kokemusten mukaan myös toistaiseksi voimassa olevien sitoumuspäätösten tekemisen tulisi olla mahdollista. Koska direktiivin sanamuoto velvoittaa mahdollistamaan määräaikaisten sitoumuspäätösten tekemisen kuitenkin estämättä toistaiseksi voimassa olevien päätösten tekemistä, momentissa mahdollistettaisiin sekä toistaiseksi voimassa olevien että määräaikaisten sitoumuspäätösten tekeminen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi sitoumuspäätöksen voimassaolon tapauskohtaisesti. Osapuolten ehdottamien sitoumusten sisällöllisen ja ajallisen riittävyyden osalta arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa sitoumuksen riittävyys kilpailuongelman poistamiseksi, sitoumusten oikeasuhtaisuus, sekä se, ettei ehdotettu sitoumus aiheuta tarpeetonta hallinnollista työtä.

Direktiivin 12 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisilla kilpailuviranomaisilla on tehokkaat valtuudet seurata sitoumusten täytäntöönpanoa. Kilpailulaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä sitoumusten noudattamisen valvontakeinoista. Kilpailulain 33 § mahdollistaa tietopyyntöjen tekemisen kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi, mikä mahdollistaa pyyntöjen tekemisen myös sitoumuspäätösten noudattamisen varmistamiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on myös usein asettanut uskottuja miehiä valvomaan sitoumuspäätösten noudattamista.

Pykälän 2 *momentti* vastaisi sisällöltään voimassa olevan 10 §:n toista virkettä, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin. Direktiivin 12 artiklan 3 kohdassa edellytetään uudelleen käsiteltäväksi ottamisen mahdollisuutta vastaavien syiden perusteella. Voimassa olevan 10 §:n soveltamiskäytäntöä vastaavasti Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi jatkossakin ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen myös sitoumukset toimittaneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän aloitteesta, mikäli aloitteen tehnyt taho osoittaa riittävät perusteet asian uudelleen käsittelemiselle. Näissä tilanteissa uudelleenkäsitellyn mahdollisuus perustuisi päätöksen perusteena olevan tosiseikan olennaiseen muuttumiseen.

13 §. *Seuraamusmaksun määrän kokonaisarviointi.* Voimassa oleva 13 § korvattaisiin uudella 13 §:llä, jossa säädettäisiin jatkossa seuraamusmaksun määrän kokonaisarvioinnista. Voimassa olevasta 13 §:stä poiketen seuraamusmaksun enimmäismäärästä säädettäisiin jatkossa kilpailulakiin lisättävässä uudessa 13 a §:ssä.

Pykälän 1 *momentin* sisältö vastaisi voimassa olevan 13 §:n ensimmäistä virkettä. Momentissa tarkoitettulla kokonaisarvioinnilla varmistetaan, että kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävät seuraamusmaksut ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Pykälän 2 *momentti* olisi uusi. Momentin mukaan pykälän 1 momentissa tarkoitettua kokonaisarvioinnissa otettaisiin huomioon 13 e §:n 2 ja 3 momentin mukaiset raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä 13 f §:n mukaiset elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyteen liittyvät seuraamusmaksun alentamisperusteet. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että vain Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi soveltaa seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa 13–13 d §:ssä sekä 13 e §:n 1 ja 4 momenteissa säädettyä menettelytapaa. Vaikka seuraamusmaksun perusmäärää ja eräitä siihen tehtäviä mukautuksia koskeva menettelytapa sitoisi oikeudellisesti vain Kilpailu- ja kuluttajavirastoa, sillä olisi todennäköisesti tietyssä määrin välillistä tosiasiallista vaikutusta myös tuomioistuinten seuraamusmaksujen määrän arviointiin.

Pykälän 3 *momentti* olisi uusi. Momentin mukaan elinkeinonharjoittajalla ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olisi oikeus tulla kuulluksi seuraamusmaksun määrästä ja sen perusteista ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee seuraamusmaksuesityksen. Momentti täydentäisi siten lain 38 §:ssä säädettyä elinkeinonharjoittajan oikeutta tulla kuulluksi myös seuraamusmaksun määrästä.

13 a §. *Seuraamusmaksun enimmäismäärä.* Pykälän 1 *momentti* vastaisi eräin täsmennyksin voimassa olevan lain 13 §:n toista virkettä. Momentin mukaan seuraamusmaksu saisi olla enintään kymmenen prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksen tekemisen osalta seuraamusmaksun enimmäismäärä laskettaisiin esityksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihdon perusteella. Markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden määrätessä seuraamusmaksua enimmäismäärä laskettaisiin seuraamusmaksupäätöksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihdon perusteella. Seuraamusmaksupäätöksen enimmäismäärää koskeva sääntely perustuisi direktiivin 15 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan kilpailunrajoituksen perusteella määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä on määritettävä päätöksen tekemistä edeltäneen tilikauden perusteella.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin erikseen seuraamusmaksun enimmäismäärästä elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien osalta. Kilpailulain 4 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä sekä yhtä tai useampaa yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka

harjoittaa taloudellista toimintaa. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävää seuraamusmaksua koskevat säännökset koskisivat siten myös julkisomisteisten taloudellista toimintaa harjoittavien tahojen yhteenliittymiä.

Momentin mukaan tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä olisi kymmenen prosenttia yhteenliittymän ja niiden yhteenliittymän jäsenten yhteenlasketuista liikevaihdoista, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Esimerkiksi toimialajärjestön esittämissä hintasuosituksissa tai vähimmäishinnoissa on kyse toiminnasta, jossa yhteenliittymä osallistuu kiellettyyn kilpailunrajoitukseen, joka liittyy sen jäsenten toimintaan. Yksi keskeinen seikka arvioinnissa on, että yhteenliittymä ei itse toimi niillä markkinoilla, joihin menettely kohdistuu tai joihin menettelyllä on vaikutuksia. Näissä tilanteissa yhteenliittymällä ei ole objektiivista ja sen jäsenten eduista riippumatonta intressiä. Tällaisesta menettelystä oli kyse esimerkiksi yhdistetyissä asioissa T-217/03 ja T-245/03 *FNCBV ym. v. komissio*. Toisaalta tapauksissa, joissa myös yhteenliittymä harjoittaa liiketoimintaa niillä markkinoilla, joihin menettely kohdistuu tai joihin menettelyllä on vaikutuksia, myös yhteenliittymän liiketoiminnasta kertyvä liikevaihto tulee huomioida seuraamusmaksun määrän arvioinnissa.

Momentissa säädettyä enimmäismäärää laskettaessa tilikaudet, joiden mukaiset liikevaihdot laskettaisiin yhteen enimmäismäärää laskettaessa, määräytyisivät vastaavalla tavalla kuin 1 momentissa tarkoitettujen enimmäismäärien laskemisen osalta. Momentissa säädettäisiin myös rajoituksesta, jonka mukaan seuraamusmaksun enimmäismäärässä ei otettaisi seuraamusmaksuesityksen osalta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu. Seuraamusmaksun määräämisen osalta huomioon ei otettaisi sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen määrätään tai on määrätty seuraamusmaksu saman rikkomisen perusteella. Rajoituksen tarkoituksena olisi varmistaa, ettei saman elinkeinonharjoittajan liikevaihtoa otettaisi huomioon kahden eri seuraamusmaksun enimmäismäärän määrittämisessä.

13 b §. *Seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohta.* Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun perusmäärän arvioinnin lähtökohdista. Momentin mukaan seuraamusmaksun perusmäärä sisältäisi osuuden, joka saa olla enintään 30 prosenttia rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle kertyneestä liikevaihdosta viimeiseltä kalenterivuodelta, jonka ajan elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun perusmäärän laskennan perustana olevasta liikevaihdosta. Momentissa tarkoitettu liikevaihto vastaisi Euroopan komission laskentäsäännöissään käyttämää termiä myynnin arvo. Mikäli kilpailunrajoitus koskee ostomarkkinoita, käytettäisiin seuraamusmaksun laskennassa liikevaihdon sijaan ostojen arvoa. Seuraamusmaksun perusmäärää laskettaessa perusteena on rikkomukseen suoraan tai välillisesti liittyvien hyödykkeiden eli tavaroiden tai palveluiden myynnistä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle kertynyt liikevaihto siltä viimeiseltä kalenterivuodelta, jonka ajan elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa. Viimeisen rikkomusvuoden liikevaihto kuvastaa osaltaan rikkomuksen laajuutta. Tarkastelun kohteena on viimeinen kokonainen kalenterivuosi, jonka elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa. Jos rikkomus jakautuu kahdelle vuodelle niin, ettei kumpanakaan kalenterivuonna rikkomusta ole jatkettu koko vuotta, otetaan laskennan pohjaksi sen vuoden arvot, jotka parhaiten kuvastavat toiminnan volyymin. Relevanttina liikevaihtona otetaan huomioon paitsi rikkomukseen suoraan liittyvien hyödykkeiden myynnistä kertynyt liikevaihto myös rikkomukseen välillisesti liittyvien hyödykkeiden myynnistä

kertynyt liikevaihto. Välillisesti rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä kertyneellä liikevaihdolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi liikevaihtoa sellaisissa tuotteissa, joiden hinta määräytyy rikkomukseen suoraan liittyvien hyödykkeiden hinnoittelun perusteella. Esimerkkinä tästä voisi olla rikkomuksen kohteena olevan tuotteen laadultaan huonompi tai parempi versio, jonka hinta määräytyy rikkomukseen suoraan liittyvän tuotteen hinnoittelun perusteella. Pääsääntöisesti liikevaihto otetaan huomioon siltä maantieteelliseltä alueelta, jota rikkomus koskee. Esimerkiksi markkinoiden jakoa koskevassa tilanteessa relevantti liikevaihto ei kuitenkaan aina välttämättä ole näin selkeästi määritettävissä. Liikevaihtoa määritettäessä periaatteena on, että seuraamusmaksun laskennan perustana on sen toiminnan volyymi, jota rikkomus koskee.

Määritettäessä pykälän 1 momentissa tarkoitettua liikevaihtoa käytetään tarkimpia saatavilla olevia tietoja. Kun elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän ilmoittamat tiedot ovat selvästi puutteellisia tai epäluotettavia Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietoja koskevan täydennyspyynnön jälkeenkin, liikevaihto voidaan määrittää osittaisten tietojen tai muiden merkitykselliseksi taikka asianmukaisiksi katsottujen tietojen perusteella. Tässä arvioinnissa voidaan käyttää apuna esimerkiksi muun vuoden kuin viimeisen rikkomukseen osallistumisvuoden liikevaihtoa. Laskettaessa käytetään tarkimpia käytettävissä olevia tietoja. Arviointi tehtäisiin tapauskohtaisesti. Momentissa tarkoitettu liikevaihto huomioidaan ilman arvonlisäveroja ja muita myyntiin suoraan liittyviä veroja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun perusmäärän laskennan perustana olevan liikevaihdon määrittämisestä tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan. Tällöin yhteenliittymän liikevaihtona pidettäisiin yhteenliittymän liikevaihdon lisäksi niiden yhteenliittymän jäsenten, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut, yhteenlaskettuja 1 momentissa tarkoitettuja liikevaihtoja. Näin muodostuvassa yhteenliittymän seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa ei otettaisi huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomuksen perusteella seuraamusmaksu. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, ettei saman elinkeinonharjoittajan liikevaihtoa otettaisi huomioon myöskään kahden eri seuraamusmaksun perusmäärän määrittämisessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, otetaanko tietyssä tapauksessa perusmäärän arvioinnin lähtökohdaksi huomioon asteikon ala- vai yläosaan sijoittuva osuus liikevaihdosta. Momentin mukaan tämä perustuisi kokonaisarviointiin, jossa voidaan ottaa huomioon rikkomuksen luonne, kaikkien rikkomuksen osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomuksen maantieteellinen ulottuvuus, se, onko rikkomus toteutunut käytännössä, ja muut merkitykselliset seikat. Rikkomuksen laatu, laajuus ja moitittavuuden aste vaikuttavat siihen osuuteen (0–30 prosenttia), joka liikevaihdosta laskettuna muodostaa seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan. Pykälän 3 momentin yhteydessä kokonaisarviointi koskee siten itse rikkomusta ja sen tyyppiä.

Pykälän 4 momentin mukaan hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia koskevien kilpailijoiden välisten sopimusten osalta otetaan huomioon 15 prosenttia ylittävä osuus 1 momentissa tarkoitettua liikevaihdosta, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Momentissa mainitut sopimukset kuuluvat luonteeltaan vakaviimpiin kilpailunrajoituksiin, minkä vuoksi niistä on määrättävä riittävän ankaria seuraamuksia. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tästä syystä siitä, että kyseisten kilpailunrajoitusten tapauksessa huomioon otettava osuus pykälän 1 momentissa tarkoitettua liikevaihdosta sijoittuu siten pääsääntöisesti asteikon yläosaan.

13 c §. Rikkomuksen kesto seuraamusmaksun perusmäärässä. Pykäle olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin rikkomuksen keston huomioon ottamisesta seuraamusmaksun perusmäärässä. Pykä-

län *1 momentissa* säädettäisiin siitä, että edellä 13 b §:n mukaan arvioitu perusmäärän osa kerrotaan niiden vuosien lukumäärällä, joina elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on ollut osallisena rikkomuksessa.

Pykälän *2 momentin* mukaan alle kuusi kuukautta kestävät jaksot laskettaisiin puolena vuotena ja yli kuusi kuukautta mutta alle yhden vuoden kestävät jaksot lasketaan täytenä vuotena. Mikäli rikkomus on kestänyt esimerkiksi viisi vuotta ja kolme kuukautta, 13 b §:n mukaan arvioitu perusmäärän osa kerrotaan luvulla viisi ja puoli.

13 d §. *Korotus seuraamusmaksun perusmäärään vakavan rikkomuksen perusteella.* Pykälä olisi uusi. Pykälän mukaan riippumatta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomukseen osallistumisen kestosta lisättäisiin riittävän ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 13 b ja 13 c §:n mukaisesti arvioituun määrään vakavaksi katsottavassa rikkomuksessa 15–25 prosenttia 13 b §:n 1 momentissa tarkoitettuun liikevaihdosta. Pykälässä tarkoitettua korotusta ei siten kerrotaisi rikkomusvuosien lukumäärällä. Se, minkä veran seuraamusmaksun perusmäärää korotetaan, arvioidaan vastaavasti kuin 13 b §:n 3 momentissa. Vakaviksi rikkomuksiksi katsottaisiin muun muassa 13 b §:n 4 momentissa mainitut rikkomukset eli hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia koskevat horisontaaliset kilpailunrajoitukset. Pykälän mukainen korotus voitaisiin lisätä seuraamusmaksuun myös muissa kokonaisarvioinnin perusteella vakavaksi katsottavien rikkomusten tapauksissa.

13 e §. *Seuraamusmaksun perusmäärään tehtävät mukautukset.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin 13 b–13 d §:n mukaisesti arvioituun perusmäärään tehtävistä mukautuksista. Mukautukset voisivat olla seuraamusmaksun perusmäärää korottavia tai alentavia. Pykälä sisältäisi luettelot raskauttavista ja lieventävistä tekijöistä. Raskauttavien tekijöiden osalta luettelo olisi tyhjentävä ja lieventävien seikkojen osalta esimerkinomainen.

Pykälän *1 momentin* mukaan 13 b–13 d §:n mukaisesti arvioitua seuraamusmaksun perusmäärää voidaan alentaa tai korottaa ottamalla huomioon mahdolliset lieventävät ja raskauttavat tekijät kunkin rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän osalta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin raskauttavista tekijöistä. Momentin mukaan seuraamusmaksun perusmäärää voidaan rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kohdalla korottaa, kun kyseessä on rikkomuksen uusiminen tai jatkaminen viranomaisen puuttumisen jälkeen, toimiminen rikkomuksessa johtajana tai alullepanijana taikka muiden elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien pakottaminen osallistumaan rikkomukseen. Raskauttavat tekijät voivat tulla seuraamusmaksun määrän arvioinnissa sovellettavaksi yhdessä tai erikseen tapauskohtaisen harkinnan nojalla.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin lieventävistä tekijöistä. Momentin mukaan seuraamusmaksun perusmäärää voidaan rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän kohdalla alentaa, kun kyseessä on esimerkiksi kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (1077/2016) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettu sovintoratkaisu. Lisäksi lieventävänä tekijänä voisi tulla arvioitavaksi rikkomuksen lopettaminen välittömästi viranomaisen puututtua rikkomukseen paitsi, kun kyseessä on kartelli tai muu salainen menettelytapa. Lieventävänä tekijänä voisi tulla arvioitavaksi myös huomattavan vähäinen osuus rikkomuksessa, kun elinkeinonharjoittaja tai niiden yhteenliittymä samalla osoittaa jättäneensä soveltamatta kiellettyä menettelyä ja toimineensa kilpailullisesti markkinakäyttäytymisessään. Pelkästään sitä seikkaa, että elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on osallistunut rikkomiseen muita osapuolia lyhyemmän ajan, ei katsota lieventäväksi sei-

kaksi, sillä kyseinen seikka otetaan huomioon laskettaessa rikkomuksen keston vaikutusta seuraamusmaksuun. Myös sellainen elinkeinonharjoittajan tai niiden yhteenliittymän Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa tekemä yhteistyö, joka ei kuulu kilpailulain 14 tai 15 §:n soveltamisalaan ja ulottuu elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lakisääteisiä yhteistyövelvoitteita pitemmälle, voisi tulla arvioitavaksi pykälän 3 momentin mukaan lieventävänä tekijänä. Lakisääteisillä yhteistyövelvoitteilla tarkoitettaisiin kilpailulaissa säädettyjen velvoitteiden lisäksi mahdollisia muussa lainsäädännössä säädettyjä yhteistyövelvoitteita. Lieventävänä tekijänä voisi tulla kyseeseen myös rikkomukseksi katsottua toimintaa koskeva viranomaisen antama tai laissa säädetty hyväksyntä. Lieventävät tekijät voivat tulla seuraamusmaksun määrän arvioinnissa sovellettavaksi yhdessä tai erikseen tapauskohtaisen harkinnan nojalla. Luettelo lieventävistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon seuraamusmaksua määrätessä, ei olisi tyhjentävä, mikä ilmenisi luettelon 6 kohdassa säädetystä mahdollisuudesta pitää lieventävänä tekijänä myös muuta asian kannalta merkityksellistä seikkaa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin erikseen korotuksen ylärajasta, jota sovellettaisiin huomiotaessa raskauttavana tekijänä 2 momentin 1 kohdassa säädettyä rikkomuksen uusimista tai jatkamista viranomaisen puuttumisen jälkeen. Pykälän 4 momentin mukaan seuraamusmaksun perusmäärää voidaan korottaa enintään 100 prosenttia todettua rikkomusta kohden, kun kyse on rikkomuksen uusimisesta tai jatkamisesta viranomaisen puuttumisen jälkeen.

13 f §. *Elinkeinonharjoittajan maksukyvyn huomioiminen.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin siitä, että erityisistä syistä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa voitaisiin elinkeinonharjoittajan pyynnöstä ottaa huomioon tämän maksukyvyyttömyys erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksun alentamista ei myönnettäisi pelkästään epäedullisen tai tappiollisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Pykälän mukaan alennus voitaisiin myöntää vain sillä perusteella, että elinkeinonharjoittaja esittää objektiiviset todisteet siitä, että seuraamusmaksun määrääminen vaarantaisi väistämättä kyseisen elinkeinonharjoittajan elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi. Pykälän soveltaminen olisi rajattu vain erityistilanteisiin ja sen soveltaminen yksittäistapauksessa tulisi arvioitavaksi vain elinkeinonharjoittajan pyynnöstä. Pykälässä tarkoitettu seuraamusmaksun alentaminen tehtäisiin muiden seuraamusmaksun määrän arviointiin liittyvien vaiheiden jälkeen.

14 §. *Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa.* Pykälää muutettaisiin vastaamaan paremmin direktiivin 17 artiklassa säädettyjä seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksiä.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin nimenomaiset maininnat osto- tai myyntihintojen tai muiden kauppaehtojen vahvistamisesta, tuotannon tai myynnin rajoittamisesta sekä markkinoiden, asiakkaiden ja hankintalähteiden jakamisesta. Jatkossa pykälässä mainittaisiin vain salaiset. Salaisella kartellilla tarkoitettaisiin direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 12 alakohtaa vastaavasti kartellia, jonka olemassaolo on osittain tai kokonaan salattu. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 11 alakohtan mukaan kartellilla tarkoitetaan kahden tai useamman kilpailijan välistä sopimusta tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen niiden kilpailukäyttäytyminen markkinoilla tai vaikuttaa merkityksellisiin kilpailuparametreihin, esimerkiksi, mutta ei pelkästään, vahvistamalla tai sovittamalla yhteen osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja, mukaan lukien teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyen, jakamalla tuotanto- tai myyntikiintiöitä, jakamalla markkinoita ja asiakkaita, tarjouskartelli mukaan lukien, rajoittamalla tuontia tai vientiä tai kilpailunvastaisilla toimilla muita kilpailijoita vastaan.

Pykälän 2 ja 3 momentit vastaisivat voimassa olevia 2 ja 3 momentteja.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, joka perustuisi direktiivin 17 artiklan 4 kohtaan. Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi seuraamusmaksusta vapautumista hakeneen elinkeinonharjoittajan pyynnöstä käsitellä hylkäämänsä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena. Hylätyn vapautumista koskevan hakemuksen käsitteleminen seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena edellyttäisi hakemuksen tehneen elinkeinonharjoittajan nimenomaista pyyntöä.

15 §. Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa. Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, joka perustuisi direktiivin 18 artiklan 3 kohtaan. Momentin mukaan seuraamusmaksun alentamista hakeneelle elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun suuruudessa ei otettaisi huomioon niitä seuraamusmaksun määrää korottavia lisäseikkoja, jotka on voitu näyttää toteen seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan toimittamien ratkaisevien todisteiden nojalla.

Momentin soveltamisala olisi rajoitettu siten, että seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan tulee olla toimittanut ratkaisevia todisteita, joiden avulla on voitu näyttää toteen seuraamusmaksun määrää korottavia lisäseikkoja. Jos esimerkiksi seuraamusmaksun alentamista hakeva B toimittaa ratkaisevia todisteita hintakartellin kestosta siten, että kartellin kesto saadaan näiden todisteiden avulla osoitettua olevan pidempi kuin mitä sen oltaisiin muuten voitu osoittaa olevan, hakija B:n osalta tämä kartellitoiminnan keston pidennys ei vaikuta määrättävän seuraamusmaksun suuruuteen, mutta vaikuttaa muiden kartellitoimintaan osallistuneiden elinkeinonharjoittajien seuraamusmaksun määrään.

16 §. Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen sisältö vastaisi pääasiallisesti voimassa olevaa 16 §:ää, mutta edellytyksistä seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle säädettäisiin voimassa olevaa 16 §:ää yksityiskohtaisemmin. Voimassa olevan kilpailulain 15 ja 16 §:n, Kilpailu- ja kuluttajaviraston leniency-suuntaviivojen ja direktiivin 18 artiklan mukaisesti kilpailurikkomukseen painostajaa ei suljeta niiden elinkeinonharjoittajien ulkopuolelle, jotka voivat saada alennusta seuraamusmaksuun. Tätä oikeustilaa ei ole tarkoitus muuttaa.

Pykälän *1 momentin* 1 kohta perustuisi direktiivin 19 artiklan kohtaan a) ja vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan 16 §:n 1 momentin 1 kohtaa ja 16 §:n 2 momenttia. Kohdassa säädettäisiin siitä, että elinkeinonharjoittajan tulee lopettaa osallistumisensa väitettyyn salaiseen kartelliin viimeistään välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, lukuun ottamatta sellaista osallistumista, joka on Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan välttämätöntä tutkimuksen luotettavuuden säilyttämiseksi. Kartelliin osallistumisen jatkaminen voisi tulla kyseeseen lähinnä vain silloin, kun elinkeinonharjoittajan osallistuminen kartelliin olisi välttämätöntä kilpailulain 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen turvaamiseksi. Kartelliin osallistumisen jatkaminen ei kuitenkaan yleensä merkitse sitä, että hakijaa ohjeistettaisiin jatkamaan kilpailunrajoituksen täytäntöönpanoa muuttumattomana. Tarkoituksena on ainoastaan varmistaa 35 ja 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten onnistuminen. Säännös antaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle mahdollisuuden ohjeistaa hakijaa esimerkiksi olemaan muuttamatta käyttäytymistään äkillisesti siten, että muut kartellin jäsenet voisivat päätellä hakijan ottaneen yhteyttä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon ja alkaisivat hävittää tutkimuksen kannalta olennaista asiakirja-aineistoa. Osallistumisen jatkaminen edellyttää aina Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiaa koskevaa ohjeistusta, jota antaessaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee ottaa huomioon myös kartellitoiminnan jatkamisesta kolmansille osapuolille mahdollisesti aiheutuvat vahingot. Elinkeinonharjoittaja ei ilman tällaista Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjeistusta saa jatkaa osallistumistaan kilpailunrajoitukseen.

Momentin 2 kohta perustuisi direktiivin 19 artiklan b) kohtaan ja vastaisi sisällöltään pääasiallisesti voimassa olevan 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa, mutta kohdan sanamuotoa muutettaisiin enemmän direktiivin 19 artiklan b) kohdan sanamuodon mukaiseksi. Kohdan mukaan elinkeinonharjoittajan olisi tehtävä todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kunnes Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lopettanut tutkinnan kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta tekemällä päätöksen tai esityksen markkinaoikeudelle. Päätöksellä tarkoitetaan esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkinnan päätteeksi tekemää voimassa olevan lain 9 §:n mukaista määräystä lopettaa kilpailunrajoitus. Esityksellä markkinaoikeudelle tarkoitetaan voimassa olevan lain 12 §:n mukaista seuraamusmaksuesitystä markkinaoikeudelle.

Momentin 3 kohta perustuisi direktiivin 19 artiklan c) kohtaan ja yhdistäisi voimassa olevan lain 16 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtien sekä 16 §:n 3 momentin asiasisällön yhteen kohtaan. Kohdan mukaan elinkeinonharjoittaja ei olisi ennen hakemuksen jättämistä saanut tuhota, väärentää tai kätkeä väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita, paljastaa harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastaa hakemuksen sisältöä muille kuin toisille kilpailuviranomaisille. Toisilla kilpailuviranomaisilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä Euroopan komissiota, toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaista sekä kolmansien maiden kilpailuviranomaisia.

Pykälän 2 momentin kohdissa 1–6 säädettäisiin pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yhteistyövelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä. Momentin kohdat perustuisivat direktiivin 19 artiklan b) kohdan alakohtiin i–v. Momentin 1 kohdan mukaan elinkeinonharjoittajan olisi toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat merkitykselliset yrityslausunnot, tiedot ja todisteet väitetystä salaisesta kartellista, erityisesti hakijan nimi ja osoite, kaikkien muiden sellaisten yritysten nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin, yksityiskohtainen kuvaus väitetystä salaisesta kartellista, mukaan lukien kohdetuotteet, kohdealueet sekä väitetyt salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne, sekä tiedot mille tahansa muille kilpailuviranomaisille tehdyistä aiemmista tai mahdollisesti tehtävistä hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin. Muilla kilpailuviranomaisilla tarkoitettaisiin 1 momentin 3 kohtaa vastaavasti Euroopan komissiota, toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaista sekä kolmansien maiden kilpailuviranomaisia. Kohdan 2 mukaan elinkeinonharjoittajan olisi oltava Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä vastatakseen kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan tosiseikat. Kohdassa 3 säädettäisiin, että elinkeinonharjoittajan on huolehdittava siitä, että sen johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten, ja pyrittävä kohtuullisin keinoin siihen, että sen entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten. Kohdassa 4 säädettäisiin siitä, että hakemuksen jättämisestä alkaen elinkeinonharjoittaja ei saa tuhota, väärentää tai kätkeä merkityksellisiä tietoja ja todisteita. Vastaavan sisällöisestä velvollisuudesta ennen hakemuksen jättämistä säädettäisiin pykälän 1 momentin 3 kohdassa. Kohdan 5 mukaan elinkeinonharjoittaja ei saisi paljastaa hakemuksen jättämistä tai sen sisältöä ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt luonnoksensa päätökseksi tai seuraamusmaksuesitykseksi, ellei muusta järjestelystä ole sovittu. Kohdassa 5 tarkoitetusta muusta järjestelystä pitäisi sopia nimenomaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Kohdan 6 mukaan elinkeinonharjoittajan pitäisi toimia myös muin tavoin väitetyt salaisen kartellin selvittämiseksi. Kohdan tarkoituksena olisi osoittaa, että elinkeinonharjoittajalta edellytettävän yhteistyön sisältöä ei ole tyhjentävästi säännelty momentin kohdissa 1–5.

17 §. *Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi paremmin direktiivissä säädettyjä edellytyksiä. Ehdotettujen 1 ja 3 momenttien säännöksiä sovellettaisiin myös 17 a ja 17 b §:ssä tarkoitettujen hakemusten osalta.

Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevan 1 momentin ensimmäistä virkettä. Voimassa olevassa 1 momentissa säädetystä yrityslausunnon, tietojen ja todisteiden toimittamiselle asetettavasta määräajasta säädettäisiin jatkossa uudessa merkintöjä koskevassa 17 a §:ssä.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa 2 momenttia.

Pykälän voimassa oleva 3 momentti korvattaisiin uudella 3 momentilla, joka perustuisi direktiivin 20 artiklaan. Uuden momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi vastaanottaa yrityslausuntoja kirjallisesti ja suullisesti elinkeinonharjoittajan hakiessa seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista. Momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston vahvistavan hakemuksen vastaanottamisen kirjallisesti elinkeinonharjoittajan sitä pyytäessä. Kirjallisessa vahvistuksessa mainittaisiin hakemuksen vastaanottamisen päivämäärä ja kellonaika. Kirjallinen vahvistaminen tapahtuisi siten vain nimenomaisen pyynnön perusteella. Vahvistaminen voidaan tehdä myös suullisesti. Momentin mukaan elinkeinonharjoittaja voisi esittää yrityslausunnot suomen tai ruotsin kielellä taikka sellaisella Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken. Todennäköisimpänä erikseen sovittavana kielenä kyseeseen tulisi englanti, ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto on jo nykykäytännössään vastaanottanut englanninkielisiä hakemuksia silloin, kun siitä on sovittu hakijan kanssa.

Vastaanottaessaan pykälän 3 momentissa tarkoitettuja suullisia yrityslausuntoja Kilpailu- ja kuluttajavirasto noudattaisi hallintolain 20 ja 42 §:ää. Hallintolain 20 §:n mukaan asia tulee viireille, kun asian viireille panemiseksi tarkoitettu asiakirja on saapunut toimivaltaiseen viranomaiseen tai kun asia on esitetty suullisen viireillepanon yhteydessä ja käsittelyn aloittamiseksi tarvittavat tiedot on kirjattu. Hallintolain 42 §:n mukaan tiedot suullisesti esitetyistä vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun, on kirjattava tai muulla tavoin rekisteröitävä. Hallintolain säännösten johdosta tiedot myös suullisesti esitetyistä yrityslausunnoista tulisivat kirjatuiksi niiden vastaanottamisen yhteydessä riippumatta siitä, annettaisiinko suullinen yrityslausunto asian viireillepanon yhteydessä vaiko vasta myöhemmässä vaiheessa.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 4 momenttia.

Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos lain 9 §:ää koskevan viittauksen osalta. Muutoksen johdosta momentissa viitattaisiin jatkossa 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomisen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä koskevaan päätöksen ja toimintaa koskevaan korjaustoimenpiteeseen. Muutos perustuisi lain 9 §:ään ehdotettuihin muutoksiin. Momenttiin lisättäisiin myös viittaus uuteen rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaan 9 a §:ään.

Pykälän 6 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevan 17 §:n 6 momenttia, mutta momentissa viitattaisiin jatkossa 5 momentissa tarkoitettuihin tietoihin 5 momentissa mainittujen tietojen sijaan.

17 a §. *Merkinnät seuraamusmaksusta vapauttamista koskevien hakemusten tekemiseksi.* Pykälä olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 21 artiklaan. Pykälän asiasisältö vastaisi voimassa olevan 17 §:n 1 momentin toista virkettä, mutta merkintää koskevasta menettelystä säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä yksityiskohtaisemmin. Pykälässä käytetyllä merkinnällä tarkoitetaan

kilpailuoikeudessa vakiintunutta englanninkielistä termiä ”marker”, joka vastaa voimassa olevan 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamaa määräaika voimassa olevassa 14 §:ssä tarkoitettujen yrityslausunnon, tietojen ja todisteiden toimittamiseksi. Lain 17 §:ään ehdotetun uuden 3 momentin mukaisesti elinkeinonharjoittaja voisi esittää pykälässä tarkoitettuja yrityslausunnot sekä pyynnön merkinnän saamiseksi suomen tai ruotsin kielellä taikka sellaisella Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken.

Pykälän 1 momentti perustuisi direktiivin 21 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi myöntää elinkeinonharjoittajalle määräaikaisen merkinnän, jotta elinkeinonharjoittaja voi kerätä voimassa olevassa 14 §:ssä tarkoitettuun seuraamusmaksusta vapauttamiseen tarvittavat yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi määräajan pituuden. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa seuraamusmaksusta vapautumista hakevalle elinkeinonharjoittajalle määräaika kerätä asiaankuuluvan näyttökynnyksen ylittämiseksi tarvittavat yrityslausunnot, tiedot ja todisteet samalla, kun elinkeinonharjoittajan etusija muihin seuraamusmaksusta vapautumista hakeviin kartellin jäseniin on turvattu.

Pykälän 2 momentti perustuisi direktiivin 21 artiklan 2 kohtaan ja siinä lueteltaisiin ne tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan olisi toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle merkinnän saamiseksi. Elinkeinonharjoittajan olisi toimitettava momentissa luetelluista tiedoista ne, jotka ovat elinkeinonharjoittajan saatavissa. Toimitettavia tietoja olisivat hakijan nimi ja osoite, perustelut seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiselle, kaikkien muiden sellaisten elinkeinonharjoittajien nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin, kohdetuotteet ja -alueet, väitetyn salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne sekä tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisista tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin. Momentin luettelon 6 kohdassa mainituilla muilla kilpailuviranomaisilla tarkoitettaisiin sekä muita Euroopan unionin jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisia että kolmansien maiden kilpailuviranomaisia. Tiedot siitä, mihin muihin maihin hakemuksia on tehty, ovat tarpeen kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

Pykälän 3 momentti perustuisi direktiivin 21 artiklan 3 kohtaan. Momentin mukaan kaikki elinkeinonharjoittajan merkinnän voimassaoloaikana toimittamat yrityslausunnot, tiedot ja todisteet katsottaisiin toimitetuksi ajankohtana, jona alkuperäinen pyyntö toimitettiin. Pyyntöön toimittamishetki tarkoittaisi ajankohtaa, jolloin Kilpailu- ja kuluttajavirasto vastaanotti elinkeinonharjoittajan pyynnön merkinnän saamiseksi. Voimassa olevan lain esitöiden mukaan määräajassa toimitetut tiedot katsotaan vastaanotetuiksi sinä hetkenä, jolloin Kilpailu- ja kuluttajavirasto asetti hakijalle määräajan. Ehdotettu 3 momentti muuttaisi tätä ajankohtaa vastaamaan direktiivin 21 artiklan 3 kohdassa säädettyä ajankohtaa. Käytännössä merkintää koskevan pyynnön tekeminen, sen vastaanottaminen ja määräajan asettaminen tapahtuvat lähellä toisiaan.

17 b §. Lyhennetyt hakemukset. Pykälä olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 22 artiklaan. Pykälän asiasisältö vastaisi voimassa olevan lain 17 §:n 3 momenttia, mutta pykälässä säädettäisiin asiasta direktiivin edellyttämällä tavalla huomattavasti voimassa olevaa kilpailulakia yksityiskohtaisemmin. Uudessa pykälässä säilyisi voimassa olevan 17 §:n 3 momentissa säädetty mahdollisuus ottaa vastaan lyhennettyjä hakemuksia tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja on samassa asiassa jättänyt hakemuksen toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Pykälässä käytetty käsite täysi hakemus tarkoittaisi samaa asiaa kuin direktiivissä käytetty käsite täydellinen hakemus. Lain 17 §:ään ehdotetun uuden 3 momentin mukaisesti elinkeinonharjoittaja voisi esittää pykälässä tarkoitettuja yrityslausunnot sekä lyhennetyn hakemuksen suomen tai ruotsin lisäksi sellaisella Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken.

Pykälän 1 momentin mukaan silloin, kun elinkeinonharjoittaja on hakenut Euroopan komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamuksista vapautumista tai seuraamusten alentamista joko hakemalla merkintää tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täyden hakemuksen, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella.

Pykälän 2 momentissa olevassa luettelossa säädettäisiin lyhennetyssä hakemuksessa ilmoitettavista tiedoista. Momentin mukaan lyhennetyissä hakemuksissa olisi esitettävä lyhyt kuvaus hakijan nimestä ja osoitteesta; väitetyt salaisen kartellin muiden osapuolten nimistä; kohdetuotteista- ja alueista; väitetyt salaisen kartellin kestosta ja luonteesta; jäsenvaltioista, joissa todisteet väitetystä salaisesta kartellista todennäköisesti sijaitsevat; sekä tiedot muille kilpailuviranomaisille tehdyistä aiemmista tai mahdollisista tulevista leniency-hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin. Lyhennetyissä hakemuksissa ilmoitettavien tietojen lisäksi momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta pyytää selvennyksiä luettelossa mainituista seikoista.

Pykälän 3 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi varattava lyhennetyn hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle tilaisuus toimittaa täysi hakemus, jos komissio on ilmoittanut, ettei se aio käsitellä asiaa tai sen osaa. Käytännössä tilaisuuden varaaminen tarkoittaisi sitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaisi määräajan täyden hakemuksen toimittamiselle.

Kun komissio vastaanottaa täyden hakemuksen ja kansalliset kilpailuviranomaiset vastaanottavat lyhennetyt hakemukset, jotka liittyvät samaan väitettyyn kartelliin, komissio toimii hakijan yhteystahona. Komissio antaa hakijalle ohjeita, muun muassa mahdollisen täydentävän sisäisen tutkinnan toteuttamisesta, siihen saakka, kunnes komissio päättää aikooko se käsitellä asiaa tai sen osaa. Tällä välin komissio tiedottaa tilanteesta kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille tarvittaessa niiden pyynnöstä. Mikäli komissio on ilmoittanut kansallisille kilpailuviranomaisille, ettei se aio käsitellä asiaa tai sen osaa, elinkeinonharjoittajille annetaan mahdollisuus esittää kyseisille kansallisille kilpailuviranomaisille täydet hakemukset.

Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi varattava lyhennetyn hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle tilaisuus täyden hakemuksen toimittamiseen myös silloin, kun täysi hakemus on toimitettu toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pykälän 4 momentin mukaan silloin, jos se on asian rajaamisen tai asioiden käsiteltäväksi jakamisen vuoksi välttämätöntä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi pyytää elinkeinonharjoittajaa toimittamaan täyden hakemuksen ennen komission ilmoitusta asian tai sen osan käsittelemättä jättämisestä. Pyyntöjen tekeminen olisi mahdollista myös silloin, jos seuraamuksista vapautumista tai seuraamusten alentamista on haettu 1 momentin mukaisesti ainoastaan toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Momentissa tarkoitetun pyynnön tekeminen ennen komission ilmoitusta asian tai sen osan käsittelemättä jättämisestä olisi mahdollista vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, sillä ensisijainen viranomaisyhteystaho elinkeinonharjoittajalle lyhennettyjen hakemusten kattamassa asiassa on Euroopan komissio silloin, kun tälle on toimitettu samaa väitettyä kartellia koskeva täysi hakemus.

Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaisi kohtuullisen määräajan täyden hakemuksen toimittamiselle. Momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi myös, ettei siinä säädetty rajoittaisi elinkeinonharjoittajan oikeutta toimittaa täyttä hakemusta vapaaehtoisesti jo ennen Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiaa koskevaa pyyntöä.

Pykälän 5 *momentin* mukaan silloin, jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole vastaanottanut toiselta elinkeinonharjoittajalta samaa väitettyä kartellia koskevaa hakemusta ja lyhennetty hakemus täyttää 2 momentin edellytykset, Kilpailu ja kuluttajavirasto ilmoittaisi elinkeinonharjoittajalle tämän etusijasta. Elinkeinonharjoittajan hakemuksen etusijajärjestys Kilpailu- ja kuluttajavirastossa määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella.

Pykälän 6 *momentin* mukaan silloin, jos elinkeinonharjoittaja esittää täyden hakemuksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston 3 tai 4 momentin nojalla asettaman määräajan kuluessa taikka vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa, hakemus katsotaan toimitetuksi lyhennetyn hakemuksen jättöajankohtana. Lisäedellytyksenä olisi kuitenkin se, että lyhennetty hakemus kattaa samat kohdetuotteet ja kohdealueet sekä saman väitetyn salaisen kartellin keston kuin 1 momentissa tarkoitettu Euroopan komissiolle tai toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettu hakemus, jota on voitu täydentää.

19 §. Seuraamusmaksun vanhentuminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uudet 2 ja 4 momentit, joissa säädettäisiin direktiivin 29 artiklan edellyttämästä seuraamusmaksun vanhentumisaajan keskeytyksestä Euroopan komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkintatoimenpiteiden johdosta sekä menettelyä koskevan säännöksen rikkomisen perusteella määrätyn seuraamusmaksun vanhentumisesta. Voimassa oleva 1 momentti säilyisi ennallaan ja uusien momenttien lisäämisen johdosta nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Uuden 2 *momentin* mukaan toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja komission samaa kilpailunrajoitusta koskeva tutkinta keskeyttäisi 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun vanhentumisaajan kulumisen. Direktiivin 29 artiklan 1 kohdan toisen kappaleen edellytysten mukaisesti ratkaistava vanhentumisaajan keskeytymisen kannalta olisi se ajankohta, jolloin vähintään yhdelle tutkinnan kohteena olevalle on ilmoitettu tutkinnassa toteutettavasta ensimmäisestä virallisesta tutkintatoimenpiteestä. Voimassa olevan kilpailulain esitöiden mukaan 19 §:ssä tarkoitetun vanhentumisaajan katkaisevia Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteitä ovat esimerkiksi päätökset tarkastuksen toimittamisesta tai viraston lähettämät selvityspyynnot. Virallisella tutkintatoimenpiteellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä vastaavia toimenpiteitä kuin voimassa olevassa 19 §:ssä. Tällaiset Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet katkaisisivat myös komission tai toisen jäsenvaltion kansallisessa sääntelyssä olevan vanhentumisaajan kulumisen samassa asiassa. Komission seuraamusten määräämistä koskevasta vanhentumisaajasta säädetään neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 artiklassa 25. Samalla asialla tarkoitettaisiin toisen kilpailuviranomaisen samaa menettelyä koskevaa tutkintaa. Elinkeinonharjoittajien leniency-hakemusten vastaanottaminen ei kuitenkaan olisi vanhentumisaajan kulumista keskeyttävä toimenpide.

Ehdotetussa 4 *momentissa* säädettäisiin direktiivin 13 artiklan 2 kohdan määräysten täyttämiseksi kilpailulakiin lisättäväksi ehdotetussa 37 a §:ssä tarkoitetun menettelyä koskevan säännöksen rikkomisesta määrättävän seuraamusmaksun vanhentumisesta. Momentin mukaan seuraamusmaksua 37 a §:n perusteella ei saisi määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto sai tiedon rikkomisesta. Momentissa säädettäisiin myös ehdottomasta vanhentumisaajasta, joka olisi viisi vuotta menettelyä koskevan säännöksen rikkomisesta laskettuna.

29 §. Yrityskauppa markkinaoikeudessa. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jonka seurauksena markkinaoikeudelle asetetut määräajat ilmaistaisiin jatkossa työpäivinä kalenterikuukausien sijaan. Käsittelymääräajan ilmoittaminen työpäivinä vastaisi voimassa olevan lain Kilpailu- ja kuluttajaviraston yrityskauppojen käsittelyaikoja koskevaa 26 §:ää, jonka osalta määräajat muutettiin kalenterikuukausista työpäiviksi 17 päivänä kesäkuuta 2019 voimaan tulleella lailla 721/2019.

Pykälän 1 momentissa säädetty Kilpailu- ja kuluttajaviraston yrityskaupan kieltämistä koskevan esityksen markkinaoikeudessa tapahtuvan käsittelyn määräaika olisi jatkossa 69 työpäivää. Markkinaoikeuden tulisi siten antaa päätöksensä yrityskaupan kieltämistä koskevaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitykseen 69 työpäivän kuluessa esityksen tekemisestä.

Pykälän 2 momentissa säädetty yrityskaupan täytäntöönpanoa koskevan kiellon voimassaoloa koskeva määräaika olisi jatkossa 23 työpäivää. Momentissa tarkoitettu kiello panna yritys-kauppa täytäntöön raukeaisi, ellei markkinaoikeus määräisi toisin 23 työpäivän kuluessa esityk-sen tekemisestä.

33 §. Tietojenantovelvollisuus. Voimassa olevan kilpailulain 33 §:n 1 momentin muotoilua muutettaisiin siten, että tietopyynnön tekemisen edellytykset vastaisivat direktiivin 8 artiklan edellytyksiä. Direktiivin 8 artiklan määräyksiä vastaavasti Kilpailu- ja kuluttajaviraston 33 §:n nojalla tekemät tietopyynnot eivät saisi pakottaa pyynnön vastaanottajia myöntämään kilpailu-sääntöjen rikkomista. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uudet 2–4 momentit, joissa säädettäisiin direktiivin edellyttämistä kilpailunrajoitusten selvittämiseksi tehtävistä luonnollisiin henkilöi-hin kohdistuvista tietopyynnöistä, Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta tehdä tietopyyn-töjä ehdotetun 37 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen menettelysääntöjen rikkomisten selvittä-miseksi sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston toisten jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten puo-lesta tekemistä tietopyynnöistä. Uusien 2–4 momenttien lisäämisen johdosta voimassa oleva 2 momentti siirtyisi 5 momentiksi ja säilyisi sisällöltään muuttumattomana. Pykälään tai muutoin kilpailulakiin tässä esityksessä ehdotetut muutokset eivät muuta asianajosalaisuuteen eivätkä oikeudellisen neuvonannon suojaan liittyviä sääntöjä ja periaatteita. Voimassa olevan kilpailu-lain 38 §:n 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalla ei ole velvollisuutta toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle asiakirjoja, jotka sisältävät ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan ja asiakkaan välistä luottamuksellisuena pidettävää kirjeenvaihtoa. Kilpailulain 38 §:n 3 momen-tissa tarkoitettua asianajajan ja päämiehen välisen oikeudellisen neuvonnan luottamuksellisuu-den suojaa on arvioitu esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO:2019:98 koh-dissa 753–765.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tietojenantovelvollisuuden edellytyk-senä olisi jatkossa Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyyntö voimassa olevassa muotoilussa maini-tun kehotuksen sijaan. Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyyntöön viittaaminen osoittaisi kehotuk-seen viittaamista selkeämmin tietojenantovelvollisuuden syntyvän nimenomaisen pyynnön pe-rusteella. Muutos olisi luonteeltaan tekninen eikä sillä olisi vaikuttaisi momentin sisältöön tai tulkintaan.

Uuden 2 momentin mukaan luonnolliset henkilöt olisivat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviras-ton pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi. Kilpai-lunrajoituksella tarkoitettaisiin 5 ja 7 §:n sekä SEUT 101 ja 102 artiklan säännösten vastaista menettelyä. Momentin lisääminen perustuu direktiivin 8 artiklaan, jonka mukaan kansallisten hallinnollisten kilpailuviranomaisten on voitava vaatia tietoja keneltä tahansa luonnolliselta henkilöltä edellyttäen, että tiedot voivat olla merkityksellisiä kilpailunrajoituksen selvittämi-ssä. Luonnollisten henkilöiden tietojenantovelvollisuus kattaisi vastaavat tiedot ja asiakirjat kuin voimassa olevan kilpailulain 33 §:n 1 momentin mukainen elinkeinonharjoittajien, elin-keinonharjoittajien yhteenliittymien, hankintayksiköiden, kuntien, kuntayhtymien ja valtion sekä niiden määräysvallassa olevien yksiköiden tietojenantovelvollisuus.

Artiklan 8 määräyksiä vastaavasti luonnollisten henkilöiden tietojenantovelvollisuus rajoittuisi koskemaan vain kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi tar-

peellisiä tietoja. Velvollisuus ei siten kattaisi elinkeinonharjoittajan, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän, hankintayksikön, kunnan, kuntayhtymän ja valtion sekä niiden määräysvallassa olevien yksiköiden tietojenantovelvollisuutta koskevassa 1 momentissa mainittuja kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi pyydettyjä tietoja. Luonnollisiin henkilöihin kohdistuvia tietopyyntöjä ei 8 artiklaa vastaavan rajauksen vuoksi voitaisi tehdä myöskään kilpailulain 4 luvussa tarkoitetun yrityskauppalvonnasta eikä kilpailulain 4 a luvussa tarkoitetun tasapuolisten kilpailuedellytysten valvonnan toteuttamiseksi.

Direktiivin 8 artiklan mukaan tietopyyntöjen on oltava oikeasuhteisia. Oikeasuhteisuuden edellytys on myös osa hallintolain 6 §:ssä säädettyjä hallinnon oikeusperiaatteita. Hallinnon oikeusperiaatteiden mukaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston luonnollisille henkilöille osoittamien tietopyyntöjen tulisi olla oikeasuhteisia.

Uuden 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajat ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymät olisivat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä toimittamaan sille salassapitosäännösten estämättä kaikki 37 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikkomusten selvittämiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Momentissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuus saada kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen epäillyn menettelysääntöjen rikkomisen osoittamiseksi ja rikkomiseen perustuvan seuraamusmaksuesityksen tekemiseksi.

Uudessa 4 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta velvoittaa elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä toimittamaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle salassapitosäännösten estämättä tietoja ja asiakirjoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä tai jättänyt noudattamatta liiketoimissa suoritettavia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Momentti perustuisi direktiivin 24 artiklaan, joka edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan kansallisilla hallinnollisilla kilpailuviranomaisilla olevan toimivalta tehdä tarkastuksia, tietopyyntöjä ja kuulemisia toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisten pyynnöstä sen selvittämiseksi, onko pyynnön esittäneen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkintatoimia tai päätöksiä jätetty noudattamatta. Direktiivin 24 artiklan 2 kohdassa viitataan toimitiloissa suoritettavia tarkastuksia koskevaan 6 artiklaan, tietopyyntöjä koskevaan 8 artiklaan, kuulemisia koskevaan 9 artiklaan, rikkomisen toteuttamista ja lopettamista koskevaan 10 artiklaan, välitoimia koskevaan 11 artiklaan ja sitoumuspäätöksiä koskevaan 12 artiklaan. Artiklassa tarkoitettuja tutkintatoimia ovat liiketoimissa tehtävät tarkastukset, tietopyynnöt ja kuulemiset, ja artiklassa tarkoitettuja päätöksiä ovat lopettamispäätökset, toimintaa koskevat ja rakenteelliset korjaustoimenpiteet, väliaikaismääräykset sekä sitoumuspäätökset. Momentin lisäämisen johdosta Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi jatkossa tehdä esimerkiksi Ruotsin kilpailuviranomaisen pyynnöstä tietopyynnön sen selvittämiseksi, onko Ruotsissa annettua sitoumuspäätöstä noudatettu. Momentti ei velvoittaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastoa toteuttamaan toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämää pyyntöä, vaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi harkintavaltaa sen suhteen, toteuttaako se toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämän pyynnön.

Uusi 4 momentti ei antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimivaltaa velvoittaa elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää toimittamaan toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle salassapitosäännösten estämättä tietoja ja asiakirjoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa. On kuitenkin huomattava, että Kilpailu- ja kuluttaja-

virasto voi täytäntöönpanoasetuksen 22 artiklan nojalla toteuttaa tarkastuksen lisäksi muut tukintatoimenpiteet kansallisen lainsäädännön mukaisesti toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta ja sen lukuun todetakseen, onko SEUT 101 tai 102 artiklaa rikottu.

Pykälän 5 momentti vastaisi voimassa olevaa 33 §:n 2 momenttia.

34 §. Kutsuminen kuultavaksi. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädetty kuultavaksi kutsumisen edellytys vastaisi direktiivin 9 artiklassa olevia edellytyksiä. Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi direktiivin 24 artiklaan perustuvat uudet 2 ja 3 momentit.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimivallasta kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jolla voi olla hallussaan kilpailunrajoituksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Edellytys vastaisi direktiivin 9 artiklassa säädettyä edellytystä. Vastaavasti kuin voimassa olevan kilpailulain 34 §:ssä myös ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta tallentaa saamansa vastaukset. Momentissa olisi edelleen voimassa olevaa 34 §:n loppuosaa vastaava viittaus hallintolakiin. Viittaus tarkoittaisi muun muassa sitä, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi hallintolain 42 §:n mukaisesti kirjattava tai rekisteröitävä suullisesti esitetyt vaatimukset ja selvitykset, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien edustajilla tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia henkilöitä, joiden voidaan katsoa olevan palvelussuhteen, asemavaltuutuksen tai muun siteen nojalla kytköksissä mainittuihin tahoihin. Esimerkiksi elinkeinonharjoittajalle työnantajana kuuluvan direktio-oikeuden piiriin kuuluvat tahot olisivat säännöksessä tarkoitettuja edustajia. Mikäli kuultavaksi kutsuttava henkilö ei olisi mainitulla tavalla kytköksissä säännöksessä tarkoitettuihin tahoihin, katsottaisiin henkilön kuuluvan momentissa mainittuihin muihin henkilöihin.

Momentissa tehdyllä jaottelulla edustajiin ja muihin henkilöihin on merkitystä sen vuoksi, että vain elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien edustajien osalta on direktiivin 16 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan voitava asettaa heidän edustamaansa tahoon kohdistuva uhkasakko sen varmistamiseksi, että kyseinen edustaja saapuu kuulemiseen. Voimassa olevan kilpailulain 46 §:n 4 momentin mukaan luonnolliselle henkilölle ei saa asettaa uhkasakkoa 34 §:ssä säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi. Myöskään jatkossa luonnolliselle henkilölle 34 §:n nojalla tehdyn kutsun tehosteeksi ei voitaisi asettaa uhkasakkoa ja tätä koskeva säännös olisi edelleen kilpailulain 46 §:n 4 momentissa.

Uudessa 2 momentissa säädettäisiin direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta kutsua toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa, jättänyt noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä, tai jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä. Kuultavaksi kutsumisen edellytyksenä olisi se, että kuultavaksi kutsuttavalla voidaan epäillä olevan hallussaan momentissa mainittujen rikkomisten selvittämiseksi tarpeellisia tietoja.

Uudessa 3 momentissa säädettäisiin direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen tai tämän valtuuttaman henkilön oikeudesta olla läsnä ja osallistua aktiivisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen johdossa ja valvonnassa. Momentti mahdollistaisi sen, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies

tai tämän valtuuttama henkilö voisi osallistua kuulemiseen samalla tavalla kuin Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamies esittämällä kysymyksiä Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnassa ja ohjauksessa. Momentissa säädetty kuuleminen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä voisi toteutua esimerkiksi tilanteissa, jossa kuultava henkilö oleskelee Suomessa ja hänellä voidaan olettaa olevan merkityksellisiä tietoja Ruotsin kilpailuviranomaisten tutkimaan kilpailunrajoitukseen liittyen.

Ehdotetussa 3 momentissa olisi myös voimassa olevan kilpailulain 34 §:n loppuosaa vastaava maininta, jolla varmistettaisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeus tallentaa saamansa vastaukset uudessa 2 momentissa tarkoitetuissa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta järjestettävissä kuulemisissa.

35 §. Tarkastukset elinkeinonharjoittajan liiketiloissa. Pykälän 1 momentin muotoilua tarkennettaisiin siten, että momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston asianomaisen virkamiehen oikeudesta toimittaa kilpailulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi sekä yrityskauppojen arvioimiseksi kaikki tarvittavat tarkastukset momentissa luetelluissa sijainneissa. Momentin sanamuodon muuttaminen perustuisi direktiivin 6 artiklan 1 kohdan sanamuotoon eikä muutoksen tarkoituksena ole muuttaa tarkastusten toimittamisen kynnystä voimassa olevaan sääntelyyn nähden.

Pykälän 2 momentti pysyisi ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen oikeudesta toimittaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tarkastus 1 momentissa tarkoitetuissa tiloissa sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa, jättänyt noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kiello-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikais määräystä tai jättänyt noudattamatta liiketiloissa suoritettavia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä. Momentti antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimivallan suorittaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnön perusteella tarkastus, mutta ei velvoitaisi siihen.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

Pykälän 5 momentti vastaisi muilta osin voimassa olevaa 4 momenttia, mutta momentissa oleva viittaus muutettaisiin uuden 3 momentin lisäämisen johdosta viittaukseksi pykälän 1–4 momentteihin. Muutoksella mahdollistettaisiin direktiivin edellyttämällä tavalla jatkettua tarkastuksen toimittaminen myös uuden 3 momentin nojalla suoritettavien tarkastusten osalta.

Pykälän 6 momentti vastaisi voimassa olevaa 5 momenttia.

36 §. Tarkastukset muissa tiloissa. Pykälän 1 momentin muotoilua muutettaisiin vastaamaan direktiivin 7 artiklassa säädettyä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä suoritettavia tarkastuksia koskeva uusi 4 momentti. Lisäyksen johdosta voimassa olevan pykälän 4–6 momentit siirtyisivät 5–7 momenteiksi. Siirtyvissä momenteissa olevat viittaukset aiempiin momentteihin muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta rakennetta.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin tarkastuksen toimittamisen edellytyksenä oleva rikkomisen vakavuutta koskeva edellytys. Muutos perustuisi direktiivin 7 artiklaan, jonka mukaan tarkastuksen toimittamisen kannalta riittävää on perusteltu epäily sellaisten tarkastuksen kohteeseen liittyvien asiakirjojen säilyttämisestä, joilla voi olla

merkitystä näytettäessä toteen kilpailusääntöjen rikkomista. Direktiivin edellytysten mukaisesti 36 §:n nojalla suoritettavan tarkastuksen toimittamiseksi riittäisi jatkossa perusteltu epäily kilpailulain 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisesta.

Pykälän 2 ja 3 momentit vastaisivat voimassa olevia 2 ja 3 momentteja.

Uudessa 4 momentissa säädettäisiin direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen oikeudesta toimittaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tarkastus pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa tiloissa sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkonut SEUT 101 tai 102 artiklaa, jättänyt noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kiello-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä tai jättänyt noudattamatta liiketiloissa suoritettavia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä. Momentti antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimivallan suorittaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnön perusteella tarkastus, mutta ei velvoittaisi siihen. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi siten harkintavalta pyydetyn tarkastuksen toteuttamisen suhteen.

Pykälän 5 momentti vastaisi muuten voimassa olevaa 4 momenttia, mutta voimassa olevan 4 momentin viittaus 1–3 momentteihin muutettaisiin uuden 4 momentin lisäyksen johdosta viittaukseksi 1–4 momentteihin. Muutoksen johdosta myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä 36 §:n nojalla toimitettavalle tarkastukselle olisi direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa asetetun edellytyksen mukaisesti haettava etukäteinen lupa markkinaoikeudelta.

Pykälän 6 momentti vastaisi muuten voimassa olevaa 5 momenttia, mutta voimassa olevan 5 momentin viittaus 1–3 momentteihin muutettaisiin uuden 4 momentin lisäyksen johdosta viittaukseksi 1–4 momentteihin. Muutoksella mahdollistettaisiin jatkuvan tarkastuksen toimittaminen myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnön perusteella toimitettavien tarkastusten yhteydessä. Muutos perustuisi direktiivin 7 artiklan 3 kohdan edellytyksiin.

Pykälän 7 momentti vastaisi voimassa olevaa 6 momenttia.

37 §. Menettely tarkastusta toimitettaessa. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi direktiivin 24 artiklaan perustuvat muutokset, joiden johdosta myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehillä sekä heidän valtuuttamillaan henkilöillä olisi oikeus päästä tarkastuksen kohteena oleviin tiloihin sekä aktiivisesti avustaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehiä tarkastuksen toimittamisessa. Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehillä sekä heidän valtuuttamillaan muilla henkilöillä ei olisi pykälässä tarkoitettuja itsenäisiä tarkastusvaltuuksia. Sen sijaan he voisivat aktiivisesti avustaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehiä tarkastuksen toimittamisessa. Pykälään lisättävässä 7 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen sekä heidän valtuuttamiensa henkilöiden toimivan Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiesten johdon ja valvonnan alaisina tarkastuksia toimitettaessa.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehistä. Lisäyksen johdosta elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän olisi tarkastusta varten päästettävä Kilpailu- ja kuluttajaviraston, aluehallintoviraston, Euroopan komission ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies taikka näiden valtuuttamat henkilöt hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin. Lisäyksen johdosta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehellä olisi myös oikeus tutkia Kilpailu- ja kuluttajaviraston johdon ja valvonnan alaisena elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihtoa, kirjanpitoa, tietojenkäsittelyn tallenteita, muita asiakirjoja ja dataa, joilla voi olla merkitystä kilpailulain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä.

Pykälän 2–5 *momentit* vastaisivat voimassa olevia 2–5 momentteja.

Pykälän 6 *momenttiin* lisättäisiin maininta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisesta. Lisäyksen johdosta myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisella olisi direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla mahdollisuus käyttää tarkastuksen toimittamisessa apunaan muita valtuuttamiaan henkilöitä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 *momentti*, jonka mukaan toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen tai tämän valtuuttaman henkilön oikeudesta osallistua tarkastuksen toimittamiseen ja aktiivisesti avustaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehiä niiden johdon ja valvonnan alaisena tarkastuksia toimitettaessa. Momentti mahdollistaisi direktiivin 24 artiklan edellyttämällä tavalla toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamiehen tai tämän valtuuttaman henkilön oikeuden osallistua toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tapahtuvaan kilpailulain 35 ja 36 §:n nojalla suoritettavan tarkastuksen toimittamiseen.

37 a §. *Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu.* Pykäle olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 13 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan yrityksille ja yritysten yhteenliittymille on voitava määrätä tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamusmaksuja 13 artiklan 2 kohdan a)–f) alakohdissa luetelluilla perusteilla, joita ovat yrityksen tiloissa suoritettavasta tarkastuksesta kieltäytyminen, yritystarkastuksella asetetun sinetin murtaminen, yritystarkastuksen yhteydessä esitettyyn kysymykseen virheellisen tai harhaanjohtavan vastauksen antaminen sekä vastaamisesta tai täydellisen vastauksen antamisesta kieltäytyminen, virheellisten, puutteellisten tai harhaanjohtavien tietojen antaminen tietopyyntöön tai tietopyyntöön vastaamiselle asetetun määräajan laiminlyönti, kuulemiseen saapumatta jättäminen, sekä kilpailunrajoituksen rikkomisen toteuttamista, lopetettavaksi määräämistä, korjaustoimenpiteitä, väliaikaismääräyksiä tai sitoumuksia koskevan päätöksen noudattamatta jättäminen.

Seuraamusmaksun määräämisen edellytyksenä olisi direktiivin 13 artiklan 2 kohdassa mainittu rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus. Mikäli tahallisuus ja tuottamuksellisuus säädetään kansallisesti menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävien seuraamusmaksujen edellytykseksi, niitä tulee direktiivin mukaan tulkita siten kuin niitä on tulkittu Euroopan unionin tuomioistuimen SEUT 101 ja 102 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössä. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytysten täyttyminen on kytketty siihen, että yritys ei voinut olla tietämättä tai sen olisi ainakin pitänyt tietää menettelynsä rajoittavan kilpailua riippumatta siitä, tiesikö yritys rikkovansa kilpailusääntöjä. Sanotusta oikeuskäytännöstä ilmenevien kriteerien täyttyminen menettelyä koskevien säännösten rikkomisen yhteydessä jää tarkentumattomaksi, sillä menettelyä koskevien säännösten rikkomisella turvataan ensisijaisesti kilpailuviranomaisten selvitysten toteutumista eikä niillä ole yhtä suoraa kilpailua rajoittavaa vaikutusta kuin kilpailunrajoitukseksi katsottavalla menettelyllä.

Unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut tahallisuuden ja tuottamuksen kriteerien täyttymistä sinetin rikkomisen (ks. asia T-141/08 *E.ON Energie*, kohdat 254–262) sekä tarkastuksesta kieltäytymisen (ks. asia T-272/12 *EPH*, kohdat 38–47 ja 56–61) osalta. Asioissa annetuista ratkaisuista ei kuitenkaan ole johdettavissa yleisiä tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden edellytysten täyttymiselle asetettavia kriteerejä menettelyä koskevien säännösten rikkomisten osalta. Tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden käsitteiden sisällön tarkempi määrittely direktiivin 13 artiklan 2 kohdassa luetelluissa tilanteissa jää Euroopan unionin tuomioistuimen tulevan oikeuskäytännön varaan.

Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksua sekä uhkasakkoa ei olisi lähtökohtaisesti tarkoitettu käytettäväksi saman menettelyn osalta, mutta niiden yhtäaikainen käyttö ei kuitenkaan olisi poissuljettua. Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksun ja uhkasakon yhtäaikainen käyttö voisi

olla perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittaja on uhkasakon nojalla velvoitettu vastaamaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemään selvityspyyntöön, ja vasta myöhemässä vaiheessa ilmenisi, että toimitetut tiedot olivat siinä määrin virheellisiä, että tietojen virheellisyyden vuoksi olisi perusteltua määrätä myös seuraamusmaksu.

Kilpailunrajoituksen perusteella määrättäviä seuraamusmaksuja koskevaan sääntelyyn esitetään tehtäväksi muutoksia seuraamusmaksujen määrän ennustettavuuden parantamiseksi. Seuraamusmaksun määrää korottavana raskauttavana tekijänä ei pidettäisi sitä, että elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä kieltäytyy yhteistyöstä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa tai estää kilpailunrajoituksen tutkintaa. Tällä on pyritty varmistamaan se, että elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle ei voitaisi määrätä seuraamusmaksua menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta sekä saman menettelyn perusteella korottaa kilpailunrajoituksen perusteella määrättävää seuraamusmaksua.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain voimaantulon johdosta kilpailulain muutoksenhakusääntelyä esitetään muutettavaksi. Markkinaoikeuden seuraamusmaksupäätöksistä voisi jatkossakin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa. Muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen koskevassa ehdotetussa 49 b §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti, että 37 a §:ssä tarkoitettuja seuraamusmaksuja koskevia päätöksiä ei saa panna täytäntöön ennen kuin ne ovat saaneet lainvoiman.

Pykälässä tarkoitetun seuraamusmaksun määräisi markkinaoikeus Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen perusteella. Seuraamusmaksun määräämistä koskevan esityksen käsittely markkinaoikeudessa ei olisi riippuvainen siitä, onko markkinaoikeudessa käsiteltävänä jokin esitys koskien sitä kilpailunrajoitusta, jonka selvittämisen yhteydessä seuraamusmaksuesityksen perusteena oleva menettelysäännön rikkominen on tapahtunut. Tämä olisi perusteltua sen vuoksi, että menettelysääntöjä voidaan rikkoa myös sellaisten kilpailunrajoitusten selvittämisen yhteydessä, joiden osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee esitystä markkinaoikeudelle. Pykälässä tarkoitettu seuraamusmaksuesitys voitaisiin kuitenkin käsitellä myös yhtäaikaaisesti siihen liittyvän kilpailunrajoitusasian kanssa, mikäli asiat ovat samanaikaisesti vireillä markkinaoikeudessa. Seuraamusmaksun vanhentumisesta säädettäisiin lain 19 §:ssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi tehdä markkinaoikeudelle esityksen seuraamusmaksun määräämiseksi elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle luettelossa mainittujen rikkomisten perusteella, ellei rikkomista olisi pidettävä merkitykseltään vähäisenä tai muutoin perusteettomana. Momentissa ei asetettaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle velvollisuutta tehdä seuraamusmaksun määräämistä koskevaa esitystä luettelossa mainittujen rikkomisten perusteella, vaan virastolla olisi harkintavaltaa esityksen tekemisen suhteen. Seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi, että rikkominen on tehty tahallaan tai tuottamuksellisesti. Direktiivin määräysten mukaisesti tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden käsitteitä olisi tulkittava siten kuin niitä on tulkittu Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytännössä.

Momentin mukaan seuraamusmaksua ei tulisi määrätä, jos rikkomista on pidettävä merkitykseltään vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä muutoin perusteettomana. Perusteena vähäisten rikkomusten sulkemiselle säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle on direktiivin edellyttämä seuraamusmaksun oikeasuhtaisuus sekä arvioinnin yhdenmukaisuus kilpailulain 12 §:n nojalla suoritettavan arvioinnin kanssa. Koska seuraamusmaksu pitää direktiivin määräysten mukaan määritellä suhteessa elinkeinonharjoittajan maailmanlaajuiseen liikevaihtoon ja voisi siten muodostua suuruudeltaan merkittäväksi, voisi merkitykseltään vähäisen rikkomisen perusteella määrättävä seuraamusmaksu olla ristiriidassa oikeasuhtaisuuden vaatimuksen kanssa. Seuraamusmaksun määrääminen voisi myös olla joissain tilanteissa perusteetonta.

Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksua ei voitaisi kaksoisrangaistavuuden kiellon vuoksi määrätä tilanteissa, joissa samasta menettelystä olisi vireillä rikosoikeudellinen menettely tai olisi jo annettu tuomio. Kaksoisrangaistavuuden kiello ei lähtökohtaisesti kuitenkaan tulisi kyseenalaisena pykälässä tarkoitettujen menettelyjen osalta, sillä oikeushenkilön rangaistusvastuu ei voine tulla kysymykseen pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa.

Momentissa tarkoitetun perusteettomuuden arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös rikot- tuun menettelysääntöön ja sen sisältöön. Jos esimerkiksi toimitettujen tietojen virheellisyys tai puutteellisuus on aiheutunut tietopyynnössä olleesta tulkinnanvaraisuudesta tai epäselvyydestä pyynnön kohteena olevien tietojen määrittelyssä, voisi seuraamusmaksun määrääminen olla pe- rusteetonta.

Momentissa oleva luettelo sisältäisi kuusi kohtaa, joissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden pe- rusteella elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle olisi mahdollista määrätä seuraamusmaksu. Luettelon kohdissa säädetyt edellytykset vastaisivat direktiivin 13 artiklan 2 kohdan alakohdissa a)–f) lueteltuja edellytyksiä. Seuraamusmaksun määräämisen edellytykset olisi direktiiviä vastaavalla tavalla rajoitettu koskemaan vain kilpailunrajoituksiin liittyviä rikkomistilanteita. Kilpailunrajoituksilla tarkoitettaisiin 5 ja 7 §:n sekä Euroopan unio- nin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklan rikkomisia. Ehdotetun 37 a §:n nojalla ei voitaisi määrätä seuraamusmaksua yrityskauppa- tai kilpailuneutraliteettivalvonnan yhtey- dessä tapahtuneiden menettelyä koskevien säännösten rikkomisten perusteella.

Luettelon 1 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä vastustaa kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 35 §:n no- jalla toimitettavaa tarkastusta. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan a alakohtaan. Seuraamus- maksua ei siten voitaisi määrätä tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoitta- jien yhteenliittymä vastustaa yrityskauppojen arvioimiseksi kilpailulain 35 §:n nojalla liiketi- loissa toimitettavaa tarkastusta eikä kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 36 §:n nojalla suoritet- tavien muihin tiloihin kohdistuvien eli ns. kotitarkastusten vastustamisen perusteella. Tarkas- tuksen vastustamisella tarkoitettaisiin kaikkea sellaista menettelyä, jolla tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä pyrkii estämään, haittaa- maan tai hidastamaan 35 §:n nojalla suoritettavaa tarkastusta toimittavien henkilöiden toimin- ta. Vastustamisena voitaisiin pitää esimerkiksi tarkastettaviin tiloihin pääsyn estämistä ja tar- kastuksen kohteen hallussa olevien sähköisten asiakirjojen ja tietojen saamiseksi tarvittavan sa- lasanan antamisesta kieltäytymistä. Unionin yleinen tuomioistuim piti asiassa T-272/12 EPH tarkastuksen vastustamisena sähköpostitilin käyttöoikeuden myöntämistä yrityksen keskeisissä tehtävissä toimineelle henkilölle sen jälkeen, kun komission virkamiehet olivat jäädyttäneet ky- seisen sähköpostitilin tarkastuksen suorittamiseksi.

Luettelon 2 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä kilpailunrajoituksen selvittä- misen yhteydessä kilpailulain 37 §:n 3 momentin nojalla asetetun sinetin rikkomisen perus- teella. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan b alakohtaan. Kohdan muotoilu ei rajoittuisi kos- kemaan vain Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiesten asettamia sinet- tejä, vaan säännös kattaisi direktiivin edellyttämällä tavalla myös Euroopan komission virka- miesten sekä mainittujen tahojen valtuuttamien virkamiesten asettamien sinettien rikkomisen.

Luettelon 3 kohta mahdollistaisi seuraamusmaksun määräämisen tilanteessa, jossa elinkeinon- harjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ei oikaise, täydennä tai toimita kilpailunra- joituksen selvittämiseen liittyvän 35 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen yhteydessä 37 §:n 3 momen- tin nojalla tehtyyn pyyntöön annettua virheellistä, puutteellista, harhaanjohtavaa tai antamatta jätettyä vastausta. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan c alakohtaan. Kohta soveltuisi tilantei-

siin, joissa elinkeinonharjoittajan tietoon tulisi esimerkiksi hallintolain 39 §:n 2 momentin perusteella tarkastuksesta laaditun tarkastuskertomuksen välityksellä se, että elinkeinonharjoittajan edustaja on vastauksessaan antanut viranomaiselle virheellistä, puutteellista tai harhaanjohtavaa tietoa. Kohdassa tarkoitettu velvollisuus tietojen oikaisemiseen muodostuisi vasta silloin, kun elinkeinonharjoittajalle nimenomaisesti varataan tilaisuus tutustua asiakirjoihin tai lausua asiakirjoista, joista virheellinen, puutteellinen tai harhaanjohtava tieto ilmenee.

Luettelon 4 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, kun kilpailunrajoituksen selvittämiseksi kilpailulain 33 §:n 1 momentin nojalla tehtyyn tietopyyntöön annetaan virheellisiä, puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja taikka pyydettyjä tietoja ei toimiteta Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallintolain 33 §:n mukaisesti asettamassa määräajassa. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan d alakohtaan. Seuraamusmaksua ei määrättäisi vähäisten määräaikojen ylitysten perusteella, vaan säännös olisi tarkoitettu ensisijaisesti tilanteisiin, joissa elinkeinonharjoittaja perusteetta kieltäytyy tietojen antamisesta tai viivyttää niiden antamista tavalla, joka vaarantaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitystoiminnan taikka lainsäädännössä asetettujen määräaikojen noudattamisen.

Luettelon 3 ja 4 kohdissa tarkoitettulla virheellisellä tiedolla tarkoitettaisiin esimerkiksi elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää, niiden toimintaa tai tarkasteltavia markkinoita koskevaa paikkansapitämätöntä informaatiota. Puutteellisella tiedolla tarkoitettaisiin puolestaan joiltain osin epätäydellistä taikka vajavaista tietoa, joka tosiasialliselta merkitykseltä rinnastuisi väärän tiedon antamiseen. Tiedon puutteellisuuden osalta on myös mahdollista, että puutteellisuus voi ilmetä vasta jonkin ajan kuluttua Kilpailu- ja kuluttajaviraston saatua tiedon.

Sekä virheellinen että puutteellinen tieto saattaa olla myös harhaanjohtavaa. Luettelon 3 ja 4 kohdat koskisivat kuitenkin myös tietoja, jotka ovat sinänsä oikeita ja täydellisiä, mutta jotka jostain muusta syystä ovat harhaanjohtavia. Kyse olisi esimerkiksi tilanteesta, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle annettavat tiedot tietyssä asiayhteydessä esitettynä antavat tosiasioita vastamattoman kuvan jostain merkityksellisestä seikasta.

Arvioitaessa toimitettujen tietojen virheellisyyttä, puutteellisuutta ja harhaanjohtavuutta on otettava huomioon myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämien kysymysten ja tietopyyntöjen sisältö. Kysymysten ja tietopyyntöjen tulee olla tarkasti yksilöityjä ja selkeitä sekä sisällön osalta kohtuullisia. Myös tietopyynnöissä pyydettyjen tietojen toimittamiselle varatun määräajan on oltava pyynnön kohteen kannalta kohtuullinen.

Seuraamusmaksun määräämisen edellytyksenä olisi 3 ja 4 kohdissa tarkoitettujen tietojen virheellisyyden, puutteellisuuden tai harhaanjohtavuuden olennaisuus. Tämä tarkoittaisi sitä, että tietojen tulee olla Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten kannalta merkityksellisiä ja vaikuttaa niiden suorittamiseen. Tiedoilla tarkoitettaisiin ainoastaan jo olemassa olevia tietoja ja todennettavissa olevia faktoja, ei esimerkiksi epävirallisia arvioita tai mielipiteitä, joiden paikkansapitävyyttä ei voida todentaa.

Elinkeinonharjoittajan itsekriminointisuoja eli oikeudesta olla myöntämättä syyllisyyttään kilpailulain rikkomiseen säädetään kilpailulain 38 §:n 3 momentissa. Sanotun lainkohdan kolmannen virkkeen mukaan elinkeinonharjoittajan vastatessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämään kysymyksiin sitä ei voida velvoittaa myöntämään, että se on toiminut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan vastaisesti. Lain esitöissä on todettu, että EU:n tuomioistuimen kilpailuasioiden tutkintaa koskevan oikeuskäytännön mukaan tutkinnan kohteella ei ole velvollisuutta antaa kysymyksiin sellaisia vastauksia, jotka mer-

kitsisivät kilpailusääntöjen rikkomisen myöntämistä. Itsekriminointisuojaan vaikutuksesta ehdotetun 37 a §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtien perusteella ei voitaisi määrätä seuraamusmaksua silloin, kun vastaamatta jättäminen on perustunut itsekriminointisuojaan.

Luettelon 5 kohdassa säädettyinä edellytyksenä olisi se, että elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja ei saavu kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvään kilpailulain 34 §:ssä tarkoitettuun kuulemiseen. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan e alakohdtaan. Kohdassa tarkoitettu elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja voisi olla muukin luonnollinen henkilö kuin elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 2 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu edustaja. Vastaavasti kuin uhkasakkojen osalta seuraamusmaksua ei olisi mahdollista määrätä siinä tilanteessa, että kuultavaksi kutsuttu henkilö on elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän entinen työntekijä. Direktiivi ei myöskään edellytä seuraamusmaksun määräämisen mahdollisuutta sillä perusteella, että kuulemisessa annettaisiin virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja.

Luettelon 6 kohdassa tarkoitettuna edellytyksenä olisi kilpailunrajoituksen rikkomisen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä koskevan päätöksen, käyttäytymistä tai rakenteellista korjaustoimenpidettä koskevan päätöksen, väliaikaismääräyksen sekä sitoumuspäätöksen noudattamisen laiminlyönti. Kohta perustuisi 13 artiklan 2 kohdan f alakohdtaan, jossa viitataan rikkomisen toteamista ja lopettamista koskevaan 10 artiklaan, välitoimia koskevaan 11 artiklaan ja sitoumuspäätöksiä koskevaan 12 artiklaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määrän arvioinnista ja enimmäismäärästä, joiden osalta direktiivissä ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä. Direktiivissä säädettyinä edellytyksinä ovat menettelyä koskevien säännösten rikkomiseen perustuvien seuraamusmaksujen tehokkuus, oikeasuhteisuus ja varoittavuus, minkä lisäksi ne on määrättävä suhteessa rikkomiseen syyllistyneen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon.

Momentin mukaan seuraamusmaksun suuruutta määritettäessä olisi suoritettava kokonaisarviointi, jossa tulisi ottaa huomioon rikkomisen laatu ja laajuus sekä moitittavuuden aste. Seuraamusmaksun määrän arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota muun muassa siihen, kuinka laajaa menettelysäännöksen rikkominen on. Esimerkiksi ehdotetun 1 momentin luettelon 4 kohdan osalta arvioitavaksi tulisi se, onko kyse kilpailulain 33 §:n nojalla tehtyyn tietopyyntöön annetusta yksittäisestä puutteellisesta, virheellisestä tai harhaanjohtavasta taikka toimittamatta jättetystä tiedosta vaiko laajemmasta tietojen kokonaisuudesta. Menettelysäännöksen rikkomisen moitittavuuden asteeseen vaikuttaisi muun muassa menettelysäännöksen rikkomisella tavoiteltu etu, Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitystoiminnalle aiheutunut haitta, muille markkinatoimijoille aiheutunut haitta sekä se, onko elinkeinonharjoittajalle aikaisemmin määrätty seuraamusmaksua samantapaisesta toiminnasta. Rikkomisen moitittavuutta korottavana tekijänä otettaisiin siten muiden tekijöiden ohella huomioon menettelysäännöksen rikkomisen toistuvuus.

Seuraamusmaksun määrittämisessä sovellettava kokonaisarviointi vastaisi pääosin kilpailulain 12 §:n perusteella määrättävien seuraamusmaksujen määrää koskevaa kokonaisarviointia. Erona kuitenkin olisi se, että rikkomisen kestoa ei mainittaisi nimenomaisesti kokonaisarvioinnissa huomioon otettavana seikkana, koska kestolla ei ole yhtä suurta merkitystä kuin kilpailulain 12 §:n nojalla määrättäviä seuraamusmaksuja koskevassa kokonaisarvioinnissa. Esimerkiksi se, kuinka kauan pyydetty tieto on ollut toimittamatta, tulisi kuitenkin huomioiduksi osana rikkomisen laajuutta ja moitittavuutta koskevaa arviointia. Menettelysäännöksen rikkomiseen perustuva seuraamusmaksu ei kuitenkaan kytkettyisi asiaan mahdollisesti liittyvän kilpailunrajoitusasian lopputulokseen. Tämä on tarkoituksenmukaista sen vuoksi, että menettelysäännöksen rikkomiseen syyllistynyt elinkeinonharjoittaja ei välttämättä ole syyllistynyt kilpailunrajoitukseen taikka ole edes kilpailunrajoitusepäilyn kohteena.

Momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun enimmäismääräksi yksi prosentti rikkomiseen syyllistyneen Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävän tilikauden maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Säännös perustuisi direktiivin 13 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan menettelyä koskevan säännöksen rikkomiseen perustuva seuraamusmaksu on määrättävä suhteessa rikkomiseen syyllistyneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisuuteen kokonaisliikevaihtoon. Enimmäismäärän raja vastaisi täytäntöönpanoasetuksen 1/2003 23 artiklan sääntelyä, jonka mukaan komissio voi määrätä asetuksessa säädettyjen menettelyä koskevien sääntöjen rikkomisesta sakon, jonka suuruus saa olla enintään yksi prosentti edellisen tilikauden liikevaihdosta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisessä noudatettavasta menettelystä. Momentin mukaan seuraamusmaksun määräämisestä päättäisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen perusteella markkinaoikeus. Menettely olisi yhdenmukainen 12 §:ssä säädetyn seuraamusmaksun määräämisestä koskevan menettelyn kanssa ja markkinaoikeudella olisi siten harkintavaltaa päättää määrääkö se Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämää seuraamusmaksua vai ei. Markkinaoikeus voisi myös määrätä seuraamusmaksun Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä poikkeavan suuruisena. Markkinaoikeuden toimiminen seuraamusmaksun määrääjänä tähöna tarkoittaisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämien seuraamusmaksun määräämisen perusteiden oikeudellista arviointia ennen seuraamusmaksun määräämistä. Ehdotetun menettelyn voidaan katsoa olevan yritysten oikeusturvan näkökulmasta parempi vaihtoehto verrattuna siihen, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi itsenäisesti määrätä seuraamusmaksun. Elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olisi kilpailulain 38 §:n 4 momentin mukaisesti oikeus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi ehdotetun 37 a §:n nojalla seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle. Momentin mukaan seuraamusmaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle.

Pykälän 4 momentin mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle rikkomukseen osallistunut elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena. Momentin tarkoituksena olisi varmistaa, ettei menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävää seuraamusmaksua olisi mahdollista välttää rikkomuksen jälkeen toteutetun yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn avulla. Momentti perustuisi direktiivin 13 artiklan 5 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yrityksen käsitettä sovelletaan sakkojen määräämiseksi emoyhtiöille ja yritysten oikeudellisille ja taloudellisille seuraajille.

38 a §. *Tutkinnan kohteen oikeus saada tieto eräistä asiakirjoista ja tietojen käyttörajoitukset.* Pykälä olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 31 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaan ainoastaan tutkinnan kohteella olisi puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi oikeus saada tieto seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai seuraamusmaksun alentamiseksi toimitetun yrityslausunnon ja sovintoehdotuksen sisällöstä. Direktiivin 31 artiklan 3 kohtaa vastaavasti momentissa tarkoitettuja tietoja voitaisiin antaa ainoastaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkinnan kohteille ja vain sitä tarkoitusta varten, että ne voisivat käyttää puolustautumisoikeuksiaan.

Momentissa tarkoitettujen tietojen antamisessa noudatettaisiin julkisuuslain 4 luvun säännöksiä tiedon antamisesta. Siinä tapauksessa, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto kieltäytyy antamasta yrityslausuntoa asianosaiselle, asianosainen voisi hakea päätökseen muutosta julkisuuslain muutoksenhakua koskevien säännösten mukaisesti.

Yrityslausunnon käsite olisi sama kuin kilpailulain 14 §:ssä, johon käsite lisättiin direktiivin 2014/104/EU (vahingonkorvausdirektiivi) kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä. Lisäystä

koskevien esitöiden HE 83/2016 vp mukaan yrityslausunnon käsitettä on tarkoitus tulkita vahingonkorvausdirektiivin 2 artiklan 16 kohdan mukaisesti. Kyseisessä kohdassa määritellyllä sakoista vapautumista tai niiden lieventämistä koskevalla lausunnolla (leniency statement) eli yrityslausunnolla tarkoitetaan yrityksen tai luonnollisen henkilön laatimaa tai niiden puolesta laadittua kilpailuviranomaiselle osoitettua oma-aloitteista suullista tai kirjallista selostusta tai sellaisen tallennetta, jossa esitetään kyseisellä yrityksellä tai luonnollisella henkilöllä kartellista olevat tiedot ja sen rooli kartellissa ja joka on laadittu nimenomaan esitettäväksi kilpailuviranomaiselle sakoista vapauttamiseksi tai sakkojen lieventämiseksi sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman mukaisesti, jo olemassa olevat tiedot pois lukien. Vahingonkorvausdirektiivissä sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevilla lausunnoilla tarkoitetaan ainoastaan kartellitapauksissa tehtyjä lausuntoja.

Vahingonkorvausdirektiivissä oleva leniency statement eli yrityslausunto vastaa käsitteellisesti ECN+ -direktiivin 2 artiklan 1 kohdan luettelon 17 kohdassa tarkoitettua leniency-lausuntoa. Kilpailulaissa käytetty yrityslausunto, vahingonkorvausdirektiivin 2 artiklan 16 kohdan leniency statement ja ECN+ -direktiivin 2 artiklan 1 kohdan luettelon 17 kohdan leniency-lausunto tarkoittavat samaa asiaa.

Julkisuuslain 4 luvun 16 §:n 1 momentin mukaan tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto on noudattanut yrityslausunnoissa olevien tietojen antamisessa niin sanottua showroom-menettelyä, jossa tutkinnan kohteelle annetaan mahdollisuus tutustua yrityslausunnossa oleviin tietoihin Kilpailu- ja kuluttajaviraston tiloissa. Vastaavaa menettelyä sovellettaisiin jatkossakin yrityslausunnoissa olevien tietojen esittämisen osalta. Tiedon antamisessa noudatettava menettely olisi jatkossakin yhdenmukainen julkisuuslain 4 luvun sääntelyn kanssa.

Momentissa mainitulla sovintoehdotuksella tarkoitettaisiin direktiivin 2 artiklan luettelon 18 kohtaa vastaavasti sellaista yrityksen laatimaa tai sen puolesta laadittua oma-aloitteista selostusta kilpailuviranomaiselle, jossa yritys myöntää osallisuutensa SEUT 101 tai 102 artiklan tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseen tai luopuu osallisuutensa kiistämisestä sekä myöntää kyseistä rikkomista koskevan vastuunsa ja joka on laadittu nimenomaan siksi, että kilpailuviranomainen voisi soveltaa yksinkertaistettua tai nopeutettua menettelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkinnan kohteen oikeudesta hyödyntää 1 momentissa tarkoitetuissa yrityslausunnoissa ja sovintoehdotuksissa olevia tietoja puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi tuomioistuimissa. Direktiivin 31 artiklan 4 kohdan mukaisesti tietojen käyttämisen edellytyksenä olisi ensinnäkin se, että tuomioistuimessa käsiteltävänä oleva asia liittyy suoraan asiaan, jota varten asiakirjat on toimitettu. Toiseksi edellytyksenä olisi, että käsiteltävä asia koskee kilpailulain 5 §:n tai SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella yhteisvastuullisesti määrätyn seuraamusmaksun jakamista rikkomukseen osallistuneiden kesken, 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomisen toteavaan päätökseen kohdistuvaa muutoksenhakua, taikka 5 tai 7 §:n taikka SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomista koskevaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 31 artiklan 5 kohtaa vastaavasti tutkinnan kohteeseen kohdistuvasta kiellosta hyödyntää tuomioistuimissa todisteena kohdassa mainittuja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle selvitysten aikana kertyneitä tietoja ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt menettelynsä kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta. Momentin 1 kohta perustuisi 31 artiklan 5 kohdan a alakohtaan, ja kohdan mukaan momentissa tarkoitettu hyödyntämiskielto koskisi muiden luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden Kilpailu- ja kulutta-

javiraston tietopyyntöön antamista vastauksista tai muista erityisesti kilpailuviranomaisen menettelyä varten valmistelemista aineistoista ilmeneviä tietoja. Momentin 2 kohta perustuisi 31 artiklan 5 kohdan b alakohtaan, ja kohdan mukaan hyödyntämiskielto koskisi myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätösluonnoksesta tai muusta Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelynsä aikana laatimasta ja osapuolille lähetetystä aineistosta ilmeneviä tietoja. Momentin 3 kohdassa kielto ulotettaisiin koskemaan myös peruutettuja sovintoehdotuksia 31 artiklan 5 kohdan c alakohtan mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 31 artiklan 6 kohdassa asetetuista edellytyksistä jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten väliselle yrityslausuntojen vaihdolle. Momentin mukaan yrityslausuntoja voitaisiin vaihtaa täytäntöönpanoasetuksen 12 artiklan mukaisesti. Edellytyksenä olisi lisäksi joko se, että yrityslausunnon toimittanut elinkeinonharjoittaja on antanut suostumuksensa, tai se, että yrityslausunnon vastaanottava kilpailuviranomainen on saanut samaan rikkomukseen liittyvän seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista koskevan hakemuksen samalta hakijalta kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto eikä hakija voi perua tietoja, jotka se on esittänyt vastaanottavalle kilpailuviranomaiselle.

40 §. *Asiakirjan luovuttaminen toisen maan kilpailuviranomaiselle.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka perustuisi direktiivin 24 artiklan 2 kohdan viimeiseen virkkeeseen. Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi oikeus vaihtaa tietoja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanssa. Momentissa mainittaisiin myös mahdollisuus vaihdettujen tietojen käyttöön todisteina täytäntöönpanoasetuksen 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen. Täytäntöönpanoasetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi komissiolla ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisilla on toimivalta välittää toisilleen tietoa kaikista tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, luottamukselliset tiedot mukaan lukien, ja käyttää niitä todisteina. Artiklan 2 kohdan mukaan vaihdettuja tietoja käytetään ainoastaan todisteena SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamiseksi ja siinä asiassa, jota varten tiedot toimittanut viranomainen on ne hankkinut. Jos kansallista kilpailulainsäädäntöä kuitenkin sovelletaan samaan asiaan ja rinnakkain yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa eikä tämä johda erilaiseen lopputulokseen, voidaan artiklan nojalla vaihdettuja tietoja käyttää myös kansallisen kilpailulainsäädännön soveltamisessa. Artiklan 3 kohdan mukaan artiklan 1 kohdan mukaisesti vaihdettuja tietoja voidaan käyttää todisteena seuraamusten määräämiseksi luonnollisille henkilöille ainoastaan, jos 1) tiedot toimittaneen viranomaisen lainsäädännössä määrätään samankaltaisesta seuraamuksesta kuin SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomisen yhteydessä, tai 2) tiedot on koottu tavalla, joka takaa saman tason luonnollisten henkilöiden puolustautumisoikeuksien suoja kuin vastaanottavan viranomaisen kansallisissa säännöissä on säädetty. Vastaanottava viranomainen ei voi tässä tapauksessa kuitenkaan käyttää vaihdettuja tietoja vapausrajoitusten langettamiseen.

5 a luku *Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano*

Kilpailulakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a luku, joka sisältäisi direktiivin artikloiden 24–28 edellytyksiin perustuvat uudet jäsenvaltioiden rajat ylittävää tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa koskevat 44 ja 44 a–44 d §:t. Esitetyn sääntelyn sisällyttäminen kilpailulakiin on tarpeen sen vuoksi, että Euroopan unionin jäsenvaltioissa ei ole yhtenäistetty kilpailuoikeudellisia prosessisäännöksiä tai -periaatteita, eikä voimassa oleva lainsäädäntö tai sopimukset toisten jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätösten tunnustamisesta ole riittäviä SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista koskevissa kilpailunrajoitusasioissa. Luvun lisäämisen johdosta voimassa oleva muutoksenhaquia koskeva 44 § korvattaisiin uusilla 49 a ja 49 b §:llä. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen muutoksenhakusääntely olisi jatkossa jaettu kahteen eri pykälään, jotka lisättäisiin kilpailulain 6 lukuun.

44 §. *Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto.* Pykälä olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 25 artiklaan. Rajat ylittävä tiedoksiantopyyntö koskee kauppakriteerit täyttäviä tapauksia ja tiedoksiantoa koskeva pyyntö voi tulla kilpailuprosessin eri vaiheissa, mutta kyseessä on kuitenkin aina tapaus, johon sovelletaan SEUT 101 ja 102 artiklaa. Tämä tarkoittaa sitä, että rajat ylittävä tiedoksianto edellyttää tapauskohtaisesti arvioitavan kauppakriteerin täyttymistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuudesta toteuttaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä ja sen puolesta tiedoksiantoja esitetyn pyynnön täyttäessä lain 44 b §:ssä säädetyt edellytykset. Momentissa tarkoitetun tiedoksiantovelvoitteen edellytyksenä olisi toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tekemä pyyntö. Kilpailuviranomaisen olisi tehtävä tiedoksiantopyyntö, vaikka toisessa jäsenvaltiossa eri taho kuin kilpailuviranomainen olisi velvollinen toteuttamaan tiedoksiannon. Tiedoksiantoa koskeva yhteistyö tapahtuu jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten välillä käyttäen ECN -verkostossa käytössä olevaa tietoteknistä järjestelmää, vaikka ne kansalliset kilpailuviranomaiset eivät ensisijaisesti olisikaan velvollisia kansallisen lainsäädännön mukaan huolehtimaan tiedoksiannosta.

Momentissa olevassa luettelossa säädettäisiin tiedoksiantovelvoitteen piiriin kuuluvista asioista. Luettelon 1 kohdan mukaan velvoite koskisi SEUT 101 tai 102 artiklan väitettyä rikkomista koskevia alustavia väitteitä ja päätöksiä, joissa kyseisiä artikloja sovelletaan. Kohdassa tarkoitetut alustavat väitteet vastaisivat Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitysluonnosta epäillyssä kilpailunrajoitusasiassa. Tiedoksiantovelvoitteen piiriin voisi kuulua myös muitakin kilpailuprosessiin liittyviä asiakirjoja, jotka liittyvät SEUT artikloiden 101 ja 102 soveltamiseen, kuten väliaikaismääräyksiä koskevat asiakirjat. Tiedoksianto olisi tehtävä siten kuin Suomen lainsäädännössä tiedoksiannosta säädetään, kun tiedoksiantoa pyytävä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on toimittanut 44 b §:ssä mainitut tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston soveltavan hallintolakia pykälässä tarkoitetun tiedoksiannon toteuttamisessa. Käytännössä Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimittaa tiedoksi annettavan asiakirjan asianosaiselle pääsääntöisesti postitse saantitodistusta vastaan. Myös 44 §:n perusteella suoritettavien tiedoksiantojen osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi antaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen väitetiedoksiannon tai muun asiakirjan tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan tai muulla hallintolaissa säädetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta tehdä tiedoksiantopyyntö toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle tilanteissa, joissa tiedoksianto on kansallisen lainsäädännön perusteella tarpeen.

44 a §. *Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin jäsenvaltioiden yhteistyöstä seuraamusmaksujen, sakkojen ja uhkasakkojen täytäntöönpanossa. Pykälä perustuisi direktiivin 26 artiklaan. Mahdollinen täytäntöönpanopyyntö kauppakriteerin täyttävässä kilpailunrajoitusasiassa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta voi tulla kyseeseen vasta sitten, kun SEUT 101 ja 102 artiklan rikkomista koskeva asia on tullut lainvoimaiseksi pyynnön esittävässä jäsenvaltiossa. Lisäksi edellytyksenä on se, ettei täytäntöönpano ole onnistunut yrityksistä huolimatta varojen puutteen vuoksi pyynnön esittävässä jäsenvaltiossa. Päätös, johon täytäntöönpanopyyntö kohdistuu, on kilpailuoikeudellisen prosessin alussa ilmoitettu 11 artiklan mukaisesti komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Lisäksi päätösluonnos on ollut komission kommentoitavana ennen kuin päätös on tehty täytäntöönpanoa pyytävässä jäsenvaltiossa sen kansallisten sääntöjen mukaisessa järjestyksessä, kuten myös valitukset päätöksestä ja täytäntöönpano.

Sakoilla ja seuraamusmaksuilla tarkoitettaisiin jäsenmaiden kilpailuoikeudellisissa prosesseissa määrättyjä sanktioita. Kilpailulain perusteella määrättävät seuraamusmaksut vastaavat kilpailuoikeudellisessa prosessissa määrättäviä sakkoja. Uhkasakoilla tarkoitettaisiin direktiivin artikkelissa 16 tarkoitettuja uhkasakkoja. Pykälässä tarkoitettujen toisessa jäsenvaltiossa määrättyjen seuraamusmaksujen, sakkojen ja uhkasakkojen Suomessa tapahtuvassa täytäntöönpanossa noudatettaisiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettua lakia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on varmistanut toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämän pyynnön täyttävän 44 b §:ssä säädetty edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyisi pyynnön täytäntöönpantavaksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemässä päätöksessä olisi kyse ainoastaan siitä, että virasto toteaa pyynnön täyttävän sille säädetty edellytykset, jotta Oikeusrekisterikeskus voi ryhtyä panemaan täytäntöön pyynnössä mainittua toisessa jäsenvaltiossa tehtyä päätöstä. Kyse ei olisi pyynnön kohteena olevaan toisessa jäsenvaltiossa tehtyyn seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätökseen kohdistuvasta tunnustamis-, täydentämis- tai korvaamistoimenpiteestä, vaan direktiivissä täytäntöönpanolle asetettujen edellytysten selvittämisestä.

Kilpailulain 44 b §:ssä säädettyjen edellytysten lisäksi momentissa tarkoitettun velvollisuuden syntyminen edellyttäisi myös momentissa erikseen lueteltujen lisäedellytysten täyttymistä. Ensimmäisenä lisäedellytyksenä olisi se, että pyynnön esittävässä jäsenvaltiossa olisi toteutettu kohtuulliset täytäntöönpanotoimet. Toisena lisäedellytyksenä olisi se, että elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä ei ollut riittävästi varallisuutta pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa. Kolmantena lisäedellytyksenä olisi se, että täytäntöön pantavan päätöksen kohteena olevalla elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olisi varallisuutta Suomessa.

Pykälän 2 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi oikeus tehdä 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanopyyntöä vastaava pyyntö toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella määrättyjen seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätösten osalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta hyväksyä täytäntöön pantavaksi 44 b §:ssä säädetty muut kuin kohtuullisia täytäntöönpanotoimia koskevat vaatimukset täyttävä täytäntöönpanopyyntö, joka koskee toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tekemiä seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätöksiä. Myös 3 momentissa tarkoitettujen pyyntöjen osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto varmistaisi 44 b §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisen ennen pyynnön hyväksyvän päätöksen tekemistä. Edellytyksenä olisi myös, ettei elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ole sijoittautunut pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon ja että elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olisi varallisuutta Suomessa. Pynnön hyväksymiseen ei olisi velvollisuutta, mutta sen tekemiseksi olisi kuitenkin sitä pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen toimitettava 44 b §:ssä edellytetyt tiedot, lukuun ottamatta kohtuullisten täytäntöönpanotoimien osoittamista. Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi arvioinnin siitä, onko täytäntöönpanon aloittamisen edellytykset olemassa saatuaan 44 b §:ssä edellytetyt tiedot.

Pykälän 4 momentin mukaan sen jälkeen, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on hyväksynyt toisen jäsenvaltion pyynnön täytäntöönpantavaksi, Oikeusrekisterikeskus huolehtisi viivytyksettä pyynnössä yksilöidyn seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanosta verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti. Täytäntöönpanossa noudatettava menettely vastaisi kilpailulain nojalla määrättyjen lainvoimaisten seuraamusmaksupäätösten täytäntöönpanoa, sillä myös ne pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä

verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Oikeusrekisterikeskuksen olisi suoritettava täytäntöönpano viivytyksettä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta tehdä 3 momentissa tarkoitettujen edellytysten täyttyessä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle täytäntöönpanopyyntö koskien Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tehtyjä seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätöksiä.

44 b §. *Rajat ylittävän tiedoksiannon ja täytäntöönpanon edellytykset.* Pykälä perustuisi direktiivin 27 artiklaan ja pykälässä säädettäisiin niistä tiedoista, jotka 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa tai 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen olisi toimitettava. Ehdotetuissa 44 ja 44 a §:ssä on viitattu 44 b §:ään todeten, että rajat ylittävää tiedoksianto- tai täytäntöönpanopyyntöä pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava 44 b §:ssä säädetty tiedot. Pykälässä tarkoitettujen tietojen toimittaminen tapahtuisi käyttämällä vakiolomaketta, joka vastaisi direktiivin 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua yhdenmukaista välinettä.

Pykälän 1 momentin mukaan 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa tai 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen olisi toimitettava vakiolomaketta käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tai täytäntöönpanon kohteen nimi ja tiedossa oleva osoite sekä muut tiedot, jotka ovat merkityksellisiä yksilöimisen kannalta; tiivistelmä merkityksellisistä tosiseikoista ja olosuhteista; tiedoksi annettavan tai täytäntöön pantavan asiakirjan kopion liitteenä tiivistelmä kyseisestä asiakirjasta; pyynnön vastaanottavan viranomaisen nimi, osoite ja muut yhteystiedot; ja ajanjakso, jonka kuluessa tiedoksianto tai täytäntöönpano olisi toteutettava, kuten lakisääteiset määräajat tai vanhentumisaajat. Kilpailulain 44 §:ssä tarkoitettussa tiedoksiannossa sekä 44 a §:ssä tarkoitettussa täytäntöönpanossa olisi siten noudatettava sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisia määräaikoja ja vanhentumisaikoja, jossa tiedoksianto tai täytäntöönpanopyynnön kohteena oleva päätös on tehty.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 27 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi toimitettava täytäntöön pantavasta päätöksestä tiedot, jotka sisältävät tiedon täytäntöön pantavan päätöksen lainvoimaiseksi tuloa koskevan päivämäärän sekä tiedot seuraamusmaksun, sakon tai uhkasakon määrästä. Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava myös tiedot, jotka osoittavat pyynnön esittäneen kilpailuviranomaisen toteuttaneen omalla alueellaan kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuudesta kieltäytyä toteuttamasta 44 §:n mukaista tiedoksiantoa tai hyväksymästä 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä. Kieltäytyminen olisi mahdollista ensinnäkin silloin, jos esitetty pyyntö ei täyttäisi sille kilpailulaissa säädettyjä vaatimuksia. Kieltäytyminen olisi mahdollista myös silloin, kun tiedoksiannon tai täytäntöönpanon toteuttaminen olisi selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita, eli keskeisimpiä oikeusjärjestykseen sisältyviä arvoja ja perusperiaatteita. Kieltäytymisestä samoin kuin lisätietojen tarpeesta olisi ilmoitettava pyynnön esittäneelle toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle.

44 c §. *Rajat ylittävien tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjen menettelyistä.* Pykälä perustuisi direktiivin 27 artiklaan ja siinä säädettäisiin ehdotetuissa 44 ja 44 a §:ssä tarkoitettuihin rajat ylittäviin tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöihin liittyvistä menettelyistä.

Pykälän 1 momentin mukaan tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa varten toimitettavat tiedot voitaisiin toimittaa suomeksi, ruotsiksi tai sellaisella Euroopan unionin virallisella kielellä silloin,

kun kyseisen kielen käytöstä on erikseen sovittu ennen tietojen toimittamista. Tiedoksiantoja osalta edellytettäisiin sopimista pyynnön esittävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston välillä. Täytäntöönpanopyyntöjen osalta momentissa tarkoitettua kielen käytöstä pitäisi sopia pyynnön esittävän jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Oikeusrekisterikeskuksen välillä. Mikäli pyynnön esittänyt viranomainen toimittaisi 44 b §:ssä tarkoitettua tietoa kielellä, josta ei ole etukäteen sovittu, pyydetyistä tiedoksiannosta tai täytäntöönpanosta olisi mahdollista kieltäytyä. Kieltäytyminen olisi mahdollista myös siinä tapauksessa, että 44 b §:ssä tarkoitettuja tietoja ei ole toimitettu lainkaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämän pyynnön toteuttamisen aiheuttamien kustannusten kattamisesta. Direktiivin 27 artiklan 7 ja 8 kohtien mukaisesti momentissa säädettäisiin pyynnön esittäneen toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen vastaavan tiedoksiantoon ja täytäntöönpanoon liittyvistä kohtuullisista lisäkustannuksista käännös-, työvoima- ja hallintokustannukset mukaan lukien. Oikeusrekisterikeskus voisi kattaa täytäntöönpanoon liittyvät kustannukset toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta keräämälläan seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkomaksuilla. Täytäntöönpanokustannusten kattamiseksi Oikeusrekisterikeskus voisi vähentää täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut ennen varojen tilittämistä pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaiselle. Mikäli tämä ei olisi mahdollista, pyynnön esittänyt toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen vastaisi kustannuksista.

44 d §. *Rajat ylittäviä tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjä koskevat riidat.* Pykälä perustuisi direktiivin artikloihin 27 ja 28. Pykälässä säädettäisiin rajat ylittäviä tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjä sekä 44 b §:ssä tarkoitettua vakiolomaketta koskevista riidoista.

Pykälän 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston 44 §:ään perustuvassa tiedoksiantomenettelyssä tapahtuneesta virheestä olisi mahdollista tehdä hallintokantelu. Hallintokantelua koskeva maininta olisi luonteeltaan informatiivinen, sillä hallintokantelun tekeminen on mahdollista myös ilman erillistä säännöstä.

Momentissa säädettäisiin myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston 44 a §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuun täytäntöönpanopyynnön hyväksymistä koskevaan päätökseen kohdistuvasta muutoksenhausta. Momentin mukaan kyseisiin päätöksiin saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä. Muutoksenhaku poikkeaisi kilpailulain 49 a §:ssä säädetystä säännönmukaisesta muutoksenhausta, jossa valitukset käsittelee markkinaoikeus. Momentissa tarkoitettua valitusta ohjattaisiin yleisiin hallinto-oikeuksiin, koska kyse ei ole sellaisesta kilpailuoikeudellista asiantuntemusta vaativasta asiasta, joka tulisi osoittaa markkinaoikeudelle. Momentissa tarkoitetuissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksissä on kyse täytäntöönpanoa koskevan pyynnön edellytysten täyttymisen arvioinnista. Pätemättömyysväite voisi perustua esimerkiksi direktiivin 27 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua kieltäytymisperusteen olemassaoloon, josta esitetään säädettäväksi 44 b §:n 3 momentissa.

Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös voitaisiin panna täytäntöön valituksesta huolimatta. Säännös poikkeaisi lähtökohdasta, jonka mukaan viranomaisen päätökset ovat täytäntöönpantavissa vasta lainvoimaisina. Direktiivin 27 artiklan 2 kohdan mukaan 25 ja 26 artiklassa tarkoitettua pyyntöä on täytettävä ilman aiheutonta viivytystä yhdenmukaisen välineen avulla. Direktiivin täytäntöönpanon tehokkuuteen vaikuttavat välittömästi muun muassa hallintopäätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevat määrittelevät kansalliset menettelynormit. Tämän vuoksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi siinä tarkoitettujen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta ilman lainvoimaisuutta koskevaa edellytystä.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedoksi annettavan päätöksen tai muun SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamiseen liittyvän asiakirjan, täytäntöön pantavan päätöksen sekä 44 b §:ssä tarkoitetun vakiolomakkeen laillisuutta koskevat väitteet ratkaistaisiin direktiivin 28 artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa soveltaen kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Momentissa tarkoitetuissa riidoissa olisi kyse tiedoksiannon tai täytäntöönpanon kohteen sisältöön taikka 44 b §:ssä tarkoitetun vakiolomakkeen laillisuuteen liittyvistä erimielisyyksistä. Momentissa tarkoitettujen laillisuusväitteiden ratkaistaisiin siten Suomessa kansallisen lainsäädännön mukaan silloin, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto pyytää tiedoksiantoa tai täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa.

6 luku Erinäiset säännökset

Esityksessä ehdotetaan kilpailulakiin lisättäväksi uusi 5 a luku, johon kuuluisivat pykälät 44 ja 44 a–44 d. Koska voimassa oleva 44 § on kilpailulain 6 luvun ensimmäinen pykälä, alkaisi kilpailulain 6 luku jatkossa väliaikaismääräyksiä koskevasta 45 §:stä. Voimassa olevan 44 §:n muutoksenhakua koskeva sääntely korvattaisiin jatkossa 6 lukuun lisättävillä 49 a ja 49 b §:llä.

45 §. Väliaikaismääräykset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivallasta antaa väliaikaismääräys sekä asettamisen edellytyksistä. Momentin mukaan tilanteissa, joissa on välittömästi todettavissa, että kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen voi aiheuttaa vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kilpailulle, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi antaa väliaikaisen määräyksen kilpailunrajoituksen lopettamiseksi. Väliaikaismääräyksen asettamisen edellytykset vastaisivat direktiivin 11 artiklan 1 kohdassa mainittuja edellytyksiä. Väliaikaismääräyksen asettaminen ei edellyttäisi yhtä perusteellista asian selvittämistä kuin ehdotetussa 9 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen lopettamista koskevan määräyksen antaminen tai seuraamusmaksun määräämistä koskevan esityksen tekeminen markkinaoikeudelle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin väliaikaismääräyksen voimassaolosta. Momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston antama väliaikainen määräys olisi voimassa määräajan tai pääasiaa koskevan viraston päätöksen ja kilpailulain 12 §:n 3 momentin mukaisen esityksen tekemiseen saakka. Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi sovellettavan voimassaolon muodon tapauskohtaisesti. Säännös poikkeaisi voimassa olevasta sääntelystä, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä pääasiaa koskeva päätöksensä ja 12 §:n 3 momentin mukainen esitys markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämisestä 90 päivän kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuudesta jatkaa määräikaisen väliaikaismääräyksen voimassaoloa erillisellä päätöksellä. Mahdollisuus määräajan jatkamiseen perustuisi direktiivin 11 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan väliaikaisen määräyksen voimassaoloa on voitava jatkaa silloin, kun se on asianmukaista ja tarpeen. Määräaikainen väliaikaismääräys tai määräajan pidennys ei kuitenkaan voisi olla voimassa pääasiaa koskevan viraston päätöksen ja 12 §:n 3 momentin mukaisen päätöksen tekemistä pidempään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuudesta kumota antamansa väliaikaismääräys välittömästi, kun määräykseen ei ole enää aihetta. Velvollisuus koskisi sekä viraston pääasiaa koskevan päätöksen tekemiseen asti voimassa olevia sekä määräaikaisia väliaikaismääräyksiä. Velvollisuuden tarkoituksena on varmistaa elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien toimintaedellytyksiä rajoittavien väliaikaisten määräysten poistaminen tilanteissa, joissa Kilpailu- ja kuluttajavirasto selvitystensä aikana havaitsee väliaikaismääräyksen jääneen tarpeettomaksi. Tarve väliaikaismääräyksen voimassapi-

tämiselle voi poistua esimerkiksi silloin, kun kilpailulle aiheutuvan vakavan ja peruuttamattoman haitan vaara on poistunut sen vuoksi, että kilpailunrajoituksesta epäilty on muuttanut menettelyään Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten aikana.

Pykälän 3 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa 3 momenttia, mutta momentin ensimmäisessä virkkeessä oleva viittaus väliaikaiseen kieltoon tai velvoitteeseen muutettaisiin viittaukseksi väliaikaiseen määräykseen. Muutos olisi luonteeltaan tekninen ja sen tarkoituksena on muuttaa momentin kieliasu vastaamaan paremmin pykälän otsikkoa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston antamaan väliaikaismääräystä koskevaan päätökseen saisi voimassa olevasta sääntelystä poiketen hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Muutoksenhausta säädettäisiin lain 49 a ja 49 b §:ssä. Väliaikaismääräystä koskeva valitus olisi käsiteltävä markkinaoikeudessa kiireellisenä ja määräystä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus määrää toisin.

46 §. Uhkasakko. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi direktiivin määräysten edellyttämät muutokset. Uhkasakko olisi jatkossakin mahdollista asettaa lain 4 §:ssä tarkoitetuille elinkeinonharjoittajille, joita ovat myös toiminimet sekä itsenäiset ammatinharjoittajat niiden harjoittaessa taloudellista toimintaa. Luonnollisille henkilöille asetettavia uhkasakkoja koskevista rajoituksista säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti pykälän 4 momentissa.

Pykälän 1 ja 2 momentit vastaisivat voimassa olevia 1 ja 2 momentteja, eikä momenteissa säädetty Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja markkinaoikeuden toimivalta asettaa uhkasakkoja muuttuisi nykytilasta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan olisi lähtökohtaisesti tarkoitettu asetettavaksi sellaisen menettelyn osalta, josta määrättäisiin ehdotetussa 37 a §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu. Uhkasakon ja ehdotetun 37 a §:n mukaisen seuraamusmaksun yhtäaikainen käyttö ei kuitenkaan olisi poissuljettua. Yhtäaikainen käyttö voisi olla perusteltua esimerkiksi tilanteissa, jossa elinkeinonharjoittaja on uhkasakon nojalla velvoitettu vastaamaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemään selvityspyyntöön, ja vasta myöhemmässä vaiheessa ilmenisi, että toimitetut tiedot olivat siinä määrin virheellisiä, että tietojen virheellisyyden vuoksi olisi perusteltua määrätä myös ehdotetussa 37 a §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

Pykälän 3 momentin alkuosaan ehdotetaan lisättäväksi direktiivin 16 artiklan edellyttämä uhkasakon suuruuden määrittämiseen liittyvä täsmennys niiden tilanteiden osalta, joissa uhkasakko liittyy kilpailunrajoitukseen tai kilpailunrajoituksen selvittämiseen taikka rikkomisen toteamista ja lopettamista sekä toimintaan liittyviä korjaustoimenpiteitä koskevassa 9 §:ssä, rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevassa 9 a §:ssä, sitoumuksia koskevassa 10 §:ssä, tietojenantovelvollisuutta koskevassa 33 §:ssä, kuulemisia koskevassa 34 §:ssä, elinkeinonharjoittajan liiketiloissa suoritettavia tarkastuksia koskevassa 35 §:ssä tai väliaikaismääräyksiä koskevassa 45 §:ssä tarkoitettun kiellon, päätöksen, tai määräyksen noudattamiseen. Momentissa luetelluissa tilanteissa uhkasakko olisi määritettävä suhteessa elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän uhkasakon asettamista koskevan päätöksen tekoajankohtaa edeltävän tilikauden keskimääräiseen päivittäiseen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon. Käytännössä uhkasakon suuruus määritettäisiin momentissa tarkoitetuissa tilanteissa jakamalla uhkasakon asettamista koskevan päätöksen tekoajankohtaa edeltävän tilikauden liikevaihto kalenteripäivien lukumäärällä ja kertomalla saatu summa päävelvoitteen täyttämisen viivästyspäivien määrällä uhkasakon asettamispäätöksestä laskettuna. Näin saadusta liikevaihdosta uhkasakon määräksi asetettaisiin tapauskohtaisen arvioinnin perusteella määräytyvä osa. Komissio on esimerkiksi Googlea koskevassa uhkasakkopäätöksessään asettanut uhkasakon määräksi viisi prosenttia keskimääräisestä päivittäisestä liikevaihdosta.

Momentissa säädetty uhkasakon suuruuden määrittämistapa ei koskisi kilpailulain 4 luvussa tarkoitetun yrityskauppavalvonnan sekä 4 a luvussa tarkoitetun kilpailuneutraliteettivalvonnan yhteydessä asetettujen uhkasakkojen suuruuden määrittämistä. Niiden osalta noudatettaisiin jatkossakin voimassa olevan lain säännöksiä. Tämä selkeytettäisiin lisäämällä momentin loppuosaan maininta, jonka mukaan muilta osin uhkasakkoon sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

Uhkasakon soveltamisalan rajoituksia koskevaa *4 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että uhkasakkoa ei saisi asettaa luonnolliselle henkilölle ehdotetun 33 §:n 2 momentissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi eikä 34 §:n mukaiseen kuulemiseen saapumisen varmistamiseksi. Rajoitusten johdosta uhkasakko olisi jatkossakin mahdollista asettaa vain elinkeinonharjoittajille ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille. Momenttiin lisättäisiin selvyyden vuoksi myös nimenomainen maininta siitä, että uhkasakko voitaisiin direktiivin 16 artiklan 1 kohdan b) alakohdan edellyttämällä tavalla asettaa elinkeinonharjoittajalle ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle sen varmistamiseksi, että niiden edustaja saapuu lain 34 §:ssä tarkoitettuun kuulemiseen.

47 §. Seuraamusmaksun täytäntöönpano. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin viittaukset ehdotetun 37 a §:n nojalla annettuihin menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättäviä seuraamusmaksuja koskeviin lainvoimaisiin päätöksiin sekä 47 a §:n 2 ja 3 momenttien nojalla annettuihin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättyjen seuraamusmaksujen perimistä koskeviin lainvoimaisiin päätöksiin. Viittausten johdosta Oikeusrekisterikeskus vastaisi jatkossa kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen perinnän lisäksi myös 37 a §:n ja 47 a §:n 2 ja 3 momentin nojalla annettujen lainvoimaisten päätösten täytäntöönpanosta. Voimassa olevasta muotoilusta poiketen momentissa säädettäisiin nimenomaisesti siinä mainittujen päätösten olevan täytäntöönpanokelpoisia vasta lainvoimaisina.

Pykälän *2 momenttia* esitetään muutettavaksi siten, että momentissa säädettäisiin voimassa olevaa *2 momenttia* selkeämmin markkinaoikeuden olevan velvollinen ilmoittamaan seuraamusmaksun määräämistä koskevasta päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle. Kyseessä olisi teknisluonteinen muutos.

Pykälän *3 momentin* sanamuotoa esitetään täsmennettäväksi momentin asiasisällön säilyessä muuttumattomana. Kyseessä olisi teknisluonteinen muutos.

Pykälän *4 momentti* vastaisi voimassa olevaa *4 momenttia*.

Pykälän *5 momentin* muotoiluun esitetään tehtäväksi teknisluonteiset täydennykset momentin sääntelyn selkeyttämiseksi. Momenttiin lisättäisiin nimenomainen maininta seuraamusmaksun alentamista vastaavan osan palauttamisesta. Momentissa säädettäisiin jatkossa Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuudesta palauttaa hakemuksetta seuraamusmaksu tai alentamista vastaava osa siitä, jos seuraamusmaksua koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi *6 momentti*, joka vastaisi sisällöltään pääasiallisesti voimassa olevaa kilpailulain 44 §:n 4 momenttia. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi 47 §:ään, sillä sitä ei esitetä säilytettäväksi uusissa muutoksenhakua koskevissa kilpailulain säännöksissä. Viittaussäännös sopisi myös sisältönsä puolesta paremmin seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevan 47 §:n kuin muutoksenhakua koskevien säännösten yhteyteen.

Momentissa todettaisiin kilpailulain nojalla määrättävien seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa sovellettavan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettua lakia, ellei kilpailulaissa

säädettä toisin. Lisäämällä maininta mahdollisuudesta säätää verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain lähtökohtaisesta noudattamisesta poikkeavasti mahdollistettaisiin ehdotetun 49 b §:n 3 momentin mukaisesti 12 ja 37 a §:ssä tarkoitettujen seuraamusmaksujen sekä 47 a §:ssä tarkoitettujen päätösten täytäntöönpano vasta niiden saatua lainvoiman.

47 a §. *Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen.* Pykälä olisi uusi ja se perustuisi direktiivin 14 artiklan 3 ja 4 kohtiin. Pykälässä säädettäisiin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn seuraamusmaksun perimisestä yhteenliittymän jäseniltä tilanteissa, joissa yhteenliittymän jäsenten liikevaihdot on otettu huomioon yhteenliittymän seuraamusmaksua laskettaessa ja yhteenliittymä ei itse pysty maksamaan sille määrättyä seuraamusmaksua. Pykälän 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätösten perusteella yhteenliittymän jäsenen maksettavaksi tuleva osuus seuraamusmaksusta voisi erota muun kansallisen lainsäädännön mukaisesta vastuunjaosta. Esimerkiksi rajoitetun vastuun yksityisiä yhteisöjä kuten rekisteröityjä yhdistyksiä, osakeyhtiöitä ja osuuskuntia koskevan lainsäädännön lähtökohta on, että osakkeenomistajat ja jäsenet eivät vastaa henkilökohtaisesti yhteisön velvoitteista. Maksettavaksi tuleva määrä voisi myös poiketa esimerkiksi yhteisölainsäädännössä vakiintuneesta yhdenvertaisuusperiaatteesta, jonka mukaan osakkuus ja jäsenyys yhteisössä tuottaa lähtökohtaisesti yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet. Esitetyn säännöksen perusteella seuraamusmaksun perintä voitaisiin kohdistaa taloudellista toimintaa harjoittavaan yhteenliittymän jäseneseen. Tällainen jäsen voisi olla esimerkiksi osakeyhtiö. Perintä voitaisiin kohdistaa luonnollisen henkilön varoihin vain silloin, kun luonnollinen henkilö on lain 4 §:ssä tarkoitettu elinkeinonharjoittaja.

Pykälässä tarkoitettu elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä vastaa voimassa olevassa kilpailulaissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän käsitettä. Voimassa olevan kilpailulain esitöiden mukaan käsite vastaa EU:n oikeudessa sovellettavaa käsitettä (HE 88/2010 vp, s. 38). EU:n kilpailusäännöissä ei kuitenkaan ole säädetty nimenomaista määritelmää yhteenliittymän käsitteelle, minkä vuoksi käsitteen sisältö määräytyy viime kädessä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että yrityksen yhteenliittymän käsitettä tulee tulkita laajasti. Yhteenliittymän käsitteen arvioinnissa keskeisenä pidetään sitä, onko kyseinen organisaatio yritysten toimintaa yhteensovittava institutionaalisen yhteistoiminnan muoto. Näin voidaan katsoa olevan, mikäli yritykset toimielimen puitteissa kollektiivisesti osallistuvat olennaiseen päätöksentekoon kilpailua rajoittavasta menettelystä ja näiden päätösten avulla pyrkivät tai ainakin suostuvat yhteensovittamaan markkinakäyttäytymisensä (oikeuskäytännöstä ks. esimerkiksi asia C-382/12 P, MasterCard ym. v. komissio, kohdat 66–76). Suomessa eri toimialojen elinkeinonharjoittajien yhteistyöelimet ja vastaavat yhteenliittymät ovat usein rekisteröityjä yhdistyksiä. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä voi kuitenkin olla myös esimerkiksi osakeyhtiö.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 14 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla yhteenliittymän velvollisuudesta vaatia jäseniltään osuuksia yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamiseksi silloin, kun yhteenliittymä ei pysty itse maksamaan sille kilpailunrajoituksen perusteella määrättyä sellaista lainvoimaista seuraamusmaksua, jonka suuruudessa on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa. Yhteenliittymän jäsenten liikevaihdot otetaan huomioon tilanteissa, joissa yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan. Esimerkiksi toimialajärjestön esittämässä hintasuosituksissa tai vähimmäishinnoissa on kyse toiminnasta, jossa yhteenliittymä osallistuu kiellettyyn kilpailunrajoitukseen, joka liittyy sen jäsenten toimintaan. Yksi keskeinen seikka arvioinnissa on, että yhteenliittymä ei itse toimi niillä markkinoilla, joihin menettely kohdistuu tai joihin menettelyllä on vaikutuksia. Näissä tilanteissa yhteenliittymällä ei ole objektiivista ja sen jäsenten eduista riippumatonta intressiä. Ehdotetun 13 a §:n 2 momentissa säädettäisiin jäsenten liikevaihdon huomioon ottamisesta seuraamusmaksun

enimmäismäärässä ja ehdotetun 13 b §:n 2 momentissa säädettäisiin jäsenten liikevaihdon huomioon ottamisesta seuraamusmaksun perusmäärässä.

Momentissa tarkoitettu yhteenliittymän kykenemättömyys seuraamusmaksun maksamiseen ei tarkoita sitä, että yhteenliittymän tulisi olla konkurssilain (120/2004) tarkoittamalla tavalla maksukyvytön, eikä kykenemättömyyttä seuraamusmaksun suorittamiseen olisi tarpeen todeta erillisessä menettelyssä. Yhteenliittymän tulisi kuitenkin jollakin tavalla osoittaa jäsenilleen ennen osuuksien vaatimista, että se ei kykene itse suorittamaan sille määrättyä seuraamusmaksua.

Pykälän 2 *momentti* perustuisi direktiivin 14 artiklan 4 kohtaan ja siinä säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuudesta päättää seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimisestä niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka ovat olleet edustettuina yhteenliittymän hallituksessa tai muussa päätöksentekokoelimesta rikkomispäätöksen tekohetkellä. Päätöksentekokoelimillä tarkoitettaisiin toimitusjohtajaa, hallitusta sekä muita mahdollisia yhteenliittymän säännöissä tai vastaavissa perustamisasiakirjoissa määriteltyjä muodollisia päätöksentekokoelimiä. Edellytyksenä päätöksen tekemiselle olisi, että yhteenliittymä ei ole maksanut seuraamusmaksua kokonaisuudessaan vuoden kuluessa seuraamusmaksupäätöksen lainvoimaisuudesta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi kuitenkin tehdä momentissa tarkoitetun päätöksen ennen vuoden määräajan päättymistä, jos seuraamusmaksun perintä on ulosoton hakemisen johdosta päättynyt ulosottoaaren mukaiseen estetodistukseen.

Momentti antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle mahdollisuuden perimistä koskevan päätöksen tekemiseen mutta ei velvoittaisi siihen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi tapauskohtaisen harkinnan perusteella perimistä koskevan päätöksen tekemisen tarpeellisuuden. Päätöksen tekeminen voisi olla tarpeetonta esimerkiksi tilanteessa, jossa perimisestä aiheutuvan taakan arvioitaisiin olevan kohtuuttoman suuri maksamatta olemaan seuraamusmaksun määrään tai perimisellä saatavaan hyötyyn verrattuna. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi harkintavalta päättää myös siitä, miltä päätöksentekokoelimesta edustettuina olleilta elinkeinonharjoittajilta yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa perittäisiin. Edellytyksenä ei olisi se, että päätöksentekokoelimesta edustettuna ollut jäsen olisi edelleen yhteenliittymän jäsenenä, vaan perintä olisi mahdollista kohdistaa myös yhteenliittymän entisiin jäseniin, jotka olivat edustettuina päätöksentekokoelimesta rikkomispäätöksen tekohetkellä. Perinnän kohteita päättäessään Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi ottaa huomioon esimerkiksi sen, onko jollekin elinkeinonharjoittajalle myönnetty seuraamusmaksusta vapautuminen tai seuraamusmaksun alentaminen kilpailulain 14 tai 15 §:n perusteella. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemä päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto päättäisi jättää momentissa tarkoitetun päätöksen tekemättä, Oikeusrekisterikeskus jatkaisi seuraamusmaksun perintää yhteenliittymältä.

Elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajat ovat aina luonnollisia henkilöitä, eikä oikeuskäytännössä ole hyväksytty väitettä, etteivät yksityishenkilöt voisi edustaa elinkeinonharjoittajaa ja mahdollistaa kilpailuoikeudellisen vastuun kohdistamista edustamaansa elinkeinonharjoittajaan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymään. Esimerkiksi markkinaoikeus on ratkaisunsa MAO:781:17 kohdissa 1697–1707 arvioinut väitettä siitä, että elinkeinonharjoittajien edustajat olisivat toimineet yhteenliittymien hallituksissa vain luonnollisina henkilöinä eivätkä seuraamusmaksuesityksen kohteina olevien elinkeinonharjoittajien edustajina. Markkinaoikeus ei pitänyt väitettä uskottavana.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla voidaan arvioida olevan parhaat edellytykset arvioida seuraamusmaksun perimisessä noudatettava järjestys, sillä viraston tulee yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun määrää koskevan esityksen laatimisessa selvittää seuraamusmaksussa huomioon otettavat yhteenliittymän jäsenten liikevaihdot. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi

siten jo käytössään sellaisia yhteenliittymän jäseniä koskevia tietoja, jotka olisivat hyödyllisiä määritettäessä ehdotetun 13 a §:n 1 momentin mukaista enimmäismäärää kunkin yhteenliittymän jäsenen osalta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto pystyisi tietojensa perusteella arvioimaan myös sitä, olisiko seuraamusmaksun periminen kokonaisuudessaan mahdollista sanotun 13 a §:n 1 momentin rajoituksen vuoksi yhteenliittymän hallituksen tai muun päätöksentekaelimen jäsenenä rikkomista koskevan päätöksen tekohetkellä edustettuina olleilta elinkeinonharjoittajilta, vai olisiko asiassa tarpeen edetä ehdotetussa 3 momentissa säädettyyn perimiseen sellaisilta yhteenliittymän jäseniltä, jotka ovat toimineet niillä markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Edellä mainittujen syiden takia esitetään, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto, eikä esimerkiksi markkinaoikeus, tekisi yhteenliittymän seuraamusmaksun jäseniltä perimistä koskeva päätöksen, johon voisi hakea muutosta tuomioistuimelta.

Perimistä koskevan päätöksen laatimisen yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto varaisi päätöksessä mainituille elinkeinonharjoittajille tilaisuuden tulla kuulluksi. Kuulemisen avulla elinkeinonharjoittajille annettaisiin mahdollisuus osoittaa, että ne ovat ehdotetun 47 a §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla jättäneet noudattamatta rikkomista koskevaa yhteenliittymän päätöstä ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai aktiivisesti vetäytyneensä siitä. Mikäli elinkeinonharjoittaja pystyisi osoittamaan edellytysten täyttyvän, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei nimeäisi kyseistä elinkeinonharjoittajaa päätöksessään eikä tältä voitaisi siten periä yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua tai sen osaa. Arvioidessaan edellytysten täytymistä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi ottaa huomioon myös rikkomusta koskeneen tutkinnan aikana kertyneet tiedot ja asiakirjat.

Pykälän 3 momentin mukaan silloin, kun seuraamusmaksua ei ole saatu perittyä kokonaisuudessaan 2 momentissa tarkoitetuilta yhteenliittymän jäseniltä vuoden kuluessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 momentin nojalla tekemän päätöksen lainvoimaisuudesta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi päättää seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimisestä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenistä, jotka ovat toimineet markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Momentti perustuisi direktiivin 14 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan sen jälkeen, kun seuraamusmaksun maksamista on vaadittu yhteenliittymän päätöksentekaelimessä toimineilta jäseniltä, seuraamusmaksun täysimääräisen maksamisen varmistamiseksi sen maksamista tulee voida vaatia miltä tahansa sellaiselta yhteenliittymän jäseneltä, joka on toiminut niillä markkinoilla, joilla yhteenliittymän suorittama rikkominen tapahtui.

Myös 3 momentti antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle mahdollisuuden perimistä koskevan päätöksen tekemiseen mutta ei velvoittaisi siihen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkintavalta vastaisi 2 momentin mukaista harkintavaltaa, ja virasto päättäisi tapauskohtaisen harkinnan perusteella perimistä koskevan päätöksen tekemisen tarpeellisuuden. Päätöksen tekeminen voisi olla tarpeetonta esimerkiksi tilanteessa, jossa perimisestä aiheutuvan taakan arvioitaisiin olevan kohtuuttoman suuri maksamatta olemaan seuraamusmaksun määrään tai perimisellä saatavaan hyötyyn verrattuna. Myös 3 momentissa tarkoitettujen päätösten osalta Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi harkintavalta päättää siitä, miltä yhteenliittymän rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluneilla markkinoilla toimineilta yhteenliittymän jäseniltä yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa perittäisiin. Perinnän kohdistamisen edellytyksenä ei olisi se, että elinkeinonharjoittaja edelleen olisi yhteenliittymän jäsen, vaan perintä voitaisiin kohdistaa myös yhteenliittymän entisiin jäseniin, jotka toimivat rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluneilla markkinoilla ja olivat yhteenliittymän jäseniä rikkomuksen tapahtuessa.

Vastaavasti kuin 2 momentissa tarkoitettujen päätösten laatimisen yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto varaisi päätöksessä mainituille elinkeinonharjoittajille tilaisuuden tulla kuulluksi. Kuulemisen avulla elinkeinonharjoittajille annettaisiin mahdollisuus osoittaa, että ne ovat ehdotetun 47 a §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla jättäneet noudattamatta rikkomista koskevaa

yhteenliittymän päätöstä ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai aktiivisesti vetäytyneensä siitä. Perinnän kohteita päättäessään Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi ottaa huomioon esimerkiksi sen, onko jollekin elinkeinonharjoittajalle myönnetty seuraamusmaksusta vapautuminen tai seuraamusmaksun alentaminen kilpailulain 14 tai 15 §:n perusteella. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemä päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto olisi tehnyt 2 momentissa tarkoitetun päätöksen, mutta päättäisi jättää 3 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemättä, Oikeusrekisterikeskus jatkaisi seuraamusmaksun perintää 2 momentin perusteella tehdyssä päätöksessä mainituilta yhteenliittymän jäseniltä.

Momentissa tarkoitetun päätöksen tekeminen olisi mahdollista vasta sen jälkeen, kun yhteenliittymälle määrätty seuraamusmaksua on 2 momentin mukaisesti peritty sellaisilta elinkeinonharjoittajilta, jotka olivat edustettuina yhteenliittymän päätöksentekokoelimessa rikkomispäätöksen tekohetkellä. Yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluneilla markkinoilla toimineilta jäseniltä olisi siten toissijaista suhteessa yhteenliittymän päätöksentekokoelimessa edustettuina olleilta elinkeinonharjoittajilta perimiseen nähden. Tässä yhteydessä tarkoitetut markkinat arvioitaisiin samalla maantieteellisellä ja hyödykkeisiin liittyvällä laajuudella kuin ratkaisussa, jossa yhteenliittymän toteuttaman kilpailunrajoituksen olemassaolo on todettu. Arviointi olisi siten yhdenmukainen Kilpailu- ja kuluttajaviraston, markkinaoikeuden ja viime kädessä korkeimman hallinto-oikeuden rikkomuksen toteamista koskevan ratkaisun kanssa.

Direktiivin 14 artiklan 4 kohdan sanamuodon sekä johdanto-osan kappaleessa 48 mainitun mukaisesti ehdotettu 3 momentti antaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle harkintavallan päättää, miltä rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluvilla markkinoilla toimineilta yhteenliittymän jäseniltä seuraamusmaksun maksamista vaadittaisiin. Tämä tarkoittaisi sitä, että kaikki sellaiset yhteenliittymän jäsenet, jotka ovat toimineet markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui, eivät automaattisesti joutuisi vastaamaan yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamisesta. Lähtökohtana kuitenkin olisi direktiivin tavoitteen mukaisesti se, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi vaatia seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimistä rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluvilla markkinoilla toimineilta yhteenliittymän jäseniltä silloin, kun seuraamusmaksun täysimääräisen maksamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Seuraamusmaksun maksamatta olevan osan periminen rikkomisen vaikutuspiiriin kuuluvilla markkinoilla toimineilta jäseniltä olisi direktiivin 14 artiklan 4 kohdan sanamuotoa vastaavalla tavalla sidottu siihen, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto arvioisi maksamisen vaatimisen olevan tarpeen seuraamusmaksun täysimääräisen maksamisen varmistamiseksi sen jälkeen, kun seuraamusmaksun maksamista on ensin 2 momentissa tarkoitetulla tavalla peritty rikkomispäätöksen tekohetkellä yhteenliittymän hallituksessa tai muussa päätöksentekokoelimessa edustettuina olleilta yhteenliittymän jäseniltä.

Tarve maksamisen vaatimiseen voisi ilmetä esimerkiksi siten, että 2 momentissa tarkoitetuilta jäseniltä ei ole saatu perittyä maksuja tai perityt maksut eivät riittäisi yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun täysimääräiseksi maksamiseksi. Jälkimmäinen tilanne voisi syntyä esimerkiksi 13 a §:n 1 momentissa säädetyn yksittäisen yrityksen rahallista vastuuta rajoittavan säännöksen vuoksi. On myös mahdollista, että rikkomispäätöksen tekohetkellä päätöksentekokoelimessa edustettuina olleet jäsenet osoittavat, että ne eivät ole panneet rikkomispäätöstä täytäntöön 4 momentissa tarkoitetulla tavalla ja vapautuvat siten seuraamusmaksun maksamisesta. Seuraamusmaksun täysimääräisen maksamisen varmistamiseksi voisi myös siinä tapauksessa olla tarpeen esittää seuraamusmaksun perimistä niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka ovat toimineet rikkomuksen vaikutuspiiriin kuuluvilla markkinoilla.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston 47 a §:n 2 ja 3 momenttien nojalla tekemien päätösten täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus vastaavalla tavalla kuin voimassaolevan kilpailulain seuraamusmaksujenkin osalta. Asiaa koskeva maininta lisättäisiin seuraamusmaksujen perintää koskevaan kilpailulain 47 §:ään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 14 artiklan 4 kohdan loppuosaa vastaavasta rajoituksesta, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei saisi kohdistaa pykälän 2 tai 3 momentin nojalla tekemäänsä päätöstä niihin yhteenliittymän jäseniin, jotka osoittavat jättäneensä panematta täytäntöön rikkomista koskevan yhteenliittymän päätöksen ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai vetäytyneensä siitä aktiivisesti ennen Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten aloittamista.

Momentissa tarkoitetun yhteenliittymän päätöksestä tietämättömyyden osoittamista koskisivat vastaavat edellytykset kuin mitä EU-oikeuskäytännössä edellytetään. Elinkeinonharjoittajan voitaisiin katsoa olevan tietämätön yhteenliittymän päätöksestä esimerkiksi silloin, kun yhteenliittymän päätöstä ei ole julkaistu tai tiedotettu yhteenliittymän jäsenistölle, eikä elinkeinonharjoittaja ole myöskään saanut tiedoksi esimerkiksi sellaista päätöselimen kokouspöytäkirjaa tai muuta asiakirjaa, josta kilpailulain vastainen päätös ilmenee. Tietoisuus yhteenliittymän päätöksestä ratkaistaisiin asiassa esitetyn näytön kokonaisarvioinnin perusteella. Aktiivinen vetäytyminen tarkoittaisi käytännössä vastaavaa julkista irtisanoutumista, jota elinkeinonharjoittajalta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edellytetään, jotta se voisi välttyä olemasta vastuussa kilpailunrajoituksesta, kun elinkeinonharjoittajan edustaja on osallistunut kokoukseen, jossa on käsitelty kilpailunvastaisia aiheita. Toinen vaihtoehto vetäytymisen osoittamiseksi olisi kertoa kilpailua rajoittavasta menettelystä toimivaltaisille kilpailuviranomaisille (ks. asia C-510/06 P *Archer Daniels Midland v. komissio*, kohdat 119-120: muiden osapuolten käsitys yrityksen aikomuksesta on ratkaiseva, kun arvioidaan sitä, onko viimeksi mainittu päättänyt irtisanoutua laittomasta sopimuksesta. Vastaavasti on katsottu yhdistetyissä asioissa C-204/00 ym. *Aalborg Portland ym. v. komissio*, kohdat 81-82. Asian T-303/02 *Westfalen v. komissio* kohdan 103 mukaan julkisen irtisanoutumisen käsitettä on tulkittava suppeasti, ja esimerkiksi muille osapuolille lähetetty kirjallinen ilmoitus voisi täyttää kriteerit. Asian T-377/06 *Comap v. komissio* kohdan 76 mukaan ilmoituksen on oltava vakaa ja selkeä, jotta muut osapuolet ymmärtävät tarkoituksen.). Seuraamusmaksusta vapautuminen olisi mahdollista sekä yhteenliittymän päätöksentekoeleimissä edustettujen että vain yhteenliittymän jäsenenä toimivien elinkeinonharjoittajien osalta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin direktiivin johdanto-osan kappaleessa 48 olevaa mainintaa vastaavasti Kilpailu- ja kuluttajaviraston velvollisuudesta ottaa 2 ja 3 momenteissa tarkoitettuja päätöksiä tehdessään huomioon yhteenliittymän jäsenten suhteellinen koko sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanne. Jäsenten suhteellisen koon sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteen huomioon ottamisella tarkoitettaisiin suhteellisuusperiaatteen noudattamista Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 ja 3 momenttien nojalla antamien päätösten laadinnassa. Velvollisuus suhteellisuusperiaatteen noudattamiseen viranomaisen päätösten laadinnassa on ilmaistu myös hallintolain 6 §:ssä. Maininnan johdosta Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi 2 ja 3 momenteissa tarkoitettuja päätöksiä tehdessään ottaa huomioon esimerkiksi sen, että liikevaihdoltaan pienemältä yhteenliittymän jäseneltä ei vaadittaisi suurempaa osuutta yhteenliittymän seuraamusmaksusta kuin liikevaihdoltaan selvästi suuremmalta yhteenliittymän jäseneltä. Sen lisäksi, että yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimisessä yhteenliittymän jäseniltä tulee ottaa huomioon jäsenten keskinäinen suhde, olisi perimispäätösten tekemisen yhteydessä myös mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon se, ettei yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun tai sen osan periminen johtaisi erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta niiden toimintaedellytysten lakkaamiseen.

Momentissa säädettäisiin myös vastuun enimmäismäärästä. Säännöksen mukaan yksittäisen elinkeinonharjoittajan vastuu yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätystä seuraamusmaksusta ei saa yhdessä elinkeinonharjoittajalle samasta rikkomuksesta määrätyn seuraamusmaksun kanssa ylittää 13 a §:n 1 momentissa säädettyä enimmäismäärää. Viitatus säännöksen mukaan seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdesta. Enimmäismäärässä otettaisiin huomioon sekä elinkeinonharjoittajalle mahdollisesti saman menettelyn perusteella erikseen määrätty seuraamusmaksu että yhteenliittymälle määrätystä seuraamusmaksusta elinkeinonharjoittajalle maksettavaksi tuleva määrä. Näiden summa ei saisi ylittää 13 a §:n 1 momentin mukaisesti laskettua enimmäismäärää.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun perimisen aikarajasta. Momentin mukaan yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen on toteutettava kokonaisuudessaan joko viiden vuoden kuluessa siitä, kun markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tekemä seuraamusmaksupäätös on saanut lainvoiman, tai kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 tai 3 momentin nojalla tekemä päätös on saanut lainvoiman, jos se olisi ensiksi tarkoitettua määräaika pidempi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että seuraamusmaksun periminen olisi toteutettava kokonaisuudessaan kahden vuoden kuluessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 tai 3 momentin nojalla tekemän päätöksen lainvoimaisuudesta, mikäli sanottu kahden vuoden määräaika päättyisi myöhemmin kuin markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tekemän seuraamusmaksupäätöksen lainvoimaisuudesta laskettu viiden vuoden määräaika.

49 a §. Muutoksenhaku markkinaoikeuteen. Valittamisesta Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä markkinaoikeuteen säädettäisiin jatkossa kilpailulain 49 a §:ssä. Voimassa olevan lain muutoksenhakua koskevasta 44 §:stä poiketen muutoksenhausta säädettäisiin selvästi kahdessa eri pykälässä siten, että muutoksenhausta Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksestä markkinaoikeuteen ja muutoksenhausta markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen säädettäisiin eri pykälissä. Lisäksi pykälissä esitettäisiin aiempaa selkeämmin ryhmiteltyinä päätökset, joita koskee valituskielto, ja päätökset, joista ei voi erikseen valittaa.

Momentissa 1 voimassa olevan lain viittaus hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, joka tuli voimaan vuoden 2020 alusta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailulain nojalla antamaan päätökseen saisi siten hakea muutosta markkinaoikeudelta siten kuin HOL:ssa säädetään. Momentissa säädettäisiin myös tilanteista, joissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää. Momentissa säädettäisiin uutena siitä, että lain 45 §:n mukaista Kilpailu- ja kuluttajaviraston väliaikaismääräystä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää, ja että valitus on markkinaoikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Velvollisuus käsitellä valitus kiireellisenä kattaisi väliaikaismääräysten antamista koskevista päätöksistä tehtyjen valitusten lisäksi määräaikaisen väliaikaismääräyksen määräjän pidentämistä koskevista päätöksistä tehtyt valitukset. Muutos perustuu direktiivin välitoimia koskevaan 11 artiklaan. Kiireellisenä käsittely perustuu direktiivin 11 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että välitoimien lainmukaisuus, oikeasuhteisuus mukaan luettuna, voidaan tutkia nopeutetussa muutoksenhakumenettelyssä.

Momentissa 2 säädettäisiin poikkeuksista, joissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksistä ei saisi valittaa markkinaoikeuteen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston yrityskauppailmoituksen olennaista puutteellisuutta koskevaan lain 26 §:n 1 momentin mukaiseen päätökseen ei saisi jatkosakaan hakea muutosta valittamalla. Muutosta ei saisi hakea valittamalla myöskään virka-avun antamista koskevasta 37 §:n 5 momentin mukaisesta päätöksestä. Yrityskaupan ilmoittaja ei

saisi hakea muutosta valittamalla 25 §:n nojalla annetusta päätöksestä, jolla yrityskaupan ilmoittajan esittämät ehdot on määrätty noudatettaviksi.

Momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen korjaus siten, että voimassa olevan lain viittaus lain 37 §:n 4 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi 37 §:n 5 momenttiin. Voimassa olevan lain muutoksenhakua koskevan 44 §:n pykälän 3 momentissa todetaan, että lain 37 §:n 4 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, vaikka voimassa olevassa laissa virka-avusta säädetään 37 §:n 5 momentissa.

Sen sijaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston 9 §:n mukaisesta kieltopäätöksestä ja toimintaa koskevia korjaustoimenpiteitä koskevasta päätöksestä, 10 §:n mukaisesta sitoumuspäätöksestä sekä 46 §:n mukaisesta uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä voisi valittaa markkinaoikeudelle ja siitä suoraan edelleen korkeimmalle hallinto-oikeudelle kuten tähänkin asti. Lakiin tällä esityksellä lisättäväksi ehdotetun 47 a §:n mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi tehdä päätöksen yhteenliittymän jäsenistä, joilta seuraamusmaksua peritään, jos yhteenliittymälle määrätty seuraamusmaksua ei ole maksettu. Tällaisesta päätöksestä olisi valitusoikeus markkinaoikeuteen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 47 a §:n nojalla tekemää päätöstä ei saisi kuitenkaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Momentissa 3 säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksistä, joihin ei saisi erikseen hakea muutosta valittamalla. Tällaisia olisivat 35 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittaminen elinkeinonharjoittajan liiketiloissa, 17 §:n 4 momentin nojalla annettu päätös lain 14–16 §:n seuraamusmaksusta vapautumiseen ja seuraamusmaksun alentamiseen liittyvien edellytysten täyttymisestä ja 26 §:n 3 momentin nojalla annettu päätös yrityskaupan käsittelymääräajan jatkamisesta.

Liiketiloihin kohdistuvien tarkastusten osalta säännöstä täsmennettäisiin voimassa olevaan lakiin nähdessä siten, että viraston päätökseen toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan liiketiloissa ei saisi jatkossa erikseen hakea muutosta valittamalla. Tarkastuspäätöstä voitaisiin siten tarvittaessa käsitellä pääasian yhteydessä markkinaoikeudessa. Voimassa olevassa laissa todetaan, että tällaiseen tarkastukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kilpailulain 17 §:n 4 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja seuraamusmaksusta vapautumisen tai seuraamusmaksun alentamisen edellytykset. Tähän päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. HE:n 88/2010 vp mukaan erillinen muutoksenhakumahdollisuus ei ole tarpeen, koska Kilpailuviraston päätökseen liittyvät väitteet voidaan esittää markkinaoikeudelle seuraamusmaksuesitystä koskevan pääasian käsittelyn yhteydessä. Voimassa olevassa laissa viitataan 17 §:n osalta virheellisesti 3 momenttiin eikä momenttiin 4. Lain 17 §:n 3 momentti muuttui momentiksi 4 muutettaessa kilpailulakia lailla 721/2019, joka tuli voimaan 17 kesäkuuta 2019. Muutoksenhakua koskevassa 44 §:ssä ei kuitenkaan tehty tässä yhteydessä momenttiviittauksen korjausta 17 §:n 4 momentiksi. Tekninen momenttiviittauksen korjaus tehtäisiin tämän esityksen yhteydessä siten, että leniencyn myöntämistä koskevasta päätöksestä ei saisi edelleenkään valittaa erikseen.

Yrityskauppaan liittyvästä 26 §:n 3 momentin mukaisesta käsittelymääräajan jatkamispäätöksestä ei saisi jatkossakaan erikseen hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Voimassa olevan kilpailulain 44 §:n 4 momentissa säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisesta kilpailulain perusteella määrättävien seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa. Kyseistä momenttia vastaava säännös esitetään otettavaksi seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevaan kilpailulain 47 §:ään.

49 b §. *Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen.* Muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen säädettäisiin jatkossa kilpailulakiin lisättävässä uudessa 49 b §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kuten ehdotetussa 49 a §:ssä, voimassa olevan lain viittaus hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi HOL:iin. Siten myös muutoksenhakuun markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen sovellettaisiin HOL:a.

HOL 107 §:n mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Erikseen säädetään muutoksenhausta valittamalla muun hallintotuomioistuimen päätökseen. HOL:n 2 §:n mukaan lakia sovelletaan oikeudenkäynnissä yleisissä hallintotuomioistuimissa, joita ovat korkein hallinto-oikeus ja alueelliset hallinto-oikeudet, mukaan lukien Ahvenanmaan hallintotuomioistuin. Pykälän mukaan lakia sovelletaan lisäksi hallintoasiaa koskevassa oikeudenkäynnissä vakuutus oikeudessa, markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimissa. Tuomioistuinlain (673/2016) 4 luvun 3 §:ssä on nimetty hallinto-oikeudet.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n säännös valitusluvasta koskee siten vain muutoksenhakua hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, eikä markkinaoikeutta katsota lain 2 §:ssä tarkoitetuksi hallinto-oikeudeksi. Muutoksenhaussa markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen tarvittaisiin siten valituslupa vain, jos siitä säädettäisiin erikseen.

Tässä esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi, että valittaminen markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valitusluvan pyytämistä. Tämä tarkoittaa, ettei valittaminen markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi jatkossaakaan valitusluvan hakemista.

Markkinaoikeuden päätöksestä, joka koskee esimerkiksi seuraamusmaksun määräämistä Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä lain 12 §:n tai menettelysääntöjen rikkomista koskevan 37 a §:n perusteella taikka 9 a §:n perusteella määrättäviä rakenteellisia korjaustoimenpiteitä, voisi valittaa valituslupaa hakematta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöksestä voisi siten valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, kun markkinaoikeus määrää ensimmäisenä asteena seuraamusmaksun tai rakenteellisia korjaustoimenpiteitä. Seuraamusmaksujen määräämistä koskevista markkinaoikeuden päätöksistä on voinut tähänkin asti valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Myös esimerkiksi markkinaoikeuden tekemästä uhkasakon asettamista tai tuomitsemista koskevasta päätöksestä voisi valittaa valituslupaa pyytämättä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Samoin markkinaoikeuden päätöksistä, jotka on annettu Kilpailu- ja kuluttajaviraston 47 a §:n 2 ja 3 momentin perusteella tekemiin päätöksiin kohdistuvissa muutoksenhauissa, voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen valituslupaa pyytämättä.

Momentissa 2 säädettäisiin tilanteista, joissa pääsäännöstä poiketen ei saisi valittaa markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 26 §:n 2 momentin nojalla annettua päätöstä yrittäjäkaupan käsittelyyn liittyvän määräjän pidentämisestä, 36 §:n 5 momentissa tarkoitettua tarkastusvaltuuden myöntämistä muihin kuin liiketiloihin tai 45 §:n mukaista väliaikaista määrystä. Voimassa olevan lain mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston väliaikaismääräyksestä ei saa valittaa. Jatkossa valittaminen väliaikaismääräyksestä markkinaoikeuteen olisi mahdollinen ja se käsiteltäisiin kiireellisenä. Sen sijaan markkinaoikeuden päätöksestä ei saisi valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Momentissa 3 säädettäisiin pääsäännöstä, jonka mukaan markkinaoikeuden päätöksiä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Pääsääntö vastaisi voimassa olevaa oikeutta.

Momentissa ei olisi viittausta väliaikaismääräyksiä koskevaan määräajan pidentämiseen, koska väliaikaismääräyksiä koskevaa 45 §:ää muutettaisiin siten, että väliaikaismääräys olisi voimassa viraston asettaman määräajan tai pääasiaa koskevan viraston päätöksen ja viraston 12 §:n 3 momentin mukaisen seuraamusmaksuesityksen tekemiseen saakka.

Momentissa säädettäisiin uusista poikkeuksista pääsääntöön, että markkinaoikeuden päätöstä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, ellei korkein hallinto-oikeus määräisi toisin. Momentissa säädettäisiin, että 9 a §:n mukainen rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskeva päätös, 12 §:n mukainen kilpailunrajoituksesta määrättävää seuraamusmaksua koskeva päätös ja 37 a §:n mukainen menettelysäännösten rikkomisesta määrättävää seuraamusmaksua koskeva päätös sekä 47 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimistä yhteenliittymän jäseniltä koskevat päätökset olisivat täytäntöönpanokelpoisia vasta lainvoimaisina.

Rakenteellisten korjaustoimenpiteiden osalta pääsäännöstä poikkeavan ratkaisun perusteena olisi omistusoikeuteen puuttumisen lisäksi se, että rakenteelliset korjaustoimenpiteet ovat luonteeltaan sellaisia, että tilanteen palauttaminen voi olla niiden täytäntöönpanon jälkeen kohtuuttoman vaikeaa tai jopa mahdotonta. Jos markkinaoikeus esimerkiksi määräisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen mukaisesti yrityksen myymään tietyn liiketoimintansa tai osakkeitaan rakenteellisina korjaustoimenpiteinä, transaktion peruminen korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisesti erisältöisen ratkaisun jälkeen olisi todennäköisesti vaikeaa ja myös ostajan näkökulmasta epätarkoituksenmukaista. Vaikka käytännössä korkein hallinto-oikeus todennäköisesti estäisi rakenteellisen korjaustoimenpiteen täytäntöönpanon ennen lainvoimaista päätöstä, täytäntöönpanosta vasta lainvoimaisen päätöksen jälkeen säädettäisiin selkeästi ja ennustettavasti lain tasolla muun muassa perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuuden suojan takia.

Seuraamusmaksut pannaan täytäntöön voimassa olevan lain 44 §:n 4 momentin mukaan ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Tämä tarkoittaa, että seuraamusmaksut voidaan panna lain mukaan täytäntöön ennen lainvoimaista markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä. Käytännössä tuomioistuimet ovat kuitenkin määränneet päätöstä antaessaan täytäntöönpanokiellon päätöksen lainvoimaisuuteen asti.

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten sääntelyn kehittämistä koskevan työryhmän mietinnön (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 52/2018) mukaan lähtökohdaksi asetettava sääntelyperiaatteena on, että hallinnollinen sanktio on täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisen päätöksen perusteella. Mietinnössä todetaan edelleen, että lainvoimaisuudesta seuraamusmaksun täytäntöönpanon edellytyksenä on lähtökohtaisesti tarpeen säätää erikseen, jos seuraamusmaksu on erityislainsäädännön perusteella säädetty pantavaksi täytäntöön verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain tai jos seuraamusmaksua koskeva päätös on erityissäännöksen perusteella muutoin pantavissa täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

Tässä esityksessä ehdotetaan lain tasolla säädettäväksi, että seuraamusmaksut pantaisiin täytäntöön vasta, kun niiden määräämistä koskeva päätös on lainvoimainen. Säännös selkeyttäisi oikeustilaa, lisäisi ennustettavuutta ja vähentäisi tuomioistuinten työtä erillisten täytäntöönpanokiellojen osalta. Lisäksi säännös vastaisi edellä mainitun rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan työryhmän mietinnön sääntelyperiaatteita.

8 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 4.2.2021.

Esityksessä ehdotettuja 9 a, 13, 13 a–13 f sekä 47 a §:ää sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen toteutettuihin tai jatkettuihin kilpailunrajoituksiin. Ehdotetussa 9 a §:ssä säädettäisiin kilpailunrajoituksen perusteella määrättävistä rakenteellisista korjaustoimenpiteistä, joita koskevaa sääntelyä ei ole voimassa olevassa kilpailulaissa. Mikäli rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voitaisiin määrätä kokonaisuudessaan ennen lain voimaantuloa tehtyjen kilpailunrajoitusten perusteella, olisi kyseessä kilpailunrajoituksesta epäiltyjen tahojen näkökulmasta jossain määrin ennakoimaton seuraamus. Direktiivin tavoitteena olevan kilpailuvalvonnan tehostamisen näkökulmasta rakenteellisia korjaustoimenpiteitä olisi kuitenkin perusteltua voida määrätä tilanteissa, joissa ennen lain voimaantuloa alkanutta kilpailunrajoitusta jatkettaisiin myös lain voimaantulon jälkeen. Ehdotetussa 9 a §:ssä tarkoitettuja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä olisi ehdotetun voimaantulosääntelyn mukaan mahdollista määrätä lain voimaantulon jälkeen toteutettujen tai jatkettujen kilpailunrajoitusten osalta.

Ehdotetuissa 13 ja 13 a–13 f §:ssä säädettäisiin voimassa olevan kilpailulain säännöksiä tarkemmin kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen suuruuden määrittämisestä. Muutosten tarkoituksena on parantaa seuraamusmaksujen määrän ennustettavuutta sekä saattaa kansallinen seuraamusmaksujen suuruuden arviointi paremmin komission soveltamaa arviointitapaa vastaavaksi. Ehdotettujen muutosten osalta on mahdollista, että kilpailunrajoitusten perusteella määrättävien seuraamusmaksujen suuruus tulee jossain määrin nousemaan nykyisestä, minkä vuoksi säännöksiä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen toteutettujen tai jatkettujen kilpailunrajoitusten perusteella määrättäviin seuraamusmaksuihin. Mikäli säännösten soveltaminen alkaisi heti lain voimaantulon jälkeen, olisi mahdollista, että Kilpailu- ja kuluttajavirastossa jo pitkään vireillä olleessa asiassa esitettävän seuraamusmaksun suuruuden määrittämisessä noudatettavat säännökset muuttuisivat kesken asian käsittelyn. Sovellettavien säännösten muuttuminen kesken asian käsittelyn voitaisiin katsoa olevan jossain määrin ennakoimaton ja ongelmallista seuraamusmaksuesityksen kohteen kannalta. Jos uusia säännöksiä sen sijaan sovellettaisiin vain kilpailunrajoituksiin, jotka on toteutettu kokonaisuudessaan lain voimaantulon jälkeen, voimassa olevia seuraamusmaksujen määrän arviointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vielä kauan uuden lain voimaantulon jälkeen. Näin tapahtuisi esimerkiksi sellaisten useita vuosia kestävien kilpailunrajoitusten tapauksissa, joissa kilpailunrajoitus sijoittuisi ajallisesti vain vähäiseltä osin uuden lain voimaantuloa edeltävään aikaan.

Kilpailulakiin ehdotetussa 47 a §:ssä säädettäisiin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle sen jäsenten toimintaan liittyvän kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn seuraamusmaksun perimisestä. Kyseessä olisi uudenlainen menettely, joka mahdollistaisi direktiivin edellyttämällä tavalla yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrätyn seuraamusmaksun perimisen yhteenliittymän jäseniltä tilanteessa, jossa yhteenliittymän kilpailunrajoitus liittyy yhteenliittymän jäsenten toimintaan. Koska säännös laajentaisi yhteenliittymän jäsenten vastuuta yhteenliittymälle määrätystä seuraamusmaksusta, säännöstä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen toteutettujen tai jatkettujen yhteenliittymän jäsenten toimintaan liittyvien kilpailunrajoitusten perusteella määrättäviin seuraamusmaksuihin. Ehdotetun 47 a §:n sääntely liittyy yhteenliittymälle kilpailunrajoituksen perusteella määrättävän seuraamusmaksun määrän arviointia koskeviin muutoksiin muun muassa yhteenliittymän jäsenten liikevaihtojen huomioimisen osalta, minkä vuoksi pykälän soveltamisen ehdotetaan alkavan samanaikaisesti 13–13 f §:n soveltamisen kanssa.

Kilpailulain 19 §:ään ehdotettuja uusia 2 ja 4 momentteja sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen Kilpailu- ja kuluttajavirastossa vireille tullessiin asioihin. Ehdotetussa uudessa 19 §:n 2

momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisen vanhentumisajan keskeytymisestä tilanteessa, jossa komissio tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on aloittanut kilpailunrajoitusta koskevan tutkintamenettelyn. Jatkossa myös komission ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tutkintatoimenpiteet kilpailunrajoitusten selvittämisessä keskeyttäisivät vanhentumisajan kulumisen tutkinnan vireilläolon ajaksi. Voimassa olevassa sääntelyssä oleva ehdoton kymmenen vuoden aikaraja seuraamusmaksun määräämiselle ei kuitenkaan muuttuisi. Pykälään ehdotetussa uudessa 4 momentissa säädettäisiin ehdotetussa 37 a §:ssä tarkoitettujen rikkomusten perusteella määrättävien seuraamusmaksujen määräämisen vanhentumisesta.

Kilpailulain 29 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitettua määräaika laskettaisiin jatkossa kalenterikuukausien sijaan työpäivinä. Uusia määräaikoja sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin yrityskaupan kieltämisestä koskeviin esityksiin. Uuden laskentatavan soveltamisen alkaminen lain voimaantulosta lukien voisi johtaa tilanteeseen, jossa määräaikojen laskeminen muuttuisi kesken Kilpailu- ja kuluttajavirastossa vireillä olevan yrityskaupan käsittelyn. Asian käsittelyssä sovellettavien määräaikojen laskentatavan tulisi olla mahdollisimman selkeä, minkä vuoksi 29 §:ään ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin vasta lain voimaantulon jälkeen tehtyihin pykälässä tarkoitettuihin yrityskaupan kieltämisestä koskeviin esityksiin.

Ehdotetussa 37 a §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta esittää seuraamusmaksua kyseisen pykälän 1 momentissa säädettyjen rikkomusten perusteella. Vastaavan seuraamusmaksun määrääminen ei ole mahdollista voimassa olevan kilpailulain säännösten nojalla. Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksua olisivat luonteeltaan rangaistusluonteisia hallinnollisia sanktioita, minkä vuoksi pykälän soveltaminen olisi perusteltua lain voimaantulon jälkeen toteutettujen rikkomusten tilanteissa. Seuraamusmaksuesityksen tekeminen 37 a §:n rikkomisen perusteella olisi siten mahdollista vain tilanteissa, joissa rikkomisen on tapahtunut kokonaisuudessaan lain voimaantulon jälkeen.

Sen estämättä, mitä 2–5 momentissa säädetään, markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsiteltäisiin loppuun noudattaen lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Momentin tarkoituksena olisi varmistaa, ettei markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä oleviin asioihin sovellettavat säännökset muuttuisi kesken käsittelyn.

9 Suhde muihin esityksiin

Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Sote-maakuntalaki

Luonnos hallituksen esitykseksi sote-maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi oli lausuntokierroksella ajalla 15.6.–25.9.2020. Lopullinen hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle joulukuussa 2020. Esitysluonnos sisältää ehdotuksen sote-maakuntalaiksi. Esitysluonnos sisältää myös muutosehdotuksia kilpailulain kilpailuneutraliteettia ja tiedonantovelvollisuutta koskeviin pykäliin. Kilpailulain 30 a, 30 c, 30 d ja 33 pykälää ehdotettaisiin muutettavaksi siten, että ne kattaisivat myös sote-maakunnat ja sote-maakuntayhtymät sekä näiden määräysvallassa olevat yksiköt. Kilpailulaissa viitattaisiin myös sote-maakuntalain markkinaperusteisen hinnoittelun vaatimukseen. Kilpailulain tietojenantovelvollisuutta koskevaan 33 §:ään esitettäisiin muutosta sekä sote-maakuntalakia että tämän kilpailulakia koskevan esityksen yhteydessä.

Yrityskauppojen käsittelymääräaikaisten väliaikainen muuttaminen

Eduskunnalle annettiin 11.6.2020 hallituksen esitys laiksi kilpailulain 26 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 99/2020 vp). Esityksessä kilpailulakia ehdotettiin muutettavaksi väliaikaisesti pidentämällä yrityskauppojen toisen vaiheen käsittelymääräaikaa noin kuukaudella COVID-19 -epidemiasta aiheutuvien poikkeusolojen vaikutusten takia. Esitystä ei käsitelty eduskunnassa ennen eduskunnan kesätaukoa. Jotta väliaikaista säännöstä voitaisiin soveltaa siinä tarkoitettuna ajanjaksona, annettiin 2.7.2020 täydentävä hallituksen esitys (HE 106/2020 vp). Täydentävän esityksen mukaan säännöstä sovellettaisiin yrityskauppoihin, jotka on ilmoitettu Kilpailu- ja kuluttajavirastolle täydentävän hallituksen esityksen antamisen eli 2.7.2020 jälkeen. Laki (699/2020) oli voimassa 31.10.2020 saakka, mutta sen vaikutukset ulottuvat pisimmillään toukokuuhun 2021. Tässä esityksessä ei esitetä muutettavaksi kilpailulain 26 §:ää.

10 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

10.1 Seuraamusmaksut

Seuraamusmaksujen ennustettavuus

Hallinnolliset kurinpitoseuraamukset ja muut hallinnollisessa järjestyksessä määrättävät rangaistusluonteiset sanktiot eivät ole rikoksesta tuomittavia rangaistuksia perustuslain 8 §:ssä tarkoitettuna mielessä. Rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ei siten sellaisenaan sovelleta hallinnollisten sanktioiden sääntelyyn. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on toisaalta katsottu, että hallinnollisten sanktioiden sääntelyn tulee täyttää yleiset tarkkuuden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset (PeVL 14/2013 vp, s. 2/II, PeVL 34/2012 vp, s. 3–4, PeVL 17/2012 vp, s. 6, PeVL 9/2012 vp, s. 2–4, PeVL 60/2010 vp, s. 5–6, PeVL 11/2009 vp, s. 7–8, PeVL 12/2006 vp, s. 2–3, PeVL 32/2005 vp, s. 3, PeVL 19/2004 vp, s. 3–5, PeVL 4/2004 vp, s. 7, PeVL 74/2002 vp, s. 5). Hallinnollisia sanktioita koskevista säännöksistä tulee siten käydä yksiselitteisesti ilmi, minkä lainsäädännön vastaisista teoista tai laiminlyönneistä voi olla seuraamuksena sanktio. Lisäksi sanktioitavat teot ja laiminlyönnit on laissa luonnehdittava niiden yksilöimiseksi. Eriytyisen tärkeää on, että säännökset antavat sääntelyn kohteena oleville riittävän ennustettavuuden sanktioiden määräämisestä.

Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla lailla, koska seuraamuksen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kysymyksessä on merkittävä julkisen vallan käyttö (PeVL 43/2010 vp, PeVL 40/2002 vp). Esimerkiksi hallinnollisesta seuraamusmaksusta säädetäessä laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin seuraamusmaksun täytäntöönpanon perusteista (PeVL 43/2013 vp, s. 3, PeVL 14/2013 vp, s. 2–4, PeVL 34/2012 vp, s. 3, PeVL 17/2012 vp, s. 6, PeVL 11/2012 vp, s. 3, PeVL 9/2012 vp, s. 2–4, PeVL 57/2010 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 32/2005 vp, s. 2–3).

Esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksujen määrän arvioinnista säädettäisiin huomattavasti voimassa olevaa kilpailulain 13 §:ää tarkemmin. Edellä mainittuja seikkoja on huomioitu toteuttamisvaihtoehtoja harkittaessa siten, että ainoastaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston itse laatimia ja internetsivuilleen laittamia lakitasoa merkittävästi yksityiskohtaisempia suuntaviivoja seuraamusmaksun määrän arvioimiseksi ei ole pidetty mahdollisina. Esitystä valmisteltaessa arviointikriteerit seuraamusmaksun määrän arvioimiseksi on otettu lakitasolle (13 ja 13 a–13 f §), koska kysymyksessä on merkittävä julkisen vallan käyttö. Seuraamusmaksun määrän arviointia koskevat säännöt on pyritty laatimaan mahdollisimman selkeästi ja siten, että ne olisivat

elinkeinonharjoittajien kannalta nykyistä sääntelyä ennustettavampia ja yhdenvertaisempia. Jo voimassa olevan lain mukaan seuraamusmaksut määrätään tuomioistuimen päätöksellä Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Oikeusturva huomioiden kilpailulaissa säädettäisiin lisäksi selventävästi, että vain lainvoimaiset seuraamusmaksupäätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia, ja että markkinaoikeuden seuraamusmaksupäätöksistä voisi valittaa valituslupaa pyytämättä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Elinkeinonharjoittajia, joille seuraamusmaksua esitetään, myös kuullaan voimassa olevan kilpailulain 38 §:n mukaisesti ennen esityksen tekemistä markkinaoikeudelle. Esitetystä sääntelyn tarkentamisesta huolimatta tuomioistuimilla säilyisi laaja harkintavalta seuraamusmaksun määrän arvioinnissa.

Seuraamusmaksu menettelysääntöjen rikkomisesta

Esityksessä esitetään säädettäväksi direktiivin 13 artiklan edellyttämällä tavalla, että seuraamusmaksuja voitaisiin esittää ja määrätä myös artiklassa erikseen mainittujen menettelysääntöjen rikkomisesta. Tästä säädettäisiin kilpailulain 37 a §:ssä.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL26/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tarpeeseen eritellä liikkumavaraa myös merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien seuraamusten kohdalla.

Direktiivin 13 artiklan 2 kohta ei jätä kansallista liikkumavaraa sen suhteen mistä menettelyistä kansallisen hallinnollisen kilpailuviranomaisen tulee voida määrätä omalla päätöksellään sakkoja tai pyytää muussa kuin rikosoikeudellisessa oikeudenkäyntimenettelyssä määräämään sakkoja. Direktiivi ei mahdollista menettelysäännösten noudattamisen laiminlyönnin jättämistä pelkästään uhkasakkomenettelyn varaan. Direktiivi antaa kuitenkin jäsenvaltioille mahdollisuuden valita edellyttääkö seuraamusmaksun määrääminen tahallisuutta tai tuottamusta vai perustuuko se objektiivisen vastuun kriteeriin, edellyttäen että kriteeri on yhteensopiva Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa. Tahallisuuden ja tuottamuksen käsitteitä olisi tulkittava SEUT 101 ja 102 artiklan soveltamista koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti eikä siten, kuin niitä tulkittaisiin rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Ehdotetun 37 a §:n mukaan seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomisen tahallisuutta tai tuottamuksellisuutta. Pykälän muotoilussa kiinnitettäisiin lisäksi huomiota muun muassa siihen, että siitä käy ilmi Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkintavalta seuraamusmaksuesityksen tekemiseen. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei olisi ehdotonta velvollisuutta tehdä esitystä seuraamusmaksun määräämisestä kaikissa menettelysäännösten rikkomistilanteissa. Viraston harkintavalta seuraamusmaksun käyttämisessä kävisi perustuslakivaliokunnan käytännön (PeVL 12/2019 vp) mukaisesti nimenomaisesti ilmi säännöksestä ("voidaan määrätä"). Lisäksi pykälässä todettaisiin, että virasto ei voisi tehdä seuraamusmaksuesitystä, jos rikkomusta on pidettävä merkitykseltään vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä muutoin perusteettomana.

Menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävien seuraamusmaksujen osalta oikeasuhteisuutta huomioitaisiin lisäksi seuraamusmaksun enimmäismäärässä. Direktiivin mukaan seuraamusmaksu on määritettävä suhteessa maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon ja sen tulee olla tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava, mutta tarkemmat reunaehdot sen määrän osalta jätetään kansallisesti päätettäväksi. Esityksen mukaan menettelysääntöjen rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu saisi olla enintään yksi prosentti elinkeinonharjoittajan kokonaisliikevaihdosta

esityksen tekemistä edeltävä tilikautena, kun se kilpailunrajoituskieltojen rikkomisen tapauksessa olisi enintään 10 prosenttia. Menettelysäännösten rikkomisesta määrättävän seuraamusmaksun suuruus perustuisi ehdotuksen mukaan kokonaisarviointiin, jossa on otettava huomioon rikkomisen laatu ja laajuus, sekä moitittavuuden aste.

Ennen seuraamusmaksuesityksen tekemistä Kilpailu- ja kuluttajavirasto varaisi mahdollisen esityksen kohteelle mahdollisuuden tulla kuulluksi. Seuraamusmaksun määräisi markkinaoikeus.

10.2 Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Direktiivin 10 artiklan mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulee säätää niin sanotuista kilpailunrajoituksen lopettamiseksi määrättävistä rakenteellisista korjaustoimenpiteistä. Rakenteellisilla korjaustoimenpiteillä pyritään palauttamaan tai säilyttämään markkinoiden kilpailulliset olosuhteet. Säännöksen sisällön ja edellytysten osalta direktiivi ei jätä juurikaan kansallista liikkumavaraa. Määräämiseen liittyvän prosessin osalta kansallista liikkumavaraa on jossain määrin.

Perustuslakivaliokunta on ottanut 20.3.2001 antamassaan lausunnossa PeVL 12/2001 vp kantaa tuolloin komissiolle ehdotettuihin rakenteellisiin korjaustoimenpiteisiin. Perustuslakivaliokunnan vuoden 2001 lausunto liittyi EU:n kilpailulainsäädäntöön kuuluvan täytäntöönpanoasetuksen valmisteluun ja siitä laadittuun U-kirjelmään U 71/2000 vp. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että rakenteellisia korjaustoimenpiteitä on arvioitava perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta, ja että kilpailuoikeuden sääntöjen rikkominen on sinänsä hyväksyttävä peruste määrätä yritykselle sen omaisuuteen kohdistuvia rajoituksia. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota edellytysten säätämiseen täsmällisesti, rajoitusten välttämättömyyteen ja oikeasuhteisuuteen sekä siihen, että rajoitusten olennaisen sisällön tulee käydä ilmi asetuksesta.

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet ovat kuuluneet komission keinovalikoimaan toukokuusta 2004 lähtien, mutta niitä ei ole käytännössä käytetty. Täytäntöönpanoasetuksen 7 artiklan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yritykset ja yritysten yhteenliittymät toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat tai rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. Artiklan mukaan rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voidaan määrätä vain joko silloin, kun ei ole olemassa yhtä tehokasta keinoa menettelyn korjaamiseksi, tai kun mikä tahansa yhtä tehokas toimenpide menettelyn korjaamiseksi olisi asianomaiselle yritykselle raskaampi kuin kyseessä oleva rakenteellinen toimenpide. Teoriassa komission keinovalikoimaan kuuluvat rakenteelliset korjaustoimenpiteet olisivat voineet tulla sovellettavaksi myös Suomessa toimiviin yrityksiin. Tällä esityksellä täytäntöön pantavan direktiivin myötä rakenteelliset korjaustoimenpiteet tulevat myös kansallisten kilpailuviranomaisten keinovalikoimaan.

Voidaan arvioida myös perustuslakivaliokunnan näkemys huomioiden, että rakenteellisilla korjaustoimenpiteillä rajoitettaisiin perustuslain 15 §:n mukaista omaisuudensuojaa, koska rakenteelliset korjaustoimenpiteet voivat tarkoittaa esimerkiksi velvoitetta myydä tietty liiketoiminta tai osakkeita, ellei muuta kilpailuongelmaa poistavaa vähemmän raskasta keinoa löydy. Perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuudensuojan yleislausekkeen perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttöoikeuksien ja omistajan määräämisvallan erilaisia rajoituksia. Omaisuudensuoja sisältää vallan määrätä omaisuudesta ja tähän oikeuteen rakenteellinen korjaustoimenpide puuttuisi. Tällaisiin omaisuudensuojan rajoituksiin sovelletaan perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä, kuten muun muassa täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusta.

Perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävistä oikeusturvajärjestelyistä. Oikeusturva-vaatimus liittyy lähinnä perustuslain 21 §:n säännöksiin oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä ja hyvästä hallinnosta. Oikeusturvajärjestelyissä on yleensä kysymys yksilön oikeudesta saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa ja oikeudesta hakea muutosta häntä koskeviin päätöksiin.

Perustuslakivaliokunnan lausunto huomioiden voidaan katsoa, että kilpailuoikeuden sääntöjen rikkominen on sinänsä hyväksyttävä peruste määrätä yritykselle sen omaisuuteen kohdistuvia rajoituksia. Kansallisessa täytäntöönpanossa säädettäisiin välttämättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta, minkä lisäksi pyrittäisiin noudattamaan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusta sekä oikeusturvajärjestelyjen riittävyyttä direktiivin mahdollistamissa rajoissa. Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä ei ole direktiivin perusteella mahdollista määritellä tyhjentävästi, mutta lakiin ehdotetaan otettavaksi esimerkkejä siitä, mitä rakenteellinen korjaustoimenpide voi tarkoittaa.

Lakiin otettaisiin myös säännökset rakenteellisten korjaustoimenpiteiden käyttöä rajaavista edellytyksistä direktiivin sallimissa rajoissa. Kilpailulakiin lisättävässä 9 a §:ssä säädettyihin edellytyksiin kuuluisivat muun muassa oikeasuhteisuus ja välttämättömyys. Lisäksi käyttöedellytyksiin kuuluisi, että käyttö olisi mahdollista vain tapauksissa, joissa toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei olisi riittävä tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide olisi yritykselle rakenteellista korjaustoimenpidettä raskaampi. Valintaa selvennettäisiin vielä säätämällä, että jos toimintaa koskeva korjaustoimenpide ja rakenteellinen korjaustoimenpide olisivat yhtä tehokkaat rikkomisen korjaamiseksi, niistä tulisi valita yrityksen kannalta kevyempi toimenpide suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Direktiivissä asetettujen edellytysten lisäksi laissa edellytettäisiin, että rakenteellinen korjaustoimenpide ei saa johtaa elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen.

Todennäköisesti vain hyvin harvoin käytettäväksi tulevien rakenteellisten korjaustoimenpiteiden osalta oikeusturvaan kiinnitettäisiin huomiota laissa. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevan esityksen markkinaoikeudelle, joka päättäisi rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämisestä. Lisäksi säädettäisiin velvollisuudesta varata elinkeinonharjoittajalle tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevan esityksen markkinaoikeudelle.

Markkinaoikeuden päätöksestä voisi valittaa valituslupaa pyytämättä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskeva päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta kun se on lainvoimainen. Perusteena muutoksenhaku- ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskeville esityksen sääntelyratkaisuille olisi omistusoikeuteen puuttumisen lisäksi se, että rakenteelliset korjaustoimenpiteet ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden täytäntöönpanoa edeltäneen tilanteen palauttaminen voi olla täytäntöönpanon jälkeen kohtuuttoman vaikeaa tai jopa mahdotonta. Vaikka korkein hallinto-oikeus voisi myös voimassa olevan lain perusteella estää rakenteellisen korjaustoimenpiteen täytäntöönpanon ennen lainvoimaista päätöstä, täytäntöönpanosta vasta lainvoimaisen päätöksen jälkeen säädettäisiin selkeästi ja ennustettavasti lain tasolla muun muassa perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuuden suojan takia.

10.3 Tarkastukset

Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä ottanut kantaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston tarkastusvaltuuksiin erityisesti siltä osin kuin niissä on kyse pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin ulottuvista tarkastustoimenpiteistä. Ensimmäinen kotitarkastuksia koskeva säännös

(kilpailunrajoituslain 20 a §) säädettiin vuonna 2004 perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Valiokunta piti tuolloin lakiehdotuksen 20 a §:ää huomionarvoisena perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan suojan kannalta. Valiokunta totesi, että se oli aikaisemmassa käytännössään katsonut, ettei perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuusvaatimus täytynyt toimitettaessa kotirauhan piiriin kuuluvissa liiketiloissa tarkastus sellaista rikkomusta koskevan epäilyn perusteella, josta voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 40/2002 vp, s. 2). Toisaalta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten käytön valvomiseksi tehtävien tarkastusten sallittavuutta arvioidessaan valiokunta oli pitänyt tarkastuksen toimittamista hyväksyttävänä myös sellaisia rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 69/2002 vp, s. 2–3). Tämän käytännön valossa valiokunta piti selvänä, että tarkastuksen toimittamisen valtiosääntöoikeudellinen sallittavuus kotirauhan piirissä liittyy perusteltuun syyhyn epäillä lakia rikotun tai rikottavan rangaistavaksi säädettyllä tavalla.

Valiokunta katsoi, että kilpailunrajoituksista annetun lain mukainen tarkastusoikeus kotirauhan piirissä kytkeytyy EY:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanoasetuksessa EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan (nykyiset SEUT 101 ja 102 artiklat) vakavaan rikkomiseen. Tällainen teko voi olla rikos eli säädetty rangaistavaksi. Tästä ei kuitenkaan välttämättä ole aina kysymys. Mainittujen sopimusmääräysten rikkomiseen liittyy seuraamusmaksun (kilpailunrikkomismaksun) määrääminen. Valiokunta päätyi siihen, että tarkastusoikeuden kytkeminen tällaisella rangaistuksenluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen ei ole ristiriidassa valiokunnan uudemman tulkintakäytännön kanssa ja lakiehdotus voitiin näin ollen käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PevL 7/2004 vp, s. 2/II ja PevL 40/2010 vp, s. 3–4).

Elinkeinonharjoittajien liiketiloissa tehtävistä tarkastuksista säädetään kilpailulain 35 §:ssä. Direktiivin 6 artikla koskee valtuuksia tarkastaa toimitiloja ja 24 artikla toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tehtäviä 6 artiklan mukaisia tarkastuksia. Säännöksen kansallinen täytäntöönpano ei jätä juurikaan liikkumavaraa säännöksen sisällön osalta. Liiketiloihin tarkastuksia koskeva muutos kilpailulakiin olisi, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi tehdä tarkastuksen myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä sen selvittämiseksi, onko kilpailunrajoituskieltoja rikottu, onko jätetty noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä tai väliaikaismääräystä taikka jätetty noudattamatta toisen jäsenvaltion tiettyjä menettelysääntöjä. Tarkastusmenettelyyn sovellettaisiin suomalaisia säännöksiä.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin ulottuvasta tarkastustoimivallasta on säädetty kilpailulain 36 §:ssä perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Voimassa olevan kilpailulain mukaan tällainen tarkastus edellyttää markkinaoikeuden etukäteistä lupaa. Direktiivin 7 artikla koskee valtuuksia tarkastaa muita tiloja ja 24 artikla toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä tehtäviä 7 artiklan mukaisia tarkastuksia. Säännöksen kansallinen täytäntöönpano ei jätä juurikaan liikkumavaraa säännöksen sisällön osalta. Kilpailulain 36 §:ää ehdotetaan siksi muutettavaksi siten, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi toimittaa kotirauhan piiriin kohdistuvan tarkastuksen myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä, jos voitaisiin perustellusti epäillä, että tiloissa säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan tai tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä sen selvittämiseksi onko kilpailunrajoituskieltoja rikottu, jätetty noudattamatta toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä tai väliaikaismääräystä taikka jätetty noudattamatta toisen jäsenvaltion tiettyjä menettelysääntöjä. Tarkastusmenettelyyn sovellettaisiin kansallista lainsäädäntöä, ja myös toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä toimitettava kotitarkastus edellyttäisi etukäteisluvan hakemista markkinaoikeudelta.

Vaikka direktiivi ei jätä juurikaan kansallista liikkumavaraa säännöksen sisällön osalta, se ei tarkoita, että Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi velvollisuus toteuttaa toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen direktiivin 24 artiklassa tarkoitettu pyyntö kotirauhan piiriin kohdistuvan tarkastuksen toimittamisesta. Direktiivin 24 artikla velvoittaa jäsenvaltiot säätämään pyynnöstä tehtävien kotitarkastusten mahdollistamisesta, mutta Kilpailu- ja kuluttajavirastolla olisi harkintavalta sen suhteen toteuttaako se pyydettyä tarkastusta vai ei.

Toinen muutos kotitarkastuksia koskevaan kilpailulain 36 §:ään olisi tarkastuksen toimittamisen edellytyksen muuttaminen siten, että voimassa olevasta 36 §:n 1 momentista poistettaisiin vakavaa sana. Muutos perustuisi direktiivin 7 artiklaan, ja 36 §:n mukaisen tarkastuksen toimituksen edellytyksenä olisi jatkossa se, että muissa kuin kilpailulain 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa voidaan perustellusti epäillä säilytettävän kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista.

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan PeVL 12/2019 vp, että tarkastusoikeutta koskeva sääntely perustuu osin EU:n kuluttajasuojaviranomaisten toimivaltuuksiin liittyvään yhteistyöasetukseen (2017/2394). Siltä osin kuin sääntely koskee yhteistyöasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tarkastuksia, perustuslakivaliokunnalla ei ole siitä valtiosääntöistä huomauttamista (ks. PeVL 6/2019 vp, s. 4). Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että kyseessä olevassa lakiesityksessä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tehtäviin tarkastuksiin liittyvät rajaukset eivät vaikuttaisi kaikilta osiltaan olevan EU:n asetuksen mukaisia.

Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä kilpailulain tarkastuksia koskeviin 35 ja 36 §:ään esitetävien muutosten katsotaan olevan direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ja sen edellyttämiä. Säännöksiä on rajattu muun muassa siten, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyyntö tarkastuksen tekemiseen ei voisi koskea yrityskauppoja eikä toisessa jäsenmaassa mahdollisesti säänneltäviä kilpailuneutraliteettia. Säännökset antaisivat Kilpailu- ja kuluttajavirastolle harkintavaltaa toisen jäsenvaltion viranomaisen pyynnön toteuttamiseen.

Esityksessä ei esitetä muutosta kilpailulain tarkastuksiin liittyviin muutoksenhakusääntöihin eikä ulkopuolisen oikeudellisen neuvonannon suojaan liittyvään säännökseen.

10.4 Tietojenvaihto ja tietojenantovelvollisuus

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan tietojenvaihtoon liittyvä sääntely, jossa ei rajata tai määritellä mahdollisten luovutuksensaajien tai tarkoitusten piiriä, on liian väljä ja sitä tulee täsmentää, jotta se voitaisiin säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 46/2016 vp, PeVL 49/2016 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut EU:n yhteistyöasetukseen (2017/2394) perustuvaa kuluttajaviranomaisen valvontatoimivaltuuteen liittyvää tiedonsaantioikeutta (PeVL 12/2019 vp). Perustuslakivaliokunta tarkasteli tiedonsaantioikeutta perustuslain 10 §:ssä turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunta piti selvänä, että EU:n sekundäärioikeuden etusijan vuoksi yhteistyöasetuksessa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien asianmukaista soveltamista on pidettävä perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaan sääntelyyn liittyvässä vakiintuneessa käytännössä tarkoitettulla tavalla välttämättömänä. Koska säädetyn oli tarkoitus kattaa asetusta laajemmin tiedonsaantioikeuksia myös yksinomaan kansallisen harkinnan perusteella, valiokunnan mielestä tiedonsaantioikeutta koskevaa sääntelyä oli, yhteistyöasetuksen mahdollistamissa

puitteissa, täsmennettävä erikseen luetteloimalla ne yksityiselämän suojan ytimeen kuuluvat arkaluonteiset tiedot, joita tiedonsaantioikeuden oli tarkoitus kattaa. Vaihtoehtoisesti tiedonsaantioikeus oli sanonnallisesti sidottava säännöksessä välttämättömään asetuksessa säädetyn tiedonsaantioikeuden soveltamisen tai säännöksessä erikseen ja täsmällisesti määritellyn muun tarkoituksen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä arvioitavassa sääntelykontekstissa ensisijaisesti oli kuitenkin syytä pyrkiä arkaluonteisten tietojen osalta mahdollisimman täsmälliseen ja tarkkarajaiseen luettelointiin.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan viranomaisen mahdollisuus saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tulisi mainita laissa, mikäli viranomaisen saamat tiedot voivat sisältää henkilötietoa (mm. PeVL 12/2002 vp). Koska on mahdollista, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston 33 ja 39 §:n perusteella saamat tiedot voivat sisältää myös henkilötietoja, 33 ja 39 §:ssä säädettiin lailla kilpailulain muuttamisesta 721/2019, että tiedot voidaan toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Kilpailulain sääntely koskee elinkeinonharjoittajien välistä toimintaa ja viraston tietotarpeet kohdistuvat siten taloudelliseen toimintaan liittyviin tietoihin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto saa taloudelliseen toimintaan liittyvien selvitysten, kuten tietopyyntöjen, myötä tietoonsa myös tiettyjä henkilötietoja. Arkaluonteisia tietoja viraston tietoon voi tulla lähinnä vain poikkeuksellisissa, esimerkiksi tarkastuksiin liittyvissä tilanteissa, joissa esimerkiksi työhön liittyvä sähköposti sisältää myös jonkin yksityiselämään liittyvän tiedon.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietosuojaselosteen mukaan viraston tietoon voi tulla nimi, yhteystiedot, työnantaja, työtehtävät, työasema ja työhistoria sekä koulutustausta. Lisäksi tietosuojaselosteen mukaan kilpailuvastuualueen henkilötiedot voivat sisältää vähäisessä määrin muita henkilötietoja, mukaan lukien erityisiin henkilötietoryhmiin sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja. Henkilötietoja käsitellään viraston kilpailuvastuualueella lakisäästeiden tehtävien suorittamiseksi. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena kilpailuvastuualueella on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteen noudattamiseksi. Kilpailuvastuualueen asiakirja-aineisto saattaa sisältää vähäisessä määrin erityisiin henkilötietoryhmiin sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja, joita käsitellään lakisäästeiden tehtävien suorittamiseksi. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn oikeusperusteena toimii tietosuojalain (1050/2018) 6 §:n 1 momentin 2 kohta. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saattaa kertyä kilpailuvastuualueelle kilpailulaissa säädeltyjen tarkastusten yhteydessä tai rekisteröidyt saattavat toimittaa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja virastolle itse. Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvän käsittelyn oikeusperusteena toimii tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohta. Kilpailuvastuualue saattaa esimerkiksi kilpailuvalvonnassa satunnaisesti käsitellä esitutkinta-aineistoja ja tuomioistuinten päätöksiä. Tietosuojaselosteessa todetaan myös ne tilanteet, joissa viraston kilpailuvastuualue voi luovuttaa henkilötietoja. Henkilötietoja voidaan luovuttaa esimerkiksi viranomaisille niiden tietojensaantioikeutta koskevien säännösten mukaisesti. Virastossa on käytössä henkilötietojen käsittelyä koskeva ohje.

Direktiivin 8 artiklan mukaan tiedonantovelvollisuuden tulee koskea elinkeinonharjoittajien lisäksi myös luonnollisia henkilöitä. Direktiivin mukaan kansallisilla kilpailuviranomaisilla on oltava valtuudet vaatia kaikkia muita luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä toimittamaan tiedot, jotka voivat olla merkityksellisiä EU:n kilpailunrajoitussääntöjen soveltamisen kannalta. Tietopyyntöjä ei voida direktiivin perusteella sitoa välttämättömyytedellytykseen, koska direktiivin mukaan tietopyynnön tekemiseksi riittävää on, että tiedot voivat olla merkityksellisiä.

Esitettävässä kilpailulain 33 §:n muutoksessa tietopyynnöt kytkettäisiin siihen, että tiedot ja asiakirjat olisivat tarpeen kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi. Kansallista liikkumavaraa käytettäisiin kuitenkin siten, että luonnollisten henkilöiden osalta tietojenantovelvollisuus koskisi vain kilpailunrajoituksia eikä esimerkiksi yrityskauppoja tai kilpailuneutraliteettia kuten 33 § muutoin. Lisäksi luonnollisten henkilöiden tietojenantovelvollisuus ei koskisi kilpailuolosuhteiden selvittämistä toisin kuin voimassa oleva 33 § muutoin. Luonnollisten henkilöiden osalta käyttötarkoitusta on siten rajattu direktiivin mahdollistamissa rajoissa.

Kilpailulakiin esitettävät muutokset eivät muuta kilpailulain 38 §:n 3 momentin oikeudellisen neuvonannon suojaa koskevaa säännöstä eivätkä asianajosalaisuuteen liittyviä sääntöjä.

10.5 Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrättävä seuraamusmaksu ja sen täytäntöönpano

Direktiivin 14 artiklan 3 kohdan perusteella elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille kilpailunrajoituksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen määrän laskeminen muuttuu. Lisäksi direktiivin 14 artiklan 4 kohta edellyttää, että yhteenliittymän jäsenet voivat joutua maksamaan yhteenliittymälle määrättyä seuraamusmaksua, jos yhteenliittymä ei pysty sitä maksamaan. Direktiivin yhteenliittymiä – kuten toimialayhdistyksiä – koskeva sääntely jättää vain hyvin vähän kansallista liikkumavaraa sen täytäntöönpanossa.

Direktiivin mukaisesti yhteenliittymän seuraamusmaksun määrää arvioitaessa huomioon otetaan yhteenliittymän liikevaihdon lisäksi liikevaihto niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Direktiivissä säädetään portaittaisesta järjestelmästä, jolla yhteenliittymän seuraamusmaksun maksamista tulee voida kansallisen lainsäädännön perusteella vaatia sen jäsenyrityksiltä, jos yhteenliittymä ei pysty sitä maksamaan. Perimisen edellytyksenä ei direktiivin mukaan ole, että jäsenyritys itse olisi syyllistynyt kilpailunrajoitukseen. Jäsenyrityksillä olisi direktiivin mukaisesti mahdollisuus välttyä yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun maksamiselta, jos ne osoittavat, että ne ovat jättäneet noudattamatta rikkomista koskevaa yhteenliittymän päätöstä ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai aktiivisesti vetäytyneensä siitä. Jäsenyrityksen mahdollisuus vapautua seuraamusmaksun maksamiselta olisi siten käännetyn todistustaakan tyyppinen.

Perustuslain 21 §:n mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Myös syyttömyysolettama kuuluu perustuslain 21 §:ssä säädettyihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeisiin. Syyttömyysolettama tulee lähtökohtaisesti noudatettavaksi myös rikosoikeudelliseen rangaistukseen rinnastuvan hallinnollisen sanktion määräämisessä. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että hallinnolliset sanktiot eivät saa menettelyn puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman vastaisiksi eivätkä ne voi perustua puhtaasti käännettyyn todistustaakkaan taikka ankaraan objektiiviseen vastuuseen (PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 57/2010 vp, s. 3–4 ja PeVL 4/2004 vp, s. 7/II). EU-oikeudesta saattaa kuitenkin johtua vaikutuksia syyksiluettavuuden huomioon ottamiselle EU-perustaista seuraamusjärjestelmää täytäntöönpanevassa kansallisessa lainsäädännössä.

Direktiivin 14 artiklan perusteella kansalliselle kilpailuviranomaiselle on annettava mahdollisuus kohdistaa yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perintä mihin tahansa yritykseen, jonka edustajat olivat yhteenliittymän päätöksentekoeelinten jäseniä. Kansallinen liikkumavara täytäntöönpanossa koskee lähinnä vain prosessia, jonka perusteella yhteenliittymälle määrätty

seuraamusmaksu pannaan täytäntöön, ja jonka perusteella seuraamusmaksua voidaan periä yhteenliittymän jäsenyrityksiltä. Jäsenyritysten vastuusta vapautumisen edellytysten osalta ei siten ole direktiivin perusteella mahdollista poiketa siitä, että jäsenyritysten tulee osoittaa niiden täyttyminen.

Kilpailulakiin esitettävässä 47 a §:ssä oikeusturvaa ja hyvän hallinnon takeita huomioitaisiin maksimaalisesti direktiivin sallimissa puitteissa. Jäseniltä perimisen osalta kilpailulaissa säädetäisiin direktiivin mahdollistamien vastuusta vapautumisen edellytysten lisäksi, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston perimistä koskevan päätöksen laatimisen yhteydessä jäseniä kuultaisiin, viraston päätöksestä olisi valitusoikeus ja viraston päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena.

Sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta on merkityksellistä, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös ei koskisi seuraamusmaksun määräämistä. Seuraamusmaksun määräisi aina markkinaoikeus tai korkein hallinto-oikeus Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Viraston päätös koskisi tuomioistuimen lainvoimaisella päätöksellä yhteenliittymälle määräämän seuraamusmaksun perimistä jäsenyrityksiltä. Seuraamusmaksun käytännön täytäntöönpanosta huolehtisi muiden seuraamusmaksujen tapaan Oikeusrekisterikeskus.

Suhteellisuusperiaatteeseen liittyen kilpailulakiin otettaisiin lakitasolle direktiivin johdantokohdan mukaisesti maininta siitä, että virasto ottaisi jäseniä koskevia perintäpäätöksiä tehdessään huomioon yhteenliittymän jäsenten suhteellisen koon sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteen. Oikeasuhteisuutta varmistaisi viraston toiminnassa aina myös hallintolain 6 §, jonka mukaan viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Selkeyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi säännökseen sisältyisi muiden kansallisen perintäprosessin määräaikojen lisäksi myös seuraamusmaksun perimisen takaraja.

Lisäksi säädettäisiin, että jos seuraamusmaksua esitettäisiin sekä jäsenyrityksille että yhteenliittymälle, samaa liikevaihtoa ei huomioitaisi kahdesti. Siten liikevaihtoa sellaisilta jäsenyrityksiltä, joille esitettäisiin saman menettelyn perusteella seuraamusmaksua, ei huomioitaisi laskettaessa yhteenliittymän seuraamusmaksua. Jäsenyrityksen kokonaismaksuvelvollisuuden takarajana olisi aina kilpailulain 13 a §:n 1 momentin mukainen kymmenen prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Jäsenyrityksen vastuu yhteenliittymälle määrätystä seuraamusmaksusta ei saisi siten yhdessä jäsenyritykselle itselleen samasta rikkomuksesta mahdollisesti määrätyn seuraamusmaksun kanssa koskaan ylittää jäsenyrityksen enimmäisseuraamusmaksun kymmenen prosentin rajaa.

10.6 Muutoksenhaku ja seuraamusmaksupäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Esityksessä esitetään, että markkinaoikeuden seuraamusmaksupäätöksestä voisi valittaa valituslupaa hakematta korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja seuraamusmaksupäätös olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena. Tämä koskisi sekä kilpailunrajoituksen että menettelysääntöjen rikkomisen perusteella määrättävää seuraamusmaksua. Ehdotettava säännös vastaisi tältä osin perustuslakivaliokunnan vakiintunutta tulkintakäytäntöä, jonka mukaan merkittävät taloudelliset seuraamukset ovat hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltäessä täytäntöön pantavissa vasta lainvoimaisen ratkaisun perusteella. Myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston ehdotetun 47 a §:n perusteella tekemä päätös yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun perimisestä yhteenliittymän jäseniltä olisi täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena ja päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti.

Suoraa valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen markkinaoikeuden määräämästä seuraamusmaksupäätöksestä puoltaa oikeusturva ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö. Ehdotus vastaa myös perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 12/2019 vp omaksumaa kantaa, jonka mukaan poikkeuksen nykyisin pääsääntönä olevasta valituslupajärjestelmästä muodostavat tilanteet, joissa hallinnollisesta sanktiosta päättää ensi asteen markkinaoikeus. Valiokunnan mukaan muutoksenhaku sen määräämistä koskevaan päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen tuli voida toteuttaa ilman valituslupaa kun otettiin huomioon lakiehdotuksen määrittelemän hallinnollisen rangaistusseuraamuksen ankaruus (ks. myös PeVL 49/2016 vp).

Voimassa olevan lain mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston antamasta väliaikaismääräyksestä ei saa valittaa eikä väliaikaismääräyksen määräajan pidentämistä koskevasta markkinaoikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Esityksessä väliaikaismääräyksiä koskevaa sääntelyä esitetään muutettavaksi siten, että viraston tekemistä väliaikaismääräyksiä koskevista päätöksistä voisi valittaa voimassa olevasta laista poiketen markkinaoikeudelle, jossa asia käsiteltäisiin direktiiviin edellyttämällä tavalla kiireellisenä. Muutoksenhakumahdollisuus parantaisi väliaikaismääräyksen kohteena olevan yrityksen oikeusturvaa verrattuna voimassa olevaan lakiin, vaikka muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei olisi edelleenkaan mahdollinen. Ratkaisua puoltaa yritysten oikeusturvan parantumisen lisäksi väliaikaismääräysten kiireellisyys ja väliaikaisuus.

10.7 Kansallisen liikkumavaran käyttö

Perustuslakivaliokunta on toistuvasti katsonut, että valtiosääntöisiin tehtäviin ei lähtökohtaisesti kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4). Valiokunta on kuitenkin korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 9/2019 vp, PeVL 6/2019 vp ja PeVL 25/2005 vp).

Esityksellä kansallisesti täytäntöön pantava direktiivi jättää useiden kokonaisuuksien osalta joko vähän tai ei lainkaan kansallista liikkumavaraa. Kansallista liikkumavaraa on arvioitu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti seuraamusmaksuja, rakenteellisia korjaustoimenpiteitä, tarkastusvaltuuksia, tietojenvaihtoa ja tietojenantovelvollisuutta, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille määrättävien seuraamusmaksujen perimistä sekä muutoksenhaku koskevien säännösten osalta. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella ja koska jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi annettussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kilpailulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kilpailulain (948/2011) 8–10, 13, 14, 16–17, 19, 29, 33–37, 40 ja 44–47 §, joista 44 § samalla siirretään lakiin lisättävään 5 a lukuun, sellaisina kuin niistä ovat 8–10 ja 34 § laissa 662/2012, 14 § laissa 1078/2016, 16, 19, 29 ja 46 § osaksi laissa 662/2012, 17 ja 33 § laissa 721/2019, 35 § laeissa 662/2012, 251/2018 ja 721/2019, 36 § laeissa 251/2018 ja 721/2019, 37 § laeissa 78/2015 ja 721/2019, 40 § laeissa 662/2012 ja 251/2018, 44 § osaksi laissa 595/2013, 45 § laeissa 662/2012 ja 721/2019, sekä *lisätään* lakiin uusi 9 a ja 13 a–13 f §, 15 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1078/2016, uusi 3 momentti, lakiin uusi 17 a, 17 b, 37 a ja 38 a §, 5 a luku, 47 a, 49 a ja 49 b § seuraavasti:

8 §

Kielto panna kilpailunrajoitus täytäntöön

Sopimukseen, sääntömääräykseen, päätökseen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka markkinaoikeuden tai Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman väliaikaisen määräyksen vastainen, ei saa soveltaa eikä panna täytäntöön, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

9 §

Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen

Jos elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkoo tai on rikkonut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännöksiä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta rikkomisen ja määrätä sen lopetettavaksi.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi määrätä rikkomuksen tehneen toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.

9 a §

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, joka rikkoo tai on rikkonut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännöksiä, voidaan määrätä luopumaan osuudesta kilpailijan osakepääomasta, luopumaan liiketoimintayksiköstä tai toteuttamaan muita rakenteellisia korjaustoimenpiteitä, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.

Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voidaan määrätä vain joko silloin, kun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei ole riittävä rikkomisen korjaamiseksi, tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide on asianomaiselle yritykselle rakenteellista korjaus-

toimenpidettä raskaampi. Jos toimintaa koskeva korjaustoimenpide ja rakenteellinen korjaustoimenpide ovat yhtä tehokkaat rikkomisen korjaamiseksi, niistä on valittava elinkeinonharjoittajalle kevyempi toimenpide suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Rakenteellinen korjaustoimenpide ei saa johtaa elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen.

Markkinaoikeus määrää rakenteellisen korjaustoimenpiteen Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Elinkeinonharjoittajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevan esityksen markkinaoikeudelle.

10 §

Sitoumukset

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi markkinatoimijoita kuultuaan päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. Päätöksessä on samalla todettava, ettei Kilpailu- ja kuluttajaviraston jatkotoimille ole enää perusteita. Päätös on voimassa toistaiseksi tai määräajan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos sitoumuksia rikotaan tai jos päätös on perustunut puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

13 §

Seuraamusmaksun määrän kokonaisarviointi

Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, jossa on otettava huomioon rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kesto.

Kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon 13 e §:n 2 ja 3 momentin mukaiset raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä 13 f §:n mukaiset elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyteen liittyvät seuraamusmaksun alentamisperusteet. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee soveltaa seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa lisäksi 13 b–13 d §:ssä sekä 13 e §:n 1 ja 4 momenteissa säädettyä menettelytapaa.

Elinkeinonharjoittajalla ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on oikeus tulla kuulluksi seuraamusmaksun määrästä ja sen perusteista ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee seuraamusmaksuesityksen.

13 a §

Seuraamusmaksun enimmäismäärä

Seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Kun kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää seuraamusmaksua, huomioon otetaan seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto. Kun markkinaoikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää seuraamusmaksun, huomioon otetaan seuraamusmaksupäätöksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto.

Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä on kymmenen prosenttia yhteenliittymän ja niiden yhteenliittymän jäsenten yhteenlasketuista liikevaihdoista, jotka toimivat mark-

kinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Tilikaudet, joiden liikevaihdot laske-
taan yhteen, määräytyvät 1 momentissa säädetyllä tavalla. Yhteenliittymälle esitettävän seura-
amusmaksun enimmäismäärässä ei oteta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaih-
toa, jolle erikseen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seura-
amusmaksu. Yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärässä ei oteta huo-
mioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen määrätään tai on määrätty
saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu.

13 b §

Seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohta

Seuraamusmaksun perusmäärä sisältää osuuden, joka saa olla enintään 30 prosenttia rikko-
mukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien
yhteenliittymälle kertyneestä liikevaihdosta viimeiseltä kalenterivuodelta, jonka ajan elinkei-
nonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa.

Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, 1 mo-
mentin mukaisen osuuden määrittämisessä yhteenliittymän liikevaihtona pidetään yhteenliitty-
män liikevaihdon lisäksi niiden yhteenliittymän jäsenten, jotka toimivat markkinoilla, joihin
yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut, yhteenlaskettua liikevaihtoa rikkomukseen liittyvien
hyödykkeiden myynnistä. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle esitettävän seuraamusmak-
sun perusmäärässä ei oteta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle eri-
seen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu.

Se, kuinka suuri osuus liikevaihdosta otetaan huomioon 1 momentin mukaisen osuuden mää-
rittämisessä, perustuu kokonaisarviointiin. Kokonaisarvioinnissa voidaan ottaa huomioon rik-
komuksen luonne, kaikkien rikkomuksen osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomuk-
sen maantieteellinen ulottuvuus, se, onko rikkomus toteutunut käytännössä, ja muut merkityk-
selliset seikat.

Hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia koskevien kilpailijoiden välisten so-
pimusten osalta otetaan huomioon 15 prosenttia ylittävä osuus liikevaihdosta, jollei erityisistä
syistä muuta johdu.

13 c §

Rikkomuksen kesto seuraamusmaksun perusmäärässä

Edellä 13 b §:n mukaisesti arvioitu perusmäärän osa kerrotaan niiden vuosien lukumäärällä,
joina elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on ollut osallisena rikko-
muksessa.

Alle kuusi kuukautta kestävät jaksot lasketaan puolena vuotena. Yli kuusi kuukautta mutta
alle yhden vuoden kestävät jaksot lasketaan täytenä vuotena.

13 d §

Korotus seuraamusmaksun perusmäärään vakavan rikkomuksen perusteella

Riippumatta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomukseen
osallistumisen kestosta lisätään riittävän ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi
edellä 13 b ja 13 c §:n mukaisesti arvioituun määrään vakavaksi katsottavassa rikkomuksessa
15–25 prosenttia 13 b §:n 1 momentissa tarkoitetusta liikevaihdosta. Seuraamusmaksun perus-
määrän korotuksen arviointiin sovelletaan, mitä 13 b §:n 3 momentissa säädetään.

13 e §

Seuraamusmaksun perusmäärään tehtävät mukautukset

Edellä 13 b–13 d §:n mukaisesti arvioitua seuraamusmaksun perusmäärää voidaan alentaa tai korottaa ottamalla huomioon mahdolliset lieventävät ja raskauttavat tekijät kunkin rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän osalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna raskauttavana tekijänä voidaan pitää:

- 1) rikkomuksen uusimista tai jatkamista viranomaisen puuttumisen jälkeen;
- 2) toimimista rikkomuksessa johtajana taikka alullepanijana;
- 3) muiden elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien painostamista osallistumaan rikkomukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna lieventävänä tekijänä voidaan pitää:

- 1) kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (1077/2016) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua sovintoratkaisua;
- 2) rikkomuksen lopettamista välittömästi viranomaisen puututtua rikkomukseen paitsi, kun kyseessä on kartelli tai muu salainen menettelytapa;
- 3) huomattavan vähäistä osuutta rikkomuksessa, kun elinkeinonharjoittaja tai niiden yhteenliittymä samalla osoittaa jättäneensä soveltamatta kiellettyä menettelyä ja toimineensa kilpailullisesti markkinakäyttäytymisessään;
- 4) sellaista elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa tekemää muuta kuin 14 tai 15 §:ssä tarkoitettua yhteistyötä, joka ulottuu elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lakisääteisiä yhteistyövelvoitteita pitemmälle;
- 5) rikkomukseksi katsottua toimintaa koskevaa viranomaisen antamaa tai laissa säädettyä hyväksyntää;
- 6) muuta asian kannalta merkityksellistä seikkaa.

Seuraamusmaksun perusmäärää voidaan korottaa enintään 100 prosenttia todettua rikkomusta kohden, kun kyse on 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rikkomuksen uusimisesta tai jatkamisesta viranomaisen puuttumisen jälkeen.

13 f §

Elinkeinonharjoittajan maksukyvyyn huomioiminen

Erityisistä syistä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa voidaan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä ottaa huomioon tämän maksukyvyttömyys erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Alennus voidaan myöntää vain, jos elinkeinonharjoittaja esittää objektiiviset todisteet siitä, että seuraamusmaksun määrääminen vaarantaisi väistämättä sen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät arvottomiksi.

14 §

Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

Elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitettua kilpailijoiden välisestä salaisesta kartellista, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

- 1) toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitettua tarkastuksen; tai

2) toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

Hakijan pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi käsitellä hylkäämänsä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena.

15 §

Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

Seuraamusmaksun alentamista hakeneelle elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun suuruudessa ei oteta huomioon niitä seuraamusmaksun määrää korottavia lisäseikkoja, jotka on voitu näyttää toteen kyseisen seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan toimittamien ratkaisevien todisteiden nojalla.

16 §

Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksusta vapautumisen tai 15 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alentamisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja:

1) lopettaa osallistumisensa väitettyyn salaiseen kartelliin viimeistään välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, lukuun ottamatta sellaista osallistumista, joka on Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan välttämätöntä tutkinnan luotettavuuden säilyttämiseksi;

2) tekee todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kunnes Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lopettanut tutkinnan kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta tekemällä päätöksen tai esityksen markkinaoikeuteen; ja

3) ei ennen hakemuksen jättämistä ole tuhonnut, väärentänyt tai kätkenyt väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita tai paljastanut harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastanut hakemuksen sisältöä muille kuin toisille kilpailuviranomaisille.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteistyö Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa edellyttää, että elinkeinonharjoittaja:

1) toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat yrityslausunnot sekä seuraavat tiedot ja todisteet:

a) hakijan nimi ja osoite;

b) muiden elinkeinonharjoittajien nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin;

c) väitettyä salaista kartellia koskeva yksityiskohtainen kuvaus, joka sisältää kohdetuotteet, kohdealueet sekä väitetyn salaisen kartellitoiminnan keston ja luonteen;

d) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisesti tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin;

e) muut asian kannalta merkitykselliset tiedot ja todisteet.

2) on Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä vastatakseen kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan tosiseikat;

3) huolehtii siitä, että sen johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten, ja pyrkii kohtuullisin keinoin siihen, että sen entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten;

4) ei tuhoa, väärennä tai kätke merkityksellisiä tietoja tai todisteita;

5) ei paljasta hakemuksen jättämistä tai sen sisältöä ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt luonnoksensa päätökseksi tai seuraamusmaksuesitykseksi, ellei muusta järjestelystä ole sovittu;

6) toimii muin tavoin väitetyn salaisen kartellin selvittämiseksi.

17 §

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta vapautumista ja 15 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää elinkeinonharjoittajalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota kantaa muihin samaa asiaa koskeviin 14 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin, ennen kuin se on ratkaissut, myönnetäänkö ensimmäisenä hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta.

Yrityslausunto voidaan toimittaa kirjallisesti tai suullisesti. Elinkeinonharjoittajalla on oikeus esittää yrityslausunnot suomen tai ruotsin kielellä taikka sellaisella Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken. Elinkeinonharjoittajan pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa kirjallisen vahvistuksen hakemuksen vastaanottamisesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki 14 tai 15 sekä 16 §:ssä säädetty edellytykset.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetun vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua rikkomisen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä koskevaa päätöstä tai toimintaa koskevaa korjaustoimenpidettä, 9 a §:ssä tarkoitettua rakenteellista korjaustoimenpidettä, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeusedun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Edellä 5 momentissa tarkoitettuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

17 a §

Merkintä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiseksi

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myöntää elinkeinonharjoittajalle määräaikaisen merkinnän 14 §:ssä tarkoitettuun vapautumiseen tarvittavien yrityslausuntojen, tietojen ja todisteiden keräämiseksi.

Merkinnän saamiseksi elinkeinonharjoittajan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat saatavissa olevat tiedot:

1) hakijan nimi ja osoite;

2) perustelut seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiselle;

3) muiden elinkeinonharjoittajien nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin;

4) kohdetuotteet ja -alueet;

5) väitetyt salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne;

6) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisista tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Kaikki elinkeinonharjoittajan merkinnän voimassaoloaikana toimittamat yrityslausunnot, tiedot ja todisteet katsotaan toimitetuiksi ajankohtana, jona alkuperäinen pyyntö toimitettiin.

17 b §

Lyhennetyt hakemukset

Jos elinkeinonharjoittaja on hakenut Euroopan komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista joko hakemalla merkintää tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täyden hakemuksen, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella.

Lyhennetyssä hakemuksessa on esitettävä lyhyt kuvaus kaikista seuraavista:

1) hakijan nimi ja osoite;

2) väitetyt salaisen kartellin muiden osapuolten nimet;

3) kohdetuotteet ja -alueet;

4) väitetyt salaisen kartellin kesto ja luonne;

5) jäsenvaltiot, joissa todisteet väitetyistä salaisesta kartellista todennäköisesti sijaitsevat; ja

6) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisista tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää elinkeinonharjoittajaa toimittamaan selvennyksiä edellä tarkoitetuista seikoista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on varattava lyhennetyn hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle tilaisuus toimittaa täysi hakemus, jos komissio on ilmoittanut, ettei se aio käsitellä asiaa tai sen osaa.

Jos se on asian rajaamisen tai asioiden käsiteltäväksi jakamisen vuoksi välttämätöntä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää elinkeinonharjoittajaa toimittamaan täyden hakemuksen ennen komission ilmoitusta asian tai sen osan käsittelemättä jättämisestä tai jos seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista on haettu ainoastaan toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kohdullisen määräajan, jonka kuluessa elinkeinonharjoittajan on toimitettava täysi hakemus. Elinkeinonharjoittajalla on kuitenkin oikeus toimittaa täysi hakemus vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa.

Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole vastaanottanut toiselta elinkeinonharjoittajalta samaa väitettyä kartellia koskevaa hakemusta ja lyhennetyssä hakemuksessa on ilmoitettu 2 momentissa tarkoitettut tiedot, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle tämän etusijasta. Elinkeinonharjoittajan hakemuksen etusijajärjestys Kilpailu- ja kuluttajavirastossa määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella.

Jos elinkeinonharjoittaja toimittaa täyden hakemuksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston 3 tai 4 momentin nojalla asettaman määräajan kuluessa taikka vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa, hakemus katsotaan toimitetuksi lyhennetyn hakemuksen jättöajankohdasta edellyttäen, että lyhennetty hakemus kattaa saman kohdetuotteen ja kohdealueen tai samat kohdetuotteet ja kohdealueet sekä saman väitetyt salaisen kartellin keston kuin 1 momentissa tarkoitettu Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettu hakemus, jota on voitu täydentää.

19 §

Seuraamusmaksun vanhentuminen

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 5, 7, 25 tai 27 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta.

Euroopan komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen toimenpiteet saman kilpailunrajoituksen tutkimiseksi keskeyttävät vanhentumisajan kulumisen, kun ensimmäisestä tutkintatoimenpiteestä ilmoitetaan vähintään yhdelle tutkinnan kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle. Vanhentumisaika keskeytyy kaikkien rikkomukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien osalta. Keskeytyminen päättyy, kun Euroopan komissio tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on tehnyt pääasiaa koskevan päätöksen tai todennut, ettei ole perusteita muihin toimenpiteisiin.

Seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 37 a §:n perusteella, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto sai tiedon rikkomisesta. Seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty viiden vuoden kuluessa rikkomisesta.

29 §

Yrityskauppa markkinaoikeudessa

Markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, 69 työpäivän kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Kielto panna yrityskauppa täytäntöön raukeaa, jollei markkinaoikeus 23 työpäivän kuluessa esityksen tekemisestä toisin määrää. Markkinaoikeus voi asettaa täytäntöönpanolle ehtoja.

33 §

Tietojenantovelvollisuus

Elinkeinonharjoittaja, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, hankintayksikkö, kunta, kuntayhtymä ja valtio sekä niiden määräysvallassa olevat yksiköt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja 4 luvussa tarkoitetun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitetun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Luonnolliset henkilöt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi.

Elinkeinonharjoittaja ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki 37 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikkomusten selvittämiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän toimittamaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle salassapitosäännösten estämättä tietoja ja asiakirjoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

- 1) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;
- 2) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Tiedot on vaadittaessa annettava kirjallisina. Tiedot voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

34 §

Kutsuminen kuultavaksi

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jolla voi olla hallussaan kilpailunrajoituksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tallentaa saamansa vastaukset. Kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jolla voi olla hallussaan tarpeellisia tietoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

- 1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;
- 2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;
- 3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies tai tämän valtuuttama henkilö voi osallistua 2 momentissa tarkoitettuun kuulemiseen Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen valvonnassa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tallentaa saamansa vastaukset.

35 §

Tarkastukset elinkeinonharjoittajan liiketiloissa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi sekä 4 luvussa tarkoitettujen yrityskauppojen arvioimiseksi toimittaa kaikki tarvittavat tarkastukset elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on velvollisuus Euroopan komission pyynnöstä toimittaa tarkastus siten kuin Euroopan unionin säädöksissä säädetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto avustaa komissiota tarkastusten suorittamisessa siten kuin niistä säädetään Euroopan unionin säädöksissä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä toimittaa tarkastus 1 momentissa tarkoitetuissa tiloissa sen selvittämiseksi onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

- 1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;

2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä; tai

3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen (SopS 68 ja 69/2018) määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–4 momentissa tarkoitettussa tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot.

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

36 §

Tarkastukset muissa tiloissa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että niissä säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Euroopan komissio voi EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 21 artiklan mukaisesti määrätä tarkastuksen tehtäväksi myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä toimittaa tarkastus myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että niissä säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;

2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;

3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on haettava 1–4 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen lupa markkinaoikeudelta etukäteen. Markkinaoikeus voi kieltää tarkastuksen, jos tarkastus olisi mielivaltaisen tai liiallisen. Tutkiessaan, onko tarkastus mielivaltaisen tai liiallisen, markkinaoikeus ottaa huomioon erityisesti epäillyn kilpailunrajoituksen vakavuuden, etsittyjen todisteiden tärkeyden, asianomaisen elinkeinonharjoittajan osallisuuden sekä sen, onko kohtuullisen todennäköistä, että tarkastuksen kohdetta koskevia kirjanpito- tai liikeasiakirjoja säilytetään tiloissa, joihin lupaa pyydetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–4 momentin nojalla tehtävässä tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot.

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

37 §

Menettely tarkastusta toimitettaessa

Elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän on tarkastusta varten pääsettävä Kilpailu- ja kuluttajaviraston, aluehallintoviraston, Euroopan komission ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies taikka näiden valtuuttamat henkilöt hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä.

Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee 1 momentissa tarkoitettua viestintää tai tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Mikäli tiedon antaminen tarkastusta toimittavalle virkamiehelle aiheuttaa kustannuksia yritykselle, joka käsittelee tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana, tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä vastaa aiheutuvista kustannuksista, elleivät osapuolet sovi toisin.

Tarkastusta toimittava virkamies voi pyytää kaikilta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajilta taikka henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosiseikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on myös oikeus sinetöidä tiloja tai kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen toimittamiseksi.

Toimittaessaan tarkastusta muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa Euroopan komission, Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on 1 momentissa säädetyt toimivaltuudet, mutta ei 3 momentissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

Euroopan komissio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen ja aluehallintovirastot voivat tarkastuksessa käyttää apunaan muita valtuuttamia henkilöitä.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies tai tämän valtuuttama henkilö voi osallistua tarkastuksen toimittamiseen ja aktiivisesti avustaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehiä niiden johdon ja valvonnan alaisena tarkastuksia toimitettaessa.

37 a §

Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu

Ellei rikkomista ole pidettävä merkitykseltään vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä muutoin perusteettomana, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä markkinaoikeudelle esityksen seuraamusmaksun määräämiseksi elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, joka tahallaan tai tuottamuksellisesti:

- 1) vastustaa kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 35 §:n nojalla toimitettavaa tarkastusta;
- 2) rikkoo kilpailunrajoituksen selvittämisen yhteydessä asetetun 37 §:n 3 momentissa tarkoitettua sinetintä;
- 3) jättää oikaisematta tai täydentämättä kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 35 §:n nojalla toimitettavan tarkastuksen yhteydessä 37 §:n 3 momentin nojalla tehtyyn pyyntöön annetun virheellisen, harhaanjohtavan tai puutteellisen selvityksen taikka jättää toimittamatta pyydetyn selvityksen;
- 4) antaa virheellisiä, puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja vastatessaan kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 33 §:n 1 momentin nojalla tehtyyn pyyntöön tai jättää toimittamatta pyydetty tiedot Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamassa määräajassa;

5) jättää varmistamatta edustajansa saapumisen kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvään 34 §:n nojalla suoritettavaan kuulemiseen;

6) jättää noudattamatta kilpailunrajoituksen perusteella 9, 9 a tai 10 §:n nojalla annettua päätöstä taikka kilpailunrajoituksen selvittämisen aikana 45 §:n nojalla annettua määräystä.

Seuraamusmaksun suuruuden määrittäminen perustuu kokonaisarviointiin, jossa on otettava huomioon rikkomisen laatu ja laajuus, sekä moitittavuuden aste. Seuraamusmaksu saa olla enintään yksi prosentti rikkomiseen syyllistyneen maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävänä tilikautena.

Seuraamusmaksun määräämisestä päättää Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä markkinaoikeus. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Seuraamusmaksu voidaan määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle rikkomukseen osallistunut elinkeinotoiminta on siirtynyt yrittäskäupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

38 a §

Tutinnan kohteen oikeus saada tieto eräistä asiakirjoista ja tietojen käyttörajoitukset

Ainoastaan tutinnan kohteella on puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi oikeus saada tieto 14 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksusta vapautumisen ja 15 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alentamisen saamiseksi toimitetun yrityslausunnon ja sovintoehdotuksen sisällöstä.

Tutinnan kohteella on oikeus käyttää yrityslausunnoissa ja sovintoehdotuksissa olevia tietoja puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi tuomioistuimissa vain, jos tuomioistuimessa käsiteltävä asia liittyy suoraan asiaan, jota varten tiedot on toimitettu, ja jos käsiteltävä asia koskee:

1) 5 §:n tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan rikkomisen perusteella yhteisvastuullisesti määrätyn seuraamusmaksun jakamista rikkomukseen osallistuneiden kesken;

2) 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen toteamista koskevaan päätökseen tai rikkomisen perusteella annettuun ratkaisuun kohdistuvaa muutoksenhakua;

3) 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista koskevaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitystä.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt menettelynsä kaikkien tutinnan kohteena olevien osalta tekemällä 9, 10, 11 tai 32 §:ssä tarkoitetun päätöksen taikka 9 a tai 12 §:ssä tarkoitetun esityksen taikka muulla tavoin, tutinnan kohde ei saa hyödyntää tuomioistuimissa todisteena Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitystensä aikana saamaa tietoa:

1) muiden luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden vastauksista Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietopyyntöihin tai muutoin erityisesti kilpailuviranomaisen menettelyä varten valmistelemista aineistoista;

2) päätösluonnoksesta tai muusta Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelynsä aikana laatimasta ja osapuolille lähetetystä aineistosta;

3) peruutetusta sovintoehdotuksesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa yrityslausuntoja toisten jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille ja vastaanottaa niitä näiltä viranomaisilta perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan nojalla ainoastaan:

1) yrityslausunnon toimittaneen elinkeinonharjoittajan suostumuksella; tai

2) jos vastaanottava kilpailuviranomainen on saanut samaan rikkomukseen liittyvän hakemuksen seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai seuraamusmaksun alentamiseksi samalta hakijalta kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto eikä hakija voi perua tietoja, jotka se on esittänyt vastaanottavalle kilpailuviranomaiselle.

40 §

Asiakirjan luovuttaminen toisen maan kilpailuviranomaiselle

Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallussa olevan salassa pidettävän asiakirjan luovuttamisesta ulkomaiselle kilpailuviranomaiselle säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §:ssä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa hallussaan olevan salassa pidettävän asiakirjan toiselle pohjoismaiselle kilpailuviranomaiselle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus vaihtaa tietoja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanssa ja näitä tietoja voidaan käyttää todisteina asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen.

5 a luku

Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano

44 §

Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto

Jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädettyt edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirasto on velvollinen antamaan pyynnön esittäneen kilpailuviranomaisen puolesta tiedoksi:

1) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan väitettyä rikkomista koskevat alustavat väitteet ja ne päätökset, joissa mainittuja artikloja sovelletaan;

2) muut menettelytoimet, jotka on hyväksytty täytäntöönpanomenettelyjen yhteydessä ja jotka olisi kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettava tiedoksi;

3) asiakirjat, jotka liittyvät sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten täytäntöönpanoon, ja muut merkitykselliset Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan soveltamiseen liittyvät asiakirjat.

Tiedoksiannossa käytettävästä menettelystä säädetään hallintolaissa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä tiedoksiantopyynnön toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle, jos tiedoksianto on kansallisen lainsäädännön perusteella tarpeen.

44 a §

Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä täytäntöönpano

Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on varmistanut, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädettyt edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajaviraston on hyväksyttävä pyyntö täytäntöönpantavaksi. Täytäntöönpanovelvollisuuden edellytyksenä on lisäksi, että:

1) täytäntöönpanoa pyytävässä jäsenvaltiossa on toteutettu kohtuulliset täytäntöönpanotoimet;

2) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä ei ollut riittävästi varallisuutta pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa; ja

3) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on varallisuutta Suomessa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää 1 momentissa säädettyjen vastaavien edellytysten täytyessä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaista panemaan täytäntöön Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tehdyt seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätökset.

Jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädetty edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus hyväksyä pyyntö täytäntöönpantavaksi. Pyyntöön hyväksyminen ei kuitenkaan edellytä, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on toteuttanut kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi omalla alueellaan. Täytäntöönpanon edellytyksenä on lisäksi, että:

1) elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ei ole sijoittautunut pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon; ja

2) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on varallisuutta Suomessa.

Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on hyväksynyt pyynnön täytäntöönpantavaksi, Oikeusrekisterikeskus huolehtii viivytyksettä pyynnössä mainitun toisessa jäsenvaltiossa annetun lainvoimaisen seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanosta ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää 3 momentissa säädettyjen vastaavien edellytysten täytyessä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaista panemaan täytäntöön Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tehdyt seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätökset.

44 b §

Rajat ylittävän tiedoksiannon ja täytäntöönpanon edellytykset

Edellä 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa tai 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava vakiolomaketta käyttäen seuraavat tiedot:

1) tiedoksiannon vastaanottajan tai täytäntöönpanon kohteen nimi ja tiedossa oleva osoite ja muut tiedot, jotka ovat merkityksellisiä yksilöimisen kannalta;

2) tiivistelmä merkityksellisistä tosiseikoista ja olosuhteista;

3) tiedoksi annettavan tai täytäntöön pantavan asiakirjan kopion liitteenä tiivistelmä kyseisestä asiakirjasta;

4) pyynnön vastaanottavan viranomaisen nimi, osoite ja muut yhteystiedot;

5) ajanjakso, jonka kuluessa tiedoksianto tai täytäntöönpano olisi toteutettava, kuten lakisääteiset määräajat tai vanhentumisajat.

Edellä 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi toimitettava tieto päivämäärästä, jolloin täytäntöön pantava päätös on tullut lainvoimaiseksi ja muut tiedot täytäntöön pantavasta päätöksestä sekä tiedot seuraamusmaksun, sakon tai uhkasakon määrästä. Lisäksi toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava tiedot, joista käy ilmi, että pyynnön esittävä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on toteuttanut kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi omalla alueellaan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole velvollinen toteuttamaan 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa eikä hyväksymään pyynnön täytäntöönpanoa, jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyyntö ei täytä tässä luvussa säädettyjä vaatimuksia tai jos pyynnön täyttäminen olisi selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita. Kieltäytymisestä tai lisätietojen tarpeesta on ilmoitettava toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle.

44 c §

Rajat ylittävien tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjen menettelyistä

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen voi toimittaa tiedoksiantoa ja täytäntöönpanoa var-
ten tiedot suomeksi, ruotsiksi tai sellaisella Euroopan unionin virallisella kielellä, josta on
sovittu toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston välillä, kun
kyse on tiedoksiannosta, ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Oikeusrekisterikeskuk-
sen välillä, kun kyse on täytäntöönpanosta.

Pyynnön esittänyt toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen vastaa tiedoksiantoon ja täytän-
töönpanoon liittyvistä kohtuullisista käännös-, työvoima- ja hallintokustannuksista sekä muista
vastaavista lisäkustannuksista. Oikeusrekisterikeskus voi kattaa täytäntöönpanoon liittyvät kus-
tannukset toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta keräämällään seuraamusmaksu-,
sakko- tai uhkasakkomaksuilla. Oikeusrekisterikeskus voi täytäntöönpanokustannusten katta-
miseksi vähentää täytäntöönpanokulut ennen varojen tilitystä pyytävän jäsenvaltion viranomai-
selle.

44 d §

Rajat ylittäviä tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjä koskevat riidat

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tiedoksiantomenettelyssä tapahtuneesta virheestä voi tehdä hal-
lintokantelun. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 44 a §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitetusta päätöksestä
saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen
säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Päätös voidaan
panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

Tiedoksi annettavan päätöksen tai muun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvän asiakirjan, täytäntöön pantavan päätöksen sekä 44 b
§:ssä tarkoitetun vakiolomakkeen laillisuutta koskevat väitteet ratkaistaan pyynnön esittäneessä
jäsenvaltiossa soveltaen kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

45 §

Väliaikaismääräykset

Jos välittömästi todetaan, että kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen voi
aiheuttaa vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kilpailulle, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi antaa
väliaikaisen määräyksen kilpailunrajoituksen lopettamiseksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston antama väliaikainen määräys on voimassa määräajan taikka pää-
asiaa koskevan viraston päätöksen tai 12 §:n 3 momentin mukaisen esityksen tekemiseen
saakka. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi erillisellä päätöksellä jatkaa määräaikaisen väliaikaish-
määräyksen voimassaoloa, jos määräajan jatkaminen on tarpeen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston
on kumottava antamansa väliaikaismääräys välittömästi, kun määräykseen ei ole enää aihetta.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa väliaikaisen määräyksen, sen on varattava elin-
keinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei
asian kiireellisyydestä tai muusta erityisestä syystä muuta johdu.

46 §

Uhkasakko

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa tämän lain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa
määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomit-
see maksettavaksi markkinaoikeus.

Markkinaoikeus voi asettaa tässä laissa tarkoitetun määräyksen, ehdon, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Edellä 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomiseen tai rikkomisen selvittämiseen taikka tämän lain 9, 9 a, 10, 33–35 tai 45 §:ssä tarkoitettun kiellon, päätöksen tai määräyksen noudattamatta jättämiseen liittyvän uhkasakon suuruus on määritettävä suhteessa elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän keskimääräiseen päivittäiseen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon uhkasakon asettamista koskevan päätöksen tekoajankohtaa edeltävältä tilikaudelta. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa luonnolliselle henkilölle 33 §:n 2 momentissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi eikä luonnolliselle henkilölle 34 §:n mukaiseen kuulemiseen saapumisen varmistamiseksi. Uhkasakko voidaan kuitenkin asettaa elinkeinonharjoittajalle ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle sen varmistamiseksi, että niiden edustaja saapuu 34 §:n mukaiseen kuulemiseen.

47 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskus huolehtii 12 ja 37 a §:n nojalla annettujen lainvoimaisten seuraamusmaksun määräämistä koskevien päätösten sekä 47 a §:n 2 ja 3 momentin nojalla annettujen lainvoimaisten päätösten täytäntöönpanosta.

Markkinaoikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle päätöksestään määrätä seuraamusmaksu.

Jos korkein hallinto-oikeus poistaa markkinaoikeuden määräämän seuraamusmaksun tai muuttaa sen määrää, korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle myös päätöksestään, jolla korkein hallinto-oikeus on ensimmäisenä asteena määrännyt seuraamusmaksun.

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava seuraamusmaksu tai alentamista vastaava osa siitä, jos seuraamusmaksua koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrä on alennettu.

Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, ellei tässä laissa toisin säädetä.

47 a §

Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Jos yhteenliittymälle lainvoimaisella päätöksellä määrätyn seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa eikä yhteenliittymä pysty maksamaan seuraamusmaksua, yhteenliittymän on vaadittava seuraamusmaksun maksamiseksi osuuksia yhteenliittymän jäseniltä.

Jos yhteenliittymä ei ole maksanut seuraamusmaksua kokonaisuudessaan vuoden kuluessa siitä, kun seuraamusmaksua koskeva päätös sai lainvoiman, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päättää maksamatta olevan osan perimisestä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenistä, jotka ovat olleet edustettuina yhteenliittymän hallituksessa tai muussa päätöksentekuelimessä rikkomispäätöksen tekohetkellä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi kuitenkin päättää perimisestä jo ennen kuin vuosi on kulunut lainvoiman saamisesta, jos seuraamusmaksun perintä on ulosoton hakemisen johdosta päättynyt ulosottokaaren (705/2007) mukaiseen estetodistukseen. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee päätöstä maksamatta olevan osan perimisestä yhteenliittymän jäseniltä, Oikeusrekisterikeskus jatkaa seuraamusmaksun perimistä yhteenliittymältä.

Jos seuraamusmaksua ei saada perittyä kokonaisuudessaan 2 momentissa tarkoitetuilta yhteenliittymän jäseniltä vuoden kuluessa 2 momentin mukaisen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen lainvoiman saamisesta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päättää seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimisestä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenistä, jotka ovat toimineet markkinoilla, joilla rikkominen tapahtui. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt perimisestä 2 momentin nojalla mutta se ei päättää perimisestä tämän momentin nojalla, Oikeusrekisterikeskus jatkaa seuraamusmaksun perimistä 2 momentin nojalla tehdyssä päätöksessä mainituilta jäseniltä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei kuitenkaan saa päätöksellään määrätä seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa perittäväksi niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka osoittavat jättäneensä panematta täytäntöön rikkomista koskevan yhteenliittymän päätöksen ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai vetäytyneensä siitä aktiivisesti ennen rikkomista koskevien Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten aloittamista.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ottaa 2 ja 3 momentin nojalla päätöksiä tehdessään huomioon yhteenliittymän jäsenten suhteellisen koon sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteen. Yksittäisen elinkeinonharjoittajan vastuu yhteenliittymälle määrätystä seuraamusmaksusta ei saa yhdessä elinkeinonharjoittajalle samasta rikkomuksesta määrätyn seuraamusmaksun kanssa ylittää 13 a §:n 1 momentissa säädettyä enimmäismäärää.

Jos yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa, seuraamusmaksu on perittävä kokonaisuudessaan:

1) viiden vuoden kuluessa siitä, kun markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tekemä seuraamusmaksupäätös on saanut lainvoiman; tai

2) kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 tai 3 momentin nojalla tekemä päätös sai lainvoiman, jos tämä aika on 1 kohdassa tarkoitettua aikaa pidempi.

49 a §

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Muutoksenhakuun sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 9, 10, 11, 30 c, 33 ja 45 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus määrää toisin. Valitus Kilpailu- ja kuluttajaviraston 45 §:n nojalla tekemästä väliaikaismääräyspäätöksestä on käsiteltävä kiireellisenä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 26 §:n 1 momentin nojalla tehtyä päätöstä yrityskauppailmoituksen olennaisesta puutteellisuudesta tai 37 §:n 5 momentin nojalla tehtyä päätöstä virka-avun antamisesta. Yrityskaupan ilmoittaja ei saa hakea muutosta valittamalla 25 §:n nojalla annetusta päätöksestä, jolla yrityskaupan ilmoittajan esittämät ehdot on määrätty noudatettaviksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 35 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamista, 17 §:n 4 momentin nojalla annettua päätöstä 14–16 §:n edellytysten täyttymisestä tai 26 §:n 3 momentin nojalla annettua päätöstä käsittelemääräajan jatkamisesta.

49 b §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Markkinaoikeuden tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta ilman valituslupaa valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuun sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Markkinaoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 26 §:n 2 momentin nojalla annettua päätöstä määräajan pidentämisestä, 36 §:n 5 momentissa tarkoitettua tarkastusvaltuuden myöntämistä tai 45 §:n mukaista väliaikaista määräystä.

Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Edellä 9 a §:ssä tarkoitettuja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaa, 12 tai 37 a §:ssä tarkoitettuja seuraamusmaksuja koskevaa taikka 47 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua päätöstä ei saa kuitenkaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 9 a, 13 ja 13 a–13 f §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa päättyneisiin kilpailunrajoituksiin.

Tämän lain 19 §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa Kilpailu- ja kuluttajavirastossa vireille tulleisiin asioihin.

Tämän lain 29 §:ää ei sovelleta Kilpailu- ja kuluttajaviraston ennen tämän lain voimaantuloa markkinaoikeudelle tekemiin yrityskaupan kieltämistä koskeviin esityksiin.

Tämän lain 37 a §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa toteutettuihin mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin menettelyihin.

Tämän lain 47 a §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille määrättyjen seuraamusmaksujen perimiseen tilanteissa, joissa seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa ja seuraamusmaksun perusteena oleva kilpailunrajoitus on päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään loppuun noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 5.11.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

Laki**kilpailulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kilpailulain (948/2011) 8–10, 13, 14, 16–17, 19, 29, 33–37, 40 ja 44–47 §, joista 44 § samalla siirretään lakiin lisättävään 5 a lukuun, sellaisina kuin niistä ovat 8–10 ja 34 § laissa 662/2012, 14 § laissa 1078/2016, 16, 19, 29 ja 46 § osaksi laissa 662/2012, 17 ja 33 § laissa 721/2019, 35 § laeissa 662/2012, 251/2018 ja 721/2019, 36 § laeissa 251/2018 ja 721/2019, 37 § laeissa 78/2015 ja 721/2019, 40 § laeissa 662/2012 ja 251/2018, 44 § osaksi laissa 595/2013, 45 § laeissa 662/2012 ja 721/2019, sekä lisätään lakiin uusi 9 a ja 13 a–13 f §, 15 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1078/2016, uusi 3 momentti, lakiin uusi 17 a, 17 b, 37 a ja 38 a §, 5 a luku, 47 a, 49 a ja 49 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Kielto panna kilpailunrajoitus täytäntöön**Kielto panna kilpailunrajoitus täytäntöön*

Sopimukseen, sääntömääräykseen, päätöksen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestykseen sisältyvää ehtoa, joka on 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka markkinaoikeuden tai Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman väliaikaisen kiellon tai velvoitteen vastainen, ei saa soveltaa eikä panna täytäntöön, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

Sopimukseen, sääntömääräykseen, päätöksen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestykseen sisältyvää ehtoa, joka on 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka markkinaoikeuden tai Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka Kilpailu- ja kuluttajaviraston antaman väliaikaisen *määräyksen* vastainen, ei saa soveltaa eikä panna täytäntöön, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

9 §

9 §

*Määräys lopettaa kilpailunrajoitus ja velvollisuus toimittaa hyödyke**Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen*

Jos kilpailunrajoitus on kielletty 5 tai 7 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklassa, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi:

1) määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 5 tai 7 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklassa kielletyn menettelyn; ja

Jos elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä rikkoo tai on rikkonut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännöksiä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta rikkomisen ja määrätä sen lopetettavaksi.

Voimassa oleva laki

2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin ne, joilla hän tarjoaa sitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

Ehdotus

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi määrätä rikkomuksen tehneen toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.

9 a §

Rakenteelliset korjaustoimenpiteet

Elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, joka rikkoo tai on rikkonut 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännöksiä, voidaan määrätä luopumaan osuudesta kilpailijan osakepääomasta, luopumaan liiketoimintayksiköstä tai toteuttamaan muita rakenteellisia korjaustoimenpiteitä, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle.

Rakenteellisia korjaustoimenpiteitä voidaan määrätä vain joko silloin, kun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimintaa koskeva korjaustoimenpide ei ole riittävä rikkomisen korjaamiseksi, tai kun toimintaa koskeva korjaustoimenpide on asianomaiselle yritykselle rakenteellista korjaustoimenpidettä raskaampi. Jos toimintaa koskeva korjaustoimenpide ja rakenteellinen korjaustoimenpide ovat yhtä tehokkaita rikkomisen korjaamiseksi, niistä on valittava elinkeinonharjoittajalle kevyempi toimenpide suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Rakenteellinen korjaustoimenpide ei saa johtaa elinkeinonharjoittajan jäljelle jäävän taloudellisen toiminnan toimintaedellytysten menettämiseen.

Markkinaoikeus määrää rakenteellisen korjaustoimenpiteen Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä. Elinkeinonharjoittajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee rakenteellisen korjaustoimenpiteen määräämistä koskevan esityksen markkinaoikeudelle.

10 §

10 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sitoumukset

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä elinkeinonharjoittajia velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

13 §

Kilpailunrajoituksesta määrättävän seuraamusmaksun suuruus

Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, ja sitä määrittäessä on otettava huomioon rikkomuksen laatu ja laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kesto-aika. Seuraamusmaksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenliittymän liikevaihdosta siltä vuodelta, jona elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä viimeksi osallistui rikkomukseen.

Sitoumukset

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi *markkina-toimijoita kuultuaan* päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. *Päätöksessä on samalla todettava, ettei Kilpailu- ja kuluttajaviraston jatkotoimille ole enää perusteita. Päätös on voimassa toistaiseksi tai määräajan.*

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, *jos sitoumuksia rikotaan* tai jos päätös on perustunut puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

13 §

Seuraamusmaksun määrän kokonaisarviointi

Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, *jossa on otettava huomioon rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kesto.*

Kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon 13 e §:n 2 ja 3 momentin mukaiset raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä 13 f §:n mukaiset elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyteen liittyvät seuraamusmaksun alentamisperusteet. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee soveltaa seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa lisäksi 13 b–13 d §:ssä sekä 13 e §:n 1 ja 4 momenteissa säädettyä menettelytapaa.

Elinkeinonharjoittajalla ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on oikeus tulla kuulluksi seuraamusmaksun määrästä ja sen perusteista ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee seuraamusmaksuesityksen.

13 a §

Seuraamusmaksun enimmäismäärä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Kun kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää seuraamusmaksua, huomioon otetaan seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto. Kun markkinaoikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää seuraamusmaksun, huomioon otetaan seuraamusmaksupäätöksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto.

Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä on kymmenen prosenttia yhteenliittymän ja niiden yhteenliittymän jäsenten yhteenlasketuista liikevaihdosta, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut. Tilikaudet, joiden liikevaihdot lasketaan yhteen, määräytyvät 1 momentissa säädetyllä tavalla. Yhteenliittymälle esitettävän seuraamusmaksun enimmäismäärässä ei oteta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu. Yhteenliittymälle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärässä ei oteta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen määrätään tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu.

13 b §

Seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohta

Seuraamusmaksun perusmäärä sisältää osuuden, joka saa olla enintään 30 prosenttia rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle kertyneestä liikevaihdosta viimeiseltä kalenterivuodelta, jonka ajan elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa.

Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, 1

Voimassa oleva laki

Ehdotus

momentin mukaisen osuuden määrittämisessä yhteenliittymän liikevaihtona pidetään yhteenliittymän liikevaihdon lisäksi niiden yhteenliittymän jäsenten, jotka toimivat markkinoilla, joihin yhteenliittymän rikkomus on vaikuttanut, yhteenlaskettua liikevaihtoa rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle esitettävän seuraamusmaksun perusmäärässä ei oteta huomioon sellaisen yhteenliittymän jäsenen liikevaihtoa, jolle erikseen esitetään määrättäväksi tai on määrätty saman rikkomisen perusteella seuraamusmaksu.

Se, kuinka suuri osuus liikevaihdosta otetaan huomioon 1 momentin mukaisen osuuden määrittämisessä, perustuu kokonaisarviointiin. Kokonaisarvioinnissa voidaan ottaa huomioon rikkomuksen luonne, kaikkien rikkomuksen osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomuksen maantieteellinen ulottuvuus, se, onko rikkomus toteutunut käytännössä, ja muut merkitykselliset seikat.

Hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia koskevien kilpailijoiden välisten sopimusten osalta otetaan huomioon 15 prosenttia ylittävä osuus liikevaihdosta, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

13 c §

Rikkomuksen kesto seuraamusmaksun perusmäärässä

Edellä 13 b §:n mukaisesti arvioitu perusmäärän osa kerrotaan niiden vuosien lukumäärällä, joihin elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on ollut osallisena rikkomuksessa.

Alle kuusi kuukautta kestävät jaksot lasketaan puolena vuotena. Yli kuusi kuukautta mutta alle yhden vuoden kestävät jaksot lasketaan täytenä vuotena.

13 d §

Korotus seuraamusmaksun perusmäärään vakavan rikkomuksen perusteella

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Riippumatta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomukseen osallistumisen kestosta lisätään riittävän ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi edellä 13 b ja 13 c §:n mukaisesti arvioituun määrään vakavaksi katsottavassa rikkomuksessa 15–25 prosenttia 13 b §:n 1 momentissa tarkoitetusta liikevaihdosta. Seuraamusmaksun perusmäärän korotuksen arviointiin sovelletaan, mitä 13 b §:n 3 momentissa säädetään.

13 e §

Seuraamusmaksun perusmäärään tehtävät mukautukset

Edellä 13 b–13 d §:n mukaisesti arvioitua seuraamusmaksun perusmäärää voidaan alentaa tai korottaa ottamalla huomioon mahdolliset lieventävät ja raskauttavat tekijät kunkin rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän osalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna raskauttavana tekijänä voidaan pitää:

- 1) rikkomuksen uusimista tai jatkamista viranomaisen puuttumisen jälkeen;
- 2) toimimista rikkomuksessa johtajana taikka alullepanijana;
- 3) muiden elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien painostamista osallistumaan rikkomukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna lieventävänä tekijänä voidaan pitää:

- 1) kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (1077/2016) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua sovintoratkaisua;
- 2) rikkomuksen lopettamista välittömästi viranomaisen puututtua rikkomukseen paitsi, kun kyseessä on kartelli tai muu salainen menettelytapa;
- 3) huomattavan vähäistä osuutta rikkomuksessa, kun elinkeinonharjoittaja tai niiden yhteenliittymä samalla osoittaa jättäneensä soveltamatta kiellettyä menettelyä ja toimineensa kilpailullisesti markkinakäyttäytymisessään;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4) sellaista elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa tekemää muuta kuin 14 tai 15 §:ssä tarkoitettua yhteistyötä, joka ulottuu elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lakisääteisiä yhteistyövelvoitteita pitemmälle;

5) rikkomukseksi katsottua toimintaa koskevaa viranomaisen antamaa tai laissa säädettyä hyväksyntää;

6) muuta asian kannalta merkityksellistä seikkaa.

Seuraamusmaksun perusmäärää voidaan korottaa enintään 100 prosenttia todettua rikkomusta kohden, kun kyse on 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rikkomuksen uusimisesta tai jatkamisesta viranomaisen puuttumisen jälkeen.

13 f §

Elinkeinonharjoittajan maksukyvyn huomioiminen

Erityisistä syistä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa voidaan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä ottaa huomioon tämän maksukyvyttömyys erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Alennus voidaan myöntää vain, jos elinkeinonharjoittaja esittää objektiiviset todisteet siitä, että seuraamusmaksun määrääminen vaarantaisi väistämättä sen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuus-erät arvottomiksi.

14 §

Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

Elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on sellaisesta 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitettua kilpailijoiden välisestä salaisesta kilpailunrajoituksesta, jolla vahvistetaan osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä taikka jaetaan markkinoita, asiak-

14 §

Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

Elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitettua kilpailijoiden välisestä salaisesta kartellista, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kaita tai hankintalähteitä, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

1) toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen; tai

2) toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

15 §

Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

Muulle 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kilpailunrajoitukseen osallistuneelle elinkeinonharjoittajalle kuin sille, joka on 14 §:n perusteella vapautettu seuraamusmaksusta, määrättävää seuraamusmaksua alennetaan, jos se toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon, tietoja ja todisteita, jotka ovat merkityksellisiä kilpailunrajoituksen tai sen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että ne toimitetaan ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta. Seuraamusmaksua alennetaan:

1) toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen; tai

2) toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

Hakijan pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi käsitellä hylkäämänsä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena.

15 §

Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

Seuraamusmaksun alentamista hakeneelle elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun suuruudessa ei oteta huomioon niitä seuraamusmaksun määrää korottavia lisäseikkoja, jotka on voitu näyttää toteen kyseisen seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan toimittamien ratkaisevien todisteiden nojalla.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1) 30–50 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot ensimmäisenä;

2) 20–30 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot toisena;

3) enintään 20 prosenttia muussa kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa.

Elinkeinonharjoittaja, joka on saanut 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, ei voi saada 1 momentissa tarkoitettua alennusta samaa kilpailunrajoitusta koskevassa asiassa.

16 §

Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksusta vapautumisen tai 15 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alentamisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja:

1) lopettaa osallistumisensa kilpailunrajoitukseen välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen;

2) toimii yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa koko kilpailunrajoituksen selvittämisen ajan;

3) ei hävitä hakemuksen piiriin kuuluvia todisteita ennen 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen toimittamista eikä hakemuksen toimittamisen jälkeen; ja

4) pitää salassa 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen sisällön ja sen, että on tehnyt hakemuksen tai että harkitsee hakemuksen tekemistä.

Elinkeinonharjoittaja voi 1 momentin 1 kohdan estämättä Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjauksessa jatkaa osallistumista kilpailunrajoitukseen siinä laajuudessa kuin se on

16 §

Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksusta vapautumisen tai 15 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alentamisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja:

1) lopettaa osallistumisensa väitettyyn salaiseen kartelliin viimeistään välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, lukuun ottamatta sellaista osallistumista, joka on Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan välttämätöntä tutkinnan luotettavuuden säilyttämiseksi;

2) tekee todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kunnes Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lopettanut tutkinnan kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta tekemällä päätöksen tai esityksen markkinaoikeuteen; ja

3) ei ennen hakemuksen jättämistä ole tuhonnut, väärentänyt tai kätkenyt väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita tai paljastanut harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastanut hakemuksen sisältöä muille kuin toisille kilpailuviranomaisille.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteistyö Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa edellyttää, että elinkeinonharjoittaja:

Voimassa oleva laki

välttämätöntä 35 ja 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten onnistumisen turvaamiseksi.

Edellä 1 momentin 4 kohdasta poiketen elinkeinonharjoittaja voi antaa hakemusta koskevat tiedot Euroopan komissiolle tai toisen maan kilpailuviranomaiselle, jos se on tarpeen kilpailunrajoituksen selvittämiseksi.

Ehdotus

1) toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat yrityslausunnot sekä seuraavat tiedot ja todisteet:

a) hakijan nimi ja osoite;
b) muiden elinkeinonharjoittajien nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin;

c) väitettyä salaista kartellia koskeva yksityiskohtainen kuvaus, joka sisältää kohdetuotteet, kohdealueet sekä väitetyn salaisen kartellitoiminnan keston ja luonteen;

d) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisesti tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin;

e) muut asian kannalta merkitykselliset tiedot ja todisteet.

2) on Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytävissä vastataksaan kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan tosiseikat;

3) huolehtii siitä, että sen johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten, ja pyrkii kohtuullisin keinoin siihen, että sen entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemisia varten;

4) ei tuhoa, väärennä tai kätke merkityksellisiä tietoja tai todisteita;

5) ei paljasta hakemuksen jättämistä tai sen sisältöä ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt luonnoksensa päätökseksi tai seuraamusmaksuesitykseksi, ellei muusta järjestelystä ole sovittu;

6) toimii muin tavoin väitetyn salaisen kartellin selvittämiseksi.

17 §

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta vapautumista ja 15 §:ssä tarkoitettua

17 §

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta vapautumista ja 15 §:ssä tarkoitettua

Voimassa oleva laki

seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta. *Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa määräajan, jonka kuluessa hakijan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunto, tiedot ja todisteet.*

Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää elinkeinonharjoittajalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota kantaa muihin samaa asiaa koskeviin 14 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin, ennen kuin se on ratkaissut, myönnetäänkö ensimmäisenä hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta.

Jos elinkeinonharjoittaja on jättänyt tai jättämässä Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle hakemuksen seuraamuksista vapautumiseksi tai seuraamusten alentamiseksi, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella. Elinkeinonharjoittajan hakemuksen etusijajärjestys Kilpailu- ja kuluttajavirastossa määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki 14 tai 15 sekä 16 §:ssä säädetty edellytykset.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetun vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua määräystä lopettaa kilpailunrajoitus tai velvollisuutta toimittaa hyödyke, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeusedun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Ehdotus

seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää elinkeinonharjoittajalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota kantaa muihin samaa asiaa koskeviin 14 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin, ennen kuin se on ratkaissut, myönnetäänkö ensimmäisenä hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta.

Yrityslausunto voidaan toimittaa kirjallisesti tai suullisesti. Elinkeinonharjoittajalla on oikeus esittää yrityslausunnot suomen tai ruotsin kielellä taikka sellaisella Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä, josta on sovittu Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja hakijan kesken. Elinkeinonharjoittajan pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa kirjallisen vahvistuksen hakemuksen vastaanotamisesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki 14 tai 15 sekä 16 §:ssä säädetty edellytykset.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetun vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua rikkomisen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä koskevaa päätöstä tai toimintaa koskevaa korjaustoimenpidettä, 9 a §:ssä tarkoitettua rakenteellista korjaustoimenpidettä, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeusedun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta.

Voimassa oleva laki

Edellä 5 momentissa mainittuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (1077/2016) nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

Ehdotus

suesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Edellä 5 momentissa tarkoitettuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

17 a §

Merkintä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiseksi

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myöntää elinkeinonharjoittajalle määräaikaisen merkinnän 14 §:ssä tarkoitettuun vapautumiseen tarvittavien yrityslausuntojen, tietojen ja todisteiden keräämiseksi.

Merkinnän saamiseksi elinkeinonharjoittajan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat saatavissa olevat tiedot:

- 1) hakijan nimi ja osoite;
- 2) perustelut seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiselle;
- 3) muiden elinkeinonharjoittajien nimet, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet väitettyyn salaiseen kartelliin;
- 4) kohdetuotteet ja -alueet;
- 5) väitetyn salaisen kartellitoiminnan kesto ja luonne;
- 6) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisista tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Kaikki elinkeinonharjoittajan merkinnän voimassaoloaikana toimittamat yrityslausunnot, tiedot ja todisteet katsotaan toimitetuiksi ajankohtana, jona alkuperäinen pyyntö toimitettiin.

17 b §

Lyhennetyt hakemukset

Jos elinkeinonharjoittaja on hakenut Euroopan komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista joko hakemalla merkintää tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täyden hakemuksen, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella.

Lyhennetyssä hakemuksessa on esitettävä lyhyt kuvaus kaikista seuraavista:

- 1) hakijan nimi ja osoite;
- 2) väitetyn salaisen kartellin muiden osapuolten nimet;
- 3) kohdetuotteet ja -alueet;
- 4) väitetyn salaisen kartellin kesto ja luonne;
- 5) jäsenvaltiot, joissa todisteet väitetyistä salaisesta kartellista todennäköisesti sijaitsevat; ja
- 6) tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisista tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää elinkeinonharjoittajaa toimittamaan selvennyksiä edellä tarkoitetuista seikoista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on varattava lyhennetyn hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle tilaisuus toimittaa täysi hakemus, jos komissio on ilmoittanut, ettei se aio käsitellä asiaa tai sen osaa.

Jos se on asian rajaamisen tai asioiden käsiteltäväksi jakamisen vuoksi välttämätöntä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää elinkeinonharjoittajaa toimittamaan täyden hakemuksen ennen komission ilmoitusta asian tai sen osan käsittelemättä jättämisestä tai jos seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista on haettu ainoastaan toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa elinkeinonharjoittajan on toimitettava täysi hakemus. Elinkeinoharjoittajalla on kuitenkin oikeus toimittaa täysi hakemus vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole vastaanottanut toiselta elinkeinonharjoittajalta samaa väitettyä kartellia koskevaa hakemusta ja lyhennetyssä hakemuksessa on ilmoitettu 2 momentissa tarkoitetut tiedot, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle tämän etusijasta. Elinkeinonharjoittajan hakemuksen etusijajärjestys Kilpailu- ja kuluttajavirastossa määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella.

Jos elinkeinonharjoittaja toimittaa täyden hakemuksen Kilpailu- ja kuluttajaviraston 3 tai 4 momentin nojalla asettaman määräajan kuluessa taikka vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa, hakemus katsotaan toimitetuksi lyhennetyn hakemuksen jättöajankohdasta edellyttäen, että lyhennetty hakemus kattaa saman kohdetuotteen ja kohdealueen tai samat kohdetuotteet ja kohdealueet sekä saman väitetyn salaisen kartellin keston kuin 1 momentissa tarkoitettu Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettu hakemus, jota on voitu täydentää.

19 §

Seuraamusmaksun vanhentuminen

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 5, 7, 25 tai 27 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta.

19 §

Seuraamusmaksun vanhentuminen

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 5, 7, 25 tai 27 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta.

Euroopan komission tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen toimenpiteet saman kilpailunrajoituksen tutkimiseksi keskeyttävät vanhentumisajan kulumisen, kun ensimmäisestä tutkintatoimenpiteestä ilmoitetaan vähintään yhdelle tutkinnan kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle. Vanhentumisaika

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

keskeytyy kaikkien rikkomukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien osalta. Keskeytyminen päättyy, kun Euroopan komissio tai toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on tehnyt pääasialla koskevan päätöksen tai todennut, ettei ole perusteita muihin toimenpiteisiin.

Seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 37 a §:n perusteella, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto sai tiedon rikkomisesta. Seuraamusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä, jos esitystä markkinaoikeudelle ei ole tehty viiden vuoden kuluessa rikkomisesta.

29 §

29 §

*Yrityskauppa markkinaoikeudessa**Yrityskauppa markkinaoikeudessa*

Markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Kielto panna yrityskauppa täytäntöön raukeaa, jollei markkinaoikeus kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä toisin määrää. Markkinaoikeus voi asettaa täytäntöönpanolle ehtoja.

Markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, *69 työpäivän* kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Kielto panna yrityskauppa täytäntöön raukeaa, jollei markkinaoikeus *23 työpäivän* kuluessa esityksen tekemisestä toisin määrää. Markkinaoikeus voi asettaa täytäntöönpanolle ehtoja.

33 §

33 §

*Tietojenantovelvollisuus**Tietojenantovelvollisuus*

Elinkeinonharjoittaja, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, hankintayksikkö, kunta, kuntayhtymä ja valtio sekä niiden määräysvallassa olevat yksiköt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston kehotuksesta antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoi-

Elinkeinonharjoittaja, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, hankintayksikkö, kunta, kuntayhtymä ja valtio sekä niiden määräysvallassa olevat yksiköt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston *pyynnöstä* antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoi-

Voimassa oleva laki

tuksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja 4 luvussa tarkoitetun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitetun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Tiedot on vaadittaessa annettava kirjallisina. Tiedot voidaan toimittaa teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

34 §

Kutsuminen kuultavaksi

Jos se on välttämätöntä tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jonka voidaan perustel-

Ehdotus

tuksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja 4 luvussa tarkoitetun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitetun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Luonnolliset henkilöt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi.

Elinkeinonharjoittaja ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki 37 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikkomisten selvittämiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän toimittamaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle salassapitosäännösten estämättä tietoja ja asiakirjoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

1) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;

2) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Tiedot on vaadittaessa annettava kirjallisina. Tiedot voidaan toimittaa teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

34 §

Kutsuminen kuultavaksi

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jolla voi olla hallussaan kilpailunrajoituksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Voimassa oleva laki

lusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tallentaa saamansa vastaukset. Kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

35 §

Tarkastukset elinkeinonharjoittajan liiketoiminnassa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi sekä 4 luvussa tarkoitettujen yrityskauppojen arvioimiseksi toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on velvollisuus Euroopan komission pyynnöstä toimittaa tarkastus siten kuin Euroopan unionin säädöksissä säädetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto avustaa komissiota tarkastusten suorittamisessa siten kuin niistä säädetään Euroopan unionin säädöksissä.

Ehdotus

voi tallentaa saamansa vastaukset. Kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jolla voi olla hallussaan tarpeellisia tietoja sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;

2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;

3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies tai tämän valtuuttama henkilö voi osallistua 2 momentissa tarkoitettuun kuulemiseen Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehen valvonnassa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tallentaa saamansa vastaukset.

35 §

Tarkastukset elinkeinonharjoittajan liiketoiminnassa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi sekä 4 luvussa tarkoitettujen yrityskauppojen arvioimiseksi toimittaa *kaikki tarvittavat tarkastukset* elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on velvollisuus Euroopan komission pyynnöstä toimittaa tarkastus siten kuin Euroopan unionin säädöksissä säädetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto avustaa komissiota tarkastusten suorittamisessa siten kuin niistä säädetään Euroopan unionin säädöksissä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen (SopS 68 ja 69/2018) määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–3 momentissa tarkoitettua tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot.

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

36 §

Tarkastukset muissa tiloissa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että niissä säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan vakavaa rikkomista.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä toimittaa tarkastus 1 momentissa tarkoitetuissa tiloissa sen selvittämiseksi onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;

2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä; tai

3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastotiloissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen (SopS 68 ja 69/2018) määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–4 momentissa tarkoitettua tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot.

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

36 §

Tarkastukset muissa tiloissa

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että niissä säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä todistettaessa 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista.

Voimassa oleva laki

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Euroopan komissio voi EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 21 artiklan mukaisesti määrätä tarkastuksen tehtäväksi myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on haettava 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen *ja Euroopan komission 3 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen* lupa markkinaoikeudelta etukäteen. Markkinaoikeus voi kieltää tarkastuksen, jos tarkastus olisi mielivaltaisen tai liiallinen. Tutkiessaan, onko tarkastus mielivaltaisen tai liiallinen, markkinaoikeus ottaa huomioon erityisesti epäillyn kilpailunrajoituksen vakavuuden, etsittyjen todisteiden tärkeyden, asianomaisen elinkeinonharjoittajan osallisuuden sekä sen, onko kohtuullisen todennäköistä, että tarkastuksen kohdetta koskevia kirjanpito- tai liikeasiakirjoja säilytetään tiloissa, joihin lupaa pyydetään.

Ehdotus

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Euroopan komissio voi EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 21 artiklan mukaisesti määrätä tarkastuksen tehtäväksi myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehellä on oikeus toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyynnöstä toimittaa tarkastus myös muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että niissä säilytetään kirjanpitoa tai muita liiketoimintaan ja tarkastuksen kohteeseen liittyviä asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä sen selvittämiseksi, onko elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä:

1) rikkonut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklaa;

2) jättänyt noudattamatta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kielto-, korjaustoimenpide- tai sitoumuspäätöstä taikka väliaikaismääräystä;

3) jättänyt noudattamatta liiketiloja koskevia tarkastuksia, kuulemisia tai tietopyyntöjä koskevia toisen jäsenvaltion menettelysääntöjä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on haettava 1–4 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen lupa markkinaoikeudelta etukäteen. Markkinaoikeus voi kieltää tarkastuksen, jos tarkastus olisi mielivaltaisen tai liiallinen. Tutkiessaan, onko tarkastus mielivaltaisen tai liiallinen, markkinaoikeus ottaa huomioon erityisesti epäillyn kilpailunrajoituksen vakavuuden, etsittyjen todisteiden tärkeyden, asianomaisen elinkeinonharjoittajan osallisuuden sekä sen, onko kohtuullisen todennäköistä, että tarkastuksen kohdetta koskevia kirjanpito- tai liikeasiakirjoja säilytetään tiloissa, joihin lupaa pyydetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–4 momentin nojalla tehtävässä tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen

Voimassa oleva laki

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 1–3 momentissa tarkoitettussa tarkastuksessa datan tilapäisten kopioiden tarkastuksen omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot. (7.6.2019/721)

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

37 §

Menettely tarkastusta toimitettaessa

Elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän on tarkastusta varten päästettävä Kilpailu- ja kuluttajaviraston, aluehallintoviraston ja Euroopan komission virkamies taikka näiden valtuuttamat henkilöt hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä.

Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee 1 momentissa tarkoitettua viestintää tai tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Mikäli tiedon antaminen tarkastusta toimittavalle virkamiehelle aiheuttaa kustannuksia yritykselle, joka käsittelee tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana, tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä vastaa aiheutuvista kustannuksista, elleivät osapuolet sovi toisin.

Tarkastusta toimittava virkamies voi pyytää kaikilta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajilta taikka henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen

Ehdotus

omissa toimitiloissaan. Tarkastuksen päättyessä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuhoaa datan tilapäiset kopiot.

Tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §:ää.

37 §

Menettely tarkastusta toimitettaessa

Elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän on tarkastusta varten päästettävä Kilpailu- ja kuluttajaviraston, aluehallintoviraston, Euroopan komission ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies taikka näiden valtuuttamat henkilöt hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä.

Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee 1 momentissa tarkoitettua viestintää tai tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Mikäli tiedon antaminen tarkastusta toimittavalle virkamiehelle aiheuttaa kustannuksia yritykselle, joka käsittelee tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana, tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä vastaa aiheutuvista kustannuksista, elleivät osapuolet sovi toisin.

Tarkastusta toimittava virkamies voi pyytää kaikilta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustajilta taikka henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen

Voimassa oleva laki

ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosi-seikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on myös oikeus sinetöidä tiloja tai kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen toimittamiseksi.

Toimittaessaan tarkastusta muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa Euroopan komission, Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on 1 momentissa säädetty toimivaltuudet, mutta ei 3 momentissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

Euroopan komissio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja aluehallintovirastot voivat tarkastuksessa käyttää apunaan muita valtuuttamiaan henkilöitä.

Ehdotus

ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosi-seikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on myös oikeus sinetöidä tiloja tai kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen toimittamiseksi.

Toimittaessaan tarkastusta muissa kuin 35 §:ssä tarkoitetuissa tiloissa Euroopan komission, Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintoviraston virkamiehellä on 1 momentissa säädetty toimivaltuudet, mutta ei 3 momentissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

Euroopan komissio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, *toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen* ja aluehallintovirastot voivat tarkastuksessa käyttää apunaan muita valtuuttamiaan henkilöitä.

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen virkamies tai tämän valtuuttama henkilö voi osallistua tarkastuksen toimittamiseen ja aktiivisesti avustaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkamiehiä niiden johdon ja valvonnan alaisena tarkastuksia toimitettaessa.

37 a §

Menettelyä koskevien säännösten rikkomisesta määrättävä seuraamusmaksu

Ellei rikkomista ole pidettävä merkityksellään vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä muutoin perusteettomana, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä markkinaoikeudelle esityksen seuraamusmaksun määräämiseksi elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, joka tahallaan tai tuottamuksellisesti:

1) vastustaa kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 35 §:n nojalla toimitettavaa tarkastusta;

2) rikkoo kilpailunrajoituksen selvittämisen yhteydessä asetetun 37 §:n 3 momentissa tarkoitettua sinetintä;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) jättää oikaisematta tai täydentämättä kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 35 §:n nojalla toimitettavan tarkastuksen yhteydessä 37 §:n 3 momentin nojalla tehtyyn pyyntöön annetun virheellisen, harhaanjohtavan tai puutteellisen selvityksen taikka jättää toimittamatta pyydetyn selvityksen;

4) antaa virheellisiä, puutteellisia tai harhaanjohtavia tietoja vastatessaan kilpailunrajoituksen selvittämiseksi 33 §:n 1 momentin nojalla tehtyyn pyyntöön tai jättää toimittamatta pyydetty tiedot Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamassa määräajassa;

5) jättää varmistamatta edustajansa saapumisen kilpailunrajoituksen selvittämiseen liittyvään 34 §:n nojalla suoritettavaan kuulemiseen;

6) jättää noudattamatta kilpailunrajoituksen perusteella 9, 9 a tai 10 §:n nojalla annettua päätöstä taikka kilpailunrajoituksen selvittämisen aikana 45 §:n nojalla annettua määräystä.

Seuraamusmaksun suuruuden määrittäminen perustuu kokonaisarviointiin, jossa on otettava huomioon rikkomisen laatu ja laajuus, sekä moitittavuuden aste. Seuraamusmaksu saa olla enintään yksi prosentti rikkomiseen syyllistyneen maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävänä tilikautena.

Seuraamusmaksun määräämisestä päättää Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä markkinaoikeus. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Seuraamusmaksu voidaan määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle rikkomukseen osallistunut elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

38 a §

Tutkinnan kohteen oikeus saada tieto eräistä asiakirjoista ja tietojen käyttörajoitukset

Ainoastaan tutkinnan kohteella on puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi oikeus

Voimassa oleva laki

Ehdotus

saada tieto 14 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksusta vapautumisen ja 15 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alentamisen saamiseksi toimitetun yrityslausunnon ja sovintoehdotuksen sisällöstä.

Tutkinnan kohteella on oikeus käyttää yrityslausunnoissa ja sovintoehdotuksissa olevia tietoja puolustautumisoikeuksiensa käyttämiseksi tuomioistuimissa vain, jos tuomioistuimessa käsiteltävä asia liittyy suoraan asiaan, jota varten tiedot on toimitettu, ja jos käsiteltävä asia koskee:

1) 5 §:n tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan rikkomisen perusteella yhteisvastuullisesti määrätyn seuraamusmaksun jakamista rikkomukseen osallistuneiden kesken;

2) 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen toteamista koskevaan päätökseen tai rikkomisen perusteella annettuun ratkaisuun kohdistuvaa muutoksenhakua;

3) 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista koskevaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitystä.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt menettelynsä kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta tekemällä 9, 10, 11 tai 32 §:ssä tarkoitetun päätöksen taikka 9 a tai 12 §:ssä tarkoitetun esityksen taikka muulla tavoin, tutkinnan kohde ei saa hyödyntää tuomioistuimissa todisteena Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitystensä aikana saamaa tietoa:

1) muiden luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden vastauksista Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietopyyntöihin tai muutoin erityisesti kilpailuviranomaisen menettelyä varten valmistelemista aineistoista;

2) päätösluonnoksesta tai muusta Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelynsä aikana laatimasta ja osapuolille lähetetystä aineistosta;

3) peruutetusta sovintoehdotuksesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa yrityslausuntoja toisten jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisille ja vastaanottaa niiltä näiltä viranomaisilta perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan nojalla ainoastaan:

1) yrityslausunnon toimittaneen elinkeinonharjoittajan suostumuksella; tai

2) jos vastaanottava kilpailuviranomainen on saanut samaan rikkomukseen liittyvän hakemuksen seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai seuraamusmaksun alentamiseksi samalta hakijalta kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto eikä hakija voi perua tietoja, jotka se on esittänyt vastaanottavalle kilpailuviranomaiselle.

40 §

40 §

Asiakirjan luovuttaminen toisen maan kilpailuviranomaiselle

Asiakirjan luovuttaminen toisen maan kilpailuviranomaiselle

Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallussa olevan salassa pidettävän asiakirjan luovuttamisesta ulkomaiselle kilpailuviranomaiselle säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §:ssä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa hallussaan olevan salassa pidettävän asiakirjan toiselle pohjoismaiselle kilpailuviranomaiselle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallussa olevan salassa pidettävän asiakirjan luovuttamisesta ulkomaiselle kilpailuviranomaiselle säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §:ssä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa hallussaan olevan salassa pidettävän asiakirjan toiselle pohjoismaiselle kilpailuviranomaiselle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus vaihtaa tietoja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanssa ja näitä tietoja voidaan käyttää todisteina asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen.

5 a luku

Jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto ja täytäntöönpano

44 §

44 §

Muutoksenhaku

Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä tiedoksianto

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

markkinaoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 26 §:n 1 momentin taikka 45 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen ja päätökseen toimittaa 35 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 17 §:n 3 momentin tai 26 §:n 3 momentin nojalla antamaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Yrityskaupan ilmoittaja ei saa valittaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston 25 §:n nojalla antamasta päätöksestä, jolla ilmoittajan esittämät ehdot on määrätty noudatettaviksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 9–11, 30 c tai 33 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

Edellä 37 §:n 4 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädetty edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirasto on velvollinen antamaan pyynnön esittäneen kilpailuviranomaisen puolesta tiedoksi:

1) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan väitettyä rikkomista koskevat alustavat väitteet ja ne päätökset, joissa mainittuja artikloja sovelletaan;

2) muut menettelytoimet, jotka on hyväksytty täytäntöönpanomenettelyjen yhteydessä ja jotka olisi kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettava tiedoksi;

3) asiakirjat, jotka liittyvät sakkojen tai uhkasakkojen määräämistä koskevien päätösten täytäntöönpanoon, ja muut merkitykselliset Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan soveltamiseen liittyvät asiakirjat.

Tiedoksiannossa käytettävästä menettelystä säädetään hallintolaissa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä tiedoksiantopyynnön toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle, jos tiedoksianto on kansallisen lainsäädännön perusteella tarpeen.

44 a §

Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittävä täytäntöönpano

Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on varmistanut, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädetty edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajaviraston on hyväksyttävä pyyntö täytäntöönpanotavaksi. Täytäntöönpanovelvollisuuden edellytyksenä on lisäksi, että:

1) täytäntöönpanoa pyytävässä jäsenvaltiossa on toteutettu kohtuulliset täytäntöönpanotoimet;

2) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä ei ollut riittävästi varallisuutta pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa; ja

3) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on varallisuutta Suomessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää 1 momentissa säädettyjen vastaavien edellytysten täytyessä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaista panemaan täytäntöön Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tehdyt seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätökset.

Jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen esittämä pyyntö täyttää 44 b §:ssä säädetty edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus hyväksyä pyyntö täytäntöönpantavaksi. Pyyntöön hyväksyminen ei kuitenkaan edellytä, että toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on toteuttanut kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi omalla alueellaan. Täytäntöönpanon edellytyksenä on lisäksi, että:

1) elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ei ole sijoittautunut pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon; ja

2) elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä on varallisuutta Suomessa.

Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on hyväksynyt pyynnön täytäntöönpantavaksi, Oikeusrekisterikeskus huolehtii viivytyksettä pyynnössä mainitun toisessa jäsenvaltiossa annetun lainvoimaisen seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanosta ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettussa laissa (706/2007) säädetään.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää 3 momentissa säädettyjen vastaavien edellytysten täytyessä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaista panemaan täytäntöön Suomessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen perusteella tehdyt seuraamusmaksu- ja uhkasakkopäätökset.

44 b §

Rajat ylittävän tiedoksiannon ja täytäntöönpanon edellytykset

Edellä 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa tai 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava vakiolomaketta käyttäen seuraavat tiedot:

1) tiedoksiannon vastaanottajan tai täytäntöönpanon kohteen nimi ja tiedossa oleva osoite ja muut tiedot, jotka ovat merkityksellisiä yksilöimisen kannalta;

2) tiivistelmä merkityksellisistä tosiseikoista ja olosuhteista;

3) tiedoksi annettavan tai täytäntöön pantavan asiakirjan kopion liitteenä tiivistelmä kyseisestä asiakirjasta;

4) pyynnön vastaanottavan viranomaisen nimi, osoite ja muut yhteystiedot;

5) ajanjakso, jonka kuluessa tiedoksianto tai täytäntöönpano olisi toteutettava, kuten lakisääteiset määräajat tai vanhentumisajat.

Edellä 44 a §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi toimitettava tieto päivämäärästä, jolloin täytäntöön pantava päätös on tullut lainvoimaiseksi ja muut tiedot täytäntöön pantavasta päätöksestä sekä tiedot seuraamusmaksun, sakon tai uhkasakon määrästä. Lisäksi toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen on toimitettava tiedot, joista käy ilmi, että pyynnön esittävä toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on toteuttanut kohtuulliset toimet päätöksen täytäntöön panemiseksi omalla alueellaan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole velvollinen toteuttamaan 44 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa eikä hyväksymään pyynnön täytäntöönpanoa, jos toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen pyyntö ei täytä tässä luvussa säädettyjä vaatimuksia tai jos pyynnön täyttäminen olisi selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita. Kieltäytymisestä tai lisätietojen tarpeesta on ilmoitettava toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle.

44 c §

Rajat ylittävien tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjen menettelyistä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen voi toimittaa tiedoksianto- ja täytäntöönpanoa varten tiedot suomeksi, ruotsiksi tai sellaisella Euroopan unionin virallisella kielellä, josta on sovittu toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston välillä, kun kyse on tiedoksiannosta, ja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen ja Oikeusrekisterikeskuksen välillä, kun kyse on täytäntöönpanosta.

Pyynnön esittänyt toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen vastaa tiedoksiantoon ja täytäntöönpanoon liittyvistä kohtuullisista käännös-, työvoima- ja hallintokustannuksista sekä muista vastaavista lisäkustannuksista. Oikeusrekisterikeskus voi kattaa täytäntöönpanoon liittyvät kustannukset toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen puolesta keräämillään seuraamusmaksu-, sakko- tai uhkasakkomaksuilla. Oikeusrekisterikeskus voi täytäntöönpanokustannusten kattamiseksi vähentää täytäntöönpanokulut ennen varojen tilitystä pyytävän jäsenvaltion viranomaiselle.

44 d §

Rajat ylittäviä tiedoksianto- ja täytäntöönpanopyyntöjä koskevat riidat

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tiedoksiantomenettelyssä tapahtuneesta virheestä voi tehdä hallintokantelun. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 44 a §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitusta päätöksestä saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Päätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

Tiedoksi annettavan päätöksen tai muun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvän asiakirjan, täytäntöön pantavan päätöksen sekä 44 b §:ssä tarkoitetun vakiolomakkeen laillisuutta koskevat väitteet ratkaistaan pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa soveltaen kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 §

45 §

Väliaikaismääräykset

Väliaikaismääräykset

Jos kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen on tarpeen estää välittömästi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi antaa tätä tarkoittavan väliaikaisen kiellon. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös väliaikaisesti velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeitä toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin se tarjoaa niitä muille elinkeinonharjoittajille.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä pääasiaa koskeva päätöksensä ja 12 §:n 3 momentin mukainen esitys markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määrittämisestä 90 päivän kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä hakemuksesta pidentää tätä aikaa. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee pääasiaa koskevaa päätöstä tai esitystä säädetyssä määräajassa, kiello tai velvoite raukeaa.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa väliaikaisen kiellon tai velvoitteen, sen on varattava elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei asian kiireellisyydestä tai muusta erityisestä syystä muuta johdu.

46 §

Uhkasakko

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa tämän lain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Markkinaoikeus voi asettaa tässä laissa tarkoitetun määräyksen, ehdon, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Uhkasakon määrittämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Jos välittömästi todetaan, että kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen voi aiheuttaa vakavaa ja peruuttamatonta haittaa kilpailulle, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi antaa väliaikaisen määräyksen kilpailunrajoituksen lopettamiseksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston antama väliaikainen määräys on voimassa määräajan taikka pääasiaa koskevan viraston päätöksen tai 12 §:n 3 momentin mukaisen esityksen tekemiseen saakka. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi erillisellä päätöksellä jatkaa määräaikaisen väliaikaismääräyksen voimassaoloa, jos määräajan jatkaminen on tarpeen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston on kumottava antamansa väliaikaismääräys välittömästi, kun määräykseen ei ole enää aihetta.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa väliaikaisen määräyksen, sen on varattava elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei asian kiireellisyydestä tai muusta erityisestä syystä muuta johdu.

46 §

Uhkasakko

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa tämän lain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Markkinaoikeus voi asettaa tässä laissa tarkoitetun määräyksen, ehdon, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Edellä 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Uhkasakkoa ei saa asettaa luonnolliselle henkilölle *tässä laissa* säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi 34 §:ssä säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi.

artiklan rikkomiseen tai rikkomisen selvittämiseen taikka tämän lain 9, 9 a, 10, 33–35 tai 45 §:ssä tarkoitetun kiellon, päätöksen tai määräyksen noudattamatta jättämiseen liittyvän uhkasakon suuruus on määritettävä suhteessa elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän keskimääräiseen päivittäiseen maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon uhkasakon asettamista koskevan päätöksen tekoajankohtaa edeltävältä tilikaudelta. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa luonnolliselle henkilölle 33 §:n 2 momentissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi eikä luonnolliselle henkilölle 34 §:n mukaiseen kuulemiseen saapumisen varmistamiseksi. Uhkasakko voidaan kuitenkin asettaa elinkeinonharjoittajalle ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle sen varmistamiseksi, että niiden edustaja saapuu 34 §:n mukaiseen kuulemiseen.

47 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskus huolehtii 12 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määräämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Markkinaoikeuden päätöksestä määrätä seuraamusmaksu on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Jos korkein hallinto-oikeus muuttaa markkinaoikeuden päätöstä siten, että seuraamusmaksu poistetaan tai sen määrää muutetaan, korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle myös päätöksestään, jolla korkein hallinto-oikeus on ensimmäisenä asteena määrännyt seuraamusmaksun.

47 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskus huolehtii 12 ja 37 a §:n nojalla annettujen lainvoimaisten seuraamusmaksun määräämistä koskevien päätösten sekä 47 a §:n 2 ja 3 momentin nojalla annettujen lainvoimaisten päätösten täytäntöönpanosta.

Markkinaoikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle päätöksestään määrätä seuraamusmaksu.

Jos korkein hallinto-oikeus poistaa markkinaoikeuden määräämän seuraamusmaksun tai muuttaa sen määrää, korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle myös päätöksestään, jolla korkein hallinto-oikeus on ensimmäisenä asteena määrännyt seuraamusmaksun.

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava seuraamusmaksu tai alentamista

Voimassa oleva laki

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava seuraamusmaksu, jos sitä koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

Ehdotus

vastaava osa siitä, jos seuraamusmaksua koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettussa laissa säädetään, ellei tässä laissa toisin säädetä.

47 a §

Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun periminen

Jos yhteenliittymälle lainvoimaisella päätöksellä määrätyn seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa eikä yhteenliittymä pysty maksamaan seuraamusmaksua, yhteenliittymän on vaadittava seuraamusmaksun maksamiseksi osuuksia yhteenliittymän jäseniltä.

Jos yhteenliittymä ei ole maksanut seuraamusmaksua kokonaisuudessaan vuoden kuluessa siitä, kun seuraamusmaksua koskeva päätös sai lainvoiman, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päättää maksamatta olevan osan perimisestä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenistä, jotka ovat olleet edustettuina yhteenliittymän hallituksessa tai muussa päätöksentekuelimessä rikkomispäätöksen tekohetkellä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi kuitenkin päättää perimisestä jo ennen kuin vuosi on kulunut lainvoiman saamisesta, jos seuraamusmaksun perintä on ulosoton hakemisen johdosta päättynyt ulosottokaaren (705/2007) mukaiseen estetodistukseen. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei tee päätöstä maksamatta olevan osan perimisestä yhteenliittymän jäseniltä, Oikeusrekisterikeskus jatkaa seuraamusmaksun perimistä yhteenliittymältä.

Jos seuraamusmaksua ei saada perittyä kokonaisuudessaan 2 momentissa tarkoitetuilta yhteenliittymän jäseniltä vuoden kuluessa 2 momentin mukaisen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen lainvoiman saamisesta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi päättää seuraamusmaksun maksamatta olevan osan perimisestä miltä tahansa niistä yhteenliittymän jäsenistä, jotka ovat toimineet markkinoilla,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

joilla rikkominen tapahtui. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto on päättänyt perimisestä 2 momentin nojalla mutta se ei päättä perimisestä tämän momentin nojalla, Oikeusrekisterikeskus jatkaa seuraamusmaksun perimistä 2 momentin nojalla tehdyssä päätöksessä mainituilta jäseniltä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei kuitenkaan saa päätöksellään määrätä seuraamusmaksun maksamatta olevaa osaa perittäväksi niiltä yhteenliittymän jäseniltä, jotka osoittavat jättäneensä panematta täytäntöön rikkomista koskevan yhteenliittymän päätöksen ja olleensa joko tietämättömiä kyseisestä päätöksestä tai vetäytyneensä siitä aktiivisesti ennen rikkomista koskevien Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten aloittamista.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ottaa 2 ja 3 momentin nojalla päätöksiä tehdessään huomioon yhteenliittymän jäsenten suhteellisen koon sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteen. Yksittäisen elinkeinonharjoittajan vastuu yhteenliittymälle määrätystä seuraamusmaksusta ei saa yhdessä elinkeinonharjoittajalle samasta rikkomuksesta määrätyn seuraamusmaksun kanssa ylittää 13 a §:n 1 momentissa säädettyä enimmäismäärää.

Jos yhteenliittymälle määrätyn seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa, seuraamusmaksu on perittävä kokonaisuudessaan:

1) viiden vuoden kuluessa siitä, kun markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tekemä seuraamusmaksupäätös on saanut lainvoiman; tai

2) kahden vuoden kuluessa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajaviraston 2 tai 3 momentin nojalla tekemä päätös sai lainvoiman, jos tämä aika on 1 kohdassa tarkoitettua aikaa pidempi.

49 a §

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Muu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

toksenhakuun sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 9, 10, 11, 30 c, 33 ja 45 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus määrää toisin. Valitus Kilpailu- ja kuluttajaviraston 45 §:n nojalla tekemästä väliaikais määräyspäätöksestä on käsiteltävä kiireellisenä.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 26 §:n 1 momentin nojalla tehtyä päätöstä yrityskauppailmoituksen olennaisesta puutteellisuudesta tai 37 §:n 5 momentin nojalla tehtyä päätöstä virka-avun antamisesta. Yrityskaupan ilmoittaja ei saa hakea muutosta valittamalla 25 §:n nojalla annetusta päätöksestä, jolla yrityskaupan ilmoittajan esittämät ehdot on määrätty noudatettaviksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 35 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamista, 17 §:n 4 momentin nojalla annettua päätöstä 14–16 §:n edellytysten täyttymisestä tai 26 §:n 3 momentin nojalla annettua päätöstä käsittelymääräajan jatkamisesta.

49 b §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Markkinaoikeuden tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta ilman valituslupaa valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuun sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Markkinaoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, kun asia koskee 26 §:n 2 momentin nojalla annettua päätöstä määräjän pidentämisestä, 36 §:n 5 momentissa tarkoitettua tarkastusvaltuuden myöntämistä tai 45 §:n mukaista väliaikaista määräystä.

Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Edellä 9 a §:ssä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarkoitettuja rakenteellisia korjaustoimenpiteitä koskevaa, 12 tai 37 a §:ssä tarkoitettuja seuraamusmaksuja koskevaa taikka 47 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua päätöstä ei saa kuitenkaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 9 a, 13 ja 13 a–13 f §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa päättyneisiin kilpailunrajoituksiin.

Tämän lain 19 §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa Kilpailu- ja kuluttajavirastossa vireille tulleisiin asioihin.

Tämän lain 29 §:ää ei sovelleta Kilpailu- ja kuluttajaviraston ennen tämän lain voimaantuloa markkinaoikeudelle tekemiin yrityskaupan kieltämisestä koskeviin esityksiin.

Tämän lain 37 a §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa toteutettuihin mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin menettelyihin.

Tämän lain 47 a §:ää ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa elinkeinonharjoittajien yhteenliittymille määrättyjen seuraamusmaksujen perimiseen tilanteissa, joissa seuraamusmaksun määrittämisessä on otettu huomioon yhteenliittymän jäsenten liikevaihtoa ja seuraamusmaksun perusteena oleva kilpailunrajoitus on päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevat asiat käsitellään loppuun noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.
